

श्री संतराम सौरभ

श्री संतराम स्तोत्र दर्शन - पुष्प - ८

लेखक

प.पू. महंत श्री रामदासजी महाराज

श्री संतराम मंदिर, नडीआढ.

- લેખક : પ.પૂ. મહંત શ્રી રામદાસજી મહારાજ
શ્રી સંતરામ મંદિર, નડીઆદ.
- ગ્રંથ સેવા સહાયક : શ્રી ગીતાબેન મકવાણા
શ્રી જયંતીભાઈ દેસાઈ (દાસ)
શ્રી હરિશભાઈ ભટ્ટ
શ્રી સંતરામ ભક્ત સમાજ
પોસ્ટ બોક્સ નં. ૩૨૧૫૫ નેવાર્ક,
ન્યુ જર્સી ૦૭૧૦૨ (યુ.એસ.એ.)
Web site : www.santram.info
E-mail : jaymaharaj@santram.info
- પ્રકાશક : શ્રી સંતરામ સમાધિ સ્થાન, નડીઆદ.
- પ્રકાશન વર્ષ :
- પ્રાપ્તિસ્થાન : શ્રી સંતરામ મંદિર, નડીઆદ
તેમજ શાખા મંદિરો
- પ્રત : ૨૫૦૦
- મૂલ્ય : ગુરુ સેવા ભક્તિ
- આવરણ ડિઝાઈન : હરિશભાઈ ભટ્ટ તથા આશિષભાઈ દવે
- મુદ્રક : કિષ્ના ઓફસેટ પ્રિન્ટર્સ, નડીઆદ.

જય મહારાજ

આપને પ્રસાદીનું ભેટ આપેલ પુસ્તકનો ઉપયોગ થઈ ગયા પછી અન્યને વાંચવા આપવું અથવા મંદિરમાં પરત કરવું જરૂરી છે. આ પ્રસાદીનું પુસ્તક પસ્તીમાં વેચવા માટે નથી.

॥ જય મહારાજ ॥

અનુક્રમણિકા

પ્રકરણ વિગત	પેજ નં.
૧૫૯ સ્વરૂપની અનુભૂતિ	૧
૧૬૦ સમજણનો દીવો	૯
૧૬૧ 'દુઃખનો યત્ર વાતિ'	૧૬
૧૬૨ દુઃખનું પોટલું	૨૩
૧૬૩ સત્સંગનું સાંનિધ્ય	૩૦
૧૬૪ અલખનું સંગીત	૩૮
૧૬૫ ભવભયહરણં	૪૫
૧૬૬ તસ્માત્તુભ્યં નમસ્તે	૫૧
૧૬૭ ત્વમેવ માતા-પિતા ત્વમેવ	૫૯
૧૬૮ નાદબુંદ નિજ નામ	૬૬
૧૬૯ એક તો જોઈએ ને	૭૪
૧૭૦ સેવાનું સ્વરૂપ	૮૨
૧૭૧ અજ્ઞાનજન્ય શ્રદ્ધા	૮૮
૧૭૨ સમજણ વગરનું મન	૯૫
૧૭૩ સમિધપાણી	૧૦૨
૧૭૪ જ્ઞાનનો નાતો	૧૦૮
૧૭૫ જન્મારો એળે વહી ગયો	૧૧૫
૧૭૬ એક વૈદ્ય હતા	૧૨૧
૧૭૭ સબકે મમતા તાગ્ બટોરી	૧૨૭
૧૭૮ તે તો નહીં હું મારું	૧૩૩

॥ જય મહારાજ ॥

અનુક્રમણિકા

પ્રકરણ	વિગત	પેજ નં.
૧૭૯	અન્નાદૈઃ પંચકોશૈઃ	૧૪૦
૧૮૦	સંસારીનું સુખ-ઝાંઝવાનાં નીર	૧૪૬
૧૮૧	પંચતત્વ-પંચકોષ	૧૫૪
૧૮૨	અલૌકિક ટેકો	૧૬૨
૧૮૩	કુંડળ ઓથે કનક ઢંકાય	૧૬૯
૧૮૪	આત્માની ઉર્જા	૧૭૬
૧૮૫	ઈન્દ્રિયાણીન્દ્રિયાર્થેશુ	૧૮૩
૧૮૬	એક બલ એક આશ	૧૯૦

સ્વરૂપની અનુભૂતિ

જીવન ભયથી બિલકુલ મુક્ત થાય કોઈ પણ જાતની બીક જરાય ના લાગે. જ્યાં ભવ ભય મટી જાય ત્યાં બીજી બીક શું લાગવાની હતી ? વિચારો વારંવાર જન્મે છે. વિચારો દુઃખી કરે છે એની બીક લાગે છે, મૃત્યુની બીક લાગે છે. એનાથી આગળ વધીને એ સ્થિતિ આવે તે જે સતચિત સ્વરૂપ છે, જે સત્ય છે, એ મારા હૃદયમાં પ્રગટ થયું, ઉદ્ભવ્યું. સત્યએ શરીરની ભ્રાંતિ દૂર કરી અને આત્માના સ્વરૂપને પ્રગટ કર્યું.

આત્મા પોતે માલિક, સ્વપ્રકાશ છે એમાં એટલી બધી ઓજ છે, એનો પ્રકાશ છે પણ એ આત્માની ઉપર શરીરરૂપ આ જે મેલ ચોડેલો છે, કાટ છે તે આત્માના તેજ, આત્માની સ્વચ્છતાનાં દર્શન કરવા દેતો નથી. કાટ એટલે નકામો કચરો કે જેને આવરણ કહેવાય. જેમ કાટનું આવરણ જાય એટલે સરસ મજાનું સાફ, ચમકતું દેખાય. એમ દેહાસકિતનું આવરણ હટી જાય તો આત્માનું દર્શન થાય. એનો જે પ્રકાશ છે એ જ સત્ ચિત્ આનંદ સ્વરૂપ કે એમા સહેજ પણ ડાઘ ના હોય.

આત્માનો પ્રકાશ આખા શરીરમાં છે. આત્મ ચેતના છે તો

જ શરીર આટલું જાગ્રત છે, ચેતનવંતુ છે, પ્રકાશવાળું છે પણ જ્યાં સુધી આવરણ ઉતરે નહીં ત્યાં સુધી આત્માનો પ્રકાશ અનુભવી શકાય નહીં એટલે આત્મપ્રકાશને માણવા માટે પણ દેહાધ્યાસને ભૂલવો પડે. હું આ શરીર છું જ નહીં. આ શરીરનું જે પણ અસ્તિત્વ છે એ આત્મા વડે જ છે. એટલે આત્માના અસ્તિત્વને જ વાસ્તવિક ગણવાનું. શરીરનું અસ્તિત્વ ક્ષણભંગુર નાશવંત છે. હું નાશ પામવાવાળું શરીર નથી. હું તો આત્મચેતના છું.

એટલા માટે જ કહ્યું, ‘વિગતભવભયં’ જન્મ અને મૃત્યુનાં જે પાપ છે એ દૂર થઈ ગયાં. મૃત્યુનો ભય તો લાગે પણ એમ થાય કે જન્મ તો થઈ ગયો હવે બીક શાની ? પણ જન્મને પણ આપણે કેટલીક વાર વખોડતા હોઈએ છીએ. જન્મીને શું કર્યું? કેટલા એમાં નિ:સાસા નાખીએ છીએ. માણસને જીવતે જીવતા પછી પણ એના દુ:ખ સતાવ્યા કરતાં હોય છે.

‘ભવભય’ જન્મમરણનાં જે દુ:ખ છે એને ભવભય કહે છે, ‘જન્મમરણની ઘટશે ઘાત’. મૃત્યુની ઘાત તો સમજ્યા જન્મ્યા પછી ગમે ત્યારે આવે. પણ જન્મ્યાની ઘાત તો થઈ ગઈ તે છતાંય એમાં જે આપત્તિ છે, દુ:ખ છે, વિટંબણા છે. નાનું બાળક જન્મે ત્યારે એના શરીરમાં ઘણી બધી વાતો હોય. ઘણુબધું કહેવા માંગે પણ એ બોલી શકતો નથી, ચાલી શકતો નથી, સમજાવી શકતો નથી, એટલે દુ:ખી થયા કરે. એટલા માટે એને જન્મનો ભય કહેવામાં આવે, બાળક મચ્છર કરડયું હોય તોય રડે, ભૂખ લાગી હોય તોય રડે, તરસ લાગે તોય રડે, ઊંઘ આવતી હોય તોય રડે, એની પાસે એવું કોઈ સાધન નથી કે એ પોતાની અંદરની ભાવનાને વ્યક્ત કરી શકે. જન્મનો પણ ભય.

મૃત્યુનો ભય સામે દેખાય. એ આવ્યું, વંદો આવ્યો તોય ઊભા થઈ જાવ કે વંદો આવ્યો. મૃત્યુ પછી આ બધી જ બીકો નીકળી જાય. એના શરીર પર સાપો ફરતા હોય તોય કંઈ નહીં નિર્ભયતા, એ મને શું કરશે ?

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ કહે છે કે જય મહારાજનું શરણ, એમનું સાંનિધ્ય, એમનું દર્શન ભવભયનો નાશ કરનાર છે. કશાની બીક રહે જ નહીં. બહાર રસ્તામાં ઊભા હોઈએ, વંટોળ આવતો હોય, વરસાદ આવે તો નાસીપાસ થઈ જવાય. ક્યાંક ઊભા રહેવાનો આશ્રય શોધીએ, અજાણ્યાને ત્યાં ઊભા રહીએ, કેટલી બધી ઊપાધિ ! પણ જ્યારે એ તોફાનમાંથી પોતાના ઘરની અંદર આશ્રય મળી જાય તો! હાશ થઈ જાય. લાવો, નાહી લઈએ. કપડાં બદલી લઈએ. પોતના ઘરમાં આવ્યાનો આનંદ હોય.

‘મન સત્ ચિત્ સ્વરૂપ’ જ્યારે આ સંસારના તોફાનો અને આપત્તિમાંથી નીકળી આપણા પોતાના સ્વરૂપમાં આવી જઈએ તો બધી જ વિટંબણાઓનો પાર આવી જાય. કોઈપણ બહારની આપત્તિ આપણને હેરાન કરી શકે નહીં. કેમ કે આપણા પોતાના ઘરમાં આવી ગયા છીએ.

આત્મસ્વરૂપ એ જ સત્ય સુખ છે એ જ આપણને આનંદ આપનારું છે. બીજા ગમે તેટલા વૈભવો, ભોગો, સંપત્તિ એવો આનંદ નહિ આપી શકે કે જે આત્માનો પોતાનો આનંદ છે. આત્મા એ આનંદ સ્વરૂપ અને આત્મચેતના છે.

મને જય મહારાજે નવો જન્મ આપ્યો. શરીરનો જન્મ તો

માતાપિતાએ આપ્યો હતો પણ આત્માનો જન્મ, આત્માનો પરિચય તો મારા સદ્ગુરુએ આપ્યો એટલે લક્ષ્મણદાસજીએ અભિવ્યક્ત આપી કે, ‘યં પ્રાપ્યાહં વિમૂઢો’ સદ્ગુરુ મહારાજને મેળવીને મારા ભવભય ટળ્યા, મને મારા પોતાના નિજ સ્વરૂપમાં દર્શન કરાવીને બેસાડી દીધો. હવે બાકી શું રહ્યું? કશું જ નહીં. જેમ પર્વત ચઢીએ, પર્વતારોહણ કરીએ અને છેક ઉપર મકાન કે વૃક્ષ હોય એની ટોચ પર જઈને બેસી જઈએ પછી એથી આગળ ક્યાં જવાનું? પહોંચવાનું હતું ત્યાં સુધી પહોંચાઈ ગયું હવે ક્યાંય પહોંચવાનું રહેતું જ નથી. માણસ પોતાના સ્વરૂપમાં આવીને બેસી ગયો પછી એને ક્યાંય જવાપણું રહેતું નથી. આત્માનુભૂતિની જેટલી ઊંચાઈ છે, એટલી ઊંચાઈ બીજા કોઈની નથી, આ શરીરની પણ નથી. શરીરના વ્યવહારની પણ નથી. દુનિયાની સંપત્તિની પણ એટલી ઊંચાઈ નથી. ભલે બિલ્ડીંગ ૧૦૦ માળનું હોય પણ એની ઊંચાઈ ટૂંકી પડે. પોતાનું પ્રાપ્ત થાય પછી ભલેને એ મુઠ્ઠી હોય તોય એ મારું છે. એનો સંતોષ એનો આનંદ હોય. નાના બાળકને તમે કોઈ ચીજવસ્તુ આપો એ લઈ લેશે. પછી એની પાસે પાછી માગો જો, બને ત્યાં સુધી નહીં આપે, કેમ ? હવે તે મારું છે એને પોતાનું દેખાયું. એમ આત્માની અંદર પણ પોતાપણું દેખાય એ ના છૂટે. બીજાને ન અપાય આ તો મારું છે. મારી આત્મચેતનાની શક્તિ છે. અને આત્મા એ તો મારું સર્વસ્વ છે. શરીરમાં જીવ બચ્યો હશે તો શરીર બચશે.

હું મારા જય મહારાજના શિષ્ય તરીકે નવો જન્મ પામ્યો. અહીં જય મહારાજનું નામ નથી દીધું. જેમ પત્ની પોતના પતિનું

નામ ના લઈ શકે અને પતિ પોતાની પત્નીનું નામ ના લઈ શકે એવી રીતે શિષ્ય સદ્ગુરુને એમનું નામ લઈને ના બોલાવી શકે. આ આમન્યા, મર્યાદા અને મલાજો કહેવાય. આપણે કેમ જય મહારાજ કહીએ છીએ ને સંતરામ મહારાજ કહેતા નથી? કેમ જય સંતરામ મહારાજ ના કહેવાય ? મર્યાદા છે. ગુરુ શિષ્ય પરંપરાની કે ગુરુ મહારાજને નામથી બોલાવાય નહીં. જય મહારાજ કહીને બોલાવીએ છીએ.

જ્યાં આત્માના સ્વરૂપનો અનુભવ થઈ ગયો એ જીવનના સુખની પરાકાષ્ટા કહેવાય. એથી ઊંચું કોઈ સુખ નહીં. એથી ઊંચી કોઈ અવસ્થા નહીં. એને કહ્યું કે સત્ચિત્ સ્વરૂપ હું પામ્યો. જેમ ખેડૂતને ખેતરમાં પાક થાય અને અનાજ બધું એના ઘરમાં આવી જાય તો એને થાય કે હાશ ! આટલું પાકયું. એમ આપણા જીવનમાં આત્મજ્ઞાનની પરિપક્વતા આવે એટલે મારા જીવનનું જે કંઈ ફળ હતું એ મને પ્રાપ્ત થઈ ગયું. જેમ ખેતીમાંથી એની ઉપજ મળી જાય અને ખેડૂતને સંતોષ થાય, આનંદ થાય એમ આ જન્મની અંદર, જીવનની અંદર જે કંઈ આત્મસ્વરૂપને સમજયા, જાણ્યા પછીથી એટલો આનંદ થાય કે હાશ ! મને બધું જ મળી ગયું. અને એ મળ્યા પછીથી એના જેવો બીજો કોઈ લાભ નહીં.

‘યં લબ્ધ્વા ચાપરં લાભં મન્યતે નાધિકં તતઃ’ (૬-૨૨, શ્રી.ભ.ગી) એનાથી વિશેષ બીજું છે શું ? આત્માનુંપદ સુધી પહોંચ્યા પછીથી એને કોઈપણ સુખ, વૈભવ, સંપત્તિની સહેજ પણ ઇચ્છા થાય જ નહીં. ત્યાંથી ઊભા થવાનું મન પણ ન થાય કે શા માટે જવું? મને મારું ઘર જડી ગયું. મારા ઘરની અંદર હું પોતે જ છું. મારે બીજે ક્યાં જવું છે? હું બહાર છું જ નહીં. ‘બૈકે

હૈ અપને અંદરમેં, મૌજ હૈ કેમ કે આત્મસ્વરૂપની અંદર એની સ્થિતિ, એની અવસ્થા થઈ ગઈ. સદ્ગુરુ ભગવાન જ્યારે આપણને આ અવસ્થા એ લઈ આવ્યા, ત્યારે કેટલા બધા પુણ્યનો ઉદય થયો હોય ગુરુ મહારાજની કેટલી બધી કૃપા હોય કે આપણને આટલું બધું આપ્યું હોય. આત્માનુભૂતિ, આત્મસાક્ષાત્કાર એ તો સદ્ગુરુની કમાણી છે પણ એ શિષ્યને આપી દે કે 'લે, તને આપું છું.' એ ગુરુ મહારાજ જ આપી શકે. એમની કૃપા હોય તો જ એ પ્રાપ્ત થાય. આપણે ગમે તેટલી મહેનત કરીએ તોય ના મળે. આ સાધનસાધ્ય નથી, કૃપાસાધ્ય છે. આ અવસ્થા પણ ગુરુ મહારાજ સહજભાવે આપી દે.

‘આપ્યું ગુરુ મહારાજે તો એને જાળવી રાખજો એ ના જાળવી રાખ્યું તો માનો સર્વે ખાખ.’ ચેતના જ્યાં સુધી શરીરમાં છે ત્યાં સુધી જ કિંમત છે. આત્મચેતના નીકળ્યા પછીથી એ શરીર કશા કામનું નહીં. તમને કોઈ પ્યાલો પાણી પણ નહીં પાય. એ સંબંધ કોની સાથે હતો ? શરીર સાથે નહીં આત્મા સાથે હતો. શરીર તો ત્યાંનું ત્યાં જ પડ્યું હોય. બીજા પાણી પીતા હોય, ચહા પીતા હોય, પણ એને કશું ના ધરે.

બધા જ પ્રકારના ભયમાંથી મુક્ત કરીને જય મહારાજે મને મારા આત્મસ્વરૂપમાં બેસાડી દીધો. કોઈને મદદ માગવાની ના રહી કેમ કે મને મારા જય મહારાજે બધું આપી દીધું. હવે મારે કંઈ જોઈતું નથી. તમે મને આપી આપીને શું આપશો ? કોઈ પરદેશથી પૂછે કે ‘મહારાજ શું લાવું?’ શી જરૂર છે? અરે, આવડા મોટા મહારાજ મળ્યા છે અને તમે લાવી લાવીને શું

આપશો? તોય કશુંય જોઈતું નથી એવું તો બોલાય નહીં એટલે તમને જે ઠીક લાગે એ સેવામાં લેતા આવજો. એટલું કહેવું પડે.

એટલે ભગવત્ ઇચ્છા અને ગુરુ મહારાજની કૃપા આપણને જે કંઈ આપે છે એ આપણને આ જગતની કોઈ વ્યક્તિ, કોઈ હસ્તી આપી શકે નહીં. એના માટે આપણે નિત્ય જય મહારાજને ભજીશું. ‘શાંતમ્ શ્રી સંતરામમ્’ શાંત સ્વરૂપ એટલે બધી રીતે તૃપ્ત. મનમાં સહેજ પણ અજંપો નહીં, અશાંતિ નહીં. અજંપો કે અશાંતિ ક્યારે હોય? કંઈક ના મળ્યું હોય અને એ મેળવવાની ઇચ્છા હોય એને અજંપો હોય. આ લઈ આવું, આટલું જ મળ્યું કે ક્યારે મળશે? આવો અજંપો થયા કરે. એની અંદર અનેક પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય પણ જય મહારાજે આપ્યું છે અને હવે જે છે એ પરિપૂર્ણ છે. કશું જ જોઈતું નથી. તો કોઈ સમસ્યા જ ઊભી ના થાય. કોઈ પ્રશ્નો, કોઈ મુંઝવણ આપણને સહેજે દુઃખી ના કરી શકે કેમ ? ‘યમ્ પ્રાપ્યાહમ્’ એમને મેળવ્યા પછીથી હવે મારે બીજી કંઈ વસ્તુની જરૂર પડવાની હતી?

પુંજાભાઈને જય મહારાજ મળી ગયા વર્ષો સુધી અહીં બિરાજયા, ત્યાં સુધી એમણે સેવા કર્યા કરી. પુંજાભાઈ ભગતે જય મહારાજની ૨૭ વર્ષ સેવા કરી. દૂધ, ભીના વસ્ત્ર, પાણી, ઘડો સાફ સૂકી બધું જ. સમાધિ લેતી વખતે જય મહારાજ કહે કે પુંજાભાઈ, ખૂબ સેવા કરી છે કંઈક માંગી લો. કહે કે, બાપજી તમે મળ્યા છો પછી મારે શું માગવાનું? આપ જ મને આખાને આખા મળી ગયા છો, આપવાવાળા જ મળી ગયા છો એટલે જય મહારાજનું જે બધું મારું જ છે ને!

તોય મહારાજ કહે, ‘ના, તોય માંગી લો કંઈક.’ બાપજી, બસ મહારાજની વૃદ્ધિ થાય. માગ્યું તોય શું માગ્યું? બસ, પોતાનું સ્વરૂપ જ કોઈ લોભ નહીં, અપેક્ષા નહીં કે ચાલો, સેવા કરી છે તો મહારાજ પ્રસાદી આપશે. કોઈ ઈચ્છા નહીં હા, સહજ મળે એ જુદી વસ્તુ છે. પણ એની લાલચ નહીં. બાપજી થોડુંક જ આપો, બહુ નહીં. લઉં છું, નથી લેતો એમ નહીં. પણ થોડું આપજો. એની લોલુપતા નહીં.

જય મહારાજ મળ્યા પછી બીજું શું માગવાનું રહ્યું ? મને મારું સર્વસ્વ મળી ગયું. તે છતાં આપો છો તો બસ આપની વૃદ્ધિ થાય. પાછું એનું એ જ આવ્યું. આત્મસ્વરૂપ આવું છે. ગુરુ મહારાજે આત્મ સ્વરૂપની અનુભૂતિ આપ્યા પછી કશી જ લોભલાલચની વૃત્તિ મનમાં સહેજપણ રહે નહીં.

॥ જય મહારાજ ॥

સમજણનો દીવો

‘ગેહે વાદિત્ર ઘોષ!’ જે ઘરમાં નિરંતર વાજિંત્રો જ વાગ્યા કરતાં હોય, જીવન આનંદમય બને એના માટે સત્સંગ, ભજન, પ્રભુસેવા અને ભગવત્ ચિંતન ઉત્તમમાં ઉત્તમ સાધન છે. જેના જીવનમાં આ સાધન છે એના જીવન ઘરમાં હંમેશાં મહોત્સવ, દીર્ઘસત્ર મહોત્સવ ચાલ્યા કરે. કેમ ? ચક્રતીર્થમાં કેટલા હજારો ઋષિઓ એકત્રિત થયા અને એમણે ભાગવતના દીર્ઘસત્રની શરૂઆત કરી, વર્ષો સુધી, સેંકડો વર્ષો સુધી એ સત્ર ચાલ્યા જ કરે.

આપણા જીવનની અંદર પણ એવું દીર્ઘ સત્ર થાય. એ દીર્ઘસત્ર સતત ચાલ્યા જ કરે અને એમાં સતત સત્સંગ હોય, ભગવત્ સ્મરણ હોય, ભજન હોય તો નિત્ય ઉત્સવ બન્યો રહે. નિત્ય ઉત્સવ હોય એના ઘરમાં અંધારુ હોય ખરું?

‘અજ્ઞાન અંધારુ ગયું, ગુરુગમે અજવાળુ થયું ગુરુગમ જ્ઞાનના દીવા એ જ મહોત્સવ મોટામાં મોટો ઉત્સવ કારણ કે સમજણના દીવા પ્રગટાવે સાચી સમજણ હોય તો જીવનમાં પાપનું અંધારું

કચારેય પ્રવેશી શકે નહીં. જ્યાં પાપ પ્રવેશે ત્યાં અંધારુ હોય. પણ સતત સત્સંગનું અજવાળું, ભગવત સ્મરણનું અજવાળું રાખ્યું હોય તો કોઈ દિવસ અંધારું થાય જ નહીં. દીર્ઘસત્ર મંદિરમાં અખંડ દિવો રાખવો એટલે સતત અજવાળું રહે. કચારેય અંધારું થાય જ નહીં એમ આપણા અંતઃકરણમાં પણ સમજણનો દીવો એવો પ્રગટી રહે કે હૃદયમાં કચારેય પાપનું કાળું અંધારું પ્રવેશી શકે જ નહીં અખંડ દીવો એ પ્રતિક છે કે જીવનની અંદર જ્ઞાનનો, સમજણનો દીવો સતત અખંડ રાખો. અંધારું થવા જ ના દો.’

દીર્ઘસત્ર ઋષિઓ કરીને બેઠા છે. એકાગ્ર ચિત્ત અને સંયમથી એ સત્રની અંદર સૌ સત્સંગ કરી રહ્યા છે.

વિષ્ણુદાસજી મહારાજે ગાયું છે “દેહનગર દસ દ્વારનું રટયું રમવાને રાસ, તાન તાળી ચૂકે નહીં, મેળવે દાવે દાવ.” આ શરીર નગર છે, ઘર છે એમાં નિત્ય ઉત્સવ રહે ખરો? નિત્ય દીવા પ્રગટેલા રાખો. આપણા જ ઘરમાં આપણે રહેતા હોઈએ તો રાત્રે નાના નાના દીવા કરીએ છીએ. કે આપણા ઘરમાં અંધારુ ના થાય અટવાઈ ના પડાય. કોઈ દીવાલમાં અથડાઈ ના જવાય, બારણું ભૂલી ના જવાય. પહેલાંના જમાનામાં ફાનસ ધીરું કરી રાખે. બધું ઘાસલેટ ના બળે અને બિલકુલ અંધારુ ના થઈ જાય એટલે સૂઈ જવાય તોય ઘરમાં થોડું થોડું અજવાળું લાગે.

એમ આપણા જીવનની અંદર પણ, આપણી દેહનગરીની અંદર, આ શરીર ઘરની અંદર પણ રાત્રે સૂતા પહેલા એક નાનો સરખો દીવો ઝગમગતો રાખી મૂકજો. કે સાવ અંધારુ ના થઈ જાય આપણા પોતામાં જ આપણને બીક ના

લાગી જાય. જેમ ઘરમાં રાત્રે અજવાળું રાખીએ એમ હૃદયમાં પણ ભગવદ્ નામનું અજવાળું રાખીએ. તો કોઈ પાપ ના થાય. રાત્રે સૂતા પહેલાં જે સત્સંગ કરો છો, વિષ્ણુ સહસ્રનામો પાઠ કરો છો! અને પછી સૂઈ જાવ છો તો એટલી સરસ ઊંઘ આવે. રાત્રે ઊંઘમાં પણ વિષ્ણુસહસ્ર ચાલ્યા કરે. એ છે રાત્રિનું અજવાળું. જ્યારે ઊઠીએ ત્યારે કોઈક ને કોઈક શ્લોક ચાલ્યા કરતો હોય, ક્યાં તો ઠુંઠું બોલાતું હોય એ જ નાઈટલેમ્પ.

આપણા જીવનની અંદર એવો નાઈટલેમ્પ મૂકી રાખ્યો હોય કે ક્યારેય અંધારું થાય જ નહીં. અખંડ દીવો એટલે આપણામાં અખંડ જાગૃતિ બની રહે. આ બધા વ્યક્તિના જીવનના માર્ગદર્શક પ્રતિકો છે. પાંચ દીવા એટલે ભગવાનને નીરખવા પાંચેય ઇન્દ્રિયો ઉપર દીવાનો પ્રકાશ કરી દે અને એ ઇન્દ્રિયોના પ્રકાશ વડે પ્રભુને નિરખો, એમનાં દર્શન કરો. પાંચ દીવાના પ્રતિકરૂપે આરતી છે. પાંચેય ઇન્દ્રિયો વડે પ્રભુને જ સાંભળવા, પ્રભુને જ બોલાવવા, પ્રભુને જ સ્પર્શીને એમની સેવા કરવી, આ ભાવ છે. આરતીનો એક એક દીવો એ એક એક ઇન્દ્રિયનું પ્રતિક છે. એ રીતે આપણે ભગવાનની આગળ સંકલ્પ કરીએ છીએ કે પ્રભુ અમારી પાંચેય ઇન્દ્રિયો આપના જ દર્શન કર્યા કરે. આપની જ સેવા કર્યા કરે અને એ રીતે નિત્ય પ્રકાશ રહે. જેમ સવાર સાંજ ઘરમાં દીવો કરીએ છીએ કે અમારા જીવનમાં અંધારું ના રહે.

નિત્ય જાગ્રત અવસ્થા સમજણની, જ્ઞાનની, આપણી પાસે હોવી જ જોઈએ. એ સમજણ એટલે કેવી સમજણ ? અડધી રાત્રે આપણને કોઈ ઊંઘમાંથી ઉઠાડે ને કહે કે આ ખાઈ લો, કે

આ પણી પી લો. ઊંઘમાં આપે તોય કોઈને અડધું ઇંચ ઊંચું જતું રહે? નાકમાં જતું રહે ખરું ? અડધી રાત્રે ઊંઘમાંથી ઉઠાડે તોય સીધું મોઢામાં જ જાય એનું નામ જાગૃતિ.

એમ આપણુ મન પણ જ્યારે અડધી રાત્રે જાગ્રત થાય ત્યારે સારી સમજણ તરફ જ હોય. ક્યારેય પણ એ મન સહેજપણ આધુંપાછું ના થવું જોઈએ. જીવનમાં સજાગતા અને સતર્કતા રહેવી જોઈએ કે ગમે તેટલા અંધારાની અંદર પણ ક્યારેય ભૂલ થાય જ નહીં.

જેના ઘરમાં રોજ ચોઘડિયાં ને નોબતો વાગતી હોય એના કપડાં કેવા સરસ હોય, એનું ખાવાપીવાનું કેટલું સરસ હોય. ભલે ને રોટલો ને છાશ ખાતા હોઈએ પણ ઘરની અંદર સાચી સમજણનાં ચોઘડિયાં વાગતાં હોય. તો રોટલો અને છાશ પણ અમૃત લાગે એની અંદર સુખ હોય, આનંદ હોય, રોટલાનાં છાશમાં ગરીબી ના દેખાવી જોઈએ. એ મોટા અમીરી હોય, અમૃત જેવી છાશ અને ભૂખ ભાગે એવા રોટલા કેવા સરસ મળે છે. એનો સંતોષ હોય. બીજી બાજુ સંયમ પણ રહે. ભગવાનનું ભજન કરતા હોઈએ, સાંનિધ્ય કરતા હોઈએ પછી ભલે ને એકલો રોટલો ને છાશ ખાવા મળે તોય વાંધો નહીં. દુઃખ રોટલા છાશનું નહીં પણ ભજન સત્સંગ ના થાય એનું હોવું જોઈએ. કે મારા જીવનમાં આવું અંધારું? મે કલ્પ્યુંય નહોતું. ઇચ્છ્યુંય નહોતું, ભલે લૂખ્ખો રોટલો ખાઈએ પણ સમજણનું અજવાળુ હોવું જોઈએ. રોટલાં ખાધાનું નહીં પણ સમજણ ગુમાવ્યાનું દુઃખ હોય.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ કહે છે, મારા જીવનના ઘરમાં મહારાજ મળ્યા, એમને મેળવ્યા પછીથી સત્ચિત્ આનંદસ્વરૂપ એવા પરમાત્માને હું મારા પોતાનામાં ભાળી શક્યો. મારા પોતાનામાં જ મેં જોઈ લીધા. બીજે ક્યાંય મારે શોધવા જવાનું રહ્યું નહીં. મારું સત્ચિત્ સ્વરૂપ જે સુષુપ્ત હતું તે જાગ્રત થયું.

આવી ઉચ્ચ સ્થિતિ અવસ્થા જો જય મહારાજના સાંનિધ્યમાં મળતી હોય, પ્રાપ્ત થતી હોય પછી એના જેવું બીજું રૂંડું શું ? ભલે ને ઘર જાય, મા-બાપ જાય, કશો વાંધો નહીં. જય મહારાજ તો મળ્યા છે ને ! બીજું બધું જતું રહે તો જવા દો. સામે આટલી મોટી ઊંચાઈ મળે છે ને ! આટલું બધું મેળવ્યા પછીથી બીજું કશું મેળવવાની ઇચ્છા જ ન થાય.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે વરાડની ભજન મંડળીમાં માત્ર જય મહારાજનાં દર્શન કર્યેથી આ સ્થિતિ પ્રાપ્ત થઈ. ઘર પાછળ મેલી દીધું. કોઈને પૂછવા કહેવાય નથી રહ્યા. ઘર-ગામ બધું છોડીને જય મહારાજની પાછળ નીકળ્યા છે. જય મહારાજ તો ક્યાંય નીકળી ગયેલા. જય મહારાજની એક જ ઝાંખીમાં સત્ચિત્ આનંદ સ્વરૂપ મળ્યું. માત્ર ઊભા જ હતા, ભજન મંડળીમાં દર્શન કર્યા, વેણુનાદ સાંભળ્યો પછી જાગ્રત થયા તો જોયું કે જય મહારાજ તો હતા જ નહીં. ત્યાંથી જ ગાંઠવાળી કે બસ, હવે તો એમને જ શરણે બધું સોંપી દેવાનું.

‘સઘળું મેં તો સોંપી દીધું

જય મહારાજને ચરણેરે.’

નાની વાત છે? એક પાકીટ પડી ગયું હોય તોય કેટલા

ઉધામા કરીએ છીએ. કેટલા આઘાપાછા થઈએ છીએ કંઈ ગયું? કંઈ ગયું? મહારાજને કહે, મહારાજ, જુઓને કેમેરામાં મારું પાકીટ કોણ લઈ ગયું?

એકવાર એવું થયેલું. આપણે પ્રવાસમાં ખિસ્સામાં ઘડિયાળ રાખતા. દેવગઢબારિયાથી આવતા હતા. ગોધરામાં બસ બદલવાની હતી. બસમાંથી ઊતરતાં ઘડિયાળ જોયું કે આટલા વાગ્યા છે ને પેલી બસ મળી જશે. બીજી બસમાં બેઠા પછી ખિસ્સામાં હાથ નાખ્યો તો ઘડિયાળ ના મળે. સહેજ વાર એમ થયું કે ઘડિયાળ ગયું? સારું. ગયું તો ગયું, તું બેસ શાંતિથી, તરત મગજમાંથી કાઢી નાંખ્યું.

જો સત્યિત સ્વરૂપની સમજ પ્રાપ્ત થતી હોય તો બધુંય છોડવાની તૈયારી રાખવી પડે. વસ્તુ તો આજે છે આપણી પાસે આજે નહીં તો કાલે. કંઈ કાયમ તો આપણી પાસે રહેવાની નથી. અને બધુંય અહીં રહેવાનું હોય પણ આપણે જ ના રહેવાના હોય તો શું કરવાનું? વસ્તુને આપણે છોડવી પડે, નહીં તો આપણે વસ્તુને છોડીને જવાનો વારો આવશે, તે દિવસે શું કરશો ? એટલે હંમેશા જાગ્રત અવસ્થા બની રહેવી જોઈએ. કશું જગતમાં કાયમી નથી.

ભજન સાંભળતા હોઈએ તો એમ થાય કે બાપજી, બધામાંથી છોડાવો અને એક જ સત્યિત્ સ્વરૂપ, પોતાના નિજ સ્વરૂપ સાથે અનુસંધાન કરાવી દે. બસ બીજું કંઈ નથી જોઈતું ‘યત્સંગાત્’ અને ‘યત્સંગમ’ ની અંદર તો લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે ઘણુંબધું રાખી દીધું છે. અઘઘઘ આપી દીધું છે આટલું બધું થયું

અને હજીય એમના પ્રતાપે થવાનું છે. એવા ભાવથી ભગવદ્ સ્મરણ કરીએ તો જીવન આપણું સદૈવ જાગ્રત રહે. અજવાળાવાળું રહે, ક્યારેય પણ અંધારુ આવે જ નહીં, જેને કહેવાય 'ગુરજીએ અજ્ઞાન અંધારા કાપ્યારે, અજ્ઞાન અંધારુ ગયું. ગુરુગમે અજવાળું થયું.'

॥ જય મહારાજ ॥

‘દુઃખઢ્નો યત્ર વાતિ’

‘દુઃખઢ્નોયત્રવાતિ’

જયાં દુઃખોનો સંહાર કરવાવાળું એક જ સરખું વાતાવરણ હોય, આપણા મનમાં, આપણા જીવનમાં, એવી શક્તિ પ્રગટે, કોઈપણ આવનારી દુઃખની પરિસ્થિતિમાં એને દૂર કરવા માટેની વૃત્તિઓ સતત એકધારી ઝઝૂમ્યા કરે, જેને કહેવાય. સંહાર કરી નાખે. તો દુઃખોનો સંહાર કરનાર એક એવું સુખ છે કે જેને આપણે સત્સંગ કહીએ છીએ. એક સુખ એની પાછળ કેટલી મોટી શક્તિ રહેલી છે. આ અધ્યાત્મ્યની વાત છે. પણ સંસારની વાત કરીએ તો એક સુખ લેવા જાવ તો એની પાછળ દુઃખ સંતાયાં છે. પહેલું સુખ પડ્યું એટલે પછીથી પાછળથી દુઃખની લંગાર જ જોઈ લે! ખૂટે જ નહીં પણ જો જીવનમાં એક દુઃખને તમે સ્વીકારી લો તો એની પાછળ હજારો સુખ ઊભેલાં છે.

દામ્પત્યજીવન એક સુખ છે એની પાછળ હજારો દુઃખ છુપાયેલા છે. પણ એ દામ્પત્યજીવનનું એક જ દુઃખ તમે સ્વીકારી લો તો પાછળ સુખ જ સુખ. એક જ સુખ બધા દુઃખોનો

સંહાર કરી નાંખે પણ એ સમજણ કેળવવી પડે. અને સમજણ વડે શક્તિ કેળવવી પડે. શક્તિ એટલે કોઈ હથિયાર પોતાની જાત સાથે, આપણા મન સાથે, આપણી વૃત્તિઓ અને આપણા વ્યવહાર સાથે ઝઝૂમવાનું છે એ જ દુઃખોનો નાશ કરવા માટેનું મોટામાં મોટું હથિયાર છે. જીવન છે. દુઃખો આવવાના જ છે. પણ એવી પ્રતિકારાત્મક શક્તિ હોવી જોઈએ જેમ શરીર બિમાર હોય તો ડૉક્ટર કહે કે તમારી રોગપ્રતિકારક શક્તિ ઘટી ગઈ છે. તો એને માટે તમારે દવાઓ, ઔષધ લેવા પડશે. ઔષધ લઈએ એટલે રોગપ્રતિકારાત્મક શક્તિ આપણામાં આવે. માંદા હોઈએ તો પણ સાજા થઈ જવાય.

એમ જીવનમાં પ્રતિકારાત્મક શક્તિ મેળવવા માટે જો કોઈ મોટામાં મોટું ઔષધ હોય તો એ સત્સંગ છે. સત્સંગ મનોબળ એટલું બધું મજબૂત કરી દે કે ભલે ને જે આવતું હોય તે આવે. હરિશચંદ્ર રાજા કાશીના સ્મશાનમાં મડદાં ઊપર ખીચડી રાંધીને ખાતા એમના પુત્ર રોહિતને સર્પદંશ થયો અને તારામતી એના પુત્રના સંસ્કાર માટે આવી તો હરિશચંદ્ર કહે કે ‘એનો જે લાગો છે એ આપ, એના વગર અગ્નિ સંસ્કાર નહીં કરવા દઉં.’ એની પાસે કશું નહોતું. આ દુઃખની પરિસ્થિતિમાં વિશ્વામિત્ર ત્યાં આવીને ઊભા રહ્યા, બોલ, કહી દે કે આ મેં કહ્યું નથી. હું બોલ્યો નથી. ‘હરિશચંદ્ર કહે, પ્રભુ એવું તો કંઈ રીતે કહું ? હું બોલ્યો છું ને મારે તે કરવાનું છે. જૂઠું તો કેવી રીતે બોલી શકાય? આટલી મોટી કષ્ટની પરિસ્થિતિમાં. બાકી કોણ પોક મૂકીને ઊભુ ના રહે? રાજ દિનવાઈ ગયું, સ્મશાનની ખીચડી ખાવાની, પત્ની પુત્રના સંસ્કાર માટે લઈને આવે, પૈસા ના હોય કેવાં દુઃખ!’

વિશ્વામિત્રએ આખી માયાવી પરિસ્થિતિ ઊભી કરેલી હરિશચંદ્રને કહે બોલ, કે મેં આ કહ્યું નથી. ‘પ્રભુ એ કેવી રીતે કહી શકુ?’ તો એની પાસે જે સમજણની વિવેકની શક્તિ છે એણે આટલા બધા દુઃખો ઝીલવાની હામ આપી. વિશ્વામિત્રએ એની પરીક્ષા કરી લીધી. પછી એનું બધું પાછું પણ આપ્યું. પુત્ર જીવતો કરી આપ્યો. રાજ પણ પાછું આપ્યું.

એટલે રોગપ્રતિકારાત્મક શક્તિ ડૉક્ટર વધારે એટલે માણસ સાજો થઈ જાય એમ અધ્યાત્મના માર્ગે પણ સત્સંગ આપણને સહન કરવાની રોગપ્રતિકારાત્મક શક્તિ આપશે. સત્સંગ આપણને સાચી સમજ આપશે.

દુઃખોનો સંહાર કરવાની શક્તિ જય મહારાજ પાસે છે. આવી પેડેલાં દુઃખો કંઈ હટવાનાં નથી. કાંટાળો માર્ગ છે. આગળ જવું છે તો પાર તો કરવો જ પડશે. થોડા કાંટા ખાવા પણ પડશે. થોડા આઘાપાછા પણ કરવા પડશે. રસ્તો કરવો પડશે. એમ જીવનની અંદર આ જગતમાં જીવવા માટે આવા બધા જ સંઘર્ષોમાંથી પસાર થવાનું છે.

આ બધા જ દુઃખોને દૂર કરનારું વાતાવરણ અહીંયા છે. એવો આનંદકારી વાયુ અહીંયા છે. દુઃખમાં પણ પ્રસન્નતા એ સાચી સમજણ વગર માણસ પ્રાપ્ત ન કરી શકે. નહીં તો ભાગી પડે. ભલભલો હોય તોય એના દુઃખથી એ એવો ભાગી પડે કે જોઈને બીજાની આંખોમાં આંસુ આવી જાય.

આવી સ્થિતિમાં પણ જય મહારાજનું શરણ, જય મહારાજનું સાંનિધ્ય બળ આપે, શક્તિ આપે. પ્રાર્થના કરે કે

‘બાપજી, અમને એવી શક્તિ આપો આ દુઃખ આ પરિસ્થિતિ સહન કરવાની.’ એને કહ્યું ‘દુઃખનોયત્રવાતિ.’ દુઃખ તો આવવાના જ છે, પણ એ દુઃખનો પ્રતિકાર કરવાની શક્તિ આશીર્વાદરૂપે અમને આપો, કોઈને આપણે આશ્વાસન આપવું હોય તો આપણે કહીએ કે, ભાઈ, જે ગયા ભગવાન એમના આત્માને શાંતિ આપે, સદ્ગતિ આપે. બંને બાજુ કહેવું પડે તો જ એ આશ્વાસન પરિપૂર્ણ થાય કે એમને સદ્ગતિ મળે, શાંતિ મળે, પણ અમારું શું? આ દુઃખ સહન કરવાની ભગવાન તમને શક્તિ આપે. દુઃખનું ઓસડ દહાડા! આજે નહી તો કાલે હળવાશ થઈ જશે.

આમ, જય મહારાજની પાસે પણ દુઃખી થઈને આવ્યા હોઈએ. જય મહારાજ આપણને બે સારી વાતો કહે, આશ્વાસન આપે ને ધીરે ધીરે આપણું દુઃખ ઓછું થતું જાય. જય મહારાજનાં દર્શન, જય મહારાજનું સાંનિધ્ય, એમનો સત્સંગ એ આપણા માટે દુઃખને દૂર કરવાવાળું, શાંત કરવાવાળું ઔષધ છે.

‘આહ્લાદકારિ’ જય મહારાજના શ્રીમુખનાં વચનો આહ્લાદકારિ છે. જય મહારાજ આપણને જ્યોત સ્વરૂપે દર્શન આપે છે. એમના સાંનિધ્યમાં ઊભા રહીએ તો કંઈક વાત પણ કરશે. એ રીતે પણ આશ્વાસન મળે. સત્સંગના આહ્લાદકારિ વાયુ મંડળમાં દુઃખને દૂર કરીને પ્રસ્થાપિત કરવાની શક્તિ છે. કોઈપણ વ્યક્તિને દુઃખનું નિવારણ કરનાર મળે તો એને ગમશે. ‘તમે બહુ સારા છો કે મારા દુઃખનું નિવારણ કર્યું. મને સહાય કરી.’ એટલે એના પ્રત્યે સદ્ભાવ જાગે જ. શ્રદ્ધા જાગે કે દુઃખમાં તમે મને આવીને આશ્વાસન આપ્યું હતું. એવી પરિસ્થિતિની

અંદર જય મહારાજનું સાંનિધ્ય આપણને ઘણી બધી હળવાશ આપ. હિંમત બંધાવે, એને શાંત કરે. બાકી દુઃખી માણસનું હૈયું કકળે એ તો જેણે અનુભવ્યું હોય એને ખબર પડે.

આજે એક પતિ-પત્ની આવ્યાં, કહે, મહારાજ બે વર્ષ થયાં. સંતાન નથી. સાસરીવાળા પાછળ પડી ગયા છે. રડી બિચારી, બહુ ડૉક્ટરો કર્યા. આપણે કહ્યું, ‘બેટા તું શાંતિ રાખ હવે તુ મહારાજને શરણે આવી છું ને?’ એને પંચોતેર ટકા પ્રસન્નતા મળી ગઈ. એને કાગળિયું આપ્યું. બુધવારે પૂનમ છે આવજે. બાધા લઈ જજે. હસતી હસતી ગઈ. બસ, આપણા તરફથી કોઈપણ વ્યક્તિને હૈયુ ઠરે એમ શાંતિ મેળવવાના બે શબ્દો કહીશું એ જ ‘આહ્લાદકારિશ્ચ’ એને પ્રસન્તા મળે. એને ધીરજ બંધાવો. આશ્વાસન બંધાવો. એ માણસ તમને ક્યારેય નહીં ભૂલે.

અહીંયા તો જય મહારાજનું સાંનિધ્ય છે. અને એની અંદર જય મહારાજના શ્રીમુખનાં વચનો મળે, જેમ નાનું બાળક રમતું હોય અને ઘરમાં કોઈ વસ્તુ ભાગીને ભૂકો કરી નાખે એવી રીતે જય મહારાજ દુઃખને પણ ભાગી નાંખે. ઘણા માણસો જોયા છે, દુઃખથી ભાંગી પડેલા હોય. એને એમ થાય કે હું જીવનમાં ઊંચો આવી જ નહીં શકું. મનથી, દિલથી વિચારથી ભાગી પડેલો હોય. એવા દુઃખથી ભાગી પડેલા માણસને કોઈક વિભૂતિ, મહાપુરુષનું શરણ મળે, આશ્વાસનના બે શબ્દો મળે અને સાચો રસ્તો સૂઝાડે. તરત એને પ્રસન્નતા થશે.

“ભાવટ ભાગી ભૂધરે,

મહેતા નરસૈયાના સ્વામી.”

કેટલો ઊંચો શબ્દ છે. મારી જે પરિસ્થિતિ હતી તે ભગવાને દૂર કરી નાખી. એમ ‘દુઃખદનોયત્રવાતિ’ જય મહારાજનું સાંનિધ્ય એ પરમ આનંદદાયક આશ્ચર્યકારક છે કે રડતા આવે અને હસતા જાય.

એની લીલા ન્યારી, જોગી ભોગી રોગી આવે, આવે સંત સંન્યાસી, રડતા આવે હસતા જાયે એવી ધૂણી ધખાવી, કેવી રે આ ધૂણી ધખાવી.

આ શ્લોકની અંદર આ જ વાત કરી છે.

જય મહારાજના શરણે આવનાર દરેકના મનની, દુઃખની, ભીડની સ્થિતિ દૂર થાય, એને આશ્વાસન, સુખ અને શાંતિ મળે. લક્ષમણદાસજી મહારાજ કહે છે ‘યંપ્રાપ્યાહં’ જ્યારે વરાડમાંથી એક ગૃહસ્થી તરીકે, એક ભક્ત તરીકે નીકળ્યા ત્યારે જય મહારાજ મળ્યાનો આનંદ થયો. પણ પછી જય મહારાજ ના મળ્યા એ વિયોગનું દુઃખ ઊભુ થયું. એ દુઃખમાં ને દુઃખમાં જય મહારાજને શોધતાં શોધતાં વર્ષો થયાં કેટલાય માઈલો ફર્યા. તાપી કિનારે, નર્મદા કિનારે, મહીસાગરના કિનારે અને આખરે અહીં આવ્યા.

દરેકનું જીવન આહ્લાદકારી પ્રસન્નતાપૂર્ણ બનાવી દે. આંબાની કેરી ગમે તેટલી ખાટી હોય પણ એને તૈયાર કરી ચાસણીમાં નાખી દીધી અને પછી એની મધુરતા જુઓ. એમ જીવનને પણ આ મહાપુરુષોના સત્સંગની ચાસણી ચઢી જાય તો એના જીવનની બધી ખટાશ ઊતરી જાય. એ ખટાશ નીકળે એની

સાથે જીવનનાં દુઃખોને પણ ભાગી નાખે. જય મહારાજનું સાંનિધ્ય દુઃખોને તોડી નાખનાર છે. સંપૂર્ણ ખત્મ કરી નાંખે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ એવી પરિસ્થિતિ મેળવી ચૂક્યા કારણ કે સમર્પિત થઈને આવેલા હતા. આપણે તો અધૂરા આવીએ. આવીએ ખરા, જય મહારાજને વંદન, પ્રણામ પણ કરીએ, સેવા પણ કરીએ, પણ પાછા ઘરે જઈએ એટલે અધૂરા. એક ચાસણીમાં નાંખેલું ચિરીયું હોય એને બીજે દહોડે તરત ખાવા બેસીએ તો ખાટું જ લાગે ને ખાલી ઉપર ઉપર મીઠું લાગે.

માણસ દુઃખોમાંથી બહાર આવે ત્યારે એને કેટલો આનંદ થાય. કોઈ એક સમાચાર ફોનમાં સાંભળવવામાં આવી ગયા હોય અને ઘરમાં રોકકળ થઈ જાય. અને બીજો ફોન આવે તો, 'ના, ના કશું નથી થયું. એટલે પાછું શાંત. બધું દુઃખ જતું રહ્યું. પાછા આનંદમાં આવી ગયા.'

તો જીવન આવું એક નાટક છે હસતી રડતી ફિલ્મ છે. જીવનની અંદર એક પછી એક આવી સ્થિતિ, આવા દૃશ્યો આવ્યા જ કરવાનાં. બસ, એના માટે જય મહારાજના શરણે જઈએ. જય મહારાજ આપણા દુઃખોની પીડા શાંત કરે. આપણા જીવનમાં સુખ શાંતિ આપે.

|| જય મહારાજ ||

દુઃખનું પોટલું

મહાપુરુષોનું સાંનિધ્ય દુઃખી જીવનને સાંત્વના પ્રાપ્ત કરાવનારું બને છે. ભગવાનનું શરણ અને સત્સંગનો સથવારો માણસને બિલકુલ શાંત અને સુખી બનાવી શકે છે.

કોઈપણ આવેલી દુઃખની પરિસ્થિતિને હળવી કરી નાખવી એટલે દુઃખઘનો, દુઃખને તોડી જ નાખે. દુઃખને ઊભું જ ના રહેવા દે. જે પરિસ્થિતિ હોય એ પરિસ્થિતિમાં પોતે એટલો વ્યવસ્થિત અંદર પ્રવેશ કરી જાય કે એને દુઃખ જ ના અનુભવતાં ઉપરથી એની અંદરથી જ એ પોતાનો આનંદ શોધી લે.

પરિક્ષિતને મૃત્યુનો શાપ મળ્યો. પણ એ દુઃખની પરિસ્થિતિમાંથી એણે પોતાનો આનંદ શોધી લીધો. હરિશચંદ્રે સત્યનો ધર્મ પાળતાં એમને અનેક દુઃખો આવી પડ્યા. પણ એ બધાં દુઃખોની અંદર પ્રવેશી જઈને સત્યના ધર્મનું પાલન કરવાનું સુખ એમણે મેળવી લીધું. જેને વેદો કહે છે ‘સત્યમ્ વદ’. બધી જ પ્રતિકૂળ પરિસ્થિતિઓ, દુઃખદ પરિસ્થિતિઓ, ઘટનાઓની અંદર પણ હું મારો સત્યનો ધર્મ સાચવી શકું છું, એનો મને ખૂબ આનંદ છે. દુઃખો કયાંય ખોવાઈ ગયાં. પરિવારની અંદર પ્રવેશ કરીને જે

કંઈ પરિસ્થિતિઓ હોય એને અનુકૂળ બનાવી લઈને થોડીક સમજણ કેળવે તો અવશ્ય એ સુખ શાંતિ બંને મેળવી શકે છે.

મહાપુરુષો, દિવ્યચેતનાઓનું સાંનિધ્ય આ જ છે. સત્સંગનો સથવારો માણસને દુઃખની અંદર પણ દુઃખી નહીં થવા દે. જીવન સંઘર્ષ વગર પાંગરી શકતું નથી.

સંઘર્ષના દુઃખના સમયમાં પાંડવો વનવાસમાં છે. યુધિષ્ઠિર બેઠા છે. અને દ્રૌપદી સહિત પાંચેય જણ ઉપાલંબ આપી રહ્યા છે. યુધિષ્ઠિરને કહી રહ્યા છે કે ‘ભાઈ, આ બધું તમારા લીધે થયું. તમારા લીધે અમારી આ દશા થઈ. જંગલમાં ભટકવાનું ને ભૂખે મરવાનું.’

તો એકબાજુ યુધિષ્ઠિર વૃક્ષ નીચે બેસીને ખૂબ ચિંતિત અને વ્યથિત હતા. એટલામાં કૃષ્ણ આવ્યા. બેઠા. યુધિષ્ઠિરે ભગવાનને પ્રશ્ન કર્યો ‘પ્રભુ, મારા જેવો દુઃખી કોઈ હશે આ દુનિયામાં? આ વાતો ચાલતી હતી. ભગવાને કહ્યું, યુધિષ્ઠિર, તમારી વાત સાચી છે. હું તમારી સ્થિતિ સમજું છું. એટલામાં વ્યાસજી આવી પહોંચ્યા, વ્યાસજી તો એમના દાદા થતા હતા. ભગવાને કહ્યું, આ વાત તમને વ્યાસજી સમજાવશે.

યુધિષ્ઠિરે આખી સમસ્યા કહી કે મારા જેવો કોઈ ક્ષત્રિય માણસ દુઃખી હશે ખરો ? વ્યાસજી એક પછી એકના જીવનની પંક્તિ મૂકતા ગયા, કહો યુધિષ્ઠિર, તમે આના જેટલા દુઃખી છો? નળરાજા, હરિશચંદ્ર.

યુધિષ્ઠિર કહે, ‘ના, હું આમના જેટલો દુઃખી નથી તે છતાંય તેમણે તો પોતાનો ધર્મ નિભાવ્યો હતો.’

વ્યાસજીએ દુઃખની અંદર પણ સાંત્વના અને સુખની એવી ધીરજ બંધાવી કે યુધિષ્ઠિર બેઠા થઈ ગયા. જીવનની અંદર ડગલે ને પગલે, શ્વાસે શ્વાસે દુઃખો, સંઘર્ષ, યાતનાઓ તો રહેવાની જ છે. કોઈપણ ક્ષેત્રમાં, નોકરી કરવા જાવ, ધંધો કરવા જાવ, ખેતી કરવા જાવ, સંઘર્ષ તો બધે જ છે. ઉપાધિઓ બધે જ છે. પણ જેટલું મળે છે, જેટલું વધતું ઓછું મળ્યું એમાં તમારી માનસિક સ્થિતિ તમે એવી તૈયાર રાખો કે જેથી પ્રતિકૂળ અવસ્થાની અંદર દુઃખ ના લાગે. કંઈ નહીં. મહેનત તો કરી છે. ઓછું આપ્યું તો એની ઈચ્છા, દુઃખની અવસ્થાની અંદર પણ માણસને બાંધછોડ કરતાં આવડવું જોઈએ. આપણા મનની અંદર એ વિચારો આવવા જોઈએ કે મારી દુઃખની અવસ્થાને હું કેવી રીતે હળવી કરી શકું?

એક ભાઈ દુઃખનું પોટલું લઈને ફરતો હતો, પોતાના દુઃખનું પોટલું લઈને એ સ્વપ્નમાં ભગવાન પાસે ગયો. ભગવાન એને આવતો જોઈને હસ્યા. તો કહે કે, ભગવાન તમે કેવા છો? હું દુઃખનું આટલું મોટું પોટલું લઈને આવ્યો છું, મારાથી ઊંચકી નથી શકાતું અને તમને હસવું આવે છે? અમારા દુઃખની મશ્કરી કરો છો! ભગવાન કહે, ‘આવ! તારું પોટલું મારી આગળ નીચે મૂક.’ એણે મૂક્યું, પછી પૂછ્યું, ભગવાન, આ બધાં પોટલાં શાનાં છે? કોનાં છે? ભગવાન કહે, દુઃખનાં જ છે. જો ઉપર નામ લખેલા છે કે કોના છે. તેને થયું મારું પોટલું આટલું વજનવાળું છે. ‘પ્રભુ, આપની એક આજ્ઞા લઉં, કે હું મારું પોટલું બદલી લઉં? મારું પોટલું મૂકી બીજાનું લઈ લઉં? ભગવાન કહે, તને છૂટ છે લે.’ નામ જોતા જોતો એને પોતાના ગામના એક

મોટા શેઠિયા ઉદ્યોગપતિનું પોટલું જોયું. એણે નજરે જાયેલું કે આ તો બહુ સુખી માણસ છે. કહે, ‘ભગવાન’ આ પોટલું મને આપી દોને! લઈ જા. જોઈ લે એક વાર, તને ઠીક લાગે તો તું લે.

એણે પોટલું છોડ્યું. દુઃખનું પોટલું હતું ને! જોયું કે એક છોકરો પરદેશ જતો રહેલો તે આડે રસ્તે જતો રહેલો. બે ફેકટરીઓ બિલકુલ બંધ કરી દેવી પડી હતી. બે ખોટમાં ચાલે છે. શરીરમાં પોતાને પાંચ છ રોગ હતા. તે દવાઓ ખાય, પત્ની પણ એવી કે ઘરમાં પણ અશાંતિ રહે. એક દિકરી ઘેર પાછી આવેલી. પગાર વધારો માગવા ફેકટરીમાં હડતાલો પડતી હતી. ‘પ્રભુ, આ પોટલું તો મારા કરતાં ઘણું ભારે છે.’ પાછું બાંધી દીધું.

થોડીવાર પછી બીજું પોટલું જોયું તારે જે જોવું હોય તે જોઈ લે. એણે બધા જ પોટલાં ફેંદ્યાં. હારું! આના કરતાં તો મારા એકલાનું પોટલું હલકું છે. થોડી વાર બેઠા પછી કહે, ભગવાન હું જઉં? તારી ઈચ્છા, પોટલું માથે મૂક્યું. દુઃખનો ભાર એટલો બધો કે ચાલવામાં મુશ્કેલી પડે. પંદરેક ડગલા માંડ ગયો હશે ને ભગવાન ખડખડાટ હસ્યા પેલાએ લથડાતે પગે પાછું વળીને જોયું. ભગવાન હજુ તમે ગરીબની મશ્કરી કરો છો? ભગવાન કહે, તું પાછો આવ, ભઈલા એક કામ કર. આટલાં બધાં પોટલાં બધા મારી પાસે મૂકીને ગયા છે. તું તારુ પોટલું અહીં મૂકીને જાને. દુઃખનું પોટલું ભગવાન આગળ જ મૂકાય.

એણે વિચાર કર્યો. સાચી વાત છે. માથેથી જેવું પોટલું ઉતારવા ગયો એવું સ્વપ્ન ઉડી ગયું.

જે માણસમાં પોતાનામાં સમજદારી ના હોય તો ભગવાન

પણ એના દુઃખનાં પોટલાં ના ઉતારી શકે.

જય મહારાજને ત્યાં કેવી શાંતિ છે. આવે એના મનને કેવી શીતળતા, ટાઢક લાગે. એમ થાય કે ચાલોને, થોડું બેસીએ! આનંદ આવે છે. જીવનની અંદર સાચી સમજ જ દુઃખનો ભાર હળવો કરી શકે. જો માણસમાં પોતાનામાં સાચી સમજ ના હોય તો ક્યારેય આ દુનિયાનાં કોઈપણ છેડે, ભગવાનની આગળ પણ પોતાના દુઃખ ઉતારી ના શકે.

‘શમ દમ આઠો જામ’ આપણી પોતાની જીભ ઉપર સંયમ ચોવીસ કલાક ખાવા, પીવા, બોલવા, બધા પર હોવો જોઈએ. ડાયાબીટીસવાળા હોય છે. જીભ પર સંયમ ગુમાવી બેઠેલા છે. પણ જે હંમેશા જાગ્રત રહે કે ‘ભાઈ, મારે મારું શરીર કોઈ ભાડવાતને ભાડે નથી આપવું. આવા ભાડવાત આવે તો ઘર ખાલી જ ના કરે. ડાયાબિટીસ ખાલી કરે? બ્લડ પ્રેશર ખાલી કરે? એ અંદર પેઠો પછી કાયદો જ બતાવે કે હું હવે નથી ખાલી કરવાનો. હવે હું નથી ખસવાનો. તમે રહો છો એમ હું પણ રહેવાનો છું.’

જે માણસ પોતાનો સંયમ ગુમાવે છે ત્યારે જ આ બધા અંદર પેસી જાય છે. પછી ના ખસે.

નહીંતર કોઈ રોગ શરીરમાં આવ્યો હોય તો એક-બે દિવસમાં વિદાય થાય. તાવ આવે, શરદી થાય એને ખાવાનું આપીએ એટલે શરીરમાં પડ્યો રહે, પણ બે દિવસ ખાવા ના મળે તો કહે કે, આ શરીરમાં રહેવા જેવું નથી.

‘લંઘનમ્ પરમ ઔષધમ્’ ઉપવાસ એ મોટામાં મોટું

ઔષધ છે. કોઈ પણ ઉપાધિ શરીરની અંદર આવે એટલે સમજી રાખો કે શું ખાધું હતું તો પેટમાં દુઃખ્યું? અત્યારે કેમ ભૂખ લાગતી નથી? ખ્યાલ આવી ગયો ચાલો, અત્યારે નથી ખાવું તો કાલ સવારે આપણી તબિયત સારી થઈ જ જશે. પણ અત્યારે ભૂખ નથી લાગી ને છતાંય ખાધું. અનાજ બગાડ્યું અને સવારે ઉઠે ત્યારે તબિયત બગડવાની. જો સંયમ હશે તો મારું પેટ અંદરથી ના કહે છે તો ભલે ને ગમે તેટલા કહે કે તમારે ખાવું પડશે તોય એને અડવાનું નહીં. ગમે તેટલો કોઈ આગ્રહ કરે. મારું પેટ ના પાડે છે એટલે નહીં જ. આ સંયમ હોવો જોઈએ. તો જ તમે દુઃખને દૂર કરી શકશો.

“શમ દમ આઠો જામ”. સંતોની આ અવસ્થા છે કે ચોવીસ કલાક જેના પોતાનાં જીવનમાં સંયમ હોય; આત્મનિગ્રહ હોય તો એ ક્યારેય પોતાના શરીરથી દુઃખી ના થાય.

માણસના જીવનમાં એની પોતાની સમજણ જ એને દુઃખમાંથી બહાર કાઢી શકે, ક્યારેય પણ માંદગી આવે ત્યારે પોતાનું આત્મવિશ્લેષણ કરો, કંઈ ભુલ કરી હતી? ખાવાની, વ્યવહારની, જાગવાની, ઊંઘવાની તપાસો. હા, ખોટો ઉજાગરો થઈ ગયો હતો. તમને ખબર પડશે કે આના વડે આટલા દિવસ આવું થયું છે. સંયમની શરૂઆત કરી દો. ભૂલ સુધારી લો. તમે વગર દવાએ એમ ને એમ સાજા થઈ જશો. આપણે આટલી ઉંમરમાં કોઈ દિવસ ડૉક્ટરની દવા નથી ખાધી. તમે જ તમારા પોતાના ડૉક્ટર બની જાવ. કોઈ રોગ આપણને નડવાનો નથી. અડવાનો નથી ને દુઃખી થવાનાય નથી. ક્યાં પ્રકારનો અસંયમ આપણાથી થયો છે એને માણસે જાતે તપાસવું પડે. બસ, પોતાની

જાતને તપાસતાં આવડ્યું તો સમજણ જ ‘દુઃખદનોયત્રવાતિ’

દુઃખોનો નાશ કરનારી સાચી સમજણ આપણા પોતાની અંદર હંમેશને માટે વસાવી દેવી જોઈએ. સ્થિર કરી દેવી જોઈએ. કે ભાઈ, ગરમી ખૂબ પડે છે, તો બપોરે માપનું જ ખાવું જોઈએ. નહીંતર આકળ વિકળ થઈશું ને ગરમી વધારે લાગશે. નહીંતર એકલી ઇાશ જ આપી દેજો. બસ, આખો દહાડો તમે નિરાંતે કાઢી શકશો.

પોતાના આવનારા દુઃખોને પહેલેથી પાળ બાંધી હોય કે આ આવવાનું છે એને ત્યાં જ ખાલી રાખો. કે અહીં સુધી આવે નહીં.

જય મહારાજનું સાંનિધ્ય આપણને આ સત્સંગ વડે જીવન સમજાવે છે. એટલું જો આપણને મળી જાય તો એ સમજ અને સમજણની દવા આપણા જીવનમાં સતત વધ્યા કરે. શ્વાસોશ્વાસની અંદર રહ્યા કરે. જેમ શ્વાસોશ્વાસમાં હવા જોઈએ જ એમ આરોગ્યપ્રદ, નિરોગી જીવવું હોય તો સમજણના શ્વાસેશ્વાસની હવા પણ આપણામાં બની રહેવી જોઈએ.

‘વિગતમલયુતમ્’ કોઈપણ જાતનો મળ, કોઈપણ જાતની ઉપાધિ, દુઃખ, અશાંતિ રહે જ નહિ અને એ રીતે જય મહારાજનું સાંનિધ્ય આપણને સદાય સમજણવાળું, સુખવાળું, શાંતિવાળું અને આરોગ્યવાળું જીવન આપે.

॥ જય મહારાજ ॥

સત્સંગનું સાંનિઘ્ય

જેનું મન હંમેશાં જય મહારાજના શરણે ઝુકેલું રહે, સમર્પિત થયેલું રહે, મનની અંદર જે કંઈ ઇચ્છાઓ હોય એ બધી એકબાજુ મૂકીને એને આહ્લાદકારિ અવસ્થા પ્રાપ્ત થાય છે કે એ એનો આનંદ લીધા જ કરે.

જય મહારાજનું શરણ સુખ શાંતિ આપવાવાળું છે. એમના સ્મરણે, એમના શરણે ન્યૂનાધિક, વધતી ઓછી શાંતિ મળે જ. કોઈપણ દુઃખિયો આવ્યો હોય, અશાંત આવ્યો હોય. જય મહારાજ એને ઠારે જ. શાંત કરે. એના દિલની દુવિધાઓ દૂર કરે. ‘દિલની દુગ્ધાવામી.’

કેદારનાથમાં અત્યારે ખુબ બરફ છે. યાત્રીઓ યાત્રા કરવા જાય છે. બરફ આઘો ખસેડીને પોતાનું કામ ચલાવી લે છે. તો જેમ એ બરફને ખસેડી નાખી યાત્રાનો આનંદ અનુભવે છે એમ આપણે પણ જે કંઈ અડચણરૂપ છે, નડતરરૂપ છે એને આઘુ ખસેડીને નિરાંત અનુભવીએ.

રમણ મહર્ષિનું એક બહુ સરસ વાક્ય છે કે છટકીને જઈશ

ક્યાં? એકવાર હાથમાં આવ્યા પછી છૂટે નહીં, એક વાર શિકાર હાથમાં આવી ગયો પછી છૂટે જ કેવી રીતે? એમ જય મહારાજનું શરણું એક વાર પ્રાપ્ત થઈ જાય પછી છોડવાની ઇચ્છા જ ના થાય કે હવે ક્યાં જવું છે? આ છાયા છોડી હવે બીજે ક્યાંય જવું નથી. સંતરામના કિનારે આરો છે પણ એનો અંત નથી. મન જેમાં વિલીન થઈ ગયું પછી હાથમાં શું આવે? પોતાના અસ્તિત્વને જ મિટાવી દીધું. વંદન કરતાં કરતાં શ્રદ્ધા ભક્તિના ભાવ એટલા જાગે, એટલા જાગે કે, ‘બસ! હવે આ મન અને માથું મૂકવાની જગ્યા બીજે ક્યાં શોધવા જવી? આવડા મોટા દિવ્યચેતના સ્વરૂપે જય મહારાજ પ્રાપ્ત થયા છે ને! ત્યાં જ મૂકી દો.’

વંદન કરતાં કરતાં જય મહારાજના ખોળામાં સેવા સ્વરૂપે, દક્ષિણા સ્વરૂપે મન જ મૂકી દીધું. ‘મન ખોઈ મરજીવા થઈ રહેવું રે!’ મન જય મહારાજમાં ખોઈ દો. જય મહારાજના શરણમાં, શ્રદ્ધામાં મન એવું ઓગળી જાય કે આપણું મન આપણા જ હાથમાં ના આવે.

‘પ્રણતજનમનઃ અભિષ્ટદં’ જય મહારાજ તો સૌને પાળે છે તમારે શરણે જે કોઈ આવે છે, તેને સદાય શિર પર ગાજો છો’ માથે ને માથે જ હોય. તમને આઘા ખસવા જ ના દે. તારા મનનું કાંઈ ના ચાલે. “કાયક વાયક માનસીભાઈ ત્રણ એક કરજો.” બસ, ત્રણે એક કરીને મૂકી દીધું. જેમ દક્ષિણા અર્પણ કરીએ છીએ એમ જય મહારાજને મન, વચન કર્મથી અર્પણ થઈ જાય. બીજું કંઈ લેવા આપવાનું રહે જ નહીં. આપણી જાતને જ જય મહારાજને આપી દઈએ કે કોઈ વસ્તુ આપણી માલિકીની રહે જ નહીં. મન

સમર્પિત થઈ ગયું.

તમે જુઓ, કોઈપણ વસ્તુમાં, કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં કે કોઈપણ વ્યક્તિમાં મન એકવાર વ્યસ્ત થઈ ગયું, ભળી ગયું, ઓગળી ગયું પછી એને બહાર કાઢી જુઓ, નહીં નીકળે. છોકરા કમાય, નવું ઘર બાંધે, ઘરડા મા બાપને કહે કે ચાલો, નવા ઘરમાં, ના, આ ઘરમાં જ રહ્યા છીએ, જીવ્યા છીએ ને અહીંયા જ મરીશું! ત્યાં નવા ઘરમાં બધી જ સુવિધાઓ હોય છતાંય ના માને. ના, મારે એ ઘેર નથી આવવું! કેમ ? દિવાલોની અંદર એનું જીવન, એની મનોવૃત્તિ ઓતપ્રોત થઈ ગયેલી છે. એવી લાગી ગઈ છે કે કદાચ નવા ઘેર જાય તો અતડું અતડું લાગે કે પેલા ઘરમાં આમ હતું, તેમ હતું. કેમ કે ઈંટ સાથેનો લગાવ છે. એવો લગાવ હોય કે છૂટે નહીં.

આપણા મનથી પણ જય મહારાજનો એવો લગાવ હોય કે આપણે છોડવા ઈચ્છીએ તોય ના છૂટી શકે. કદાચ એકવાર રિસાઈને ગયા હોય કાલથી નહીં જ આવું. તોય આવીને ઊભા રે, કેમ કે મન એમાં એવું ભળી ગયું છે.

‘મન સત્ગુરુમાં ભળ્યું, જેમ લૂણ ઉઢક માંહી ગળ્યું’.
તલ્લીન વિલીન થઈ જવાની ભાવના, આટલા મોટા જય મહારાજનું સાંનિધ્ય આપણને પ્રાપ્ત થયું છે. કદાચ મન થોડું આધું પાછું થાય ખરું પણ છૂટવાની ઈચ્છા તો ન જ કરે. મન કહે કે આજે આમ છે તો નથી જવું. મહારાજે આમ કહ્યું છે પણ એક દહાડો થાય, બે દહાડા થાય એટલે ચાલોને હવે ચાલે જ નહીં.

જય મહારાજ એકવાર આવેલાને પાછો ક્યારેય જવા દે

નહીં. આવ! બેસ ભાઈ, આશા લઈને આવ્યો છું ને! કંઈક તારી ઇચ્છા છે ને! ભલે પ્રસાદની નહીં. પૈસાની નહીં, કૃપાની નહીં પાણ કંઈક આશાએ તો આવ્યો છું ને!

અને એની એ આશા જય મહારાજ પૂરી કરે. પછી જે કંઈ પરિસ્થિતિ થાય, પાણ ના, હવે જવું તો પડશે જ. આ મનનો લગાવ. મન જ એવી રીતે દટ થઈ ગયેલું હોય મનની અંદર એવા સંસ્કાર પડી ગયેલા હોય કે જય મહારાજ વગર ચાલે જ નહીં. ઘેર બેઠા બેઠાય જય મહારાજનું સ્મરણ કરી લે. આજે પરદેશમાં બેઠેલાને પૂછ્યુ કે રોજ દહાડામાં ચાર વાર મહારાજ યાદ આવતા હોય. ભલેને હજારો માઈલ દૂર બેઠેલા હોય. કેમ કે ઓતપ્રોતતા છે. જય મહારાજ સાથે મન વણાઈ ગયેલું છે, ગૂંથાઈ ગયેલું છે. છૂટું પાડવા જઈએ તો અસ્તિત્વ જ ના રહે.

‘આવા મેઘડૂપી મહારાજ, પળના વિસરીએરે’

સત્સંગનું ચોમાસું વરસી રહ્યું છે. તો આવવા દો. ભીના તો થઈશું ને! સત્સંગનો વરસાદ વરસે અને આપણામાં અંકુરિત થઈ જાય, ઊગે એટલે જીવન લીલુંછમ લાગે. જાણે સત્સંગની વાડી ખીલી છે. જુઓને! આ માણસ કેટલો હર્યોભર્યો છે! કેવી નિરાંત છે. માણસને પોતાને એમ થાય કે એને ખૂબ મળે છે હજી મેળવ્યા કરું.

સત્સંગનો આનંદ, સત્સંગની ભીનાશ જીવનની અંદર માણસને ટાઢક આપે. સત્સંગના માંડવે જઈએ અને કોરાકોરા પાછા આવીએ તો કશો અર્થ ખરો? સત્સંગથી પલળવુ પડે. સત્સંગની વાતોથી ભીંજાઈશું તો ગરમી દૂર થશે, શાંતિ મળશે

અને આપણા જીવનના ક્ષેત્રમાં કંઈક ઉગશે.

ભગવાને આ શરીરને ક્ષેત્ર કહ્યું છે. તેરમા અધ્યાયના ૨૧લોકમાં 'ઇદં શરીરં કૌન્તેય ક્ષેત્રમિત્યભિધીયતે' અર્જુન ! આ શરીર છે એને તું ખેતર જાણ. 'કર્માણ્યકર્મ યઃ પશ્યેદકર્મણિ ચ કર્મ યઃ' કર્મની જ ખેતી કરવાની.

આટલી સરસ સત્સંગની ખેતી થતી હોય, સત્સંગ વડે કર્મો થતા હોય તો સારામાં સારી ખેતીની ઉપજ પણ સારામાં સારી મળે. જો સત્સંગ ના હોય તો ખેતર પીલાતું હોય, કાંટા ઉગે ને વાગ્યા કરે. સહન ના થાય. પેસી ગયા પછી એને કાઢવા કેમના?

જય મહારાજના સત્સંગના સાન્નિધ્યમાં જે કોઈ આવ્યા, જય મહારાજે એમના જીવનમાં ખેતી કરાવડાવી. સારામાં સારા મોલ પકવ્યા. લો, આ ખાજો, કાંટા ના ખાવા પડે. 'અભિષ્ટદં' સત્સંગના આગણે આવેલાનાથી કંઈ ખોટું કરાતું હોય, કોઈ ખોટું હથિયાર હાથમાં આવી ગયું હોય તો જય મહારાજ ખૂબ સાચવીને, વાળીને, કે એ દુઃખી ના થાય, એને વાગી ના જાય એવી રીતે ખૂબ જ હળવાશથી; પ્રેમાળ ભાવથી એની પાસેથી નુકશાનવાળી વસ્તુ છોડાવી લે અને સારો સત્સંગ પકડાવી દે. લે, હવે રમ આનાથી. આ છે જય મહારાજ.

ઇચ્છિત આપતા પહેલાં એને સંભાળી લે કે તારું નુકશાન ના થાય. કુવૃત્તિ છોડાવી દે કે આ તમને જીવનમાં લોહીલૂહાણ બનાવી દેશે. દૂરાચાર છોડાવે, વ્યસન છોડાવે, કુવૃત્તિઓ છોડાવે, ધીરે રહીને હળવાશથી, ઇચ્છિત આપે ને છતાંય એને

સુખી રાખે. અને શરણે આવેલાને, વંદન કરવાવાળાને પણ એનું ઇચ્છિત આપે. એનું નુકશાન ના થવા દે. 'સદ્ગુરુ સન્મતિ આપશે. સંપત્તિ નહીં આપે. કદાચ સંતતિ નહીં આપે. પણ સદાચાર તો આપશે. મનની ઇચ્છાઓ તો ઘણી હોય. નાના નાના બાળકો આવે કે આજ તો મહારાજ ચોકલેટ આપશે. સવારે બાળકો આવે છે એમ આપણને પણ ઇચ્છા થાય કે જય મહારાજ આમને શાંતિ આપશેને, સન્મતિ તો આપશે ને! સદ્વિચાર તો આપશેને !

એનું કલ્યાણ થાય એવું આપ્યા કરે. છેવટે આશીર્વાદ પણ આપે, આશીર્વાદ એટલે પોતાના હૃદયથી, અંતઃકરણથી એના પ્રત્યે સદ્ભાવ રાખી એટલું જ કહે કે તું સુખી થા એને કહેવાય આશીર્વાદ. મહાપુરુષો, ભગવાન, માતા-પિતા, વડીલો પણ એ આશીર્વાદ આપે તો સુખી થવાય જ. કારણ કે એ હૃદયપૂર્વકના છે, અંતઃકરણના છે. જય મહારાજ પણ પોતાની દિવ્યચેતનામાંથી આપી રહ્યા છે. શુદ્ધભાવથી આપી રહ્યા છે. જેમ ભગવાન મનુસંજુયાને કહે 'મનજનદકધુય દેખહિ મોરે' જો જોઈએ તે માંગી લે. ભગવાન ભક્તો પર કેવા પ્રસન્ન રહેતા હોય કે લે, જોઈએ તે લઈ જા.

પૂંજાભાઈને પણ જય મહારાજે કહ્યું જે જોઈએ તે માગી લ્યો. ભાગ્ય હશે કે સહેજે સદ્ગુરુનું દર્શન પામી શક્યા એવું કોણ ભાગ્યશાળી હશે કે જય મહારાજ પોતાના શ્રીમુખેથી કહે કે જે જોઈએ તે માંગી લો. પૂંજાભાઈ, સંકોચ ના રાખશો. માગ્યુ હોત તો અત્યારે એમનો વંશ કેટલો સુખી હોત. પણ એમણે કહ્યું કે 'બાપજી, આપ બહુ આગ્રહ કરો છો તો એટલું જ માંગુ છું કે કીર્તિ વધે આ સ્થાનની વધે. ભક્તોનો વિશ્વાસ. ના ઇચ્છા મુજને

કશી, ના માગું કંઈ ગુરુ પાસ.’

નિઃસ્પૃહભાવે, નિર્લેપતાથી, નિવ્યર્જભાવે, નિખાલસતાથી એમણે જય મહારાજની સેવા કરી અને અંતે આટલું જ માગ્યું. પૂંજાભાઈના મનની ઈચ્છા હતી કે મહારાજની જ અભિવૃદ્ધિ થાય, મહારાજનો જ વિકાસ થાય તમે જુઓ ઉત્તરોત્તર પેઢી દર પેઢી ગ્રાફ કંઈ નીચે નથી ઉતર્યો, ઉપરને ઉપર જ ચઢતો જાય છે. આ છે જય મહારાજની ઉદારતા.

જય મહારાજની ઉપસ્થિતિમાં જે કંઈ નિજ સેવા હતી એ સેવા ૨૭ વર્ષથી પણ વધુ કરી છે. ઓછા નહીં. પુંજાભાઈએ નિષ્ઠાપૂર્વક ચૂક્યા વગર કરી છે. આપણે તો ક્યાંક આઘાપાછા થઈ જઈએ કે મહારાજ, કાલે લગ્નમાં જવાનું છે કે ઘરમાં બધા માંદા છે એટલે ચલાવી લેજો ને, કેટલાંય બહાનાં કાઢીએ પણ એ દિવસોમાં, એ વર્ષોમાં પુંજાભાઈએ એક રજા ય નથી પાડી કે ક્યાંય નથી ગયા. હા છેલ્લે કહ્યું કે, ‘પુંજાભાઈ, બસ હવે મહારાજને લીલા સમેટીને સ્વરૂપમાં વિલીન થવું છે’ ત્યારે કહ્યું કે, ‘બાપજી, મારા દફતરની અંદર કાર્યનો બોજ અત્યારે વધારે છે. આપ થંભી જાવ. તો જય મહારાજ, આવડી મોટી વિભૂતિ! પુંજાભાઈને કહ્યું, સારું.’

‘વ્હાલો પ્રેમને વશ થયો.’

કંઈ વાંધો નહીં. તમને અવકાશ મળે ત્યારે એક મહિના પછી કહ્યું કે હવે બાપજી અવકાશ છે. ‘સારું! મહા સુદ પૂનમે આપણે કરી લઈએ.’

નિષ્ઠાપૂર્વક સેવા કરનારને જય મહારાજે મનોવાંચિત

આપ્યું છે. અને મહા સુદ પૂનમનો અવકાશ પુંજાભાઈને હતો કેટલી મોટી વાત થઈ! નાની સુની વાત છે?

‘પ્રેમની દોરે બંધાયો મારો વ્હાલમ રે,
છૂટવા ચાહે પણ અટવાઈ જાય.’

જય મહારાજ અટવાયા ને મહારાજ ભક્તોને વશ છે.
‘માધવો ભક્તવત્સલઃ’

સદ્ગુરુ ભગવાન આપણા સૌના માટે, સૌની ઉપર છે આપણા સૌના છે, ક્યારેય નિષ્ઠાપૂર્વક કરેલું ભજન નકામુ જવા દેશે નહીં. પુંજાભાઈના મકાનો બંધાયા પછીથી એની પાટીઓ ચડાવવા માટે લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે સાધુઓને મોકલ્યા સાધુઓએ ખભે મૂકી મૂકીને હાથના ટેકા રાખી ચડાવેલી પાટીઓ આજે પણ છે. જય મહારાજ કોઈનું બાકી ના રાખે. પૂર્ણ કરે. આવા ગુરુ મહારાજને ભજવા એ આપણા જીવનનો મોટો લ્હાવો છે. આપણે ભાગ્યશાળી છીએ કે જય મહારાજના સાનિધ્યની સાથે એમની જ શ્રીમુખની વાણીનો આ સત્સંગ આપણે કરી રહ્યા છીએ.

|| જય મહારાજ ||

અલખનું સંગીત

પરમ ઐશ્વર્યમય વૈભવ સંપન્ન એટલા ઊંચા આનંદવાળો એ નાદબુંદ જે સતત વાગ્યા કરે અને એનો આનંદ પણ આહ્લાદકારી હોઈ જીવનની અંદર પરિપૂર્ણ રીતે વાસ્તવિકતાનું દર્શન એકવાર માણસને થઈ જાય પછી બીજા કોઈ સ્વાદ માટે એને સહેજ અમથીય લાલચ ના રહે. એ નાદ સાંભળ્યા પછી એમ થાય કે હવે બીજું કશું જ સાંભળવું નથી.

‘જગતનો નાદ રહે નહીં ઉર વિશે’

જગતના બીજા કોઈ અવાજ હવે મારે નથી સાંભળવા. આ સમગ્ર જગત ઈશ્વર અને માયાથી બનેલું છે. અહીંયાં અલખ એટલે આત્મા છે કે જે પોતે જ પરમાત્માનો એક અંશ છે.

‘અલખ સંગે સુખમણા રાણી’

સુખમણા એટલે સુક્ષ્મણા. બંને એક તારે ચાલે. સુખમણા આત્મા સુધી લઈ જાય એટલે અલખને રાજા કહ્યો. અને સુખમણાને રાણી કહી. સૂરત અને નૂરત આત્મા સુધી લઈ જાય છે. અંદર સુખમણા દ્વારા આત્મા સુધીના અનુસંધાનના શ્વાસોશ્વાસ સાથે જે નાદબુંદ થાય છે એને કહ્યું વિવિધ જાતનાં

વાજાં વાગ્યા કરે. જેને ત્યાં નિત્ય અવસર હોય, ઉત્સવ હોય ત્યાં આનંદનાં વાજા વાગ્યા કરે છે કોઈ દિવસ બંધ ના રહે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજને પોતાને જે આનંદ મળ્યો છે એના ભાગીદાર આપણને બનાવવા તૈયાર થયા છે. કોઈપણ અધિકારી એનો ભાગીદાર બની શકે છે. સત્સંગના ભાગીદાર બનીએ એટલે આનંદનાં 'ગેહે વાજિંત્ર ઘોષ' એ વાજિંત્ર અનુભૂતિના અધિકારી બની જાય.

જય મહારાજનું સાંનિધ્ય આટલી સહજ રીતે પ્રાપ્ત થઈ જાય છે. જે સંગીતનો શોખીન છે એના ઘરમાં સંગીત વાગ્યા કરતું હોય. ઘરના જે ખૂણે જાય એ ખૂણે એમ જે આત્માનુભૂતિ કરવાવાળો છે એના જીવનમા અલખનું સંગીત સતત વાગ્યા જ કરે. બંધ રહે જ નહીં. ક્યાંક બંધ રહેશે તો કહેશે તે આજે કંઈક શોક છે. આવું સરસ સંગીત જીવનની અંદર વાગ્યા જ કરતું હોય કે જેને જીવન સંગીત કહીએ. શ્વાસોશ્વાસ એ જીવનનું સંગીત છે. જીવતાં હોઈશું ત્યાં સુધી એ સંગીત વાગ્યા જ કરવાનું છે. બંધ રહેવાનું જ નથી અનહદ કહ્યું એને.

‘છપ્પન કરોડ અસંખ્યા ઉપર ભૂંગળો વાગે’

આ ભૂંગળ ત્યાં વાગ્યા જ કરે. દિવસે ભલે ના વાગતી હોય પણ રાત્રે તો બધાની વાગે. સાધક ભક્તે અહીંયા. કહ્યું 'અનહદના ડંકા વાગ્યા કરે. ભૂંગળો ભજન સત્સંગમાં વાગે. આપણું જીવન તો જય મહારાજના સત્સંગની સાથે શરણને સાથે સદાય જોડાયેલું છે. એને ક્યાં શોધવા જવાનું હતું ? અખંડ નાદ ચાલ્યા જ કરતો હોય.

આપણે ત્યાં નાદબુંદની ઉપાસના કહી છે. જે પ્રણવનાદ છે. શ્વાસોશ્વાસ સાથે અનુસંધાન થઈ જાય અને જે અનહદ કોઈપણ જાતના ઘર્ષણ સિવાય એનો અવાજ થયા કરે છે. એને અનહદ નાદ કહેવામાં આવે છે.

નાદબુંદની ઉપાસના એટલે આપણી શરૂઆતથી આવેલી બધી ઉપાસનાઓ છે. જેમકે કૃષ્ણ ઉપાસના છે. રામ ઉપાસના છે. લક્ષ્મીજીની ઉપાસના છે. ઘણીબધી ઉપાસનાઓ હશે. પણ એ બધાની ઉપર, શિખર ઉપર સૌથી શ્રેષ્ઠ અને સૌથી આખરી એ નાદબુંદની ઉપાસના છે. જેને ઓહમસોહમનો નાદ કહેવામાં આવે છે.

દશેય દિશાઓથી એનો જ અવાજ થયા કરે સ્વાભાવિક છે ક્યાંય અવાજ થતો હોય એ ચારેય બાજુથી સંભળાવાનો છે એના માટે વિષ્ણુદાસજીએ બહુ સરસ વાત કરી

‘નાદબુંદ દશનાદે ગાજે’ આપણને આનંદ થાય કે આવા સંતો આટલો સરસ અર્થ કાઢતા હશે ! ‘ઘટઘટ પર તે ગરજી રહ્યો, પરછંદાની પેર,’ ભગવાન દરેકના માથા ઉપર ગાજી રહ્યો છે.

‘શિર પર ગુરૂ સંત પ્રતાપ વૃત્તિ કરતીરે’

ભગવાન માથા ઉપર છે અને કાટકાની માફક ગડગડાટ ગરજી રહ્યા છે. અને બધાને સંભળાય, બહેરાનેય સંભળાય એ રીતે નાદબુંદનો અવાજ તો જે સાંભળી શકે છે, એ સાંભળી શકે જે બહેરો હોય તે ના જ સાંભળે, પણ એ નાદબુંદનું અનુસંધાન કરવામાં આવે તો સંભળાય.

જેમ ઝૂંકાર નો દીર્ઘ ઉચ્ચાર કરીએ તો ધીરે ધીરે સ્થિરતા

અંતર્મુખતા અનુભવાય, અનુભવ કરી જો જો. શાંતિથી એકાગ્રતાથી એકાંતમાં બેસજો. મન ગમે તેટલું અકળાયેલું હશે તોપણ ધીરે-ધીરે શાંત થઈ જશે. ગમે તેટલું થાકેલું ચિંતાવાળું, દુઃખી મન હશે પણ ઝૂંકારના દર્શન કરવા બેસી જાવ, તો ધીરેધીરે મન શાંત થઈ જાય કેમ કે એનામાં શક્તિ છે. નાદબુંદની ઉપાસનાનું એ જ મૂળ બીજ છે ઝૂંકાર.

દરેક ઉપાસનાનું એક બીજ હોય. ગણપતિની ઉપાસનામાં ગં ગણપતયે નમઃ, એ ગં એ એનું બીજ છે. રામ ઉપાસનામાં એકલું ર અને ઉપર અનુસ્વાર રં એ રામમંત્રની ઉપાસનાનો બીજમંત્ર કહેવાય. બીજમંત્રો ઘણાબધા છે.

આપણા જીવનમાં શરીરમાં આ ઘરનાં વાજિંત્રો અનહદનાં વાગ્યા કરે એનો અનુભવ જે કરે એ જ કરી શકે, જે એનું અનુસંધાન કરે એજ એનો સારો અનુભવ કરી શકે છે. બધાને નથી થતો. સમજયા પછી પણ નથી કરી શકાતો. જય મહારાજનો અંગુલિનિર્દેશ ત્યાં છે.

‘ગેહે વાજિંત્ર ઘોષં વિનત બહુજના’

જે જય મહારાજનું સાંનિધ્ય મેળવે છે, કેળવે છે એને આ નાદબુંદ પ્રાપ્ત થાય છે જ. એ એનું અનુસંધાન કરે કે ‘મારા જીવનમાં મારા ઘટમાં, અહર્નિશ આ મંગલ વાઘ કલ્યાણમય વાઘ વાગ્યા જ કરે છે.

‘તનના તંબુરાના તારને તું’

મહાપુરુષો, સાધકો, ઉપાસકોએ અનુભવ્યું હશે કે માત્ર આ શરીરની અંદર નાદ જાણે તંબુરાનો એક તાર. આમ ઝણઝણે

અને એનો અવાજ રણકે. આપણા શરીરની અંદર પણ શ્વાસોશ્વાસનું અનુસંધાન કરીએ ત્યાં ઓહમ સોહમનો નાદ વાગ્યા જ કરતો હોય અને એ નાદ આજીવન માટે અખંડ બનેલો હોય.

જેના ઘરમાં સદાયના માટે વાજાં વાગતાં હોય. વ્યાવહારિક રીતે વાત કરીએ તો કોઈના ઘેર વારંવાર વાજાં વાગતાં હોય તો એને આપણે શું કહીશું ? બહુ પૈસાવાળો છે. બહુ મોટો માણસ છે. જોને વારંવાર વાજાં વાગ્યા કરે છે. એની સંપન્નતાને આપણે લક્ષમાં રાખીએ છીએ. એમ જેના જીવનમાં શરીરની અંદર અહર્નિશ અખંડ વાજાં વાગ્યા કરતાં હોય તો એ કેવો મોટો માણસ હશે! લૌકિક દૃષ્ટિએ સંપત્તિવાળો કેટલો મોટો માણસ હશે કે એના ઘેર જાતજાતનાં વાજાં વાગે છે. લોકો સાંભળવા પણ જાય. સાધકના જીવનની અંદર એવાં વાદ્ય વાગતાં હોય, નિત્ય વાગતાં હોય તો એને ત્યાં સાંભળવા કોઈ નહીં જાય. એ એના જીવનની અંદર વાગ્યા જ કરતું હોય, હરિ નામનું સંગીત વાગ્યા જ કરતું હોય.

‘વાજાં ઘટમાં વાગે, અનહદનાં’ તો એ વાજાં આ બધા સંતોએ કેવી રીતે અનુભવ્યા હશે ! ધબકારા તો ડોક્ટર પણ જોતો હોય છે. વૈદ્ય નાડીના ધબકારા જોઈને નક્કી કરે કે અંદર શું છે અને શું નથી, અને એ ધબકારા તો આખા શરીરમાં વાગ્યા કરતા હોય. ગમે ત્યાં પકડો.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે જય મહારાજના સાંનિધ્યમાં જે મેળવ્યું છે. જે અનુભવ્યું છે, એની વાત કરે છે. અભ્યાસથી એ સમજાય. ના સમજાય એમ નહીં પણ સાધક તરીકે, વ્યક્તિ તરીકે

તો આપણે જય મહારાજનું નામ સ્મરણ કરવું.

“તારે આધારે અમે જીવીએ ને તારે આધારે બાંધ્યા પ્રાણરે.”

આ જગતમાં આપણે જે કરવું હોય તે કર્યા કરીને આપની પાછળ અમે છીએ. એન્જિન પાછળ બધા ડબ્બા જોડાયેલા હોય તો ઊભા રહે ખરા ? એની પાછળ જવાના જ છે. આપણે જય મહારાજની પાછળ લાઈનસર છીએ ચાલો બાપજી આગળ, આપની પાછળ અમે છીએ, એ સુખ આપણને સત્સંગમાંથી મળે. ‘યં પ્રાપ્યાહં વિમૂઢો’ જેમને પ્રાપ્ત કર્યા છે. મને આ સ્થિતિ મારા જીવનમાં પ્રાપ્ત થઈ. ‘યત્સંગાત્ નષ્ટપાપઃ’ જેમના સંગથી મારા બધા પાપો નષ્ટ પામી ગયાં. ‘મે સદા જ્ઞાનમૂલા’ અને મારા જીવનની અંદર સાચી સમજણ આવી ગઈ, જેથી આ દુનિયાની મોહમાયાની ભૂમિકા કોઈપણ જાળમાં, કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં હું ફસાઉં નહીં.

આ સાંનિધ્ય આટલું ઊંચું છે, જ્યાં દલદલમાં ફસાવા તરફ જવાનું જ નહીં. પાપ કરવાની ઈચ્છા જ ના થાય. કેમકે જય મહારાજનું સાંનિધ્ય છે. આપણા ઘરમાં પણ મહેમાન આવ્યા હોય તો સહેજ પણ ખોટો વ્યવહાર થવા દઈએ છીએ ? મહેમાન છે નાનું છોકરું કંઈક કરતું હોય એને ટોકે, હમણાં નહીં, ધીમે રહીને પાછા કહીએ. જય મહારાજનું સાંનિધ્ય તો આપણા જીવનમાં આજીવન મહેમાન છે. એ મને મળ્યા છે હું એમને પ્રાપ્ત કરી શક્યો છું. હવે જો આપણને મળ્યા હોય ને આપણામાં જ બોધરૂપે, જ્ઞાનરૂપે બિરાજ્યા હોય તો આપણાથી ખોટું કામ થાય ખરું? જય મહારાજ આપણા જીવનને સ્પર્શે છે. જય મહારાજ તો જ્ઞાનસ્વરૂપ છે હવે જ્ઞાનની સમજણરૂપે મારામાં બેઠેલા જ છે તો

મારાથી ખોટું કાર્ય થાય જ કેવી રીતે ? ભગવાન સ્વયં જ્ઞાનરૂપે, સત્સંગરૂપે, બોધરૂપે આપણામાં આવીને બેઠા છે. સતત આપણને જાગૃત રાખે છે. ઊંઘીએ તો અંધારું થાય ને ? પણ સમજણનો દીવો પ્રગટયા જ કરતો હોય તો અંધારું ક્યાં થવાનું હતું ? અને એ જય મહારાજનું આપેલું સત્સંગ દ્વારા મળેલું જ્ઞાન ઘરમાં આરામ કરીએ કે સુઈ જાવ તોય આ સત્સંગનો દીવો ધીમો ધીમો રાખી મૂકજો, કે અંધારુંય કાળું છે ને પાપનો રંગેય કાળો છે. ક્યાંક બે ભેગા ના થઈ જાય. એ બે ભેગા થાય તો ઉત્પાત મચાવી મૂકે એટલે સત્સંગનો દીવો જીવનની અંદર સદા અખંડ રાખજો. જેમ મંદિરમાં અખંડ દીવો રહે, એમ ઘણા ગૃહસ્થીઓ ઘરમાં અખંડ દીવો રાખે છે.

આપણે સત્સંગનો અખંડ દીવો આપણા પોતાના હૃદયમાં રાખવાનો.

જય મહારાજ મને સાંપડ્યા અને મારું જીવન ઉજ્જવળ બની ગયું. અજવાળું થઈ ગયું. એટલે ક્યાંય કશી બીક રહી નહીં. આપણું જ ઘર હોય તોય રાત્રે ત્રીજે માળ જવું હોય તો બીક લાગે. એમ આપણા શરીરની અંદર પણ આપણને બીક લાગે. ક્યાંક અંધારામાં પડી ગયા તો ? જીવનની અંદર અંધારું ના થવા દેશો. નહીંતર પડી જતાં વાર નહીં લાગે, સતત ઊભા રહેવા માટે પણ જય મહારાજના સત્સંગનું અને નામ સ્મરણનું અજવાળું સદાય બન્યું રહેવું જોઈએ. જે દહાડે અજવાળું ગયું એ દહાડે સમજી લેવાનું કે સત્યનિષ્ઠામાંથી આપણે ગયા. સત્સંગના અજવાળે સૌ પોતાના જીવનને હંમેશાં પ્રજ્જવલિત રાખ્યા કરે.

ભવભયહરણં

દુઃખનું સંપૂર્ણ નિર્મૂલ થઈ જવું. દુઃખ જીવનમાં ક્યારેય આવે નહીં અને આપણું જીવન દુઃખની અસર વચ્ચે ક્યારેય અટવાય નહીં, ભૂલું પડે નહીં.

જય મહારાજ દુઃખહીન જીવન કરી નાખે. આ શરીરમાં દિવ્ય ચેતનાની અનુભૂતિ થાય. દિવ્ય પરમાત્મા સ્વરૂપ જય મહારાજનું સાંનિધ્ય મળે. એમના દ્વારા, એમના થકી, આપણે આપણું જીવન સાર્થક કરી શકીએ, ત્યારે કૃતાર્થ થયા કહેવાય. જન્મારો સફળ થયો ત્યારે કહેવાય કે જ્યારે આપણા જીવનમાં સત્સંગની સાચી વાતનો સાચો અર્થ સમજાય.

સત્સંગ થાય પણ એનો સાચો અર્થ ના સમજાય ત્યાં સુધી જીવનની સાચી સાર્થકતાનો અનુભવ ન થાય. કોઈપણ કાર્યમાં પરિપૂર્ણતા મળે ત્યારે આપણને હાશકારો થાય, કે હાશ બધી રીતે પાર ઉતરી ગયા. એમ જીવનમાં હાશ ક્યારે અનુભવાય કે જ્યારે છેલ્લો શ્વાસ હોય અને છેલ્લે આંખ મીંચાવાની હોય, ત્યારે પૂરેપૂરો સંતોષ હોય કે તે દ્વારા મારું જીવન પૂર્ણ થયું. મારો જન્મ સાર્થક થયો, આ અનુભવ એને તો

ત્યાં જ ‘ભવભયહરણમ્’ કે જે જન્મ મરણના ભયને બિલકુલ ખતમ કરી નાખે. જેમ ખેડૂત જમીનમાંથી મૂળો ઉખાડે, ખેંચે એટલે આખો ને આખો મૂળો પાનથી માંડીને એનાં પાતળાં મૂળ સુધીનો આખો હાથમાં આવી જાય. અંદર માટીમાં ઘરતીમાં કશું રહે જ નહીં. એવી જ રીતે દુઃખનું ઉન્મૂલન થઈ જાય.

મનના ઉન્મૂલનને ઉનમુનિ કહેવાય. એને ઉનમુનિ મુદ્રા કહેવામાં આવે છે. ‘તારક મંત્ર ઉનમુનિ એ જેહ’ એ કહે જ્યારે પણ સાધના, ભજન, ધ્યાનમાં, બેસીએ ત્યારે મનનું ઉન્મૂલન કરીને બેસવું પડે. મન સહેજ પણ પજવે નહીં, હેરાન ના કરે, સ્થિર બેસવું છે, આત્માનું સંધાન કરવું છે, તો મન પણ ચૂપ થઈ જાય, મન બિલકુલ હાલે નહીં, વિચારે નહીં, એ અવસ્થાને ઉનમુનિ અવસ્થા કહેવાય.

“વિગત ભવભય”. બીક ક્યારે લાગે ? મન હોય તો જ. પણ મન જ ના દેખાય, મનનું અસ્તિત્વ જ ના હોય, તો બીક ક્યાં લાગવાની હતી ? નીડરતા હોય એ માણસ બીવે ખરો ? માણસ ક્યાં બીવે ? ભૂત, પ્રેત એને ક્યાં દેખાય ? એની મનની નબળાઈ હોય ત્યાં, જેનું મનોબળ મક્કમ હોય એને ભૂત-પ્રેત જેવું કશું દેખાતું જ નથી. ભલેને પછી સ્મશાનમાં જઈને સૂઈ રહે. આપણું મનોબળ મક્કમ હોવું જોઈએ. ભૂત-પ્રેતનું અસ્તિત્વ મનની અંદર છે. મનની બહાર ભૂત-પ્રેત આદિનું અસ્તિત્વ છે જ નહીં.

વિચાર કરો, માણસ મરે તો ભૂત થાય. તો માંકડ, મચ્છર, પશુ પક્ષીઓ મરે તો એનું કશું નહીં થતું હોય ? કોઈ દહાડો સાંભળ્યા છે એમના ભૂત. ભૂત-પ્રેત માત્ર મનની નબળાઈ

છે . નીડર વ્યક્તિને ભૂત-પ્રેત કશું જ કરી શકે નહીં. ભલે ને સામે આવે ! કરે જે કરવું હોય એ. ચિતા બળતી હોય અને એકલા બેઠા હોય તોય એમને કંઈ ના થાય.

‘વિગત ભવભય’ કોઈપણ જાતની બીક સહેજ પણ રહે નહીં, અત્યાર સુધી દુઃખોની નદીના પૂરમાં તણાતો હતો. કોઈ બચાવ ન હતો અને આજે દુઃખ લેશ માત્ર ઊભું ના રહી શકે, દુઃખ નહીં, દુઃખનો પડછાયો પણ ના અડી શકે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ પોતાની અનુભૂતિ આપીને પ્રમાણ આપે છે. જુઓ આ શું છે. જય મહારાજનું શરણ, જય મહારાજનું સાનિધ્ય, પ્રાપ્ત કરવાથી મારામાં કોઈપણ પ્રકારનો ભય રહ્યો નહીં. મૃત્યુનો, જન્મનો નહીં, ઉપરાંત, અત્યારે અસ્તિત્વ દ્રશ્યમાન આ દુનિયાની પણ કોઈ બીક નહીં, ‘રામ-નામ જો હૃદયે ધરે, રામ તેની રક્ષા કરે.’

હંમેશાં આપણા પોતાની અંદર, આપણા ભગવાન બેઠેલા જ છે. જે નિરંતર રક્ષા કરે, પછી બીક કોની ? કોઈ પરેશાની નહીં, પોતાના નિજ સ્વરૂપની અંદર બેસી ગયા હોઈએ, તો ભયંકર જંગલના અંધારામાં એકલા બેઠા હોઈએ તોય જંગલની કોઈ પણ ચીજ વસ્તુ કે પ્રાણી કશું જ ના કરી શકે.

એક વાત સમજો, ભય દરેકને છે. પરસ્પર ભય છે. જેમ આપણને એમનો ડર છે. એમ એમને આપણો ભય હોય છે તમે એને કશું જ ના કરો એ આપણને કશુંય ના કરે. તુલસીજી તો કહે છે, ‘બાઘ સન્મુખ ગયે ને ખાઈ’ નીડરતાથી તમે વાઘની બાજુએથી ચાલતા ચાલતા જતા રહો તો વાઘ તમને કશું નહીં કરે. આપણે નજરે જોયેલું છે. એની સન્મુખ ગયેલા છીએ. છતાંય ડર્યા નથી

અને આપણી પીઠે ઘસાઈને ગયો છે. રાત્રે અંધારામાં બેઠેલા, ને એની ને આપણી પીઠ ઘસાયેલી, કશું નથી કરતા. દરેકને પરસ્પર એકબીજાનો ડર હોય કે મને કશું કરશે તો ? એને ભય કહેવાય.

ભય જેવી વસ્તુ જ આપણને દુઃખી કરતી હોય છે. લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ જ્યારે અહીંયાં બિરાજ્યા, નજીકમાં સ્મશાન, મહાદેવજી, તળાવ, ખેતરો, જંગલ હતું. અત્યાર સુધી આપણે જંગલ જોયું? ટાવરની બહાર અવાય નહીં મહારાજશ્રી આવ્યા પછીથી આ દુકાનો થઈ. આ તળાવ ખૂલ્લુ હતું અને મોતીતળાવ પણ બહાર નીકળીએ તોય બીક લાગે, એ અવસ્થાની અંદર પણ આપણે તો એકલા દોડતા ને ચાલતા આવતા, માંડ પાંચ સાત વર્ષની ઉંમર હતી.

જય મહારાજને શરણે આપણે જીવન સાર્થક કરી શકીએ, આવડા મોટા ચોકમાં લગભગ છઠ્ઠામાં ભણતા ને એકલા સૂઈ જઈએ. મહારાજના શરણે સૂતા છીએ. તુલસીકયારાના ઓટલા ઉપર સૂઈ જઈએ. કશું ના થાય.

ભય મનની નબળાઈમાં છે. હવે મનની નબળાઈ તો સદ્ગુરુ જ કઢાવી શકે. મનને કોઈપણ નબળાઈ હોઈ શકે વાસનાઓની, વ્યસનની, દુરાચારની, દુર્વિચારની, બધીજ. સાંનિધ્યે મને બધી જ બીકોથી બહાર કાઢી દીધો. કોઈપણ પ્રકારની બીક નહીં, માણસ પોતાનું જીવન નિર્ભયતાથી જીવે.

આપણે જંગલમાં ગયા હતા ત્યાં નાની સરખી કેડીને થોડા વળકે લીલો પાતળો સાપ મોઢું ખૂલ્લુ રાખીને બેઠેલો. બંનેની નજર એક થઈ. મનને કહ્યું, કે મારે એને નથી કશું કરવું તો એ શું કરવાનો છે ? બહુ જ નજીકથી આપણે બાજુમાં થઈને

નીકળી ગયા એણે કશું નથી કર્યું.

એકવાર એ જ જંગલમાં ગયા હતા. સવારમાં નાહીઘોઈને ચાલો, નિત્ય કર્મ કરી લઈએ, તે બેઠેલા, પાન ખખડે, સાથે બે જણ હતા કહે મહારાજ ચાલોને અમારી જોડે, બીક લાગે છે, એમને કહ્યું શાંતિથી બેસવા દે. આવો મોકો ક્યારે મળવાનો ? સિંહ આવશે તો ? તો કહ્યું કે એમ માનવાનું કે મહારાજ સિંહનું સ્વરૂપ લઈને આવ્યા હતા.

આ પ્રકારના ભય આપો આપ જ મનમાંથી નષ્ટ થઈ જાય. જય મહારાજનું સાનિધ્ય આપણા મનને એવું સાફ રાખે, એ શરણ આપણને એટલે સુધી લઈ જાય કે કોઈપણ પ્રકારનું પાપ થવા જ ના દે, માણસને બીક ક્યારે લાગે પોતે પાપ કર્યું હોય તો. બીક લાગે. માણસ અંદરથી નિરપરાધી હોય તો જ હિંમત આવશે. નહીંતર પોતે ગુનેગાર હોય તો તરત એને અંદરથી જ બીક લાગશે.

ગિરનારમાં અડધી રાત્રે લગભગ બે અઢી વાગે નીકળેલા ને બેઠેલા, ને પાછળ ઘસાઈને સિંહ ગયો. પછી નજર કરી કે આ તો આ હતો. પીઠેપીઠ ઘસાયા પછીથી નીચે કમંડલ કુંડમાં નાહી આવ્યા અને પછી ઉપર જઈને નિરાંતે બેસી ગયા. એક જણે કહ્યું રાત્રે બહાર ના નીકળાય કે કમંડલમાંય ન જવાય, અત્યારે બધાંય પ્રાણી પાણી પીવા આવતાં હોય. આપણે શાંતિથી રાત્રે નાહી આવ્યા. નાહીને ઉપર ચડયા, પવન ખૂબ હતો તો આખી ચાદર ઓઢીને શાંતિથી બેસી ગયા. સૂર્યોદય થયો ત્યાં સુધી.

એને આનંદ કહેવાય, જ્યારે ધ્યાન લાગે ને ત્યાં સત્ ચિત્ સ્વરૂપ પોતાના સ્વરૂપની સાથે અનુસંધાન થઈ જાય, પછી બીજું કશું ના લાગે, પોતાનું આત્માનું સંધાન થઈ ગયા પછીથી કોઈ ડર

ના લાગે.

ગંગોત્રીમાંય એકવાર ગયેલા, તે વખતે સ્નાન કર્યું અને અંદર પથ્થર હતો એની પર જ ભીના કપડે બેસી ગયા. ખબર નહીં ક્યાં ખોવાઈ ગયા, એક કલાક થઈ ગયો, શરીરેય કોરું થઈ ગયું અને પહેરેલો રૂમાલ પણ, એ છે 'વિગતભવભય.' પોતાની આત્માનુભૂતિ. જેનું સ્મરણ થતાં જેનું સાંનિધ્ય આપણને નિર્ભય નિડર બનાવે અને હંમેશાં ગાજતો જ રહે, જય મહારાજે આ બ્લોકની અંદર નિર્ભયતાનો ઉપદેશ આપીને આદેશ આપ્યો છે. ભય જેવું આ જગતમાં કશું છે નહીં. જેની પાસે પાપ નથી એ કોઈનાથી બીતો નથી.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે અહીંયાં એકાંતની અંદર સતત સેવા કરી છે. જય મહારાજના પહેલાં ઊઠી જવાનું, સેવા પરવારી દેવાની, સતત અંતઃકરણમાં હૃદયપૂર્વક સેવા ભાવનાનાં નગારાં વાગ્યા જ કરતાં હોય. સેવાનું સંગીત વાગ્યા જ કરતું હોય, મારે આ કરવાનું છે, આ સેવા ગુરૂ મહારાજની કરવાની છે, વાળવું, લીંપવું, પાણી લાવવું, અગ્નિ, લાકડાં, સતત સેવાનાં ચોઘડિયાં વાગતાં હોય. ગુરૂ મહારાજ એને પોતાનું સ્વરૂપ આપી દે.

॥ જય મહારાજ ॥

તરમાતુભ્યં નમસ્તે

‘ત્વમેવ માતા પિતા ત્વમેવ

તરમાતુભ્યમ્ નમસ્તે શરણગતજન’ (શ્લોક - ૧૦)

જય મહારાજના સ્વરૂપનો ભક્તજનો સાથેનો નાતો અધિકારપૂર્વક આ શ્લોકમાં બતાવ્યો છે. લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે અધિકારપૂર્વક કહ્યું કે ‘તમે માતાપિતા છો, ગુરૂ મહારાજ આપ એકલા સદ્ગુરૂ નથી, મારાં મા-બાપ પણ આપ છો’ મા-બાપ કાળજી પણ રાખે ને વાત્સલ્ય પણ આપે. માતા-પિતા હંમેશાં હિત જ ઈચ્છે કે એ દુઃખી ન થાય. હંમેશને માટે સુખી રહે.

જય મહારાજ પણ પોતાના આશ્રિતને, શરણે આવેલાને માતા-પિતા જેવું વાત્સલ્ય આપે છે. સદ્ગુરૂ મહારાજને પિતા તો કહ્યા, પણ એમને મા બનતાં પણ આવડે છે. જેમ મા બાળકને સંસ્કાર આપે છે એમ સદ્ગુરૂ પણ સદ્શિષ્યને સંસ્કાર આપે છે. મા જેમ ખોરાક અને આહાર આપે છે એમ સદ્ગુરૂ એને પોષણ આપે છે. સત્સંગનું, સાત્વિકતાનું કે જેના વડે પોતે આધ્યાત્મિક

શક્તિ પ્રાપ્ત કરી શકે છે, ઉન્નતિ કરી શકે છે માતા-પિતા શરીરને જન્મ આપે છે પણ ગુરૂ ભગવાન આપણા માતા-પિતા તરીકે આપણા જ્ઞાનનો, આત્માનો જન્મ આપે છે. આપણને આત્માનું દર્શન કરાવે છે સત્સંગ દ્વારા. પિતાતુલ્ય સદ્ગુરૂ ભગવાન આપણાં નવા જન્મના પિતા બને છે. શરીરથી તો હું હતો, પણ ત્યાગ અને સાધુતાનો મને નવો જન્મ આપ્યો. જેમ બ્રાહ્મણ જનોઈ ધારણ કરે એટલે દ્વિજ કહેવાય, એનો બીજો જન્મ શરૂ થઈ ગયો કહેવાય, એમ સાધુના જીવનમાં સદ્ગુરૂ એને જ્યારે દિક્ષા આપે ત્યારે એનો બીજો જન્મ થાય છે. અને નામ પણ બદલાઈ જાય છે. એનો નિવાસ પણ બદલાઈ જાય, એના સંબંધો પણ બદલાઈ જાય.

એટલા માટે જય મહારાજને સ્તુતિ કરતાં વ્હાલપૂર્વક લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે કહ્યું કે ‘તમે માતા-પિતા’ જેમ નાનું બાળક માની સોડમાં કેવું ભરાઈ જાય એને કેટલો આનંદ, કેટલો સંતોષ થાય એ બાળકનામાં હજુ સમજ પણ ના આવી હોય પણ મા છે એટલી સમજ તો એનામાં આવી જ જાય. બીજી કશી ના આવી હોય. એમ અજ્ઞાન અવસ્થાની અંદર આપણને જે શરણ મળ્યું છે એ એમ જ થાય કે મારું જે કંઈ પરમ હિત છે, પરમ કલ્યાણ છે એ માત્ર જય મહારાજ જ છે. ભલે બીજું કશું જ્ઞાન ના હોય પણ ‘જય મહારાજ મારા છે ને બીજા કોઈના નહીં. ‘મારા જ’ આવો ભાવ આપણને આનંદ આપે કે જય મહારાજ, આપનો જય થાઓ. એની પાછળનો ભાવ છે કે મારા જીવનની સફળતા થાય. મારા બધાજ સંકલ્પો સફળ થાય, અને જય મહારાજ સંકલ્પસ્વરૂપે સફળતા સ્વરૂપે આપણામાં જ બિરાજ્યા હોય બીજું

કંઈ નહીં, આપણી ઉન્નતિ થાય, આપણું પોતાનું આધ્યાત્મિક જીવન એની સાથે જે કંઈ સંપન્નતા છે, સંયમ, સદાચાર, સાત્વિકતા, બ્રહ્મચર્ય વગેરે આપણામાં હોય.

જેમ આપણા ઘરની અંદર સોફા હોય, ટીવી હોય, વોશિંગ મશીન હોય, ગાડી હોય, બાઈક હોય એટલે એ માણસની સંપન્નતા ગણાય. એમ એનામાં સંયમ હોય, સદાચાર હોય, આ બધો એનો વૈભવ ગણાય. કોઈપણ સંત પ્રત્યે આપણને આદર ક્યારે જાગે ? એનામાં જ્યારે સાત્વિકતા, સંયમ, સદાચાર, સાધુપણું હોય, કેવા સરસ મહાત્મા છે, કેવી સાદાઈથી રહે છે, કશો વૈભવ નથી, તો એ ત્યાગ જ એની શોભા, એનો શણગાર.

જય મહારાજ પોતાના બાળકને ત્યાગથી શણગારે, જોને જય મહારાજના છે એ કેટલા સમજણવાળા છે. કેવી બીજાની કાળજી રાખે છે. કેવી એની સેવા છે, જય મહારાજના મંદિરમાં તો આટલી સેવા ચારે બાજુ પ્રસરેલી છે. એનું માહાત્મ્ય જ સેવાનું છે. જય મહારાજનું તીર્થ સેવાતીર્થ કહેવાય. સંતરામ મંદિર એ સેવાતીર્થ છે. જેમ મા-બાપ પોતાનાં બાળકને દુઃખી ના રાખે, ભૂખ્યું ના રાખે, એમ જય મહારાજ પણ જે કોઈ આવ્યો હોય એ સત્સંગ નિમિત્તે આવ્યો હોય તો એને સત્સંગ આપે, જે દર્શન માટે આવ્યો હોય એને દર્શન આપે. પ્રસાદ લેવા આવ્યો હોય એને પ્રસાદ આપે. ભૂખ્યો હોય એને જમવાનું આપે. દુઃખી હોય એને દવા આપે. જેમ મા-બાપ પોતાની સંતાન માટે ત્યાગ કરે કે, 'લે, તારા માટે જ છે'. એમ જય મહારાજ પણ દરેક શરણાર્થીને

પોતાની ઓથ લેવા આવે એટલે એને આપે. 'લે તારું જ છે લઈ જા. તારા માટે જ આપુ છું.'

કરમસદમાં આપણે શરૂઆતમાં ગયેલા ત્યારે ખાસ કોઈ પરિચિત નહીં. અઢી માણસ, ત્યાં રહીએ. એક ખેડૂત બહુભાવપૂર્વક સાત-આઠ સરસ પાકેલા મોટા મોટા પપૈયા લઈને આવેલો. એને બીજા દિવસ સુધી ના રાખી શકાય એણે મંદિર આગળ મૂક્યા પછી કહ્યું, 'ખેડૂત છું, અહીંથી આવું છું. એને કહ્યું, 'ભાઈ જો, એક પપૈયું હું રાખું છું અને અમે આટલા જ માણસો છીએ. બાકીના પપૈયાં આજુબાજુના પાડોશીઓનાં છોકરાઓને પ્રસાદ તરીકે વહેંચી દેજે.' તો એ કહે, 'ના બાપજી, આ તો મહારાજને માટે લાવ્યો છું એટલે પાછાં નહીં લઈ જઉં. મહારાજ માટેના જ હતાં. આપણે કહ્યું 'ઘેર વહેંચજે, તો એણે બે બાજુનો નફો લઈ લીધો. ખોટ આપણા માટે રહેવા દીધી. આપણે હાર કબૂલ કરી લીધી કે 'સારું ભાઈ ! તારી શ્રદ્ધા છે, ભાવના છે તો ભલે, જેવી મહારાજની ઈચ્છા.

એ ભાઈ ગયા પછીથી કલાક જેવું થયું. પાંચ છ સાધુઓ આવ્યા એમને કહ્યું, 'આવો મહારાજ જમો, તો કહે કે 'હમ તો ફલાહારી' કહ્યું બહોત અચ્છી બાત હૈ. આપકે આને સે પહેલે હી આપકા આહાર ઠાકુરને ભિજવા દિયા હૈ.'

'ત્વમેવ માતા પિતા ત્વમેવ' આપણા ભૂખની દરકાર કરવાવાળા જય મહારાજ બેઠા છે. ભૂખ્યા ઉઠાડશે, પણ ભૂખ્યા નહીં સૂવોડે. 'મારો વ્હાલો વિશ્વંભરનાથ ભૂખ્યા નહીં રાખે.' 'લક્ષ્મણદાસજી મહારાજના હૃદયમાંથી નીકળેલી આ ઉર્મિ છે કે 'તમે મારા બાપ છો હવે બાપથી ઉપર બીજું કોણ હોઈ શકે ?

કોઈ પણ વ્યક્તિ માટે મા-બાપથી વિશેષ કોણ હોઈ શકે ?

‘તમે છો તન મન ધન મારાંરે !’

કેવો અધિકાર લઈ લીધો, ખબર છે ? તમારું તન, મન ધન એ બધું જ મારું. મારી માલિકી છે. શ્રદ્ધા હોય, ભક્તિ હોય ત્યાં ભગવાન પણ આપણી માલિકીના થઈ જાય. કહો, પૂજાભાઈની માલિકીના થયા કે નહીં ? છેક દેરીથી, રાયણ નીચેથી અહીં લાવ્યા. પંચોતેરિયા વડથી પાછા અહીં લાવ્યા. અને જ્યારે સમાધિ લેવી હતી ત્યારે, ‘પૂજાભાઈ, તમે કહો એ પ્રમાણે. છેવટ છેલ્લેય સમાધિ લેતી વખતે પૂજાભાઈને કહે કે, ‘હવે તમે મંત્રો બોલો, બધી રીતે પોતાના કરી લીધા, બાંધી દીધા કે મારા છો’

મા-બાપ જેમ છોકરાંની બધી ઈચ્છા પૂરી કરે, એમ જય મહારાજે પૂજાભાઈની બધી ઈચ્છાઓ પૂરી કરી છે. આખો અધિકાર જમાવી દીધો, પૂજાભાઈએ, જય મહારાજને આખોય ખરો. એમણે અધિકાર જમાવ્યો નહીં. મહારાજે સામેથી આખો કે લો, પૂજાભાઈ. આ છે મા-બાપનો નાતો. મા-બાપ પોતાનાં બાળકોનું મન ભાગવા ન દે. ગમે તેમ છોકરું છે ને ! ‘આડુ થયું હોય તોય’ આપો, કંઈ વાંધો નહીં, એવું કહીએ પાછા કે, આપની પાસે નહીં માગે તો કોની પાસે માગશે ? એમ ઉપરાણું લો છો કે નથી લેતા ?

એમ જય મહારાજ પાસે પણ આપણો હક ખરો અને એ પોતે પણ કહે કે, લઈ જાવ, આપણને યાદ છે, બહુ નાની ઉંમર હતી. રોજ મંદિરે સૂઈએ, લેશન કરીએ. એકવાર ફલાલીનું કાપડ આવ્યું. તો જાનકીદાસજી મહારાજે આપણને કોટ સિવડાવી

આપ્યો. ઠંડીમાં વહેલા ઊઠીએ. એટલો સરસ મજાનો બટનવાળો સિવડાવી આપેલો. મા-બાપની જેમ કાળજી રાખે. રોજ સવારે વહેલો ઊઠે છે. ઠંડી આવે તે પહેલાં પહેરાવી દીધો સિવડાવીને.

સદ્ગુરુ પણ પોતાના શિષ્યની મા-બાપની જેમ જ કાળજી રાખે કે આ તો મારું સંતાન છે. લક્ષમણદાસજી મહારાજે કહી દીધું કે આપ જ મારા મા-બાપ છો. બધું છોડીને આવ્યા છીએ. અમે ઘરનો ભાગ પણ નથી માગ્યો, અમે ક્યાં જવાના હતા ? જે ગણો તે મારા તમે, મારા ભાગમાં કોણ આવ્યું ? મારા ભાગમાં મારા જય મહારાજ આવ્યા.

જય મહારાજ જાનકીદાસજી મહારાજને (બાલ્યાવસ્થામાં) બહુ કહેતા, અલ્યા આટલા ભાઈઓ છે ને આટલું મોટું કુટુંબ છે પણ વહેંચાશે તો કેટલો ભાગ આવશે ? કેટલું ભાગે આવશે ? મહારાજને કહેશો તો આખું મંદિર મહારાજ આપી દેશે. આ છે સંત હૃદય.

‘સંતહૃદય નવનિત સમાના’

મારાં મા-બાપ, અમે આપને શરણે છીએ. જે રીતે રાખવા હોય એ રીતે રાખો. જે જે શિષ્યો સદ્ગુરુને શરણે ગયા, ઋષિઓએ એમને પાળ્યા છે, પોષ્યા છે, જ્ઞાન આપ્યું અને પોતાના કરીને રાખ્યા છે. ‘કરીને પોતાનો સ્થાપો રે અજ્ઞાન બંધ હોય તેકાપો.’

ગુરુશિષ્યનો આ સંબંધ છે. એને તાવે તો પૂરેપૂરી રીતે તાવે અને આપે એટલે પછી બધું પૂરેપૂરું આપી દે. ગુરુ શિષ્યના સંબંધની અંદર ગુરુ પહેલાં કુંભારની માફક ઘડી ઘડી ટકોરીને બોદું તો નથી ને એમ જોઈ લે. ટકોરાય ખાવા પડે. લાકડેય ચડવું

પડે. માટી થાય તો પગ નીચે ગોલાવુંય પડે. ગુંદાવુય પડે. નિભાડામાં બળવુય પડે. ત્યાર પછી સદ્ગુરુ એને તૈયાર કરે. પરીક્ષાઓ બહુ આકરી હોય પણ એ પરીક્ષાઓમાં ઉત્તીર્ણ થાય એટલે ઘોડા જેવો.

સદ્ગુરુની વાતો તો જેટલી કરીશું તેટલી ઓછી છે. પણ જે ગણો તે આપ મારા છો હું આપનો છું બસ, આ એક સંબંધ, એક નાતો છે ગુરુ શિષ્યનો. સંબંધ જ્ઞાનનો છે. શરીરનો સંબંધ માતા-પિતા છે. સદ્ગુરુ પાસેથી પ્રાપ્ત થયેલું જ્ઞાન માણસને જાગૃત કરી દે.

‘ગોવિંદના સર્જયા પડયા જીવ જાળ.’

‘ગુરુ તેની મુક્તિ કરે તત્કાળ.’

ભગવાને તો જન્મ આપી દીધો. આ સંસારની જાળમાં ફસાયા પણ ગુરુ એને તત્કાળ મુક્ત કરે, અધિકારી શિષ્ય હોય તો છેક વરાડ જઈને શોધી આવે કે, ‘ચાલ અહીંયા બેસી રહેવાની શી જરૂર છે ? વરાડમાંથી લક્ષ્મણદાસજી મહારાજને લઈ આવ્યા, ઘર છોડાવ્યું, પરિવાર છોડાવ્યો, ગામ છોડાવ્યું.

પછી લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ કહે જ ને કે ‘તમે અમને મુક્ત કરાવવાના જ છો એવા સદ્ગુરુ સમજીને હું આપને શરણે આવ્યો છું. પિતા સદ્ગુરુ અને શિષ્ય સંતાન. સદ્ગુરુને કેટલાં સંતાન હોય ! જેટલા એમના શિષ્ય એટલાં એમનાં સંતાન. ત્યાં બે ના ચાલે જેટલા આવે એટલાનો મહારાજે સ્વીકાર કરવો પડે.

ઘરમાં માતા પિતાને જેટલો આદર આપીએ છીએ એટલો જ અને એથીય વિશેષ આદર આપણે સદ્ગુરુને આપીએ

છીએ. એનું પૂજન, અર્ચન, સેવા, વંદન બધું કરીએ છીએ. કદાચ ઘરમાં માતા-પિતાની નહીં થતી હોય, સદ્ગુરુ ભગવાન એ જીવનું કલ્યાણ કરવાવાળા છે. આ જગતની જંજાળમાંથી છોડાવનાર છે. તમને આ લૌકિક દુનિયામાંથી બહાર કાઢીને અધ્યાત્મ્યના દેશની અંદર લઈ જઈને મૂકી દેશે, ત્યારે કોઈ દુઃખી નહીં હોય, જેમ આ દેશ છોડીને અમેરિકા જવાવાળા હોય એ ત્યાં બહુ પૈસા કમાય એમ સદ્ગુરુના દેશમાં જાવ તો સદ્ગુરુ તમને બરકત આપે. સંપત્તિ નહીં આપે સંસ્કાર આપશે.

સંસ્કાર એ સંપત્તિ કરતાં પણ વધારે કિંમતી છે. મા-બાપ પોતાનાં સંતાનને બીજાને સોંપીને કમાવા જાય, કમાઈને ભેગું કરી લાવે, કોના માટે ! સંતાનને આપવા માટે. પણ એ સંતાનમાં સંસ્કાર નહીં હોય તો એ સંપત્તિને શું કરવાની હતી ? સંતાનને સંપત્તિ નહીં આપો તો ચાલશે, પણ સંસ્કાર આપવા જરૂરી છે. ઓછું કમાઈશું તો ચાલશે સંસ્કાર આપણને સતત જાગૃત રાખે છે. માટે આપ મારું સર્વસ્વ છો કહી આપણે ગુરુવંદના કરીએ છીએ.

॥ જય મહારાજ ॥

ત્વમેવ માતા-પિતા ત્વમેવ

‘ત્વમેવ માતા-પિતા ત્વમેવ’

મા-બાપ તરીકે અમારું સર્વસ્વ આપ જ છો. બાળક જન્મે છે. જન્મ લેતાંની સાથે જગતમાં એ બીજા કોઈને ઓળખતું નથી માત્ર એક મા સિવાય. એનો મા સાથેનો નાતો ભગવાન જેવો છે બાળકને સંતાનને એમ થાય કે આ જ મારો ભગવાન, ને સંતાનને એમ થાય કે આ જ મારો ભગવાન. આ જ મારો આશ્રય, આ મારું સર્વસ્વ, એકમાત્ર મા.

મહારાજને સંબોધન કરતાં પણ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે ‘ત્વમેવ માતા-પિતા કહ્યું પહેલાં મા કહ્યું, ઉપનિષદે પણ વંદનાની અંદર પ્રથમ ‘માતૃદેવો ભવ કહ્યું પછી પિતૃદેવો ભવ કહ્યું’ આ છે વાત્સલ્યસભર ભાવ. ગુરૂને પણ માતા કહેવી. ગુરૂ મહારાજ પણ માતાતુલ્ય છે. જેમ મા બાળકને સાજુ રાખવા માટે કડવામાં કડવું ઔષધ પણ પાઈ દે, રડે તો પણ પાઈ દે, એમ સદ્ગુરૂ પણ એમનો જે સદ્ઉપદેશ છે તે એને ગમે કે ના ગમે અનુકૂળ આવે કે ના આવે છતાંય એ કડવો ઉપદેશ શિષ્યને પાઈ દે. કેમ કે શિષ્યને

સમજણ નથી. એને ભલે કદાચ ના ગમે, રડે, બાળકની જેમ શિષ્યને કદાચ સજા પણ થાય. એ સજા પાછળનું કારણ એ છે કે જેમ મા કોઈપણ પ્રકારનું કડવું ઔષધ પાય તો એનું આરોગ્ય, એનું હિત, એનું સુખ, એનું આયુષ્ય એ બધાને દૃષ્ટિમાં રાખીને. એમ જીવનની અંદર ન રુચતું સદ્ગુરૂ મા તરીકે આપે એ માત્ર એને સન્માર્ગે લાવવા માટે, જીવનમાં કુમાર્ગ છોડાવે, દુરાચાર છોડાવે, કઠણ લાગે. એ એક વ્યસનવાળો માણસ હોય એને વ્યસન છોડાવી જુઓ તો બહુ મુશ્કેલ પડે, તો પણ સદ્ગુરૂ ખૂબજ કાળજીપૂર્વક એ દુઃખી થતો હોય તોપણ એનું વ્યસન છોડાવી દે. સદ્ગુરૂ પોષણ પણ આપે છે.

જેમ મા પોતાનું દૂધ સંતાનને આપે છે એમ સદ્ગુરૂ પણ વાત્સલ્યસભર સદ્ઉપદેશનું ભાન કરાવતા હોય છે. કે એને પોષણ મળે, એ સમજી થાય. આ વાત્સલ્યસભર સત્સંગનું પોષણ જ એને જાગૃત કરશે. શક્તિમાન બનાવશે, વિકારો, વાસનાઓ, દુરાચારો આ બધા સામે ઝઝૂમવા માટેનું પોષણ સદ્ગુરૂ મા બનીને આપે છે કે જેથી એ સંયમી થાય, સાત્ત્વિક થાય, એનામાં બળ આવી જાય. કોઈપણ વ્યસન વગરનું જીવન એ પણ ગુરૂ મહારાજે મા તરીકે આપેલું ઓસડ છે. ગુરૂ મહારાજ કેટલી કાળજી રાખે છે કે છોકરા નિર્વ્યસની છે. જેટલું માનું વાત્સલ્ય હોય એટલુંજ સદ્ગુરૂનું વાત્સલ્ય હોય.

‘મન પ્રેમ ધરી સંતરામ મહારાજનાં દર્શન કીજે.’

પ્રેમ આપનાર છે સદ્ગુરૂ, ક્યારેય પણ દ્વેષ નહીં આપે, ઈર્ષ્યા નહીં આપે, રાગ પણ નહીં આપે, માત્ર નિર્દોષ પ્રેમ

આપશે.

માનો આશ્રય સંતાન માટે સ્વર્ગ કરતાં પણ વિશેષ છે. અને શિષ્યને સદ્ગુરુનો આશ્રય એ મુક્તિ કરતાં પણ વિશેષ છે. મોક્ષ કરતાં પણ વિશેષ છે.

મા અને સદ્ગુરુ બંને મા ખરા, પણ મા અને સદ્ગુરુ બંનેમાં અંતર પણ છે. સદ્ગુરુ મા પ્રમાણે વાત્સલ્ય પ્રેમ આપશે પણ એમાં ઘણો તફાવત હશે. ગાયનું દૂધ હોય અને બકરીનું દૂધ હોય એમાં કેટલું અંતર ? એમ સદ્ગુરુના ઉપદેશની અસર એ શ્રેષ્ઠ આહાર છે. એની તુલનાએ કંઈ જ ના આવી શકે. લક્ષ્મણદાસજી મહારાજને જે ઉપલબ્ધ થયું. જે પ્રાપ્ત થયું એ પોષણ ગુરુ મહારાજે આપ્યું.

‘સદ્ગુરુ મોહે આન મિલે તબ, સૂરત શબ્દ સે લાયા’

સદ્ગુરુનો શબ્દ અને સૂરત એના સુધી પહોંચે ત્યારે એ પોતે સદ્ગુરુના ઉપદેશમાં એકાગ્ર થાય. સૂરત એટલે આપણી મનોવૃત્તિ. શબ્દ એટલે સદ્ગુરુ જે સમજ આપે તે શબ્દ એ શબ્દ માત્ર શબ્દ નથી એ એક સાર છે.

‘એવા સદ્ગુરુ હોય અલગા’

સદ્ગુરુના શબ્દમાં કટેલી બધી જીવંતતા છે. કદાચ સદ્ગુરુ ભગવાનનું પાંચભૌતિક સ્વરૂપ આપણી સાથે ના હોય પણ ગુરુ મહારાજનો શબ્દદેહ તો આપણી સાથે છે ને ? એ સતત આપણને પોષણ આપ્યા કરે છે, સતત સથવારો આપે છે. સતત વાત્સલ્ય આપે છે. સદ્ગુરુ શબ્દ સ્વરૂપે આપણી સાથે નિતાંત હંમેશને માટે છે. ભલે બહાર જતા હોઈએ, વિદેશ જતા હોઈએ, અને એમ થાય કે હવે દર્શન વગરના રહીશું. જય

મહારાજ દૂર જતા રહેશે. જય મહારાજથી દૂર જતા રહીશું, પણ શબ્દના ઉપદેશ, શબ્દનાં જ્ઞાનની સમજણ સ્વરૂપે જય મહારાજ આપણી અંદર જ આપણી સાથે જ છે.

ભગવાન બુદ્ધ અંતિમ સમયમાં હતા. એમના મુખ્ય બે શિષ્યો હતા એમને બોલાવીને એમણે સમાચાર આપ્યા કે કાલે હું વિદાય લઉં છું. તો એક શિષ્ય પ્રસન્ન અને શાંત હતો, તો બીજા શિષ્યે રડવાનું શરૂ દીધું. થોડા સમય પછી બુદ્ધે બંનેને બોલાવ્યા કેમ તું શાંત અને પ્રસન્ન છું ? તો એ શબ્દ સ્વરૂપે અમારી સાથે જ છે ને ? તમે અમારી સાથે જ છો ને ! મારે ક્યાં વિયોગ થવાનો છે ? બીજાને બોલાવ્યો. તું કેમ રડે છે ? તો એ કહે, ‘પ્રભુ, કાલથી અમે કોને આશ્રયે રહીશું ?’ બુદ્ધે કહ્યું જો પાંચ ભૌતિક તો કોઈની રહી નથી અને રહેવાની નથી. પણ જ્ઞાન સ્વરૂપે, બોધ સ્વરૂપે હું જીવતો, જાગતો જાગૃત છું.

જ્યાં સુધી આપણા સૌના મનની અંદર જય મહારાજનો સત્સંગ, બોધ, આપણી અંદર જીવંત છે. જય મહારાજ ચેતના શબ્દરૂપે આપણી સાથે છે. આ સમજણ સતત આપણામાં રહેવી જોઈએ. શબ્દ સ્વરૂપે જય મહારાજ આપણામાં રહે તો કોઈપણ પાપ, દુરાચાર, અનાચાર થઈ જ ના શકે.

એ શબ્દ સ્વરૂપે થાય.

આપ શબ્દ સ્વરૂપે અમારી સાથે છો. અમે આપનું સાંનિધ્ય અનુભવી શકીએ છીએ.

‘શુભ ચલાણ છે શબ્દનારે.’

શબ્દનું પોષણ મળ્યા જ કરતું હોય કે જેને જ્ઞાનામૃત કહેવાય. જેમ મા પોતાના સંતાનની જાગતાં-સૂતાં રાત્રે-દિવસે

કાળજી રાખે છે. એમ સદ્ગુરુનો શબ્દદેહ પણ સૂતાં-જાગતાં, રાત દિવસ આપણી કાળજી રાખતો જ હોય છે.

જેણે વર્ષો સુધી જીવનમાં મા-બાપનું સાંનિધ્ય માણ્યું એણે કેવાં પુણ્યો કર્યા હોય! કે મા-બાપ આટલી ઉંમરે પણ આશીર્વાદ આપતા હોય. વૃદ્ધાવસ્થાની અંદર પણ મા-બાપ જોડે હોય એનો આનંદ થાય. આપણે એક વ્યક્તિના પરિચયમાં હતા, એમનાં મા લગભગ ૧૦૦ વર્ષે પહોંચેલાં એ પોતે પણ ૮૦ વર્ષની ઉંમરના હતા. ગામમાં લોકો એમને સાહેબ સાહેબ કરે અને સલામ ભરે અને ઘરે ‘અલ્યા જશ્યા, આવી ગયો તું! બહાર બધા સલામ મારતા હોય સાહેબ સાહેબ કહે પણ મા એ મા છે.

સદ્ગુરુ એ મા તુલ્ય છે. જે વાત્સલ્ય, પોષણ, પ્રેમ, મા આપે છે એ સદ્ગુરુ પણ આપે છે. જો સૂરત-શબ્દ, ગુરુ અને શિષ્ય, બેઉ એક થઈ જાય તો કોઈ ભેદ ના રહે. શબ્દ એ સદ્ગુરુ છે. શબ્દમાં સદ્ગુરુની સર્વ શક્તિ છે કે જે સદાય શિષ્યને ભરપૂર રાખે. જેમ આપણા ખિસ્સામાં ૫૦૦, ૧૦૦૦ની નોટો હોય તો જોડેવાળાને હા, આ ખરીદી લે, આ ખાઈ લે, ચાલો ત્યાં જોવા, ત્યાં રહીશું, કેમ કે ખિસ્સામાં નોટો છે. ચલાણ છે એમ સદ્ગુરુના શબ્દનું ચલાણ રૂઢિયામાં હોય તો દુનિયામાં ક્યાંયથી પાછું ના પડાય

‘જાસુબચનરવિકર નિકર’

જેના શબ્દોમાં સૂર્ય અને સૂર્યનો પ્રકાશ છે. શબ્દદેહમાં જય મહારાજ માતા સ્વરૂપે આપણી સાથે છે. સદ્ગુરુ તરીકે આપણી સાથે છે. નિર્ભય છીએ. અમે અનાથ નથી. અમે સનાથ છીએ. કેમ કે મા-બાપ વગરનો હોય એને બિચારો કહેવાય અને

આ દુન્યવી જીવનમાં મા-બાપ તો કેટલાં ટકવાનાં ? પણ જીવતા સુધી સદ્ગુરુ મા બાપ તો રહેવાના જ છે.

આપણે ભલે ગમે તેટલી ઉંમરના થઈશું. ભલે ૫૦, ૮૦ કે ૧૦૦ વર્ષના થઈએ. પણ સદ્ગુરુ મા-બાપ તો આપણી સાથે જ રહેશે. અમે અનાથ ક્યાં ? લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ ૯૪ વર્ષની ઉંમરે કહેતા હોય કે ત્વમેવ માતા પિતા ત્વમેવ. ‘ઓ હો હો’ ૯૪ વર્ષની ઉંમરે લક્ષ્મણદાસજી મહારાજને માતા-પિતા મળતાં હોય. મહારાજની ૯૪ વર્ષની ઉંમર તો મા-બાપ કેટલી ઉંમરના હશે.

સદ્ગુરુ એક દિવ્ય ચેતના છે. દિવ્ય આત્મા છે. એની તોલે કોઈ ના આવી શકે. આપણને સદ્ગુરુએ આશરો આપી દીધો હોય તો ક્યાં રહ્યા નિરાધાર આપણે ?

‘જલમધ્યે જૈસે મીન, સદા નિરાધાર હૈ.’

નિરાધાર નહીં, માછલાને પાણી એ એનો આધાર છે. માછલું પાણીમાં નિરાધાર કહેવાશે ? એમ સદ્ગુરુનું સાંનિધ્ય આપણા માટે નિરાધાર છે ? જેમ પાણી વગર ચાલે ? તરસ તો લાગવાની જ છે. એટલે જય મહારાજ તો આપણા માટે પોષણ આપનારું જળ છે. એ સાંનિધ્ય આપણા જીવનની અંદર સદૈવ બન્યું રહે, કેવું વાત્સલ્ય હશે? સદ્ગુરુનું, કે માથે હાથ મૂકતા હોય સદ્ગુરુ મહારાજ બરડે પણ હાથ મૂકતા હોય એ વાત્સલ્ય, માનું વાત્સલ્ય કેવું હોય ? માથે હાથ મૂકીને માથુ ‘સૂંઘે’, બરડે હાથ ફેરવે, ભલે પુત્ર ગમે તેટલી ઉંમરનો હોય એને કેવો આનંદ થાય ? એમ ૯૪ વર્ષની ઉંમરે લક્ષ્મણદાસજી મહારાજને એમ થાય કે મારો બાપ, મારા માથે હાથ મૂકી રહ્યો છે. મારી મા મારે

બરડે હાથ મૂકીને વાત્સલ્યનો ભાવ આપી રહી છે. આ પ્રેમ શિષ્યને મળે છે. કારણ કે એ પોતાના જન્મદાતા માતા-પિતાને છોડીને આવ્યા છે. કયાંય દૂર મૂકીને આવ્યા છે. પણ જ્ઞાન દાતા મા-બાપ તો સામે ઊભા છે ને એમણે આશ્રય આપ્યો છે. જાગૃત કર્યો છે. સમજણ આપી છે. એટલે જ સદ્ભાવપૂર્વક હૃદયમાંથી અવાજ આવે કે

‘ત્વમેવ માતા પિતા ત્વમેવ.’

જે સદ્ગુરુને બ્રહ્મા, વિષ્ણુ ને મહેશ કહ્યા અને શિષ્ય એને મા કહે છે. વિચાર કરો કે કયાં બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ અને કયાં મા? પણ વાત તદ્દન સાચી છે. બાળક જન્મે ત્યારે એનું સર્વસ્વ એનો ભગવાન એની મા જ છે. એટલે ગુરુ ભગવાનને ભલે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર કહ્યા પણ એની પાસે એ પ્રેમ છે. એમનામાં એ શક્તિ છે કે શિષ્યને વાત્સલ્ય આપી શકે, સદ્ભાવ આપી શકે. જો સદ્ગુરુ વાત્સલ્ય આપતા હોય તો એમના ખોળામાં માથું મૂકીને સુવાય કે ના સુવાય ! સદ્ગુરુના ખોળામાં માથું મૂકીને શિષ્ય સુવે. તો ક્યારેક સદ્ગુરુ પણ શિષ્યના ખોળામાં માથું મૂકીને સૂવે કે, ‘ચાલ સેવા કર, મારે આરામ કરવો છે.’

સદ્ગુરુના ખોળામાં નિરાંત હોય, વિશ્વાસ હોય, સદ્ગુરુનું શરણ અને સાંનિધ્ય એ આપણા સૌના માટે એક સંપન્નતા છે, એક ધન છે, અમૂલ્ય સંપત્તિ છે. અને એમણે જે કંઈ બોધ, ઉપદેશ, કહ્યો એ આપણા સૌના માટે મોટામાં મોટી મુડી છે. એ તો જેને મળ્યું હોય જેણે માણ્યું હોય, નાણ્યું હોય એને ખબર પડે. સદ્ગુરુની સંપત્તિ સર્વશ્રેષ્ઠ છે.

નાદબુંદ નિજ નામ

પ્રભુ આપ અમારું સર્વસ્વ છો.

‘ત્વમેવ સર્વમ્ મમદેવ દેવ’

ગુરુ શિષ્યનો જ્ઞાનનો નાતો છે. ભલે ને લોહીનો નાતો ના હોય, જ્ઞાનનું કુટુંબ જેને નાદ સંબંધ કહેવાય, શબ્દ આપે, મંત્ર આપે એટલે નાદ વડે જન્મ થયો. રક્તબુંદ વો માતા-પિતાથી જન્મ થાય. ‘નાદબુંદ નિજ નામ’ શરીર અને જ્ઞાન બંનેનો સંબંધ છે.

બાપ કહેવો સહેલો છે ? અમથા અમથા રસ્તામાં જતા હોય એને બાપ કહી શકશો ખરા ? બાપ એ બાપ છે. છતાંયે સદ્ગુરુને કહ્યું કે, ‘આપ મારા બાપ છો. કેટલું ઊંચું તત્ત્વ હશે ! કેટલી ઊંચી અવસ્થા હશે. બાપ બીજાને ક્યારેય ના કહેવાય. પાણ ગુરુ બાપ કરતાં પાણ વિશેષ સ્થાન પ્રાપ્ત કરી શકે છે. કારણ કે શરીરનો જન્મ અને અસ્તિત્વ એ તો લૌકિક છે. પાણ જ્યારે સાચી સમજણવાળું જ્ઞાન મળે ત્યારે નવો જન્મ થાય છે. એ આધ્યાત્મિક જન્મ છે. સદ્ગુરુ જ્ઞાનનો આધ્યાત્મિક જન્મ આપે છે. અને માતા-પિતા શરીર અને શરીરના વ્યવહારનો જન્મ

આપે છે. પિતા આપણા શરીરનું ભરણ પોષણ કરે છે. સદ્ગુરુ જ્ઞાન વડે આપણું પોષણ કરે છે. મા તૃપ્ત કરે છે માટે એને માતૃ કહેવાય પિતા ભરણપોષણ વડે તૃપ્ત કરે છે માટે એ પિતા કહેવાય.

તો આવો એ નાતો એક સંબંધ સદ્ગુરુ સાથેનો આપણે ઉજાગર કરવાનો છે. નાતો બાંધવાનો છે. સંબંધ કયાથી બંધાય? જ્ઞાન વડે સદ્ગુરુ સાથેનો સંબંધ બંધાય છે. જ્ઞાનની અંદર જીવનનો ઉત્કર્ષ, જીવનની સાચી સમજણ અને જીવનમુક્તિનો આનંદ રહેલો છે. કે જેના વડે સદ્ગુરુ આપણને નવું જીવન આપે છે. એવું સમજણવાળું કે જેને દિવ્યજીવન કહેવાય.

દિવ્યજીવનની અંદર ભગવતપ્રેમ હોય. આત્માનુભૂતિ હોય, સંયમ હોય, સદાચાર હોય, સાત્ત્વિકતા, નિર્મળતા, સદ્ભાવ હોય. આ બધાની અંદર જીવન મુક્તિ રહેલી છે. આ બધું જ જીવનની અંદર ખૂબ જ જરૂરિયાતવાળું છે. અને એના વડે જ આપણે સારું જીવન જીવી શકીએ છીએ. અને એ આપવાવાળા સદ્ગુરુ છે. માતા-પિતા ભૌતિક સંપત્તિનો વારસો આપશે કે મારાં સંતાન સુખી થાય. સુખી કેટલા થાય એ તો એ જાણે. પણ સદ્ગુરુ જે જ્ઞાનની, સાત્ત્વિકતાની, સંયમ, સદાચાર, ધર્મ અને પ્રેમની સંપત્તિ આપશે એની અંદર તો ચોક્કસ ઉન્નતિ થવાની જ છે. એની પ્રગતિ થશે અને એ કાયમ સુખી જ રહેવાનો છે. જ્યારે માતા-પિતાએ વારસામાં આપેલી સંપત્તિથી સુખી થવાય અને દુઃખી થવાય જ્યારે જ્ઞાન અને વિદ્યા, તો વાપરે, વહેંચે તોય ખૂટે નહીં.

‘વ્યયે કૃતે વર્ધતેવ નિત્યમ્ સત્સંગ ધનં સર્વ ધન પ્રધાનમ્’

આ જે સત્સંગ સાંભળો છો એમને જે કંઈ સારું લાગ્યું હશે એ યાદ રહ્યું હશે. એ તમે બીજા સાથે વાત કરવાનાં જ છો અને બીજા સાથે વાત કરી એટલે એ તમારા મનની અંદર દૃઢ થઈ ગયું. યાદ રહી ગયું. કે આ તો બહુ સરસ છે. યાદ રખવા જેવું છે. આ છે.

પ્રચ્છન્નગુપ્તમ્ ધનમ્ વિદ્યા

જ્ઞાન સત્સંગ પ્રચ્છન્નધનમ્

નિરૂપમ્ નિરુઅધિઋષા ભરતસમ અર્ચન

જ્ઞાનદાન નાનુંસૂનું નથી. એ ધનનું કોઈ આકલન ના કરી શકે. એને કોઈ ઉપમા ના આપી શકાય. એની કોઈ મર્યાદા ના હોય જે અપાર, અમાપ કહેવાય, સદ્ગુરુનું જ્ઞાન પણ એ રીતે ઓળખાય એ તમને અપાર સુખશાંતિ આપે. સંયમ, સદાચાર આપે એ સદ્ગુરુનો શબ્દબોધ છે.

સદ્ગુરુ પિતા છે. એટલે સ્વાભાવિક છે કે પિતા પાસે જે કોઈ સંપન્નતા હશે, જે કોઈ સંપત્તિ હશે તે પોતાના સંતાનોને શિષ્યોને આપવાના જ છે. ખડસંપત્તિ હશે. એ કારણે આપણે એમને બાપ કહ્યા છે. એમને પોતાને પણ એમ થાય કે આ શિષ્ય લાયક છે. તો એ બધું જ આપશે. વ્યાવહારિક જગતની અંદર પણ પિતા લાયક પુત્રને બધું આપે અને જો એનામાં લાયકાત ના હોય તોપણ બધું આપે.

પણ સદ્ગુરુ તો એમની પાસે જે કંઈ તપની, ત્યાગની, સમર્પણની સંપત્તિ છે એ બધી જ આપી, દે કે, લે, આ તારા માટે, વૈરાગી સાધુ સંતો હોય એ ગુરુ નિર્વાણ પામે એટલે એમના માથા ઉપરથી જટા ઉતારી લેવાની અને એના શિષ્યને જ્યાં હોય

ત્યાંથી આગળ જોડાવી દે. તમે જો જો, ઘણા સંતોને ખૂબ મોટી જટા હોય છે. અને એ એવી રીતે ગૂંથી હોય કે ઊભા હોય તોય છેક નીચે લાંબે સુધી પથરાય એ સદ્ગુરુ આપે છે. આ તો ભૌતિક વાત થઈ. પણ પિતા તરીકે આધ્યાત્મની ઊંચાઈ પણ સદ્ગુરુ આપશે.

જેમ આપણી સાકરવર્ષા હોય એમાં મંચ પર ચઢી સાકર ઉછાળીએ એટલે બધાય જુએ. ઓહો ! મહારાજ આટલે ઊંચે ઊભા છે. પેલા ઊંચે છે એ મહારાજ છે એને ઊંચાઈનો પરિચય કહેવાય. સદ્ગુરુ પણ જ્યારે જીવનની અંદર આધ્યાત્મિક ઊંચાઈ આપે ત્યારે દરેકને જોવાનું મન થાય કે આ તો ખૂબ મહાન તપસ્વી સંત છે. પિતા તરીકે સદ્ગુરુ પોતાની જે કંઈ સંપત્તિ છે એ બધી જ શિષ્યને આપવા માટે તૈયાર છે.

શંકરાચાર્યજીએ ગુરુપાદુકાજીની અંદર કહ્યું.

‘શમાદિષ્ટક પ્રદવૈ ભવાભ્યામ્’

શમ, દમ, નિયમ, સદાચાર આ બધી સંપત્તિ કહેવાય એને પાછો વૈભવ કહેવાય. ગૃહસ્થનો વૈભવ જુદો છે. ત્યાગી સંત મહારાજ પુરુષોના વૈભવ જુદા છે. જટા હોય, ભસ્મ લગાડીને બેઠા હોય, સૌમ્ય ભાવ એવો હોય કે એમાં લાગે કે આ સંત કેટલા દિવ્ય, તેજસ્વી અને દર્શનીય છે. આ એમની સંપત્તિ.

સદ્ગુરુ પોતાના, શિષ્ય માટે ઉદાર છે. કશું સંતાડી નહીં રાખે. પોતાની સંપૂર્ણ વિદ્યા આપશે. પોતાની પાસેનું ગુપ્તમાં ગુપ્ત પણ સદ્ગુરુ શિષ્યને આપશે. આ બધું મેં તને આપવા માટે પ્રાપ્ત કર્યું છે. આવી તપસ્યા આવું તેજ, આવું તપ એને આપે. કોઈપણ પરંપરાથી પ્રાપ્ત થયેલો મંત્ર એટલે પેઢીઓથી જે મંત્રની

ઉપાસના થતી હોય, જપાતો હોય એ એની આગલી પેઢીને મળે. એ બહુ પ્રબળ મંત્ર હોય, એનામાં બહુ શક્તિ હોય. પણ પોતે નવો મંત્ર લે તો એને ત્યાંથી જ શરૂ કરવું પડે. એના પછીની ૩-૪ પેઢી જો સતત ચાલુ રહે તો એનું બળ મળે. બ્રાહ્મણોમાં ગાયત્રીમંત્ર પેઢીઓથી જીવંત છે. એ પોતાનો મંત્ર છે. દાદાનો મંત્ર છે. એ શક્તિશાળી હોય.

આમ જ્યારે સદ્ગુરુ આપે છે ત્યારે પૂરેપૂરી સંપન્નતા આપી દે. પોતાના સ્વરૂપની, આત્મનિષ્ઠાની જય મહારાજે આટલું ઊંચું તત્વ આપી દીધું.

‘સદ્ગુરુ બોલ્યા વચને રહો તો વચનમાં જઈને મળો.’

સદ્ગુરુએ જે કંઈ બોધ ગુરુગમ આપી એની અંદર ભળી જાવ. વચનની અંદર ભળી જવાનું કારણ કે વચન એ જય મહારાજનું સ્વરૂપ, જય મહારાજનો શબ્દદેહ છે. મહારાજશ્રીની ઉપસ્થિતિમાં લક્ષ્મણદાસજી મહારાજને જે જે બોધ, ઉપદેશ આપ્યો એ એક બ્રાહ્મણે લખી લીધા. શ્લોકબદ્ધ કર્યા, અને જય મહારાજની સમાધિ લીધા પછી લક્ષ્મણદાસજી મહારાજને એ ગ્રંથ આપ્યો. ખાસો દળદાર મોટો ગ્રંથ હતો. એને સેવામાં સમર્પતાં કહ્યું કે, ‘લો લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ, આપણા જય મહારાજનો આ શબ્દદેહ. ભલે જય મહારાજે સમાધિ લીધી પણ એમનો શબ્દદેહ હજી જીવંત છે. હજી આપણી સાથે છે. જેણે જેણે જે કંઈ વાતો સાંભળી હશે. જે સંસ્કાર લીધા હશે, જે સમજ લીધી હશે એના મનમાં તો જીવિત છે ને ! જય મહારાજ આપણામાં બેસીને જીવિત છે. જે કાંઈ સાંભળ્યું, જે કંઈ નિયમ આપ્યો હોય, જે પ્રેમ,

વાત્સલ્ય આપ્યું હોય. એને વાગોળો, એને પોતાનામાં મેળવો. આપણે બાપજીને કહીએ કે 'બાપજી, મે વચન પ્રમાણે તો સાથ આપ્યો. હવે વચન આપે પાળવાનું છે. મને સાથ આપવાનો છે.

જય મહારાજ આપણી સાથે જ છે. જ્યારે જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે માર્ગદર્શન આપે કે આટલું મોટું કામ છે. તો સદ્ભાવપૂર્વક જય મહારાજના શબ્દો આપણા પોતાનામાં જ જીવંત રમ્યા કરતા હોય, સતત રમ્યા કરતા હોય એની અનુભૂતિ થાય. સદ્ગુરૂના વચનને નિષ્ઠાથી, શ્રદ્ધાથી પોતાની અંદર સ્થિર કરે. સદ્ગુરૂની, જય મહારાજની વાણી, આદેશ, સ્થિર કરતા જશો તો એમ લાગશે કે જય મહારાજ પિતા તરીકે મારા પોતાનામાં આવીને બેઠા છે. એ સાત્વિકતાનો અનુભવ પોતાનામાં થશે. આપણી અંદર સદાચાર અનુભવીશું. આ ન હતું તે ક્યાંથી આવી ગયું ? એ જય મહારાજની કૃપા છે. સદ્ગુરૂ, મહારાજ પૂરણ પ્રેમ દયાળું છે. કેટલું બધુ આપે એટલા ઉદાર છે. જય મહારાજના જેટલા અનુરાગી થઈશું, જય મહારાજના શ્રીમુખના શબ્દો જેટલા આપણે આપણા જીવનમાં શ્રવણ દ્વારા, સત્સંગ દ્વારા ઉતારીશું એટલા જ જય મહારાજ શાંત સ્વરૂપ આપણા પોતાનામાં બિરાજેલા હશે.

‘શબ્દ સદ્ગુરૂ સુરત ચેલો.’

આ તો સૂરત નૂરતની પરંપરા છે. સૂરત નૂરતની ઉપાસના છે. આપણી સૂરતાને, આપણા મનને નૂરત સુધી લઈ જવાનું છે. સદ્ગુરૂને સંતાનો માટે દિલમાં એટલો સદ્ભાવ, પ્રેમ અને વાત્સલ્ય હશે કે એ પોતાનું જે કંઈ બધુ છે એ અહીં જ મૂકીને જવાના છે એને જ એ સંભાળવાનું છે.

એટલા માટે લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે જે સ્તુતિ કરી છે. હૃદયથી પોતાની ભાવના અને ભક્તિનો જે ઉદ્ગાર કાઢ્યો છે, એમાં આપણા સૌના માટે એક આદેશ મૂકી ગયા છે. એક દિશા, એક માર્ગ આપી દીધો કે જય મહારાજને હંમેશાં જીવનમાં માતા પિતા તુલ્ય રાખજો. એમને અનુભવ થયો. સર્વસ્વ છોડીને આવ્યા હતા અને અહીંયાં સદ્ગુરુ જ મા-બાપ તરીકે મળી ગયા ત્યાં સુધી કહ્યું કે

સ્વજનકુલકુંડુંબંચબંધુસ્તમેવ

મા-બાપ ભાઈ-બહેન બધુ જ આપ છો. જ્યાં આટલી બધી ભક્તિ હોય તો ત્યાં સંતાનની માફક જય મહારાજનું વાત્સલ્ય મળે. પ્રેમ મળે કેવા ભાગ્યશાળી હશે! એ પ્રેમ અને વાત્સલ્યનું દર્શન મેળવી શક્યા હશે ? મહારાજે પોતે જ સ્વીકાર કરી લીધો.

જુનાગઢમાં એક સંત હતા એમના ઘણાબધા અનુયાયી હતા. પોતાની પત્નીને ‘ભાગ્યશાળી’ કહીને બોલાવે. નામ નહીં બોલવાનું, પત્ની આવીને ઊભી રહે આપણે નજરે જોયેલું.

સદ્ગુરુ માટે પિતાતુલ્ય ભાવ આપણા હૃદયમાં જાગૃત થાય અને ગુરુ મહારાજનો આપણા માટેનો સંતાન તરીકેનો વાત્સલ્યભાવ એમનામાં પણ જાગે એવા શિષ્ય ક્યાંથી મળે ? એવા સેવક, દાસ ક્યાંથી મળે ? ભગવાને ગીતામાં કહ્યું.

‘પરસ્પરભાવયંતઃ’

જો વ્યક્તિ વ્યક્તિ પ્રત્યે સદ્ભાવ હશે તો એ શ્રેયમાં જ પરમ કલ્યાણનો માર્ગ છે. ગુરુશિષ્ય વચ્ચે વૈમનસ્ય હશે તો

કલ્યાણકારી નહીં હોય. પ્રેમ નહીં હોય, પણ ગુરુ શિષ્યનો નાતો પ્રેમનો હોય, બધું જ સમર્પણ હોય, બધું જ આપી દે. એને કહ્યું ‘પરસ્પરભાવયંત’ ‘પરમ શ્રેયમ્ મવાપ્સ્યસિ’ પરમ કલ્યાણ ત્યાંથી જ પ્રાપ્ત થાય.

સદ્ગુરુ અને સદ્શિષ્યના સંબંધો આ રીતે સંપૂર્ણ સમર્પણના હોય છે. કશું જ બાકી ના રહે. સદ્ગુરુ પોતાનું જ્ઞાન, પોતાની અંદર રહેલું સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ તત્ત્વ, એનો અનુભવ, એની અનુભૂતિ પણ આપી દે કે, ‘લે, આ તારા માટે છે.’

જેમ અંતિમ સમયે પિતા, કોઈ પણ વડીલ પોતાના ઘરની તિજોરીની ચાવી આપી દે છે કે ‘લે, આ ચાવી તને આપું છું. એમ સદ્ગુરુ પણ જ્ઞાનનો ભંડાર ખોલીને આપી દે.

જય મહારાજનો અને આપણો સંબંધ પિતા-સંતાન તરીકેનો, વાત્સલ્યનો, પ્રેમનો નાતો. લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે આપણને ચીંધ્યો છે. કે આ રસ્તે આવો, તમને જય મહારાજ મળશે.

|| જય મહારાજ ||

એક તો જોઈએ ને

‘ત્વમેવ માતા પિતા ત્વમેવ’

જય મહારાજ, સદ્ગુરુના, પોતાના ઈષ્ટ, પોતાના સર્વસ્વના ચરણકમળમાં વંદન કરી લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે એમના ચરણોમાં માથું મૂક્યું અને કહ્યું કે આ જે કંઈ આપણો સંબંધ છે એ સાચી સમજણનો છે. જ્ઞાનનો સંબંધ છે. પિતા પુત્ર ખરા, ગુરુ-શિષ્ય પણ ખરા, પણ સંબંધ જ્ઞાનનો, આસક્તિનો નહીં, મોહનો નહીં.

કુટુંબ, પરિવારમાં આસક્તિ, માટેનો સંબંધ હોય પણ અહીં લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે કહી દીધું કે, ‘મારા ભાઈ-બહેન, માતા-પિતા, પરિવાર જે ગણો તે પ્રભુ મહારાજ આપ છો’ પણ એમાં અજ્ઞાન નહીં, અધ્યાસ નહીં, મોહ નહીં. જો પરિવારનો એક માણસ ક્યાંક આઘો પાછો થઈ ગયો તો ઘરનું ખાવા, પીવાનું ઊંઘ, બધું છૂટી જાય. ક્યાં હશે ? શું કર્યું હશે ? ક્યારે આવશે ? એ અધ્યાસ આસક્તિ છે.

જ્યારે સદ્શિષ્ય અને સદ્ગુરુનો સંબંધ છે, જીવનની સાચી સમજણનો. એ સાચી સમજણની અંદર ક્યારેય પણ દુઃખ

ના હોય, કલેશ ના હોય. કે શું થયું ને શું હશે ? એ તો જગતમાં આવ્યા છીએ તે જે થવાનું છે એ થવાનું જ છે અને જ્યાં હશે ત્યાં ઈશ્વર એની રક્ષા કરવાવાળો છે. એને સાચવવાવાળો છે. આ ભરોસો સમજણપૂર્વકનો છે. ઈશ્વર પરનો ભરોસો, શ્રદ્ધા જેમ સંસારમાં આસક્તિનાં બંધનો હોય છે. એમ ગુરુશિષ્યના જ્ઞાનના બંધનો હોય છે. એકબીજાને જ્ઞાનથી, સાચી સમજણથી, બાંધે પણ એમાં કોઈપણ જાતની એવી પરિસ્થિતિ ના હોય કે જેથી મનમાં કલેશની પરિસ્થિતિ ઉભી થાય. ઉત્પન્ન જ ના થાય. ઈશ્વર પર ભરોસો હોય, જેણે જન્મ આપ્યો છે એ ક્યારેય ભૂખ્યો રાખવાનો નથી, કીડીને કણ ને હાથીને માણ, આપવાવાળો એ છે. જેને દંત આપ્યા એને ચાવવાનું આપવાનો છે. આ શ્રદ્ધા હોય, નિષ્ઠા હોય.

વૈરાગ્યની અંદર તો એટલે સુધી કહે છે કે જ્યારે આ અનાસક્તિ અને જ્ઞાનના માર્ગે નીકળ્યા ત્યારે બધું જ ભૂલી જવાનું. કશાની ચિંતા નહીં કરવાની, કશાનો સંગ્રહ નહીં કરવાનો, હરદશાબજીએ બહુ સરસ કહ્યું છે.

‘જે દિ માતકે પેટમે પેટ ભર્યો

તબ પેટ રી ખાતર કયો રૂચિ તાઈ ?’

જન્મતા પહેલાં પણ જેણે માના પેટની અંદર પોષણ કર્યું છે, એની વ્યવસ્થા કરી હતી, તો એ પેટની માટે શા માટે ઓશિયાળા બની જવું ? આજે નહીં આપે તો બે દિવસે આપશે અઠવાડિયે આપશે પણ જવાનો ક્યાં છે ?

જાનકીદાસજી મહારાજ અમને બધાને આ શીખવાડતા હતા. હજી યાદ છે.

મૂન ગુહો અબ મૌન ગુહો

મને ના પકડશો, મનને પકડી લો. જીવનની અંદર જ્ઞાનની પૂરેપૂરી કોઠાસૂઝ હોય, કંઈપણ ખોટું ના થાય, કંઈ અજુગતું ના થાય. પોતાનામાં નિર્ણય લેવાની કોઠાસૂઝ હોય કે મારાથી આવું ખોટું કામ થાય નહીં. આ મારું કામ નથી, એવી સમજણ આવી એને કહેવાય જ્ઞાન.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજને જય મહારાજના સાંનિધ્યમાં જીવનની મોટામાં મોટી ઉપલબ્ધિ મળી. જય મહારાજ મળ્યા કેટલી મોટી અઢળક સંપત્તિ મળી કે જેની કોઈ ગણના નહીં.

એ સદ્ગુરૂની કોઈ ઊપમા ન આપી શકાય. એમની શક્તિ હદ વગરની છે. આવા સદ્ગુરૂ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજને પ્રાપ્ત થયા અને તેઓ અનુભવતા હોય કે કેટલો કૃતાર્થ છું ! ભાગ્યશાળી છું કે મને આવા માતા-પિતા તુલ્ય, એમનાથી ય વિશેષ જય મહારાજ મળ્યા જેને બંધન કહેવાય. પિતા હોય એટલે પોતાનાં સંતાનોને બધી રીતે તૈયાર કરવાના એ માતા-પિતાનું બંધન છે. એમની ફરજ છે એમ સદ્ગુરૂ પણ શરણાર્થી શિષ્યને બધી રીતે રાગે પાડે. એ એનો સંબંધ છે. બંધન છે. એ નાતો જલ્દી તૂટે નહીં. ગુરૂશિષ્યનો નાતો ભલે શરીર ના રહે તો પણ એ સંબંધ અખંડ રહેશે. એવું નહીં કે માણસ હવે આ દુનિયામાં નથી તો સંબંધ ખતમ થઈ ગયા. જ્યારે પણ એ યાદ કરે ત્યારે એ સંબંધો એના મનમાં રમ્યા કરતા હોય. એ જલ્દી તૂટી ના શકે. એને તોડવા હોય તોય ના તૂટી શકે, એવા સંબંધ છે.

જ્ઞાન અમર છે. જ્ઞાન અમૃત છે જેને જ્ઞાનામૃત કહેવાય એ

ક્યાં નાશ પામવાનું હતું ? અને જે એ અમૃત સમજણપૂર્વક પીવે છે એનો પણ ક્યાં નાશ થવાનો હતો ?

એટલે ગુરુશિષ્યના સંબંધને કહ્યું ‘તીવ્ર વેગેનશિન્ન.’ એ ક્યારેય જલ્દી તૂટતા નથી. એકવાર ગુરુશિષ્યનો સંબંધ બંધાય એટલે જલ્દી તૂટે નહીં. એક જન્મ નહીં, જન્મોજન્મ ના તૂટે.

મદાલશાના પુત્ર અલર્ક, મદાલશાએ આગળના ત્રણેય દીકરાઓને ભગવાન દત્તાત્રેયનું બધું જ જ્ઞાન આપ્યું, દીક્ષા આપી, એમને તપસ્વી બનાવી દીધા. મદાલશાના પતિએ કહ્યું કે ‘એક તો જોઈએ ને’ મદાલશા કંઈ બોલ્યાં નહીં. ‘એમની શરત હતી કે મને તમારે ટોકવાની નહીં. સંતાનને મા તરીકે હું જે કંઈ સંસ્કાર આપું એ મારો અધિકાર છે. તમારે વચ્ચે પડવાનું નથી એમણે ૩-૩ પુત્રોને જન્મ આપી, જ્ઞાન આપી, દીક્ષા આપી, વન ભેગા તપસ્વી બનાવી દીધા.

રાજાને ચિંતા થઈ કે આમ બધાને મોકલી દઈશું તો રાજ્ય કોણ સંભાળશે ? એમણે મદાલશાને ટોક્યાં, એટલે મદાલશાએ કહ્યું, ‘આપણી શરત પૂરી, હવે તારે નથી આવવાનું. આ સંતાન મૂકીને જાઉં છું. એનું નામ અલર્ક પાડું છું. જતાં જતાં એને એક માદ્રણિયું આપી દીધું કે એને સમજાવજો, જ્યારે એના જીવનમાં આપત્તિ આવી પડે ત્યારે માદ્રણિયું ખોલીને વાંચી લે.

એમણે બધાને ભગવાન દત્તાત્રેય પાસે મોકલેલા. પણ આ અલર્ક બાકી રહી ગયો. એના માટે ચિઠ્ઠી લખેલી હતી કે ભગવાન દત્તાત્રેયના શરણે જજે, એ જ તારો ઉધ્ધાર કરશે.

પણ ભગવાન દત્તાત્રેયે કહ્યું કે હવે હું તને આ જીવનમાં તો નહીં પણ ફરી હવે પછી ના જન્મની અંદર આ જ્ઞાન આપીશ.

એટલે એક જન્મના નહીં, ગુરુ-શિષ્યના સંબંધો જન્મોજન્મના હોય છે. ભગવાન દત્તાત્રેયે જે વચન આપ્યું હતું એ જ અલર્ક લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ થઈને આવ્યા અને દત્તાત્રેય ભગવાને જય મહારાજ સ્વરૂપે આવીને છેકથી બોલાવીને સંપૂર્ણ જ્ઞાનદીક્ષા આપી.

આ નાતો જ્ઞાનનો છે. શક્તિનો નહીં, જેમાં કોઈપણ જાતની અપેક્ષા ના હોય. કોઈ લાલચ ન હોય. પ્રેમ એટલે વિશુદ્ધ પ્રેમ, શેરડીનાં રસમાં બરફ પણ ના નંખાય. બરફ નાખો એટલે પછી ભેળસેળ થઈ ગઈ. એમ જ્ઞાનનો સંબંધ પણ કોઈપણ મલિનતા સિવાયનો હોય, અણિશુદ્ધ હોય. એમાં શિષ્ય પાસેથી લોભ-લાલચ ન હોય, કે શિષ્ય મને આટલું આપશે. શિષ્ય એમ કહે કે હું આપીશ તો શું આપીશ ? મારું ધન શું ? મારું તન અને મન એ મારું ધન છે. મારી મૂડી છે, એ મિલકત, આપને આપી દઉં છું. આવું સમર્પણ.

‘મારે એક આધાર તમારો

વહેલા આવજો જય મહારાજ.’

મારે કોઈનો આધાર નથી. કેટલો સરસ ભાવ છે. બધા જ સંબંધો છોડીને નિરાધાર થઈને આવ્યા હોય અને સદ્ગુરુનો આધાર મળી ગયો. બસ પછી હું, નિરાધાર નથી. આપણે વાત-વાતમાં કોઈને બિચારો કહી દઈએ છીએ. એને મા-બાપ પણ હોય છે. પરિવાર પણ હોય છે. બિચારો કોને કહેવાય ? જેને કોઈ આધાર ના હોય. આપણે બિચારા છીએ ? અરે, આપણું સર્વસ્વ પુરું થઈ જાય તોય આપણે બિચારા નથી. જય મહારાજ આપણા છે બીજા બધા સંબંધો અને બીજા બધા આશ્રયો તો ધીરેધીરે

છૂટતા જશે. માત્ર જય મહારાજનો નાતો તો વર્ષોવર્ષનો નહીં, પણ જન્મોજન્મનો રહેશે. અજ્ઞાનનાં બધાં જ બંધનો માણસને આવે છે, અજ્ઞાનથી બાંધેલા બધા જ સંબંધો તૂટે છે. કાંતો તોડાવી નાખે છે. જ્ઞાનનો સમજણપૂર્વકનો સંબંધ બંધાય તે જ સાચો.

જ્યારે પણ સંબંધની વાત આવે અને એનો વિચાર કરીએ ત્યારે એટલું ચોક્કસ છે કે જે કોઈ સંબંધ હોય એ સાચી સમજણના હોવા જોઈએ. ગુરૂશિષ્યના સંબંધ જુઓ તો બંને પારકા હોય છે. કોઈ કયા કુળનું, કયા ગામનું ? કોણ મા-બાપ ? અને ભેગા થયા અને એક કુટુંબની માફક રહે. એ સમજણવાળો સંબંધ કહેવાય. ઘરમાં પોતાના હોય છતાંય મારું તારું કરીને વહેંચવામાં ખેંચતાણ કરીએ. અને કોનું લોહી, કયું ગામ, કયું કુળ, છતાંય સંતો એક કુટુંબની માફક રહેતા હોય કે અમે એક ગુરૂના શિષ્યો છીએ. ગુરૂ ભાઈઓ છીએ આ ભાવ રહે. એ જ સાચી સમજણ, આમ જોવામાં તો તું કોણ, હું કોણ ? ઘરમાં એક પિતાના સંતાનો પણ સંપત્તિ માટે ખેંચતાણ કરતા હોય, અજ્ઞાન, અણસમજ, રાગ, દ્વેષનો સંબંધ હોય ત્યાં સંઘર્ષ જ રહે.

પણ સદ્ગુરૂના સાંનિધ્યમાં આવ્યા છીએ. જય મહારાજે સાચી સમજણ આપી, ઘેરથી શું લઈને આવ્યા હતા, અરે જન્મ્યા ત્યારે શું લઈને આવ્યા હતા ? આપણું છે શું ? શું લઈને જવાના ? કેવી સમજણ ! રાગ-દ્વેષ ક્યારે આવે ? જ્યારે કોઈપણ વસ્તુ માટે આસક્તિથી રહે કે 'આ મારી.' ત્યાં પછી શરૂઆત થઈ જાય. સંઘર્ષ, ખેંચતાણ, મારપીટ બધું જ આવી જાય, પણ સમજણપૂર્વકનો નાતો હોય તો ગમે તેટલું વાંકું પડ્યું

હોય તોય સમજી જાય કે મારે શું કરવું છે.

ભગવાન બુદ્ધ, રાહુલ એકનો એક દીકરો, રાજની સંપત્તિ, તોપણ પાછું વળીને જોયું નથી, મૂકી દીધી, જેમ સાપ કાંચળી ઉતારીને જતો રહે, એની સામે પણ ના જુએ એમ જ્યારે ત્યાગનો ભાવ આવે ત્યારે વૈરાગ્યની સામે સંપત્તિ કે કશાને જોતો નથી.

ગુરૂ શિષ્યના સંબંધોમાં અજાણી વ્યક્તિની સામે જઈને ઊભો રહી જાય, બિલકુલ અજાણી વ્યક્તિ હોય, એને પૂરેપૂરું સમર્પિત થઈ જવાનું. કહો આટલું મોટું ઘર, બધી જ સુવિધાઓવાળું, બધા જ સંબંધીઓ એ બધાને છોડીને કોઈ અજાણી વ્યક્તિની સામે જઈને બેસી જાય ને 'હું આપને શરણે આવ્યો છું'; એને ચકાસી જુએ, શિષ્ય બનાવતા પહેલાં કચરોય વળાવે, વાસણો ઘસાવે, લાકડાં મંગાવે, કપડાં ધોવડાવે, રસોઈ કરાવડાવે. બધામાંથી પરિપૂર્ણ પાર ઉતરે ત્યારે હવે આટલું છોડીને આવ્યો છું અને અહીંયાં સેવાની અંદર પાસ થાય ત્યાર પછીથી એને આશ્રય મળે. એક અજાણી વ્યક્તિની અંદર વિશ્વાસ મૂકી દેવાનો અને પોતાનું જીવન સમર્પિત કરી દેવાનું.

સદ્ગુરૂ પણ પોતાનું એને આપીને એને પોતાનો બનાવી લે. પરસ્પર ત્યાગની ભાવના હોય. શિષ્યને સદ્ગુરૂ માટે કંઈક કરવું છે. સેવા કરવી છે અને સદ્ગુરૂ શિષ્યને કંઈક આપવા ઈચ્છે છે. શિષ્ય આખું જીવન સમર્પિત કરે છે તો સદ્ગુરૂએ વર્ષો સુધી જે ઉપાસના કરી છે. તપસ્યા કરી છે એમાંથી પ્રાપ્ત થયેલું જે છે. એ શિષ્યને આપવા માટે તૈયાર બેઠા છે. બંનેની કિંમત સહેજે ઓછી નથી. જે સાધુ મહારાજને ત્યાં આવ્યા એ સાધું થઈ

મહારાજને આખી જિંદગી તો આપી દીધી. ને પૈસા આપવાવાળા તો બહુ મળશે પણ જિંદગી આપવાવાળા કેટલા મળશે ? દીવો લઈને શોધવા જઈએ તોય ના જડે. આખી જિંદગી આપી દેવી એ કંઈ નાની સૂની વાત નથી. જેણે બધું જ જય મહારાજને આપી દીધું. હવે તમે મને જ્યાં સેવા આપો ત્યાં કરવાની, જેવી સેવા આપો એવી મારે કરવાની, શિષ્યત્વ ત્યારે શોભે. શિષ્યત્વ સ્વીકારવું એટલે બધું આપી દેવાનું. આખું જીવન, આખું શરીર, જીવતાં સુધીનું જીવન, સોંપી દેવાનું.. બાપજી, આ સોંપી દીધું આપના ચરણે. ગુરુશિષ્યમાં આજીવન જ્ઞાનનો આ સંબંધ છે. આ સંબંધો જલ્દી તૂટે નહીં ‘તીવ્રવેગેન છિન્ન’ જ્ઞાનના સંબંધો જન્મોજન્મ સુધી બન્યા રહેશે. જ્ઞાન બહુ ઊંચામાં ઊંચી નિશાની છે. એનું મૂલ્ય ના થઈ શકે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે કહ્યું, ‘જય મહારાજ સાથેનો મારો સંબંધ જ્ઞાનનો સંબંધ છે. વરાડમાં બધું જ મૂકીને સદ્ગુરુની સાથે ચાલ્યા આલ્યા. પગમાં પગરખાંય નહીં, માત્ર પહેરેલે કપડે જ. સદ્ગુરુ ભગવાન ક્યાં મળશે ? ક્યારે મળશે ? આ ત્યાગ એની સાથે સાથે વિરહની વેદના પણ, એટલે જ કે આવા સદ્ગુરુ ક્યાં જતા રહ્યા હશે ? આપણે જેમ ઘરમાં કોઈ મોડું આવે તો ચિંતા કરીએ કે ક્યાં ગયા હશે ? શું થયું હશે ? સદ્ગુરુ પ્રાપ્ત માટે બધું જ છોડીને નીકળ્યા છે. કોઈ ફિકર નહીં, કોઈ ચિંતા નહીં. પાછું જવું હોય તો ને ? પાછું વળવું નથી અને જીવનયાત્રા એવી છે કે જ્યાંથી એકવાર આગળ નીકળી ગયા પછી પાછું આવી શકાતું નથી. જીવનનાં જે વર્ષો વીતી ગયાં, જે સમય વીતી ગયો તે ફરી પાછો આવતો નથી. કેટલો ત્યાગ હોય ત્યારે આગળ નીકળાય છે.

સેવાનું સ્વરુપ

‘ત્વમેવ માતા પિતા ત્વમેવ.’

‘જય મહારાજ, આપ એક જ મારું આખું કુટુંબ છો. બધા જ સંબંધો, બધા જ સ્વજનો, માત્ર આપ જ છો. મા ગણો તો પણ આપ, પિતા ગણો તો પણ આપ, સ્વજન ગણો તોપણ આપ જ છો. બંધુ, ભગિની પણ આપ જ છો. આપના સિવાય આ જગતમાં મારું કશું નથી, કોઈ જ નથી.’

આવો ભાવ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે હૃદયપૂર્વક વ્યક્ત કર્યો, બધા જ સંબંધો કાપી નાખ્યા છે. છોડી દીધા છે. ત્યાગ કર્યો છે. માત્ર સદ્ગુરૂના શરણમાં જ આવ્યો છું. ઉપર આભ અને નીચે ધરતી સિવાય બીજું કંઈ જ નથી એકમાત્ર આપના સિવાય. મારું સર્વસ્વ આપ જ છો.

એક શરણાર્થી, ભગવત્ શરણે કે ગુરૂ ચરણે આવીને બેસી જાય કે બધી રીતે સમર્પિત થઈ જાય કે કોઈની પાસે કોઈ પ્રકારની આશા નહીં. એકમાત્ર મારા ગુરૂ ભગવાન એ જ મારો આધાર. કેટલી જબરદસ્ત શ્રદ્ધા ! મનની અંદર કેટલું બધું જોમ ! લક્ષ્મણદાસજી મહારાજની શ્રદ્ધા ભક્તિ રામાયણના ભરતજીની

જેમ દાદ માગી લે. કે ભક્તિ હોય તો આવી હોય, સમર્પણ હોય તો આવું હોય, સેવા પણ એજ પ્રકારની. સહેજ પણ ચૂક નહીં. સમયસર જે વસ્તુ, જે સુવિધા જોઈતી હોય તે આજ્ઞા થતાં પહેલાં હાજર હોય, એને સેવા કહેવાય, કહે અને સેવા કરે એમાં અને સમય અને જરૂરત પડ્યે તરત સેવા કરે એમાં ઘણો ફેર છે. એકમાં ઉમંગ છે, ઉત્સાહ છે, પ્રેમ છે, ધગશ છે સેવા કરવાની. કહે અને કરે એમાં આજ્ઞા હોય કે કરવાનું છે.

જાનકીદાસજી મહારાજના સમયમાં આપણી ઉંમર બહુ નાની હતી. આપણે બધું જોઈએ કે ક્યારે પાણી પીવે છે. શું કરે છે બધું. એમને લીંબુનું શરબત જોઈએ, જેમાં ખાંડ વધારે હોય, પણ ડાયાબિટીસ સહેજે નહીં. એક દિવસની ૫૦૦ ગ્રામ ખાંડ ખાતા હશે. એક દિવસ પહેલી જ વખત આપણે સમય થયો એટલે લીંબુનું પાણી લઈને આવીને ઊભા રહ્યા, અને ક્યાંથી ખબર આવું સેવાના ભાવની અંદર તત્પરતા હોય. આજ્ઞાંકિતતા નહીં. આજ્ઞા કરી અને તમે લઈને સેવામાં ઉપસ્થિત થઈ ગયા એમ નહીં પણ મારા ઠાકોરજીને કે મારા બાપજીને આ સમયે આ જોઈશે જ, એટલે તરત આવીને ઉપસ્થિત થઈ જાય.

જય મહારાજ બ્રહ્મમૂર્તિમાં ઊઠે તે પહેલાં લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ ઊઠી જાય. પર્ણકુટિર બંધ હોય તો આગળ ચોખડિયો, પાદુકાઓ સાફસૂક કરી નાખે, વસ્ત્રો તૈયાર હોય, જળ તૈયાર હોય સ્નાન માટે, એમ લાગે કે જાણે આ 'કમ્પ્યુટરાઈઝડ થઈ ગયું હોય એમ તરત જ મળી જાય. એ રીતની સેવાની તત્પરતા લક્ષ્મણદાસજી મહારાજની હતી. સેવામય શરીર, દૃષ્ટિ, વાણી, વિચાર બધું જ સેવામય એ સિવાય મનમાં બીજું કશું ના હોય,

મારી પ્રગતિનું શું થશે એ ભૂલી જવાનું કે મહારાજને ત્યાં જઈશ તો મને ભાણવાનું મળશે કે નહીં, જેણે જેણે સેવા કરી એનો ઉદ્ધાર જય મહારાજે કર્યો. પૂર્ણતા સુધી આપી દીધું. સેવામાં કોઈપણ જાતની ઉણપ નારહે, ક્યાશ નારહે. એનું રીઝલ્ટ જય મહારાજ.

જેમ ભગવાનની સેવા ભરતજીએ કરી અને કહ્યું ‘મારો ભરત. “ભરત સરિસકો રામ સનેહિ જગ જપુ રામ રામ જપુ જેહિ” આખી દુનિયા રામનું નામ લે પણ રામ ભરતનું. જય મહારાજ પણ બોલ્યા ‘ઘણું ભાવભરી સેવા કીધી, ત્યારે ગુરુજીએ ઉરમાં લીધી. ગુરુ સંતરામ બોલ્યા રીઝી, ધન્ય લક્ષ્મણદાસ’ નહીંતર સદ્ગુરુ જલ્દી પ્રમાણપત્ર ના આપે, પણ લક્ષ્મણદાસે તો આ દુનિયા ભલે જેમ હોય તેમ, જય મહારાજ જ મારું સર્વસ્વ છે. અન્ય કોઈની જરૂર નહીં. આટલી સમર્પણની ભાવના, આટલી ઊંચાઈ, અને આટલું બધું સેવાનું સુખ. સેવા કરવામાં સુખ મળે, આનંદ મળે.

આ જુવાનિયાઓ ઘરનો એક ફેરો ના ખાય, અને અહીંયા મંડપમાં સાવરણી લઈને વાળવા બેસે. ઘરમાં કહ્યું હોય કે લે, પોતું કર જો. કરે છે છોકરા ? એ જ છોકરા અહીં આગળ આખા મંડપનો ક્યરો વાળી નાખે. સેવા એટલે સેવા. જેને જે જોવું હોય એ જુએ. ત્યાં શરમ ના આવે. પણ ઘરના આગણે ક્યરો વાળવાનું કહ્યું હોય તો? ત્યાં શરમ આવે કે બધા જોશે તો ? સેવાની અંદર ક્યારેય પણ કોઈ પણ જાતની હિચકિચાહટ નહીં કરવાની, કે આ સેવા મારે કરવાની ? આટલી બધી મારે કરવાની? બીજા બધા નથી કરનારા ? એમ નહીં જેટલી મળે એટલી આપણી. બીજો ના કરતો હોય તો આપણે કરી લઈએ કે

ભાઈ, તું બેસ, એમ કહી લોભેય કરી લઈએ.

મહાપુરૂષો તો એમ કહે છે કે સેવા ને સ્મરણમાં તો લોભ જ હોવો જોઈએ. સંતોષ હોવો જ ના જોઈએ. લાવો, આવવા દો. થાકવાનું કેવું ? સંપૂર્ણપણે સમર્પિત થઈને ? પોતાને સેવા કરવાનો સંતોષ થાય અને જય મહારાજને પણ એટલો જ સંતોષ થાય. સેવા લેનારને અને આપનારને પણ. ‘અરે ! મને આટલી બધી સેવા મળી ’ ! બહુ મજા આવી. આખો દિવસ આમ કર્યું એમ, સેવા કરવાનો આનંદ ઓર હોય છે.

પ્રસંગ જોઈએ છીએ, બધાય સેવા કરે છે, કોઈ રાત પણ નથી જોતા, દિવસ પણ નથી જોતા. થાકેય નથી લાગતો. ભૂખેય ના લાગે. બસ આ બાકી છે. અહીં જવાનું છે. આ કરવાનું છે, સેવામાં તત્પરતા.

અહીંયાં લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે ગુરૂ મહારાજની સમીપમાં સમર્પિત થયેલો આખો ભાવ બતાવ્યો કે જુઓ આ શું છે? આ મારું કુટુંબ, મારા સગા-વ્હાલાં, જે ગણો તે, બાપજી આપ જ. બીજું કયાં શોધવા જવું અને કયાં મળશે ? આપના વગર તો હું નિરાધાર છું. મારું બધું જ સર્વસ્વ આપ છો આપની અંદર જ બધાં જ દર્શન મને થઈ જશે. આ સંબંધ છે.

જે લૌકિક સંબંધો હોય એમાં તો રડવુંય પડે, ગુસ્સેય થવું પડે. અકળાવુંય પડે. શું ના થાય? બોલો, અનુભવ્યું છે ને બધાએ? ‘ઉજાગર અનુભવના છો આનંદી’ તમે બધા તો આનાથી ઉજાગર થયેલા છો, અનુભવી છો. કયા ઘરમાં કલેશ ના થાય ? ક્યારેક તો કો’ક દહાડો કંઈક ને કંઈક ખખડે જ છે.

પણ અહીંયાં તો જ્ઞાનનો સંબંધ છે, ગુરૂશિષ્યનો સંબંધ,

ને પાછો પરિવાર કરતાં પણ ઊંચો અને શ્રેષ્ઠ સંબંધ, ‘યેનાતોજ્ઞાન
બંધ: સપદિપરશુના, તીવ્રે વેગેન છિન્ન:’ ; જલ્દી ના ધૂટે કુહાડાના
 ઘાથી પણ ના ધૂટે, લૌકિકમાં તો એક જીભના ઘા લાગે તો...
 આજે મારે નથી ખાવું. રિસાઈને બેસી જાય, પણ જ્ઞાનના સંબંધો
 ઉચ્ચકોટિના છે. એ દીર્ઘકાલીન હોય છે. સમજપૂર્વકના હોય છે.
 તમે ભાણ્યા વર્ષો સુધી, અને તમને ઉપાધિ પ્રમાણપત્ર આપી દીધું,
 એ કેટલું ઠોસ ! થઈ ગયો એ સંબંધ થઈ ગયો.

એમ તમારા જીવનની અંદર ઉપલબ્ધ થયો, તમે મેળવ્યો,
 માણ્યો, એ જ્ઞાનનો સંબંધ પણ એટલી જ ઉચ્ચ કક્ષાનો છે. એને
 કોઈ હલાવી ના શકે, પોતાની મનોવૃત્તિ પણ એને હલાવી ના
 શકે. આપણા પોતાના મનને કહો કે તું શાંત બેસ, સ્થિર થા, ચૂપ
 રહે, પણ આપણી એકેય વાત માને છે ખરું ? એને બેસાડશો તોય
 નહીં બેસે.

જેમ પૈસાનો લોભ હોય એમ સેવાનો પણ લોભ હોવો
 જોઈએ. જેમ લોભીને પૈસો ખૂબ વહાલો એમ સેવકને સેવા ખૂબ
 વહાલી હોય સેવા મળી જાય એમાં એને બધા જ મિષ્ટાન્ન મળી
 જાય એક માત્ર સેવા કરવામાં હાશ થઈ જાય, થાક ના લાગે.

સમર્પણની ભાવનામાં સમજણ હોય, જ્ઞાન હોય અને
 જ્ઞાનથી સેવાની ભૂખ લાગ્યા જ કરે. સહેજે તૃપ્તિ ના થાય.
 અજીર્ણ ન થાય. સેવાનું અજીર્ણ થાય તો સમજવાનું કે આપણી
 પાત્રતા ઓછી છે. સેવામાં તો ક્યારેય સંતોષ ના હોવો જોઈએ.

તુલસીદાસજી તો કહે છે કે

‘જિમી પ્રતિ લાભ, લોભ અધિકાર્થ’

જેમ મળતી જાય એમ લોભ વધતો જાય, આ કરી લઉં !
અહીં કરવાનું છે. આ દાદરો વાળવાનો બાકી છે. અહીં પોતું
કરવાનું બાકી છે. આ ડાઘા પડયા છે. એમ કર્યા જ કરે એનું નામ
સેવા.

જય મહારાજના સાંનિધ્યમાં લક્ષ્મણદાસજી મહારાજની
માફક આપણને પણ જય મહારાજ એવી વૃત્તિ આપે કે મારું બધું
જ આપ જ છો, બીજું કોઈ જ નથી.

॥ જય મહારાજ ॥

અજ્ઞાનજન્ય શ્રદ્ધા

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે માતાપિતાના સંબંધની સાથે કહ્યું કે, આપ મારું સર્વસ્વ છો, સંસારના અજ્ઞાનયુક્ત બંધનમાં માણસઅજ્ઞાની બનીને દુઃખી થતો હોય છે. સંસારનાં બંધન અજ્ઞાન જન્ય છે કે જેને કારણે માણસ પીડા, આપત્તિઓ સહન કર્યા જ કરે. સંસારનાં બંધનોનો સામે ચાલીને સ્વીકાર કરી લીધો હોય. એમાં આસક્તિ હોઈ આ બંધનો વડે એ બંધનમાં ફસાઈને પોતે દુઃખી થાય, જાતે બંધાય. ‘લાવો, હું બંધાઈ જાઉં, કેવું લાગે છે.’ એમ બંધાઈ જાય. એને થાય કે બંધાઈશું તો સુખ મળશે, આનંદ આવશે.

દેસાઈ વગામાં એક ભાઈ હતા. એનાં માતાપિતા કહે, તું લગ્ન કર. તો એણે જવાબ આપેલો, યાદ રહી જાય એવો, કે લગ્ન કરીને પછી આ બધા માટે મજૂરી મારે કરવાની ? કમાવું એ મજૂરી જ છે ને ! મારે નથી કરવી એ ગુલામી, હું નથી કરવા માગતો.

અજ્ઞાનજન્ય સંસારનાં બંધનો, લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ બતાવે છે. ‘યેના તો અજ્ઞાનબદ્ધ’ જે સાંસારિક સંબંધ છે એ તો

અજ્ઞાનનો છે. જય મહારાજનો સંબંધ જ્ઞાનનો છે. અજ્ઞાનજન્ય સંબંધોથી આખો સંસાર દુઃખી થાય છે. આ મારું છે, આ મારે કરવાનું છે, મારી ફરજ છે, એટલાં દુઃખ પડતાં હોય કે વાત ના પૂછો. સંસારનાં બંધનોમાંથી દુઃખ જ મળવાનું, એમાંથી સુખ મળવાનું હોય એ જુદી વાત છે. **સમજણપૂર્વક શાંતિથી સુખે જીવનારા કેટલાં ?**

અજ્ઞાન એટલે પોતાના આત્મસ્વરૂપનું ભાન ભૂલેલા હોય એનું નામ અજ્ઞાન. બધાને ખબર જ છે કે દુનિયા એકવાર છોડીને જવાનું જ છે. ક્યાં તો આપણે છોડીને જવાનું છે ને ક્યાં તો એ આપણને છોડીને જશે. મોહના બંધનો રડાવે છે. એ પણ નિશ્ચિત છે. સંબંધો એક દિવસ તૂટવાના તો અવશ્ય છે જ. પણ જે એના માટેનો અધ્યાસ, આસક્તિ અને એનાથી કલ્પાંત કરે, દુઃખી થાય એ બધા સંસારનાં બંધનો કરશે. **સંસારનાં બંધનોમાં સુખ કેટલું ?** બોર જેવડું અને દુઃખ કોઠા જેવડું, છતાંય એ બોર જેવડા સુખ ખાતર કોઠા જેટલું દુઃખ સ્વીકારવા તૈયાર, કોઈ માર પણ ખાય અને કોઈ લાત પણ ખાય. એમ લાગે કે આ તો જીવતું જાગતું નરક અહીંયા જ છે. આપણે તો સાંભળીએ છીએ. ફરિયાદો આવતી હોય છે. મહારાજ આવી સ્થિતિ છે.

જે સંબંધો આપણે પોતાના માનીએ અને એમાંથી જ્યારે આટલી બધી યાતના ભોગવવાની હોય એ **‘અજ્ઞાનજન્ય બદ્ધ’** **‘દુઃખાલયમ્ અશાશ્વતમ્’** જેનો કોઈ પાર નહીં. દુઃખનો ભંડાર અઢળક, ખૂટે જ નહીં. ગમે તેટલાં દુઃખો વાપર્યા કરીએ તોય ઓછા થાય નહીં. આટલી બધી સમજદારી હોવા છતાય **‘બાપજી’** મારા દીકરાનાં લગ્ન નથી થતાં. આપણે કહીએ. **‘બહુ**

સુખી છું' છતાંય પછી મંત્ર આપવો પડે.

પ્રીતમ સ્વામીએ વાત કરી “ખોટો ખેલ સંસારનો, આતશબાજીનો રંગ” ઘરમાં ઘડાકા થયા જ કરે. ફટાકડા ફૂટ્યા જ કરે. ભક્ત કવિઓ પણ કેવી મજરીઓ કરે છે ! સુખ છે ક્યાં ? જોવા જાવ તો એકમાત્ર સાચી સમજણમાં સુખ રહેલું છે. આ સાંસારિક સંબંધો આસક્તિના, મોહમાયાના છે. વાસ્તવિકતા નથી. જય મહારાજ આપની સાથેના સંબંધો અક્ષત રાખજો. જે સાંસારિક સંબંધો છે એને તોડી નાંખજો, કાપી નાખજો.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે પોતાની નિજ અનુભૂતિ કહી. કારણ કે જય મહારાજની પાસે આવીએ એટલે પાછળનું બધું છોડીને તોડીને જ આવવાનું છે ને એને ખબરેય નહીં આપવાની. ક્યાં છે એની ખબર ના હોય. એ સાંસારિક બંધનો તીવ્રવેગથી કાપી નાંખજો કે એ સંબંધો ફરી જોડવાની ઈચ્છા જ ના થાય. ત્યાગનો, સમર્પણનો એ રીતનો હૃદયનો ભાવ હોય કે પાછું વળીને જોવાની ઈચ્છા જ ન થાય. જેને સાચી સમજણવાળો ત્યાગ કહેવાય. એકવાર જ્યાંથી મોઢું ફેરવી લીધું ત્યાં ફરીથી ક્યાં જોવા જવું ?

ભગવાન બુદ્ધ રાહુલનું મોઢું એકવાર જોવા તો ગયા પણ પછી મોઢું ફેરવીને રાજમહેલના દરવાજાની બહાર નીકળી ગયા. ફરી પાછું નથી જોયું. એવા મહાપુરૂષો, મહાત્માઓને પોતાની જીવનની અંદર જ્ઞાન લાધ્યું. સાચી સમજણ આવી ત્યારથી ઈશ્વર પ્રત્યેની કે ગુરૂ પ્રત્યેની શરણાગતિનો સંપૂર્ણભાવ સ્વીકારી લઈ પાછલા જીવનનો સંપૂર્ણ અંત લાવી દીધો. કશું વિચારેય નહીં કરવાનું. સંભારવાનુંય નહીં.

જીવનનાં એકેય બંધનો શાશ્વત નથી, છતાંય એના પ્રત્યેનો એવો લગાવ હોય કે અંદરથી આખો ને આખો જીવ ઉખડી જાય, મૂળિયાં ઉખડી જાય, છેક અંદરથી એના સમાચાર સાંભળે ને બીજોય જતો રહે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે બે વિભાગ પાડી દીધા. જય મહારાજની શરણાગતિનું અને મા-બાપ અને કુટુંબનું. સાંસારિક કુટુંબ છે એ માત્ર માણસના જીવનની અંદર યાત્રાનો એક મેળો છે, મેળો અને યાત્રાની અંદર એકત્રિત થઈએ, સમય પૂરો થાય એટલે મેળામાંથી છૂટા પડવાનું, એમ આ સંસાર પણ એક મેળો છે. ભેગા થવાનું અને પાછા છૂટા પડી જવાનું.

એક ભર્યુંભાદર્યું ઘર હોય, બધા છોકરા ઠેકાણે પડી જાય. પછી મા-બાપ બે જ રહે, ઘરમાં કેવું ભેંકાર લાગે. એક વખત છોકરાથી ભર્યું-ભાદર્યું ઘર, બધા છોકરા થાળે પડી જાય પછી બિલકુલ ખાલી લાગે. સમજું માણસ હોય એ સમજે કે ભાઈ આ તો ઘરમાં મેળો છે. આ ધર્મશાળા છે બધા ભેગા થયા છે ને પાછા સૌ સૌના રસ્તે છૂટા પડવાના, આ સમજણ કેળવાવી જોઈએ. આપણે ધર્મશાળામાં રહીએ છીએ. એક દહાડો છૂટા પડવાનું જ છે.

બીજા જે દુઃખ આપનારા, દુઃખદ જે સંબંધો છે એને મનથી ઊંચા મૂકી દો. ભલે વ્યાવહારિક બન્યા રહે, પણ આપણી પોતાની સાચી સમજણપૂર્વક એને પોતાનામાં ગોઠવી રાખવા પડે કે આ આવું છે, સમય પાકશે ત્યારે વારાફરતી જેમ ભેગા થયા છે એમ છૂટા પણ પડવાનું છે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ તો ત્યાં સુધી કહે છે કે એને

મનથી ઊંચું જ મૂકી દો કે એ તરફ લક્ષ્ય જાય જ નહીં. સંસાર બિલકુલ યાદ આવે જ નહીં, જેમ સ્લેટ કોરી કરી નાખીએ એટલે પાછળનું લખેલું ભૂંસાઈ જાય. દેખાય જ નહીં. એમ જીવનની સ્લેટ બિલકુલ કોરી કરી નાખવાની અને નવેસરથી લખવા માંડવાનું કે જય મહારાજ ‘ત્વમેવ માતા પિતા ત્વમેવ’

‘તસ્માતુભ્યમ્ નમસ્તે.’

હે બાપજી, આપનો થઈને વંદન કરીને કહું છું. તસ્માદ, એટલા માટે જ કારણ પણ બતાવી દીધું અને જે પ્રાપ્ત કરવું છે, એ સાધન પણ બતાવી દીધું. એટલા માટે હું આપને વંદન કરું છું.

જ્ઞાનરૂપી તેજસ્વી અજ્ઞાનબંધી સપદિપરસુરના.

સમજણ હોય તો ઘરની અંદર પડેલી નકામી વસ્તુઓ બહાર ફેંકી દઈશું અને જે કામની હશે એને ઘરમાં, વ્યવસ્થિત મૂકી દઈશું. બિલકુલ સીધી વાત છે. હવે આપ સમજણરૂપી એવું સાધન અમને આપો કે એના વડે અમે જલ્દીથી જલ્દી એ સંબંધોમાંથી બહાર નીકળી જઈએ. જલ્દીમાં જલ્દી અમારું નિવારણ કરી દો કે એમાંથી બિલકુલ છૂટા જ થઈ જઈએ. બંધનોને કાપી જ નાખે.

સદ્ગુરુની પાસે શરણગતિથી જવાનું, એમની પાસે જઈને પ્રાર્થના કરીએ કે બસ, હવે અમને આ સ્થિતિ આપો. સંસારનાં અજ્ઞાનજન્ય બંધનો કપાઈ જાય અને જ્ઞાનરૂપી તેજસ્વી, સાચી સમજણથી સંબંધો આપોઆપ સહજભાવથી દૂર થઈ જાય. કોઈક ચામડી ઉતારી લે તો કેવું લાગે ? પણ સાપ એની કાંચળી પોતાની જાતે જ ઉતારી બહાર નીકળી જાય એમ સંબંધોની કાંચળીને સમજણપૂર્વક ઉતારી લેવી, પણ જ્ઞાનરૂપી તેજસ્વી

ધારદાર હોવી જોઈએ. ફરસી સંબંધો તોડી નાંખે, રોજ કહેતો હોય 'હું ઘર છોડીને જતો રહીશ' રોજ બીવડાવતો હોય કે જતો રહીશ, નાસી જઈશ એટલે ઘરવાળા બધાને હાથ જોડવા પડે કે ભાઈસાબ આવું ના કર, તો રોજ પજવ્યા કરે. બધા દુઃખી થાય પેલો રોજ ધમકાવે, જો આમ કર્યું તો હું જતો રહીશ. એટલે બધાને એમ થાય કે આને રાજી રાખો, બહુ સમય પછી એક સાચો સલાહકાર મળ્યો. એ કહે કે જો હવે જે દહાડે ધમકાવે તો કહેવું જાવ જતો રહે. સવારે જતો હોય તો અત્યારે જતો રહે, ક્યાં સુધી આમ દબાયેલા રહેવાનું ? રોજ દુઃખી થઈએ, હેરાન થઈએ.

એક દિવસ બરાબર બહાર આવીને કહે કે જાઉં છું. તો કહ્યું કે જાવ જતા રહો, જતા તો રહ્યા, સાંજ પડી, રાત પડી, ખાવાનું ના મળ્યું. ભૂખ્યા રહ્યા. મચ્છર કરડવા માંડ્યા, ઘર યાદ આવ્યું. રાત્રે એક વાગ્યે આવીને કહે કે ખોલ બારણું, કહ્યું, નહીં ખૂલે, એટલે કહે, ભાઈસાબ ફરી નહીં કહું, આવું કોઈ દિવસ, તમને હેરાન નહીં કરું. માફી માંગુ છું. ત્યારે બારણું ખોલ્યું. કાન પકડીને કહી દીધું. હવે ક્યારેય નહીં કરું.

એવો જ ત્યાગ છે એ, અડધી રાત્રે દુઃખી કરી નાખે પણ અહીં જે ત્યાગ કરશો તે સમજણપૂર્વકનો છે કે એના તરફ ફરી ઈચ્છા, નજર જ ના થાય, પણ જો ઉતાવળ કરી હોય તો પછી પસ્તાવું પડે, છો દોડતી વખતે વિચાર કરવો પડે, અને છોડ્યા પછી પસ્તાવું ના પડે, તો જ કામનું.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ જે રીતે વરાડથી તીવ્ર વેગે આવ્યા. ભજનમંડળીમાં બેઠા હતા ત્યાંથી જ ઊભા કરી દીધા.

એ બંધનો તોડીને, ઊંચા મૂકી દીધાં, સીધા ત્યાંથી નીકળ્યા, પછી પાછું વળીને જોયું નથી. કે આ મારું ગામ, આ મારું ઘર કે આ મારો પરિવાર. એ સાચી સમજણ. ઘરમાં પણ કોઈપણ કામ કરવાનું હોય તો એ શીખ્યા પછી, સારી રીતે જાણી લીધા પછી કર્યું હોય તો મારું લાગે, પણ સમજ્યા વગર ઉતાવળે કરી દીધું હોય તો પાછળથી પસ્તાવો થાય.

‘વગર વિચારે જે કરે પાછળથી પસ્તાય.’

ત્યાગની પાછળ પણ સાચી સમજણ રહેલી હોવી જોઈએ. અધૂરી સમજણ, કાચી સમજણ રડાવશે, દુઃખી કરશે, પસ્તાવો કરાવશે. એટલે લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે જય મહારાજને પ્રાર્થના કરીકે, ગુરૂ મહારાજ ! આપ સાચી સમજણનું એવું શસ્ત્ર હથિયાર આપો કે જેના વડે કપાયેલા આ સંબંધો ફરી ક્યારેય પાછા ના આવે અને તરત તીવ્ર વેગે જલ્દીમાં જલ્દી એને સમાપ્ત કરી નાખે. ‘પ્રથોદાભ્યામ્’ એમાંથી મુક્તિ અપાવી દો જલ્દીમાં જલ્દી મુક્તિ અપાવી દો, સાચો બોધ આપો અને આ સંબંધોમાંથી મુક્ત કરાવો.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે પ્રાર્થના કરીને સમજણની સરસ ધારદાર સમજણ આપી. જ્ઞાનબદ્ધ નાતો છે સહેજ પણ શંકા ના રહેવી જોઈએ. જેમ પૈસા નાણાને ખખડાવીને લઈએ છીએ કે નગદ લેવાના છે. એમ જ્યારે પણ કોઈનું શરણ લઈએ ત્યારે બંને તરફથી નાણી લેવું જોઈએ. બરાબર છે ને, ખોટું તો નથી ને, નકામું તો નથી ને, સેવાભાવ માટે જય મહારાજે આ સરસ મજાનો રસ્તો આપી દીધો.

॥ જય મહારાજ ॥

સમજણ વગરનું મન

મારું સર્વસ્વ આપ છો. આપ જ મને સાચું સુખ આપનાર માતા-પિતા છો. હિત ઈચ્છનાર છો. આપે ઘણું બધું આપ્યું, ઘણું બધું મારું દૂર કરી આપ્યું.

સંસારમાં અજ્ઞાનજન્ય સંબંધોમાંથી મારા કોઈ નથી મનના માન્યા છે એ પણ કોઈ મારા નથી, અનેક સંબંધો હશે. અનેક સંબંધોમાં વ્યવહારો પણ હશે. પણ એ બધું જ વેદાંતની ભાષામાં કહીએ તો મિથ્યા, જૂઠું છે.

‘સંસાર દેખાડ્યો ખોટો રે
મારી શબ્દતાણી ચોટો રે’

સંસાર ખોટો દેખાડ્યો કે જો, જોઈ લે અનુભવ ના થતો હોય તો ફરીથી જો, ફરી લાતો ખા. આ સગા છે જ નહીં. જે સગા હોય છે તે વ્હાલા નથી હોતા ને જે વ્હાલા હોય છે તે સગા નથી હોતા. આપણી બુદ્ધિનો એક જીન હોય છે. માત્ર ભ્રાંતિ વાસ્તવિકતા નહીં, સંબંધો બધાય દેખાય, બધા જ હોય. પણ એ સંબંધ જીવનની અંદર તો આવવા ને જવાના છે. સંબંધો શાશ્વત નથી ક્ષણિક છે. ક્ષણભંગૂર છે. ઘડીકમાં ભેગા થયા ને ઘડીકમાં જુદા

થયા, ક્યાંક સ્વાર્થના સંબંધો પણ હોય.

‘રણસંબંધે આવી મળ્યા, સુતવિત દારા ને દેહ,’ પત્ની, બાળકો, આ શરીર બધું ઋણાનુંબંધે આવી પડ્યા છે. એ લેણાદેણી પૂરી થાય પછી એ સૌ સૌના રસ્તે પડી જશે, કોઈ કોઈનું રહ્યું નથી ને રહેવાનુંય નથી, કોઈ સમય થાય એટલે ઊભું રહેવાનુંનથી.

હરિદ્વારમાં કુંભનો મેળો હતો. ચૈત્રી પૂનમ હતી, અમરદાસ ખારાવાળાના ભાઈ નટુભાઈ રાત્રે ૨-૩ વાગ્યે ઉઠ્યા ને કહે, બસ, હવે છેલ્લા રામ રામ. હું જાઉં છું હે ! શું ? ‘બસ, ‘બાથરૂમમાં ગયા ને હું જાઉં છું. લેણાદેણા જ્યારે મટે એક બીજાનું માગતું પૂરું થાય પણ એક અજ્ઞાનને વશ થઈને એ માણસ બધા સંબંધોને વળગી રહેતો હોય છે. ના ના, નહીં છોડું, પણ જ્યાં સમય જ થઈ ગયો હોય ત્યાં ના છોડો તોય શું કરવાનું ? સંસારનાં બંધનો રડાવે, દુઃખી કરે અને ક્યારેય સાચું સુખ શાંતિ તો આપી જ ના શકે.

લાગણી હોય, એના પ્રત્યે સદ્ભાવ હોય તો એ સદ્ભાવના સુખની સાથે સાથે સમસ્યાનું દુઃખ પાસે આવીને ઊભુ રહે એને બિચારોય કહેવો પડે. જો ને ! દુઃખી છે બિચારો ! એના દુઃખના આપણે ભાગીદાર થવું પડે.

અજ્ઞાનજન્ય બંધનોથી માણસ દુઃખી જ થતો હોય છે. મુસાફરી કરતા હોઈએ રેલ્વેમાં બેઠા હોઈએ. સામસામે પૂછીએ કે તમે ક્યાંના છો ? શું કરો છો? બધુ પૂછી લે વાતો કરે. ને ઉતરવાનું થાય ત્યારે, ‘હૈં, જશો ત્યારે, હા, અમારું સ્ટેશન આવી ગયું. જવું તો પડે જ ને. દરેકનું સ્ટેશન આવે એટલે આ

સંસારની ગાડી છોડવી પડે. પણ એમાં સમજણ હોય. ભેગા હતા હવે વિખેરાઈ જઈએ છીએ. ઘરનો મેળો પણ એવો જ છે. ખાલી બે જણ હોય ને પછી એવા બેઠા હોય કે ઘરમાં ક્યારેય એવું દૃશ્ય જોયું જ ના હોય દુઃખ લાગે, વિયોગ લાગે અસહ્ય વેદના જેવું લાગે, સમજણ વગરનું છે.

આપણે એકવાર બદરીનાથ ગયેલા. બધા સાથે ગયેલા. થોડા દિવસમાં બધા કહે અમારે બધાને જવું છે. પણ આપણે કહ્યું. મારે તો રહેવું છે. જાવ તમે ત્યારે. હવે યાત્રા માટે આપણા માટે અજાણી જગ્યા, પાંચ વાર ગયેલા એટલે વાંધો નહીં. એ લોકો ગયા એટલે ૨-૫ મિનિટ સુધી સુનકાર જેવું લાગ્યું. બધા જતા રહ્યા ને હું એકલો રહી ગયો. પછી પાછું મનને રમતું કરી દીધું. દસ દિવસ સુધી એકલા જ રહ્યા. સવારમાં વહેલા ઉઠવું, કુંડમાં નહાવા જવું, નાહીને ત્યાં મંદિરમાં દર્શન કરવા જવું. નિત્ય નિયમ કરવો. સીધા ૧૦-૧૧ વાગી જાય. પછી તો નિયમિત થઈ ગયું. દસ દિવસ પછી એની અંદર આનંદ આવવા લાગ્યો. એકાંતનો આનંદ આવવા લાગ્યો.

આ અજ્ઞાનજન્ય સંસાર બંધન પીડાકારક હોય છે. દર્દ આપ્યા વગર રહે જ નહીં. એનું પરિણામ દુઃખ સિવાય બીજું કશું જ નથી હા, સંબંધો રાખો, જીવન છે. સાથે રહેવું જ પડે. પણ એની અંદર સમજણ હોય. જીવન એવું હોય કે જેથી મનની અંદર અત્યંત કલેશ કે પીડા ના થાય. સહેજ આવે, પણ જતી રહે. સ્વસ્થ મનથી, ધૈર્યથી ઊભા રહીને જે આવેગો હોય એને સહન કરવાની શક્તિ, સમજણશક્તિ કેળવવી પડે. ત્યારે એ અજ્ઞાનથી ઉત્પન્ન થયેલાં સંસારનાં બંધનો હળવાં થઈ જાય. કોઈપણ

બંધનો હોય તો બહુ જકડાવાય, હેરાન થવાય. હલાય ચલાય પણ નહીં.

એમ સંસારનાં બંધનોને થોડાંક હળવાં રાખજો જેથી હાલી ચાલી શકાય. બંધનો તો છૂટવાનાં નથી. જો કે છૂટવાના નથી એમ પણ નથી, છૂટી પણ શકે છે. જેમ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ જય મહારાજને સમર્પિત થઈ ગયા. ‘કાયક વાયક માનસી ભાઈ, ત્રણેય એક જ કરજો.’ તારા મનનું કાંઈ ના ચાલે. ગુરુને ‘વચને રહેજો’

ભાઈ ગયા, સ્વજન હતા, અમારા હતા. સમય થયો ને! ઈશ્વરની જ રચના છે. થઈ ગયું. એમાં આપણે શું કરવાના ? બસ, મનની અંદર આ સમજણ હોય, મનની અંદર હળવાશ કેળવવાની. અંદર પીડા દુઃખ ન થાય, નહીં તો અંદર આસક્તિની એવી પીડા વળગી હોય કે પ...રપ... દહાડા, મહિના બે મહિના સુધી અંદરથી ખસે નહીં.

પણ ભગવાને ગીતામાં કહ્યું છે.

જાતસ્ય હી ધ્રુવો મૃત્યુર્ધ્રુવં જન્મ મૃતસ્ય ચ

તસ્માદ પરિહાર્યેઽર્થે નત્વં શોચિતુમર્હસિ. (ગી.અ. ૨/૨૭)

ભગવાન જેવા ભગવાને પોતાના શ્રીમુખથી આટલી મોટી વાત કહી દીધી. છતાંય આપણને સમજાય નહીં, જન્મે છે એનું મૃત્યુ નિશ્ચિત છે. વહેલું કે મોડું. બસ, એ આશ્વાસન છે. પીડાની સામે કોઈપણ પ્રકારનું દર્દ ના થાય અને હળવાશ અનુભવવા માટે જ આ શાસ્ત્રગ્રંથો છે. પ્રકૃતિ પણ બતાવે છે.

‘જે ઊગ્યું તે આથમે અને જે ખીલ્યું તે કરમાય, એહ નિયમ અવિનાશીનો જે જન્મ્યું તે જાય.’ હા ભાઈ, મારા સ્વજન હતા.

આમ થયું. નામસ્મરણ કરીએ, સમજણથી મનને સમજાવી લઈએ. કે જગત નશ્વર છે, ક્ષણ ભંગુર છે. એના માટે કલેશ ના હોય. સાહજિકતા અનુભવાવી જોઈએ. જેમ દુનિયામાં આટલા બધા જાય છે અને સહેજપણ દુઃખ કે પીડા અનુભવાતી નથી.

સંસારનાં બંધનો મોહવાળાં છે. જેના માટે આસક્તિ હોય, એના માટે આંસુ આવે. અને જેના પ્રત્યે જરાય ભાવ ના હોય એને કશું ના થાય, કશો વાંધો નહીં, જે થયું તે.

આમ, સુખદુઃખ આદિ પણ મનનું કારણ છે. મન જે પ્રકારે હશે, મનની પાસે સાચી સમજણ હશે એટલી શક્તિ એની પાસે હશે. સમજણ વગરનું મન નબળામાં નબળું, બિલકુલ નબળું થઈ જાય. પણ જો સમજણની તાકાત મનને મળી જાય તો એ કોઈપણ પરિસ્થિતિને પહોંચી વળવા માટે સક્ષમ બની જાય. ગમે તેવો અક્ષમ હોય તોપણ, ગમે તેવી આપત્તિ આવી પડી હોય, પણ એ દુઃખી ના થાય, રેડે નહીં.

માણસો બધાય સરખા છે. દિવસ પણ સરખો હોય છે. રહેવાની જગ્યા પણ એકસરખી હોય છે. ઘરતી પણ એક જ છે. પણ 'તુડે તુડે મતિર્મિન્ના' દરેકના મનની અવસ્થા જુદી જુદી હોય છે. કોઈ માણસ નીડર અને નિર્ભય હોય. કોઈની બીક ના લાગે કેમ ? મે શું ખોટું કર્યું છે ? મારે શા માટે બીવું ? અને એક માણસ એવો હોય કે જોયા કરે. લપાતો છુપાતો ફરે. કેમ કે ઘણા અપરાધ કર્યા હશે. ઘણાં ખોટાં કામ કર્યાં હશે. તો એને સંતાવું પડે. બીવું પડે.

સાચી સમજણની શક્તિ વડે માણસ એવો શક્તિશાળી, બળવાન બને કે કશાયથી બીવે નહીં. જે વસ્તુ છે એને સ્વીકારી જ

લેવી પડે, પણ આપણને ટેવ પડી ગઈ છે કે જન્મ્યા છીએ ખરા. જીવીએ છીએ ખરા, પણ જીવનની જે વાસ્તવિકતા છે એને સ્વીકારવા માટે સહેજે તૈયાર નહીં. આપણે વર્ષગાંઠ ઉજવીએ છીએ. જન્મદિવસ છે આનંદ કરીએ પણ જેટલા જેટલા દિવસો વર્ષો કપાય છે, એટલા મૃત્યુની નજીક પહોંચી રહ્યા છીએ. એ ભૂલી જઈએ છીએ. અને હું આટલી ઉંમરનો થયો, આટલાં વર્ષ થયા ને આટલામી જન્મજયંતિ છે. એમ ઉજવીએ પણ વાસ્તવિકતા શું છે ? હરેક શ્વાસે શ્વાસે માણસ મૃત્યુ તરફ ધકેલાતો જાય છે.

ભગવાન બધાને બીવડાવે છે. પણ કોઈ બીતું નથી ગીતાના ૧૧મા અધ્યાયમાં કહ્યું , ‘જો અર્જુન હું કોણ છું ? જોવું હોય તો જોઈ લે. ‘કાલોસ્મિ’ હું કાળ છું, મોત છું, લોકક્ષયકૃત્પ્રવૃદ્ધ!’. આ બધાને સમાવવાવાળો હું છું. મૃત્યુરૂપી હું છું. કૃષ્ણએ આ કહ્યું છે, ડાકોર કે દ્વારિકામાં જઈને એની સામે ઊભા રહો એની સહેજે બીક લાગે છે ? જરાય નહીં. બહુ સારો લાગું છું. રૂપાળો લાગું છું. આજનો શણગાર બહુ સારો છે આપણે આનંદ કરતા હોઈએ બસ, એજ કરવાનું છે.

તારા કાળની સામે પણ નાચી લેવાનું **કાલોસ્મિ લોકક્ષય કૃત્પ્રવૃદ્ધો લોકાન્સમાહર્તુમિહ પ્રવૃત્તઃ**

બધાને સંહારવાવાળો હું છું. કાયમ માટે પ્રવૃત્ત છું. છતાંય ભગવાનની સામે ઊભા રહીએ કે હે ભગવાન મને બોલાવી લેજે. મારી ઉપર રાજી રહે. જે પ્રેમથી આનંદથી ભજન કરીએ, નાચીએ કૂદીએ એની જય બોલાવીએ, પ્રસાદ લઈએ એટલે સમજી ગયા કે બોલાવવાનો જ છે ને એની પાસે જવાનું જ

છે અને એય આનંદથી હરતા ફરતા રહે. તારી સામે આવીને ઊભા છીએ કાઢી મેલું તો જુદી વાત છે. ફરી આવીશું, એ કહે છે, હું કાળ છું, છતાંય આપણે ભયથી નથી જતા, પ્રેમથી આનંદથી જઈએ છીએ, દર્શન કરવા જઈએ છીએ. યાત્રા કરવા જઈએ છીએ. પૈસા ખર્ચીએ છીએ. ભલે તું કાળ છું. તારા, કાળનાં દર્શન કરવા આવ્યો છું. તું કાળિયો તો છું જ ને!

એમ કરીને આપણી જાતને અભય બનાવવાની છે. સમજણવાળી બનાવવાની છે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે કહ્યું કે મારે અજ્ઞાનનાં બંધનો નથી જોઈતાં.

‘જબ સે સુના હૈ મૌત કા નામ જિંદગી હૈ

કફન સિર પર બાંધકર એ કાતિલ તુજે ઢૂંઢતા હું’

ભગવાનને પણ કહે, તું કાતિલ છું ને ! આવી જા કાલોસ્મિ એટલે કાતિલ જ કહ્યું. ને ભગવાન મને બોલાવી રહ્યો છે. ઊભો ઊભો કનૈયો હસી જ રહ્યો હોય.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે કહી દીધું. ‘પ્રભુ આપને શરણે આવ્યો છું. આપ જે છો તે જ્ઞાનસ્વરૂપ છો, સાચી સમજણસ્વરૂપ છો. સંસારનાં અજ્ઞાનજન્ય બંધનોને તોડવાવાળા આપ છો. આપ જે રીતે રાખશો એ પ્રમાણે રહીશ.

॥ જય મહારાજ ॥

સમિધપાણી

અમારા અજ્ઞાનજન્ય બંધનો જલ્દીમાં જલ્દી છોડાવી દેજો દુન્યવી સાંસારિક બધાં જ બંધનો અજ્ઞાનજન્ય છે. માટે જ જય મહારાજને એવી પ્રાર્થના કરી કે, આપ જ્ઞાનનું આંજણ એવું અમારી આંખમાં આંજો કે અજ્ઞાન આપોઆપ દૂર થઈ જાય

‘અજ્ઞાન તિમિરાન્ધસ્ય જ્ઞાનાંજજન શલાકયા’

અજ્ઞાનના અંધકારને દૂર કરવા માટે આપ જ્ઞાનનું આંજણ અમારી આંખમાં આંજો. વિચારોને પણ દૃષ્ટિ છે. પણ જયાં સુધી એ દૃષ્ટિ ન ખૂલે, આંખ ના ખૂલે, ત્યાં સુધી સાચો રસ્તો જડતો નથી.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે બહુ શ્રદ્ધાપૂર્વક, હૃદયના ભાવથી કહી દીધું કે સંસારનાં અમારાં બધાં જ બંધનો તોડી નાખજો, દૂર કરી દેજો. આ પ્રાર્થના છે. પ્રાર્થનાપૂર્વક સદ્ગુરુના શરણે જઈએ. ઉપનિષદ કહે છે. ‘ગચ્છદસમિધપાણી’ સદ્ગુરુની પાસે ખાલી હાથે ના જવાય. ‘સમિધય જગનેઆગધિ’ ઋષિઓ માટે શિષ્ય જંગલમાંથી સમીધાઓ, કાષ્ઠ લઈને જાય. સેવામાં મૂકે કે આ યજ્ઞમાં આપ મારી સેવા સ્વીકારજો, મને જ્ઞાન આપો.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ પણ જય મહારાજના શરણે આવ્યા છે. ખાલી હાથે તો ના જ જવાય ને ! દંડવત્ પ્રણામ કરી માથું ચરણમાં મૂકી દઈ. અર્પણ કરી દીધું. ‘સમિધપાણિ’. સર્વસ્વ જીવન અર્પણ કરી દીધું. આ જ મારું સમિધપાણી છે. હું ખાલી હાથે નથી આવ્યો. પ્રભુ આ તન અને મન એ મારું ધન છે. આપના ચરણોમાં સમિધપાણી તરીકે અર્પણ કરું છું. અને ત્યાર પછી માગ્યું છે કે હવે આ સંસારનાં બંધનો તે ભૂલ ભરેલાં છે, ખોટાં છે. પોતે સ્વીકારી લીધેલાં છે. ઘરની ઓસરીમાં સાધુ થાંભલાને વળગી પડે, પગની આંટી મારે, હાથની આંટી મારી અને બધાને જગાડ્યા કે ‘ઉઠો, છોડાવો. મને બચાવો. આ થાંભલાએ મને પકડ્યો છે. બધા ઊઠી ઊઠીને ભેગા થયા કે બાપજી શું ગાંડા થયા છો ? ના ભાઈ, ગાંડો તો નથી થયો. તો આ હાથની અને પગની આંટી છોડી દો એટલે હમાણાં છૂટા થઈ જશો ! સાધુ કહે, હું તમને એ જ કહું છું. કે આ સંસારની તમારી જે આંટીઓ છે એ તમારી જાતે છોડી નાખો બંધન છૂટા થઈ જશે. ‘જ્ઞાનો અજ્ઞાનબંધ’

આ અજ્ઞાનના બંધનો છે. આણસમજનાં બંધનો છે. માણસે આસક્તિથી સ્વીકારેલાં બંધનો છે. ના ના આ તો મારે કરવુંજ જોઈએ, ને આ તો મારી ફરજ જ છે, આવું ચાલતું હોય પણ વેદાંત એમ કહે છે કે આ જગત ક્ષણભંગુર છે. નશ્વર છે. આખો સંસાર જ જૂઠો મિથ્યા છે. સાચું એકમાત્ર આત્મતત્ત્વ છે. એની સાથે સીધા સંબંધ જોડી દો. આ સાંસારિક બંધનોમાં મારે હવે રહેવું નથી. સદ્ગુરૂ મહારાજ, આપ સમર્થ છો. આ બંધનો આપ છોડાવશો તો જ છૂટશે. બાકી અમારાથી નથી છૂટવાનાં.

જય મહારાજના સાંનિધ્યમાં જય મહારાજે આપણું કેટલું બધું છોડાવ્યું છે. કેટલું બધું આપણને આપ્યું છે. જે કંઈ છે એ બધું જ જય મહારાજ પ્રાપ્ત થયા છે માટે છે. જય મહારાજ ના મળ્યા હોત તો કેટલા દુઃખાણો આ જીવનમાં પેસી ગયેલાં હોત. એને કોણ કાઢી શકત ? પણ જય મહારાજે ઘણું બધું આપણા જીવનમાંથી વાળી, ઝૂંડીને ચોખ્ખું કરીને બહાર ફેંકાવ્યું છે. જય મહારાજ થકી આ બધું છે. જય મહારાજ જીવનમાં પ્રાપ્ત થયા તો આ સંયમ, સદાચાર આપણા જીવનમાં ઊગી નીકળ્યા છે.

બગીચામાં લોન સરસ થઈ હોય તો બગીચો કેટલો સરસ લાગે છે. એમ આપણા જીવનની અંદર જય મહારાજે જે કંઈ ઉગાડ્યું, સંસ્કારો ઉગાડ્યા, ત્યાગ ઉગાડ્યા, સંયમ ઉગાડ્યો એ બધાથી આપણા જીવનનો બગીચો શોભી રહ્યો છે. જય મહારાજે આટલું બધું આપણા જીવનની અંદર કર્યું છે. આપ્યું છે. છોડાવ્યું છે. છતાં, આપણને ઉપકાર દેખાતો જ નથી ને ! જય મહારાજ આવા તે કેવા ? અમારી સામેય નથી જોતા, અમને પ્રસાદ પણ નથી આપતા. અમારી ખબરેય નથી પૂછતા, અરે ના પૂછે, ના સામે જૂએ, તોય ઘણું બધું આપી દીધું છે. એટલું બધું કિંમતી આપ્યું છે કે આપણા જીવનની અંદર એની ચૂકવણી ના કરી શકાય.

મે ઋણ તમારું કીધું, બહુ બહુ-કીધું,
હજી વ્યાજ જરી પણ નથી દીધું.

જય મહારાજનું સાંનિધ્ય આપણા જીવન માટે મોટામાં મોટી સંપત્તિ છે. ખેતી કરવાની હોય તો એ ખાતરની જેમ છે. આપણે કેવા સંસ્કારી, લીલાછમ છીએ. છે કોઈ વ્યસન ? છે

કોઈ પ્રદૂષણ? જય મહારાજના સાંનિધ્યમાં રોજ આવીએ છીએ અને પ્રસન્નતાથી, સુખશાંતિથી, નિરાંતથી બેસી શકીએ છીએ. જય મહારાજ અઢળક આપે છે. કિંમત ચૂકવતા પણ ન પહોંચી વળાય.

જેણે સદ્ગુરુને સેવ્યા એનું જીવન ધન્ય છે. જય મહારાજ આપણી ઉપર કૃપા કરે ને એમના સાંનિધ્યમાં કેટલાંય અજ્ઞાનજન્ય સંસારનાં બંધનો કાપીને ફેંકી દે છે. આવી સુવિધા ક્યાં મળવાની હતી ? બહાર તો કેટલાંય વ્યસનોનો વળગાડ મળશે. કેટલાંય સંબંધોની ભૂતાવળ વળગી પડશે. કેટલીય વિકૃતિ અને વાસનાઓનાં ભૂતપ્રેત આવીને વળગી પડ્યાં હશે. કોણ છોડાવશે?

આયુર્વેદમાં પંચકર્મ કરાવે છે અને પંચકર્મથી આખા શરીરની અંદરથી બધી જ અશુદ્ધિઓ બહાર કઢાવી નંખાવે એમ જય મહારાજ પણ સત્સંગ વડે આ જીવનની શુદ્ધિ કરાવી દે બધી જ વિકૃતિ શરીરમાંથી બહાર કાઢી નંખાવે. જીવનની અંદર ઘણીબધી વિકૃતિઓના રોગ બહાર ફેંકી દે. દેખાય કે આટલું બધું નિકળી ગયું? હું મનથી કેટલો સ્થિર થઈ શકું છું. કેવી એકાગ્રતા મેળવી શકું છું. કેમ કે જય મહારાજની સાથે છું. જય મહારાજ મારી જોડે છે. પ્રાર્થના કરીએ કે સન્મુખ રહેજો ને અંતર્મુખ રાખજો. અમારી સન્મુખ રહેજો અને અમને અંતર્મુખ રાખજો અને બાકીની જે દુનિયાદારીઓ છે એને છોડાવી દો. હવે આ દુનિયાદારીને બહુ ચૂંથવી નથી. બહુ સમય બગાડયો. વર્ષો નહીં જન્મો વીત્યા, હવે આપનું શરણ આ જનમમાં મળ્યું છે. તો ઉદ્ધાર કરજો.

જય મહારાજ આપણને લખચોરાસીમાંથી છોડાવે છે.

લખચોરાશી જનમ એટલે જન્મવું તો ખરું. આપણા જીવનમાં રોજ પ્રસૂતિ થાય છે. આપણું મન જ પ્રસૂતિગૃહ છે. વિચારો જન્મ્યા જ કરે. મગજમાં એક પછી એક જન્મ્યા જ કરે. એની પીડા કેવી હોય ? મગજ કામ ન કરે. માથું ભમી જાય એટલો બધો સ્ટ્રેસ કે બોજ સહન ના થાય. વિચારાંત પ્રસૂતિની પીડા એવી ભયંકર હોય છે. જેને થયું એને ખબર પડે ક્યાંક વાઘ-સિંહ જેવા પણ બનાવી દે. ને ક્યાંય કુતરા જેવા પણ બનાવી દે. ક્યાંક ભૂંડ જેવા પણ બનાવી દે. લખચોરાશી બહુ દૂર નથી. આપણા પોતાનામાં આપણી પાસે જ, આ જ જીવની અંદર છે.

બાપજીને એક જ પ્રાર્થના કરો કે બાપજી, બધી વૃત્તિઓ શાંત કરી દો હવે આ દુનિયામાં ભટકવાની ક્યાં જરૂર છે ? વિચારોની ભૂતાવળ પણ નીકળી જાય આ તો બહુ મોટી ચોરાશી છે. લખચોરાશી કરતાં પણ વધી જાય. આખા જીવનના વિચારો નોંધી જોજો. ચોરાસી લાખ કરતાં પણ વધી જાય, મનના વિચારો નરક ને યાતનાઓ ભોગવડાવે છે.

જય મહારાજ તો તૈયાર બેઠા છે. આ જે અજ્ઞાનજન્ય સંસારનાં બંધનો પેલા થાંભલાને આંટી વાળીને ઊભા હોય એ કોણ છોડાવી શકે ? એ આંટી તો જાતે છોડે તો જ છૂટી શકે. તમે બાંધી છે તો તમારે જ છોડવાની છે. તમારો સ્વભાવ તમે જ ઊભો કર્યો છે. તમારી જાતે જ્યાં સુધી એમાંથી નહીં છૂટો, ત્યાં સુધી તમને બીજું કોઈ છોડાવી નહીં શકે.

જય મહારાજ શીતળતા આપવાવાળા છે. જો એમનું સાનિધ્ય આપણે હૃદયપૂર્વક, પ્રેમથી શરણે જઈને સ્વીકારીશું તો ચોક્કસ એથી પણ અનેક ગણા ભાવથી જય મહારાજ આપણો

સ્વીકાર કરી લઈ જીવનનું ઘણું બધું દૂર કરશે.

એક ડગ ભરતા દસ ડગ આવે શામળિયો ભરથાર

આપણે એક ડગલું ભરીએ તો એ ૧૦૦ ડગલાં સામે આવ્યો હોય. ચાલો પેલો આવે છે. થાકી જશે. હું તો એમ ને એમ પહોંચી શકીશ. બોડાણાને દ્વારકાથી ડાકોર લઈ જતાં કેટલી મુશ્કેલી પડી. ભગવાને હાથમાં લીધું તો કુકડો બોલ્યો તે પહેલાં તો ડાકોરમાં મૂકી દીધા, પણ આપણામાં સમજ પ્રગટવી જોઈએ.

આપણામાં સંયમ, સદાચાર, નિર્વ્યસનતા પહેલી આવવી જોઈએ તો અવશ્ય ભગવાન એ સંયમનો, સદાચારનો, ઘણોબધો સામાન, ઘણીબધી સંપત્તિ, વૈભવ લઈને સામા આવશે લે, તું લેવા આવ્યો છું. મારે તને સદાચાર આપવો છે, સંયમ આપવો છે. એક જ ડગલું ભરવાનું છે. આપણી પોતાની શ્રદ્ધા, આપણો પોતાનો દૃઢ નિર્ધાર કે આપણે પહોંચવું છે. ભગવાન મને શક્તિ આપશે જ અને હું અવશ્ય કંઈક મારા જીવનની અંદર સાચું અને સારું કાર્ય કરી શકીશ.

॥ જય મહારાજ ॥

જ્ઞાનનો નાતો

જય મહારાજ, હું આપને વંદન કરું છું કેમ કે આ વિશ્વના આ મારા જીવનના જે કંઈ છે ને બધું સર્વસ્વ આપ જ છો. મારા આસક્તિનાં સંસારનાં બંધનોને આપે ઘણી જ તીવ્રતાથી કાપી નાખીને મને મુક્ત કર્યો છે. મને સ્વતંત્ર કરી દીધો. સ્વતંત્ર એટલે સર્વત્ર સ્વતંત્ર, આત્મા ને કોઈ બંધન નથી હોતાં, ભલે શરીરનું તંત્ર હોય છે. આત્માનું કોઈ તંત્ર હોતુ નથી એ તો અસંગ છે. આપની સાથેનો આત્માનો એ અસંગનો નાતો છે.

સ્વતંત્ર માણસ કેવો હોય ? બિલકુલ મુક્ત હોય. કોઈ ઉપાધિ નહીં. કોઈ જવાબદારી નહીં બસ ભગવાન સાથે પોતાનું અનુસંધાન કરી પોતાના આત્મા સાથે જ રમ્યા કરતો હોય.

નાનું બાળક હોય, એકલું એકલું રમકડાથી રમ્યા કરતું હોય, તમને એને જોયા કરવાનો આનંદ આવશે. કેટલું સરસ રમ્યા કરે છે !

સુવાડીએ ને હાથ પગ ઉછાળ્યા કરે તોય જોને કેટલું ચપળ છે! એ એનો પોતાનો આનંદ છે એને કોઈની જરૂર નથી. એકલું બિલબિલાટ હસ્યા કરે એને જોઈ રહેવાનું મન થાય.

બસ એ આત્માનો આનંદ છે. જે અસંગતાનો આનંદ છે. એ બાળક જેવો નિર્દોષ છે. એની પાછળ કોઈ અપેક્ષા નહીં, કોઈ વાસના નહીં એને બ્રહ્મદર્શન કહેવાય. બાળકને જોઈને દરેકને આનંદ કેમ થાય છે ? એકલા બાળકને જ નહીં, કોઈ પણ પશુ, પક્ષીનું નાનું બચ્ચું હોય ભલેને સિંહનું બચ્ચું હોય તોય એને પકડીને રમાડવાનું મન થાય કારણ કે એનામાં નિર્દોષતા છે. હિંસકતા નથી.

‘નિર્દોષં હી સમમ્ બ્રહ્મ તસ્માદ્ બ્રહ્મણી તે સ્થિતાઃ’

ભગવાને ગીતાની અંદર આ વાત કરી નિર્દોષ જેવું જ બ્રહ્મ હોય છે. ‘સમમ્ બ્રહ્મઃ’ બાળક નિર્દોષ છે તો એમાં બ્રહ્મ બિરાજે છે. તસ્માદ્ એમાં જ બ્રહ્મના દર્શન કરો, બાળક ભલે અજ્ઞાણ્યું હશે પણ એને જોતાની સાથે આપણું મન આનંદિત થાય, એની નિર્દોષતા દરેકનાં મનમાં વાત્સલ્ય પ્રેમ ઉપસાવ્યા વગર રહે જ નહીં. કારણ કે ત્યાં બ્રહ્મનાં, આત્માનાં દર્શન થાય છે.

જો શરીર આગળ જતાં મોટું થયું, વિકસતું ગયું તો એ માણસ સામે આવીને ઊભો રહે તો વિચાર કરે કે કેવો માણસ હશે ? એની જોડે વાત કરવી ? એની નજીક જવું કે ના જવું. અનેક તર્ક વિતર્ક કરતાં હોઈશું. પણ અજ્ઞાણ્યું બાળક હશે તો એને પકડી લઈશું. સહેજ એના ગાલે ટપલી પણ મારી લઈશું. કેમ કે બ્રહ્મની વૃત્તિઓ ત્યાં જ સ્થિર થયેલી છે. ભગવાને પોતાના શ્રીમુખથી એને ગીતામાં સ્થાપિત કરી છે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે પણ પોતાની બધી જ વૃત્તિઓને જય મહારાજમાં સમર્પિત કરીને કહી દીધું. ‘યેનાતો જ્ઞાનબંધઃ

સપદિપરશુના તીવ્રવેગેન ઇન્ન:’ આતો અજ્ઞાનબંધ તીવ્ર વેગેન ઇન્ન, આસકિતના બંધનોના કારણે રાગદ્વેષ, મોહ, ઈર્ષ્યા, છળ, કપટ બધું જ ઉદ્ભવે, બાળકમાં આ કશું નથી હોતું. માટે ભલે ને પાડોશી સાથે અબોલા હોય પણ જો એનું બાળક રમતું રમતું આપણા ઘરમાં પેસી જાય તો એની સાથેનો આપણો વ્યવહાર કેવો હોય ? આવ બેટા, એને કંઈક આપીશું, કેમ કે મોટા છે એની સાથેના સંબંધો બગડ્યા છે. પણ આ બાળક તો નિર્દોષ છે.

મહાપુરૂષો, સિદ્ધો, પોતાની મસ્તીમાં પડ્યા હોય. એમને કશાની ના પડી હોય, ત્યારે એને દૂરથી જોનાર જ કહે, જો ને કેવો મસ્તરામ સાધુ પડ્યો છે. છે ને એની મોજ ! કશી ચિંતા ના હોય સામે પણ ના જુએ, પોતાની જ મસ્તીમાં હોય.

સંબંધો પણ ચૂપ સાધનાની અંદર આડા બને છે. એટલે સંબંધો ના હોય ત્યાં સુધી સારું. કેમ કે તમારે ચૂપસાધનામાં, તમારી અંતર્મુખતાની અંદર તમને વિક્ષેપ પડશે. મહારાજ સામુંય નથી જોતા. આંખો બંધ કરીને બેસી ગયા હોય જ્યારે જોઈએ ત્યારે આંખો બંધ જ હોય છે હવે કહો એ અંતર્મુખતાની અંદર વિક્ષેપ થયો કે ના થયો. રામાયણનો પાઠ અમે અંદરથી કરતા હોઈએ, મોજ કરતા હોઈએ, અને એ કહે કે સામુંય નથી જોતા. આવાં છે આસક્તિવાળા સંસારનાં બંધનો. માણસને વિક્ષિપ્ત કરી નાખે છે.

એ તો નરસિંહ મહેતા જ બોલી શક્યા હતા. બીજા તો રડવા બેસી જાય કે મારા ઘરે તો આમ થયું, હવે શું થશે. મને કોણ સાચવશે ? મારું શું થશે ? અરે ! બેઠો છે હજાર

હાથવાળો.

લક્ષ્મણદાસ મહારાજ એક શિષ્ય તરીકે ગુરૂ મહારાજના શરણે આવ્યા છે. એમને પોતાને એ ક્ષણની સાથે જ અનુભવ થઈ ગયો. જેમ નાના બાળકને જોઈએ અને નિર્દોષતાનાં દર્શન થાય એમ જય મહારાજનાં દર્શન થતાંની સાથે જ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજને એમનામાં નિર્દોષતાની મૂર્તિનાં દર્શન થયાં. કેવા નિર્દોષ સંત છે. શરણે આવેલાને સ્વીકારી લેતાં પણ વાર ન લાગે.

‘શરણગતજનકલેશહન્તાસિ ભોત્વં’

શરણે આવેલાના બધા જ કલેશ દૂર કરવાવાળા છે. કોઈપણ કલેશ ના રહેવા દે. શરણે આવ્યો છું. નિર્ભય થઈ જા. દુઃખ શાનું ? પીડા શાની ? મા-બાપ તરીકે જય મહારાજને સ્વીકારી લીધા પછી કલેશ હોઈ શકે ? બાળકને કંઈપણ દુઃખ થયું હોય તો રડતું રડતું તરત માની ગોદમાં કે બાપની કોટે વળગી પડવાનું જ છે. પહેલેથી જ કહ્યું, કે મારાં મા-બાપ કુળ કુટુંબ આપ જ છો. અમારે કંઈક પીડા થાય તો અમારે કોની પાસે જવું? અમારું એકમાત્ર શરણ આપ છો.

તમારે શરણે જે કોઈ આવે છે.

એને પ્રેમ પદારથ આપો છો.

જે સંતે આ લખ્યું હશે એમણે જય મહારાજના સાંનિધ્યના અનુભવે લખ્યું હશે. આપના શરણે આવેલાને આપ બહુ સરસ રીતે સાચવી લો છો. મહારાજને શરણે આવે એનો અભ્યુદય થાય જ ને !

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે જય મહારાજના સાનિધ્યમાં આટલું બધું અનુભવ્યું અને આપણને સમજાવ્યું. સંતો રહેતા હોય ત્યાં રહેવાનો કેવો આનંદ આવે છે ! કહો જોઈએ! બસ, ભગવદ્ સ્મરણ, સત્સંગ, નામ સંકીર્તનનો ભંડાર ભરેલો છે. સવારે ઊઠીને મંગલાની, અંદર આવો તોપણ ભંડાર ભરેલો છે. બધેય એટલો ભંડાર ભરેલો છે કે જેને જેટલું જોઈએ એટલું વાપરો.

એના વડે આપોઆપ બધા જ પ્રકારના કલેશ જીવનમાંથી, મનમાંથી હરી જાય અને કચરા વગરનું ઘર કેટલું સરસ, સ્વચ્છ, સુઘડ લાગે, એમ આપણું પોતાનું જીવન પણ ભગવદ્ ભજનથી, આપણું અંતઃકરણ સુધ્ધાં એવું કરી નાખ્યું છે કે આનંદ જ આવે. નહીં અહીં પાપ, નહીં કપટ, નહીં વિકૃતિ કે નહીં વાસનાઓ. આ બધું નીકળી જાય તો જીવન જીવવાનો એના જેવો કોઈ આનંદ નહીં. પૂછો તમારી જાતને. કંઈક ને કંઈક મગજમાં પડ્યું હશે. પેલો આમ કહી ગયો. આનું આમ બાકી છે. આણે આ નુકશાન કરી નાખ્યું. પણ ગુરૂ મહારાજ બધા જ પ્રકારના કલેશ અને હિંસાને દૂર કરી નાખે.

એટલા બધા ભાવો જાગે છે કે વાત ના પૂછો, એ બધાની વાત કરતાં એટલું જ કહી દઈએ કે મને મુક્ત કરી દીધો. જીવનમુક્ત કરી દીધો, રાગદ્વેષ તો શું પ્રેમના સંબંધો પણ તમને હલાવ્યા વગર નહીં રહે.

બાપજી ! આપે તો મને કૃતાર્થ કરી દીધો. ગુરૂ મહારાજના શરણે આવ્યો હોય તો ગુરૂ મહારાજ એને એક તાંતાણાથી બાંધેલા ના રહેવા દે. આ કાંડે બાંધેલું છે એ કાઢી

નાખ, આ ગળે બાંધેલું છે એ કાઢી નાખ, કોઈ બંધન નહીં. જીવનમાં એ બધાથી મુક્ત કરી નાખે છે. હકથી કહેવાય. બાપ તરીકે અમે તમારો સ્વીકાર કર્યો છે અને મા તરીકે અમે તમને ઓળખ્યા છે. તો અમારામાં કોઈપણ ગભરામણ કે દુઃખ કે ભય આવી પડે તો તમારી ગોદમાં જઈને નહીં બેસીએ તો ક્યાં જઈશું?

પ્રીતમ સ્વામી કહે છે,

‘નડે નહીં મને કોઈ સંસાર,

રહું નિજ નામ તણે આધાર.’

સંસારનું કોઈ પણ સારું કે ખોટું મને નડે નહીં. હું મારા પોતાના સ્વરૂપમાં જ રહ્યા કરું. સંબંધ એકમાત્ર આપનો.

આ જ્ઞાનનો નાતો છે. બધી રીતે સક્ષમ છે. પૂર્ણ છે. આપણું બાળક સહેજ પણ રડતું હોય તો ભલે ઘરમાં ગમે તેટલા વ્યસ્ત હોઈએ તોપણ મારું રડ્યું ? કરીને દોટ મૂકીએ છીએ ને ઉપાડી લઈએ. ગાયે કંઈક કર્યું હશે ? સાયકલે કચડ્યું હશે ? ફાળ પડી જાય મનમાં. ઊંચકીને અંદર ઊઠાવી લાવે. તો એ જ રીતે આપને મા-બાપ તરીકે સ્વીકાર્યા છે. અમને સંતાન તરીકે સ્વીકાર્યા છે. તો અમારી બધી જ સાચવવાની જવાબદારી આપની છે.

બાળક ભૂખ્યું થાય ને રડે, ઊંઘ આવે તો રડે, કંઈક મચ્છર કરડ્યું હોય તો રડે, એને બીજી ભાષા નથી આવડતી પણ એ બધા સંકેતની અંદર મા-બાપ દોડતા આવી એને ઉપાડી લે. રમતાં રમતાં બાળકના હાથમાં ચપ્પુ આવ્યું હોય તો તરત મા-બાપ આવીને લઈ લે છે. અને ઘરમાં સાપ નીકળ્યો હોય ને એને પકડીને રમવા જતો હોય એને છોડાવી લેવાનો હોય, અમે પણ

જીવનમાં વિકૃતિઓથી, વાસનાઓથી, કદાચ રમવા માટે જતા હોઈએ તો અમને એનાથી બચાવી લેજો. મા-બાપ એને કહેવાય. જય મહારાજના શરણે બેઠેલાના હાથમાં કંઈક વિકૃત કે જે જીવનને નુકશાન પહોંચાડવાવાળું હોય તો એને પણ જય મહારાજ ધીરે રહીને છોડાવી લઈને ભજન પકડાવી દે, માળા, સત્સંગ, નામ સ્મરણ, પકડાવી લે,

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ ભાગ્યશાળી કે એમને જય મહારાજનું આટલું બધું સાનિધ્ય મળ્યું. સમાધિનું સાનિધ્ય ૩૭ વર્ષ મળ્યું અને જય મહારાજની ઉપસ્થિતિનું સાનિધ્ય પણ એટલું જ.

‘તન મન ધન ધરી’ આ તન, મન એ જ મારું ધન છે. બીજું કયાંથી લાવું ? કહો, આપણી પાસે આપણું પોતાનું શું ? તન અને મન સિવાય. આ તન, મનનું ધન આપને અપર્ણ કરી દીધું.

॥ જય મહારાજ ॥

જન્મારો એળે વહી ગયો

મારા પ્રભુ ! આપ સમર્થ છો. સમર્થ સદ્ગુરુ છો. આપ જ અમારું સર્વસ્વ છો.

સાચી સમજણ એ જ માણસને સુખી કરી શકે છે. સરસ મજાની વાત કરી છે.

‘જન્મારો એળે વહી ગયો, નવ ભજીઆ સારંગ પાણી.’

આખો જનમ નકામો પૂરો થઈ ગયો. કંઈ જ કામ ના કરી શક્યા, કંઈ ના સમજી શક્યા. આ જે માળો ભેગો થયો છે એ છૂટો પડવા માંડશે. ‘અંતે કોઈ કોઈનું છે નહીંરે, તું તો તેનો તેહ’

અજ્ઞાન બંધનોને કારણે આખું જીવન વેડફાયું. કોઈ લક્ષ્ય સિદ્ધ ના થયું. કોઈ સારું કામ ના કરી શક્યા. સંપૂર્ણ જીવન રોળાઈ ગયું એમ કહીએ તો ચાલે. માણસ એના જીવનમાં અંતકાળે પસ્તાતો હોય છે. બસ, આખી જિંદગી આ જ કરે રાખ્યું. બીજું કંઈ ના કરી શક્યો. મારા જીવનનું મને કંઈ પરિણામ ના મળ્યું. કેટલાં બધાં વર્ષો કષ્ટથી, ઉપાધિઓથી, મુશ્કેલીઓથી પાર પાડ્યાં હોય, જીવ્યા હોય. એમાં મનની અંદર એમ થાય કે જન્મારો એળે વહી ગયો. કશા કામમાં આવ્યો જ નહીં.

એ માનસિક અવસ્થામાં માણસની દુર્ગતિ થાય કેમ કે અંતે સમજાય કે કોઈ કોઈનું નથી. સત્કાર્ય કરવા માટે સહેજે સમય ફાળવ્યો નહીં. સેવાકાર્ય કરવા માટે ક્યારેય પણ કોઈની સામે જોયું નહીં.

એના માટે લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે કહ્યું કે, આ જે અજ્ઞાનજન્ય સંબંધો છે એને દૂર કરી આપો, જે મોહજન્ય બંધનો છે એ હંમેશાં કલેશ કરતા હોય છે. અને આ બધાથી મુક્ત થવા માટે આપને અમે વંદન કરીએ છીએ. અમારી જે કંઈ પીડા છે એને ભાગી શકો એવા આપ છો. અમારી મુશ્કેલીઓ આપ જ દૂર કરી શકશો. અમારો જે સ્વભાવ બગડેલો છે એ અમે બદલી શકવાના નથી. આપ એવો ઉપદેશ આપો કે અમારો સ્વભાવ અમે બદલી શકીએ.

જીવનમાં જે ક્યારાડપી દુરાચારો કે દુર્ગુણો છે એને વ્યક્તિ જીવનના ઘરમાં સંઘરી રાખતો હોય છે. હામણાં નથી ફેંકી દેવાનું. ખબર નથી કે કામનું છે ? આમ આસક્તિ વડે કામનું કહીને ઘરમાં કચરો રાખી મૂકે. પણ જય મહારાજ ! આપ સમર્થ છો જે કંઈ ખોટું છે, નકામું છે, એનો આપ તીવ્રવેગે નાશ કરી દો.

આવી સરસ પ્રાર્થના લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે કરી, સાથે કહ્યું ‘તસ્માત્તુભ્યં નમસ્તે’ આ બધું આપ કરી શકો એમ છો. અમારાથી તો થઈ શકવાનું નથી, એટલા માટે અમે તમને વંદન કરીએ છીએ. પ્રાર્થના કરીએ છીએ અને અમારાથી નથી બનતું ત્યારે તો આપની પાસે આવ્યા છીએ. એનું નિવારણ કરવા આપ સમર્થ છો. ‘શરણગતજનઃ કલેશ હન્તાસિભોત્વં’ કલેશોને દૂર કરવાવાળા આપ છો.

જય મહારાજના શ્રીમુખથી સત્સંગથી જે કંઈ સારી અને સાચી વાતો સાંભળીએ સમજીએ, અને એ સમજણ વડે આપણા જીવનની અંદર આપણા જે કલેશો છે, દુઃખો છે, અશાંતિ છે એને દૂર કરી શકીએ છીએ. કોઈપણ કલેશ, અશાંતિ કે કોઈપણ પરિસ્થિતિ એ આપણા મનમાંથી જ ઉત્પન્ન થયેલી છે. તો જે જ્યાંથી ઉત્પન્ન થયું છે એને ત્યાં જ મૂકી દેવાનું, સંતાનોના કલેશ મા-બાપ સિવાય બીજું કોઈ દૂર ના કરી શકે. કેમ કે એમની પાસે પીઠતા છે. અનુભવ છે. અને એના વડે કલેશોનું સમાધાન થઈ શકે. માટે જ કહ્યું કે આપ જ અમારું સર્વસ્વ સંભાળી લેવાવાળા છો. જેમ બાળકના જીવનમાં બાળકની બધી જ જરૂરિયાતો માતા-પિતા સંભાળી લે એમ અમારા જીવનની અંદર પણ જે કોઈ એવી પરિસ્થિતિઓ છે કે જે અમે નથી સંભાળી શકતા એ આપે સાચવીને સંભાળી લેવાની છે. આ અમારો સંબંધ, નાતો છે. ઘર પરિવારનો સંબંધ હોય તો એકબીજાના સુખ દુઃખના ભાગી, માંદાના ભાગી, રસ્તામાં કંઈક થયું હોય તો ઘેર લઈ આવે, પણ કોઈ અજાણ્યા માણસના ઘર આગળ કંઈ થયું હોય તો કોઈ આપણી દરકાર રાખશે ખરા ? નથી રાખવાનું. જેને પોતાના માન્યા છે એના સુખદુઃખના ભાગીદાર તરત થઈ શકાય. પણ બીજા કોઈના સુખદુઃખના ભાગીદાર થવું હોય તો વિચાર કરે કે આનામાં આવું કામ કરાય કે ના કરાય ?

જેમ બાળકને કડવું ઔષધ પાવું હોય તો નાક બંધ કરી એનું મોઢું ખોલાવી મોઢામાં રેડી દેવડાવે છે એમ આપ પણ અમારા જીવનમાં અમારા માટે કષ્ટદાયક હોય તે છોડાવી દેજો. જીવનમાં ઘણી બધી એવી ટેવો હોય છે કે કોઈ છોડાવવા ઈચ્છે

તોય ના છૂટી શકે. બધા જ ત્રાસી ગયા હોય. બધાય કહેતા હોય કે આ સારું નથી છતાંય ના છૂટે, આપ એને છોડાવી આપો. એનો નિવેડો કરી આપો. આપ જ અમારા જીવનને સ્વચ્છ કરી શકશો.

જીવનની ઘણી બાબતો માણસને દુઃખી કરતી હોય છે એની અસહ્ય વેદના હોય છે કે જે પોતાનાથી ના નીકળી શકે. એના માટે સદ્ગુરુ જોઈએ, મા-બાપ જોઈએ. જે એનો રસ્તો કરી આપે. માટે કહ્યું કે અમે પ્રાર્થીએ છીએ કે અમારા જીવનની જે કંઈ બદલીઓ છે, એ આપ દૂર કરી આપો. જય મહારાજ પણ તૈયાર હોય કે લે, સારું. એ શક્તિ પણ આપે. પણ આપણે છોડીએ નહીં તો શું થાય ? થાળી પીરસી હોય, પૂરેપૂરી સામે પણ મૂકી દીધી હોય અને જમવાનુંય કહ્યું હોય છતાંય ના જમીયે તો ? શરૂઆત ના કરીએ તો ? ભૂખ્યા રહીએ. એમ સદ્ગુરુના શરણે ગયા પછી બધું જ આપે. બધું જ સામે મૂકી દે. પણ રિસાયેલાની માફક કશુંય ખઈએ નહીં. કદાચ વધારે રીસ ચડી હોય તો થાળીય હડસેલી દઈએ. એમ સદ્ગુરુના જ્ઞાનને એમની કૃપાને પણ હડસેલી દઈએ તો કલેશો કોણ દૂર કરશે ? શરણાગત ભાવ છે, સમર્પણ છે કે જય મહારાજને બધું જ સોપ્યું છે એટલે નિશ્ચિંતતા હોય. કેમ કે જય મહારાજ બધું સારું કરશે જ. ખોટું થવા જ નહીં દે. કેમ કે મારા મા-બાપ છે. આવી શ્રદ્ધા ભક્તિ દૃઢ હોય જે આપણને પૂરેપૂરો સંતોષ આપે. જય મહારાજ, અમે આટલા માટે જ આપની પાસે આવ્યા છીએ.

આપ કલેશોને દૂર કરવાવાળા છો. ભલેને હિમાલય જેવાં મોટાં દુઃખ હોય. છોકરાં મા-બાપ સામે દુઃખી મોં લઈને આવે

તો કેવું લાગે ? મા-બાપને કેટલી ચિંતા થાય, કેટલો કલેશ થાય. તો જય મહારાજ સ્વયં બેઠા હોય અને એમના પરિવારના આપણે સૌ દુઃખી હોઈએ તો જય મહારાજને એમ થાય કે અરે, આ છોકરા આટલી પીડાવાળા છે આટલા દુઃખી છે ?

શરણે આવેલાને આપ નહીં સંભાળો તો કોણ સંભાળશે ? ‘સિંહને શરણે જંબુક ખાય ત્યારે સિંહ શરણે ગયે શું થાય ?’ આપ સિંહ સમાન રક્ષક છો. સર્વ શક્તિમાન છો. અને આપની ઉપસ્થિતિમાં શિયાળ અને સસલાં મારી જાય એમાં શોભા કોને ? માટે જ અમે આપને શરણે આવ્યા છીએ. અમારું જે કંઈ દુઃખ છે એ આપ જ દૂર કરી શકશો. એ બધાને દૂર કરવાનું સામર્થ્ય આપની પાસે છે. જય મહારાજ જીવન સંભાળી લે પછી બધી જવાબદારી એમની જ. જેમ મા-બાપ છોકરાને ભણાવે, ગણાવે, ઘરની, બહારની બધી જરૂરિયાતો પૂરી કરે એમ જય મહારાજના શરણે જઈએ પછી કંઈ આંચ ના આવે. જેટલું સામર્થ્ય હોય એ પ્રમાણે એને બધું જ આપવામાં આવે. પણ આપણે કેટલું લઈ શકીએ છીએ એના પર બધો આધાર છે. આપણી વૃત્તિઓ ક્યાંક ભટકતી હોય, મગજ ક્યાંક દોડતું હોય, જય મહારાજ આપવાવાળા બેઠા છે પણ અન્યમાં રસ હોય તો બધું એમ ને એમ વહી જાય.

જય મહારાજ, આપ સમર્થ છો. આપે સ્વયં આપના ઉપર સંપૂર્ણ વિજય મેળવી લીધો છે. હવે અમે પણ અમારા ઉપર, સંયમ અને અમારી જાત ઉપર વિજય મેળવી શકીએ, એવી કોઈ વિદ્યા આપો. પોતાની જાત ઉપર સંયમ કેળવવો સહેલો છે ખરો ? જમવા બેસતી વખતે, કેટલી બધી ગરમી પડે છે તોય સરસ હોય

ભાવતું હોય, તો ઓછું ખાઈએ છીએ ખરા ?

જય મહારાજ રોકે. સૌને આપવાવાળા છે. સંયમ આપે, સદાચાર આપે, સાત્વિકતા આપે, શાંતિ પણ આપે, પણ આપણને શાંતિ જ ના જોઈતી હોય તો ? શું કરીએ ? શરીરની રચના કેટલી સરસ કરી છે. સૃષ્ટિની રચના કેટલી સરસ કરી છે. કે આખા દિવસનો શ્રમ પડે એટલે શરીર થાકે, શરીરમાં ઘસારો પડે એટલે સાંજ પડે થાક લાગેજ. માટે જ આરામ કરવા માટે રાત બનાવી. રાત્રે તમે સૂઈ જાવ, આરામ કરો. એટલે આખા શરીરનો ઘસારો પાછો જતો રહે, થાક ઉતરી જાય. સવારે ફરી પાછા કામ કરવાની શક્તિ આવી જાય. રાત્રે સૂતી વખતે કામ કરવાનું કહ્યું હોય તો ના, અત્યારે વાત ના કરશો. પણ એ જ કામ સવારે ઉઠીને કરવાનું બોલો તો ? હા, હમણાં જ કરી નાખું છું. ભગવાને સરસ મજાનું સર્જન કર્યું છે. પણ આપણને ખપતું નથી.

રાત્રિ સૂવા માટે આખા શરીરને ચાર્જ કરવા માટે આપી છે. પણ ટી.વી. જોવામાં પડ્યા હોઈએ. શરીરનું ચાર્જિંગ ક્યાંથી થશે ? શક્તિ ક્યાંથી આવશે ? નબળાઈ વધતી જશે.

જીવનમાં આ સંયમ અને સમજ જય મહારાજ દ્વારા જ મળે. અને શાંત જીવન આપણે પ્રાપ્ત કરી શકીએ. આપણે પણ આપણા જીવનની શાંતિની પ્રસાદી જય મહારાજ પાસેથી લઈએ.

|| જય મહારાજ ||

એક વૈધ હતા

શરણે આવેલા સૌનો કલેશ દૂર કરવાવાળા આપ છો. ઘરમાં તો એકનો કલેશ પણ દૂર ના થઈ શકતો હોય. જય મહારાજ તો જે કોઈ શરણે આવ્યો હોય એને ગમે તે પ્રકારનો કલેશ હોય એને દૂર કરી નાખે છે. કેટલી મોટી વાત થઈ.

કલેશો દૂર કરવા પૈસા ખર્ચવા પડે, ક્યાં ક્યાં દોડવું પડે, છતાંય સંતોષ ના થાય. જય મહારાજ ઉદાર છે. દયાળુ છે. સૌમ્ય સ્વરૂપ છે. કોઈપણ જય મહારાજને શરણે આવ્યો હોય એને સંતોષ મળે જ. દુઃખીયો હોય એ એના દુઃખ અહીં મૂકીને જાય. મહારાજે મારું દુઃખ લઈ લીધું. મારા કલેશ મારા માથેથી ઉતારી લીધા હાશ થઈ.

ભર ઉનાળો હોય ને માથે ૩૦-૪૦ કિલોનું વજન હોય ને જવાનું હોય. પરસેવો થતો હોય અને કોઈ કહે કે આવો, આ ઘર આવ્યું. ઉતારી લો. એમ જય મહારાજ તો સૌના ઘરનું આંગણું છે. અને આ બધાંય કલેશનાં મોટાંમોટાં પોટલાં, મોટા મોટા ભાર જય મહારાજ ઉતરાવી દે. કે આવો, અહીંયાં ઉતારી નાખો. જીવનની હળવાશ મહાપુરૂષોના શરણમાં જ મળે. આવા મહાપુરૂષો

પોતાના સાનિધ્યમાં બધાંને સાચવે. બાકી સંસાર તો કલેશથી, દુઃખોથી ભરેલો છે. ક્યાંય તમને સુખ કે શાંતિ નહીં મળે. સંસાર તો ઝાંઝવાના જળ જેવો છે. એમ લાગે કે પાણી નજીક જ છે. પી લઉં, પણ જેમ જેમ દોડે એમ આગળ જતું જાય. પાણી હાથમાં આવે જ નહીં. પ્યાસ બૂઝાય નહીં અને એના જીવનની અંદર સુખી પણ થાય નહીં. એમ માણસ પણ સુખની પાછળ દોડયા જ કરતો હોય. સુખ છે, સુખ છે એમ કહે પણ સુખ હોય નહીં. દોડી દોડીને આખરે પોતાના જીવનને ત્યાં જ સમાપ્ત કરી દે.

જય મહારાજ કેટલા બધા દયાળુ છે. આપણને કહે કે આ ઝાંઝવાના જળ પાછળ ક્યાં દોડું છું ? બધા જ પ્રકારના કલેશોનું ઔષધ આપણી પાસે છે.

એક વૈદ્ય હતા. બહુ ભણેલા હતા. પણ ધંધો બરાબર ચાલે નહીં. ભૂખે મરવું પડે. ભણવા પાછળ બધું જ ખર્ચી નાખેલું. ખાલી થઈ ગયેલા હતા. આમ હોશિયાર.

પ્રભુ ભક્ત હતા. કહે કે, ‘પ્રભુ, ભૂખે મરવાનો વારો આવ્યો છે. ધંધો બરાબર ચાલતો નથી.’ ભગવાન એમ થોડા આશીર્વાદ આપે કે બધા માંદા પડે ને તારો ધંધો ચાલે. પછી ભગવાનને દયા આવી ‘સારું, તને એક દવા આપું છું. તારે એ ઘૂંટીને એને આપી દેવાની, પણ એક શરત છે. તું જ્યારે કોઈપણ દર્દની સેવા કરું ત્યારે પહેલાં એને તપાસી લેજે. અને તપાસ્યા પછીથી મારું સ્વરૂપ તને એના માથા તરફ દેખાય તો એની દવા કરવાની, અને જો હું પગ તરફ દેખાઉં તો તારે દવા નહીં કરવાની પછી દવા આપી. દવા શું? સાકર જ આપી. એ સાકર આપ્યા

કરે. પેલો તો રાજી થઈ ગયો. જેને દવા આપે એ ઊભો થઈ જાય.

દાકતરે કહ્યું હોય કે આ નહીં બચે પણ એ દવા આપે એટલે સાજો થઈ જાય. પછી તો એની કીર્તિ વધવા માંડી. એ જે કરે છે એ સાચું કરે છે. અને દાકતર કહે કે નહીં બચે, એનેય બચાવી લે છે. આમ વર્ષો થયાં. દવા આપતો જાય. કીર્તિ એટલી બધી ફેલાઈ ગઈ કે વૈદ્યરાજ બહુ સારા છે. મડદાં બેઠાં કરી દે છે. એ ખૂબ સંપન્ન થયો. વૈભવવાળો થયો.

વર્ષો સુધી આમ ચાલ્યું. પછી એ પોતે ઘરડો થયો. માંદો પડ્યો પણ એની દવા એક જ હતી. વાટીને આપી દે એટલે પેલો ઊભો થઈ જાય દવાય પાછી ગળી, કડવી નહીં.

એટલે જય મહારાજ પણ આવી રીતે એક જ દવા આપે છે. એમને શરણે જે આવે એને એક જ ઔષધ આપી દે, અને એના જીવનના બધા જ કલેશ દૂર થઈ જાય.

પેલો વૈદ્ય બિમાર પડ્યો. એણે ભગવાનને પોતાના પગ તરફ ઊભેલા જોયા. એને થયું કે હવે આપણું આવી બન્યું. એણે શું કર્યું ? પગ ફેરવી નાખ્યા. પાછા ભગવાન પગ તરફ. ફરી પાછા, એણે પગ ફેરવી નાખ્યા. આમ ચકરડી ભમરડી ચાલવા લાગી. ઘરના બધાએ જોયું કે સાવ ગાંડા થઈ ગયા છે. આડોશી પાડોશી સગા-વહાલા બધાને બોલાવ્યા કે આ તો જવાની તૈયારી છે. એટલે બધા કહે કે આમને પકડો. પણ વૈદ્ય કહે, મને પકડશો નહીં. મને છૂટો રહેવા દો. નહીંતર હું મરી જઈશ. પેલો આમથી તેમ કર્યા જ કરે.

બધાએ જોયું કે આ તો તોફાને ચડેલા છે. પકડો. પકડીને એમને બરાબર કર્યા. તો ભગવાન પગ ભણી હતા. ને વૈદ્યરાજ

પતી ગયા. કોઈએ ના માન્યું. મને પકડશો નહીં. પછી એમને ઉપર લઈ ગયા. બધા કહે આ તો પેલા વૈદ્ય ! તમે અહીં ક્યાંથી આવી ગયા ? તમે તો બધાને સાજા કરવાવાળા છો. વૈદ્ય કહે, તમારી વાત સાચી છે. મારા સગા સંબંધીઓએ જ મને મારી નાખ્યો. જો એમણે મને ના પકડ્યો હોત તો હું ના મરત.

જય મહારાજ એમના શરણમાત્રથી આપણને એક જ ભગવદ્ સ્મરણનું ઔષધ આપે. મારા સદ્ગુરુ ભગવાન એટલા બધા સમર્થ છે કે શરણે આવ્યો નથી ને શાંત થયો નથી. જીવનમાં એટલા બધા ભયંકર કલેશ હોય છે કે માણસને જીવવાનું ભારે થઈ જાય. તોપણ ભગવાન એને ઉગારી લે. મનથી જ્યાં હોય ત્યાં શરણ સ્વીકારી લો, પ્રભુ, હું આપને શરણે છું. દ્રૌપદી હસ્તિનાપુરમાં હતી. અને કૃષ્ણ ભગવાન દ્વારકામાં હતા. ‘ત્રાહિમામ્ શરણાગત્મ’ કહ્યું હું આપને શરણે છું. મારો ઉદ્ધાર કરો. જે કોઈ હૃદયપૂર્વક ભગવાનને શરણે જાય ભગવાન એને નિર્ભય કરે જ. અભય કરે. જરાય ગભરાઈશ નહીં. મૃત્યુને પણ એકવાર પાછું વાળી દે. એવું સામર્થ્ય હોય.

પીડાઓ ગમે તેવી હોય, વ્યાવહારિક હોય, માનસિક હોય, શારીરિક હોય, લૌકિક હોય બધાનું શમન કરવાની શક્તિ પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ જય મહારાજમાં છે. આવા સમર્થની સામે જીવનના કલેશની ગણતરી ખરી ? માણસ અનેક પ્રકારની ઉપાધિઓથી પીડાતો હોય છે. એ પીડા દાકતરેય દૂર ના કરી શકે. માણસ બુદ્ધિશાળી હોય, શક્તિશાળી હોય, પૈસાથી સંપન્ન હોય છતાંય માણસ ત્રાસથી પીડાતો હોય. ઘણાબધા માણસો બધું હોવા છતાંય કલેશથી પીડાય.

જય મહારાજને પ્રાર્થના કરીએ, જય મહારાજ, આપ તો દયાળુ છો. કૃપાળુ છો. મારી આ પ્રાર્થનાનો આપ સ્વીકાર કરો. હું દુઃખી છું. આર્ત છું. દ્રૌપદીએ ક્યાંથી પોકાર કર્યો હતો? તો પણ આવીને ઊભા રહ્યા.

એટલે ભગવદ્ પ્રાર્થના વડે જ્યાં પણ ઊભા હોઈએ ત્યાં મનથી એના શરણે જતા રહો. એ સર્વત્ર હાજર છે. સ્મરણ માત્રથી એ આપણી આગળ તરત જ ઉપસ્થિત થાય. સ્મરણ કરો ને તરત આવનાર એટલે સ્મર્તૃગામી. આવીને ઊભા રહે. એ જ રીતે પ્રભુ સ્મરણ વડે જ આપણે શાંતિથી, સુખેથી જીવી શકીશું બાકી ગમે તેનું શરણ લો, કે ગમે તેની મદદ લો, પૂરેપૂરા કોણ સુખી કરી શકવાનું હતું ? એકમાત્ર પરમાત્મા સિવાય ! જય મહારાજ શક્તિશાળી છે. એમની પાસે અપાર વૈભવ છે. એ સૌને સુખ આપવા માટે વહેંચ્યા જ કરે છે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે ગાયું,

‘સંતરામ સુખકારી સમર મન’

હે મારા મન, તું સુખકારી જય મહારાજનું સ્મરણ કર. જય મહારાજ સ્વયં સુખ આપવાવાળા છે. સ્વયં સુખનું સ્વરૂપ છે. સુખસાગર, ‘ઉજાગર અનુભવના છો આનંદી.’

પોતે સુખ સ્વરૂપ છે. જીવનના બધા કલેશોને ભગાડી દે. જેમ વાંદરા પજવતા હોય ને એક લાકડી લઈને બહાર નીકળીએ એટલે બધાય વાંદરા ભાગી જાય. એમ જય મહારાજ પણ એક હોંકારો, એક જ દૃષ્ટિ કરે એની સાથે કલેશહન્ટાસિ. કલેશમાત્ર ઊભો જ ના રહી શકે.

ભગવદ્સ્મરણ ક્યારેય છોડશો નહીં ભગવદ્સ્મરણ કર્યું નથી ને અંતરમાં પ્રકાશ થયો નથી. આપણો કલેશ, આપણા ભય આપોઆપ નાસી જશે. જય મહારાજ પાસે કેવું શક્તિશાળી હથિયાર હશે ?

જય મહારાજ સુખસાગર છે. સુખને વહેંચે છે એવા શાંત સ્વરૂપ જય મહારાજ આપણને પ્રાપ્ત થયા છે. આપણે સૌ ભાગ્યશાળી છીએ કે આપણને હંમેશાનું શરણ મળ્યું છે. અને આવી સરસ મજાની સાચી સમજણના સત્સંગ વડે આપણે રોજ ચાર્જ થઈએ છીએ. એટલે ૨૪ કલાક મોબાઈલની માફક એ આનંદથી ચાલ્યા કરે.

જય મહારાજ દુઃખહરણ છો. ભવભયહરણ છો, દારૂણમાં, દારૂણ આપત્તિ આપ હરવાવાળા છો.

॥ જય મહારાજ ॥

સબકે મમતા તાગ્ બટોરી

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ, ગુરુ જય મહારાજમાં એક આદર્શ પ્રતિકરૂપે માતા-પિતાના દર્શન કરી રહ્યા છે. સદ્ગુરુમાં પણ માતા-પિતાનાં દર્શન થઈ રહ્યાં છે. અને કહ્યું કે 'તસ્માતુભ્યં' આપને અમે વંદન કરીએ છીએ. એટલે મોટામાં મોટો સંસ્કાર એ આપે છે. કે સંતાન તરીકે હંમેશાં માતા-પિતાને વંદન કરો. ઉપદેશ આપ્યો. આદેશ આપ્યો. કેમ ? માતાપિતા તરીકે આપના અગણિત ઉપકારો છે. એ ઉપકારો જીવનમાં ક્યારેય ભૂલી શકાય એમ નથી.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ જય મહારાજના શરણની અંદર સર્વસ્વ છોડીને આવ્યા છે. તો જેને છોડીને આવ્યા છે. એ આખા કુટુંબ અને માતા-પિતાનાં દર્શન ગુરુ મહારાજના રૂપમાં થયાં. જેને ત્યજીને આવ્યા છે. એ બધાના પ્રતિક સ્વરૂપે જય મહારાજમાં બધાનાં દર્શન થયાં.

જય મહારાજનું વ્યાપક સ્વરૂપ છે.

‘ઘટ ઘટમાં વ્યાપી છો ગુરુ મહારા.’

બધામાં આપ જ છો. જેમ ગીતાજીમાં ભગવાને કહ્યું કે હું સર્વત્ર છું. સર્વમાં છું. હંમેશને માટે છું. બસ એવું જ દર્શન

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે જય મહારાજમાં કરાવડાવ્યું. જુઓ, જય મહારાજ સર્વત્ર, સર્વમાં છે જ. માતા-પિતાનું સ્વરૂપ સદ્ગુરુમાં દેખાય એટલે સદ્ગુરુમાં કેટલો ભાવ હશે ! ગુરુ મહારાજ પ્રત્યે કેટલો ઊંચો આદર્શ હશે. હૃદયમાં તેટલો પ્રેમ ને માતા-પિતાનું બધુ જ વાત્સલ્ય જય મહારાજમાંથી સદ્ગુરુ તરીકે પ્રાપ્ત થયું.

જેને સદ્ગુરુ બનતાં આવડે, જેને માતા-પિતા પણ થતાં આવડે, કુટુંબ અને પરિવારનો પણ નાતો નિભાવી શકતા હોય એ હૃદય કેટલું કોમળ હશે ! કેટલું દયાળુ હશે, સુખસાગર, કરુણાસાગર, દયાસાગર જે કહેવું હોય તે કહો ને.

મારામાં પણ આપ છો. સર્વમાં આપ છો. આ એક જુદો જ સંબંધ થઈ ગયો. નહીં તો લૌકિક જગતમાં તો રાગદ્વેષ, શત્રુમિત્ર, કેટલાય સંબંધો હોય. જ્યારે જય મહારાજ તો ‘ત્વમેવ સર્વમ્ મમ દેવ દેવ’ આ બધા ઉપરાંત મારા ભગવાનના ભગવાન પણ તમે, જય મહારાજ ! આપ જેની ઉપાસના કરતા હોય તે કરો. પણ અમારા ભગવાન તો આપ જ છો. આ ભાવ નીકળે છે. આપણા જીવનનો બધો જ વિશ્વાસ જય મહારાજ આગળ મૂકી દેવાનો.

જે છે તે વિશ્વાસ સ્વરૂપે હું મારું બધું આપની પાસે મૂકું છું. કોઈપણ વ્યક્તિમાં પરિપૂર્ણ વિશ્વાસ મૂકવો સહેલો છે ? અનેક શંકા કુશંકા જાગે, જ્યારે અહીંયાં તો કશું જ નહીં વિચારવાનું.

‘તારા મનનું કાંઈ ના ચાલે, ગુરુને વચને રહેજો.’

સુખી અને સંપન્ન ક્યારે થઈએ ? આપ છો અમારું ધન. અમારી પાસે જય મહારાજ છે. બસ અમે બહુ સંપન્ન છીએ.

સુખી છીએ, આનંદ નિરાંતમાં છીએ. જય મહારાજે અમને ખૂબ આપ્યું, બધું આપ્યું અને લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે એમનું પણ બધું સમર્પિત કરી દીધું. ગુરૂ-શિષ્યએ કે પિતા-પુત્રએ એકબીજાથી કશું જ છૂપું નથી રાખ્યું. ગુરૂ મહારાજ કહે છે હું તારો, તો બાકી શું રહ્યું હવે ? માત્ર માથું નમાવું કે આપને વંદન જ કરી શકું છું. મારી પાસે બીજું કશું તો આપવા જેવું રહ્યું નથી હવે, આપને જે આપવાનું હોય તે આપી દો. જે પ્રકારે જે નિયમ પકડાવશો તે નિયમ પકડી રાખીશ, જે ટેક આપશો, જે મંત્ર આપશો, જે આજ્ઞા આપશો, જે કંઈ સેવા આપશો એને પકડી રાખીશ, કંજૂસ જેમ પૈસો ના છોડે એમ બાપજી આપની આજ્ઞા હું નહીં છોડું. આપની સેવા નહીં છોડું, આપનું શરણ પણ નહીં છોડું.

જો આવી જ અવસ્થા આપણા જીવનની બની રહે અને એ પ્રકારની લક્ષ્મણદાસજી મહારાજની ભક્તિ આપણને મળી જાય તો એટલો જ આનંદ આપણને પણ આવે. પણ જેમ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ સમર્પિત થઈ ગયા એવું સમર્પણ આપણી પાસે હોવું જોઈએ. પરિપૂર્ણ મહારાજ એનો સ્વીકાર કરી લે. અને ત્યારે જ એ આનંદ આવે. અને આનંદ આવે ને મન ખુલ્લું હોય, મોકળું હોય, પૂરી રીતે બુદ્ધ હોય તો જ વંદન કરવાની ઈચ્છા થાય. નહીંતર સગા મા-બાપ હોય ને મન મળેલું ના હોય તો કોઈ દિવસ માથું નમાવવાની કે હાથ જોડવાની ઈચ્છા ના થાય. કેમ કે મન મળ્યાં નથી.

પણ અહીંયાં તો પ્રત્યક્ષ દર્શન થઈ ગયાં છે.

આપે અમારા જીવનનાં બધા બંધનોને કાપી નાખ્યાં છે.

જીવનનું એકપણ બંધન રહેવા દીધું નથી. બંધનવાળો માણસ ખસી ના શકે, હાલી ના શકે. શું કરું ? ક્યાં જઉં ? અનેક સમસ્યાઓ એને ગૂંચવ્યા જ કરતી હોય.

પણ જય મહારાજને તો કહ્યું કે બધા જ સંબંધો, બંધનો કાપી નાખો. એક પણ સંબંધ જોઈતો નથી. ભગવાને વિભીષણને આજ્ઞા કરી કે, ‘સબકે મમતા તાગૂ બટોરી’ જેટલા જેટલા સંબંધોના તાંતાણા બાંધ્યા છે વ્યાવહારિક, લૌકિક એ બધા જ તોડી નાખી એની એક દોરી બનાવ એ દોરી બનાવીને ‘મમપદ’ એનો એક છેડો મારા પગે બાંધ અને બીજો છેડો તારા મનને બાંધી દે.

ફાંસી ડાલી પ્રેમ કી, મનના મસ્તક માંહી.

મનને બાંધી દીધું. હવે ક્યાં જવાનું હતું ?

“ઠગ બડે હો સંતરામ, ઐસા ઠગ નહીં કોઈ

ફાંસી ડાલી પ્રેમકી, મનના મસ્તક માંહી.”

મન સાથે પ્રેમનો નાતો બાંધી દીધો, કોઈ શિક્ષાનો નહીં. મનને બાંધવાનું મન થાય, ચાલો ભાઈ, જય મહારાજના ચરણે બાંધી દો ને, ક્યાં રખડ રખડ કરીશું? એનાથી શું થાય ખબર છે? અંતર ઘટી જાય. જ્યાં જઈએ ત્યાં જય મહારાજ આપણી સાથે જ હોય.

‘સંતરામ મત જાનિએ, દૂર દેશ કો વાસ.’

આપણાથી દૂર છે જ નહીં. ભલે ગમે તેટલા દૂર હોઈશું પણ પ્રાણ તમારી પાસે. અમારું મન તો આપના ચરણોમાં છે. ભક્તિભર્યા ભાવ છે. જય મહારાજના આ પદસંગ્રહરૂપ

ઉપનિષદમાં સંતોએ પોતાના હૃદયની અનુભૂતિની વાતો વણી લીધી છે. જય મહારાજ આપણા જ છે. આવા સંબંધને આધારે કહી દીધું.

‘યત્સંગાન્નષ્ટપાપ.’

જેમ સંબંધમાં કંકોત્રી લખાય, આમંત્રણ અપાય, નોતરું અપાય, એમ જય મહારાજની સાથે માતા-પિતા, કુલ-કુટુંબનો નાતો, સંબંધ છે. સ્વાવભાવિક છે કે કોઈક આંટી, વિટંબણામાં આવી ગયા હોઈએ તો સૌથી પહેલાં કોની પાસે જઈએ ? પરિવાર, કુટુંબ હોય, માતા-પિતા કે ભાઈને ત્યાં. કે આવી મુશ્કેલીમાં છું. તમારી પાસે આવ્યો છું. સંબંધી હશે તો કહેશે કે ભાઈ હવે મુશ્કેલીમાં છે તો અમે કંઈક મદદ કરીએ. એના દુઃખમાં આપણે ઊભું રહેવું પડે. સહાય મળી રહે દુઃખના ભાગીદાર બને. છોકરા દુઃખી હોય તો મા-બાપ પાસે જઈને ઉભા રહે. અમે પણ હૃદયના ભાવથી આપની પાસે આવ્યા છીએ અમે સહાય માટે ક્યાં જઈએ ? આપ અમારું સર્વસ્વ છો. અમે આપને હાથ લંબાવીએ છીએ.

જીવનની અંદર જે સંબંધો ક્યારેય કલ્યાણ નથી કરવાના એ આસક્તિભર્યા, અજ્ઞાનવાળા સંબંધો કાપી નાખો, પણ હઠીલું હોય અને બધા સંબંધો કાપી નાખવાનું કહેવામાં આવે ત્યારે કેટલા ધમપછાડા કરે, એની જોડે નથી બેસવાનું, આની જોડે નથી જવાનું. આની સાથે નથી ફરવાનું. કેવું લાગે ? આકરું લાગે ને ? આ બધા જ સંબંધોને કાપી નાખશો તો ભલે કદાચ અમે દુઃખી હોઈએ તોય આપ એને કાપી નાખજો, અમારું જીવન બિલકુલ નિરાંતવાળું, ભગવદ્ સ્મરણવાળું બની જાય એટલી કૃપા અમારા

ઉપર કરજો.

આ બધું આપની પાસે માગીએ છીએ અને આપ આપશો જ એટલા માટે અમે આપને વંદન કરીએ છીએ. એટલા માટે આપના શરણે આવ્યા છીએ. આપ અમને નહીં સાચવો તો બીજા કોને સાચવશો ? શરણાગતના જે કોઈ કલેશ હોય, દુઃખ હોય, આપત્તિ હોય એનું નિવારણ કરવાને માટે આપ સમર્થ છો.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ આપણને રસ્તો બતાવે છે કે આ રીતે પ્રાર્થના કરજો તો જય મહારાજ સુધી પહોંચાશે, જય મહારાજના થવાશે. હંમેશાં નજીક આવવાથી, બેસવાથી કલેશ દૂર થાય પણ નજીકને બદલે દૂર રહીએ તો કલેશ વધતા જાય. જય મહારાજનું સાંનિધ્ય નજીકમાં નજીક છે અમે આપના સાંનિધ્યમાં નજીકમાં નજીક છીએ. અમે આપનાં શરણમાં જ છીએ. માટે આપ અમારા કલેશો દૂર કરો.

॥ જય મહારાજ ॥

તે તો નહીં હું મારું

નિત્ય વંદન કરનારને મનોવાંચિછત આપનાર એવા જય મહારાજ આપણા સૌના પરમહિતકર્તા છે. માટે જ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ કહે છે કે જે અમારા માટે પતનરૂપ હોય. અમારું જે અહિત કરનાર હોય અમને તેનાથી તરત દૂર કરી નાખો, જ્યાં પતન હોય ત્યાં દૂરાચાર હોય. કદાચ અમને એ સમજવામાં ન આવે પણ આપ એનાથી પરિચિત હો તો એવા દૂષણોને અમારા જીવનમાંથી આપ તરત દૂર કરી નાખજો. અમારામાં રોગ હશે તો રોગનું ઔષધ આપે કરવાનું છે. નાનું બાળક કડવી ઔષધી લેતા રહે તોપણ મા જેમ એને જબરદસ્તીથી પાય એમ અમારામાં પણ એવા પ્રદૂષણના રોગો હોય એના માટે અમારાથી ના પીવાય એવી ઔષધિ આપ અમને પીવડાવી દેજો. અમારા જીવનની અંદર કંઈક એવી વિકૃતિઓ, કંઈક દૂષણો, વાસનાઓ, વ્યસનો હશે તો જય મહારાજ, જરાય દયા રાખ્યા વગર જબરદસ્તીથી એ રોગનું ઔષધ અમને પાઈ દેજો. અમને ના ભાવે, ભલે અમને કદાચ દુઃખ થાય આપ એની સામે ના જોશો.

નરસિંહ મહેતાની જેમ બધા ના ઈચ્છે, કે પત્ની ગઈ, પતિ ગયો તો ‘ભલું થયું ભાગી જંજાળ’ પણ એ પણ ભગવાન દૂર કરાવે. ભગવાન કહે છે. જેને હું મારો પોતાનો કરવા માગું છું એનું બધું હું લઈ લઉં છું. એને એકલો પાડી દઉં છું. ભગવાન આટલા જબરદસ્તીવાળા છે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે કહ્યું કે બાપજી, જેમાં સહેજ પણ અમારું અહિત હોય ત્યાં અમને ઊભા ના રહેવા દેશો. હાથ પકડી ને ખેંચીને બહાર લઈ જજો. મન ક્યાંય ફળની ઈચ્છાથી આસક્તિમાં બંધાઈ ગયું તો દુઃખી થવાનો વારો આવશે. મનને ક્યાંય બંધાવા નહીં દેવાનું, સાચ્યાંય નહીં ને ખોટામાંય નહીં. સારામાં બંધાશો તો દુઃખ આવશે અને ખોટામાં બંધાશો તોય દુઃખ આવશે. માટે એ બધાય બંધનોથી પર રહેવું. મને કશાની બીક ના રહે, બધાનાં દુઃખ હરવાવાળા આપ માત્ર એક જ છો, જે વ્યવહારમાંથી અને શરીરમાંથી પણ આસક્તિ છોડાવી દે. અને એને પરમ સ્વરૂપ, પરમ તત્ત્વ આપે, આ પરિવાર તું નથી, આ સંપત્તિ તું નથી, આ શરીર પણ તું નથી.

‘સ્થૂલ સૂક્ષ્મ કારણરે, તે તો નહીં હું મારું.’

આ સ્થૂલ પણ મારું નથી, શરીર એટલે જે ખોટા કર્મ છે એ પ્રારબ્ધ ભોગવવાનું સાધન અને જે સૂક્ષ્મ આત્મચેતના છે. તે પણ હું નથી, પરમાત્મા છે. આ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજના અનુભવની તૃપ્તિ છે. જેમ જમ્યા પછી ઓડકાર આવે. ધરાઈ ગયા, એમ જીવનની અંદર આધ્યાત્મના અનુભવોનો પણ ઓડકાર આવે, તૃપ્તિનો એ આનંદ, કે સત્સંગની અંદર મને થોડો સંતોષ થયો. ધરાયા. ગુરૂ મહારાજ તરફથી જે અનુભવો મળ્યા

એના વડે આપણા જીવનની ભૂખ ભાગી કે ચાલો જય મહારાજનું ભજન મળ્યું, સત્સંગ મળ્યો, સમયનો સદઉપયોગ થયો.

ઘણીબધી બાબતો વડે થોડું થોડું કહીને આપણે આપણા જીવનની અંદર તૃપ્ત થઈ શકીએ છીએ. જમવા બેઠા હોઈએ ને થાળીમાં ઘણુ બધું પીરસાયું હોય. બધું થોડું થોડું ખાઈએ અને એ થોડું થોડું ખાધા પછી તૃપ્ત થઈ જવાય છે. એમ જય મહારાજના આ સત્સંગ સાંનિધ્યની અંદર પણ જે કંઈ થોડું થોડું મળે એનાથી આપણા જીવનની ભૂખ ભાગે છે. આટલા વર્ષોમાં દિવસમાં બે વાર કે એથી વધારે પણ ખાતા હોઈએ તો પણ આ કોઠી ભરાઈ ? જ્યારે જુઓ ત્યારે ખાલી જ હોય. તૃપ્ત તો કશાથી થવાતું જ નથી. માણસ જરૂરિયાતથી પણ સંતોષ નથી માનતો, પૈસાથી પણ નથી માનતો.

ખાવા પીવાથી તો સંતોષ હોય જ ક્યાંથી ?

સત્સંગથી જીવનમાં સંતોષ મળે. જીવનનું ભાથું મળે. જગતના વ્યવહારથી સંતોષ નહીં થાય.

તુલસીદાસજી કહે છે.

‘જિમી પ્રતિલાભ લોભ અધિકાઈ’

ભગવદ્ નામસ્મરણ કે સત્સંગ મળે તો ધરાવો નહીં રાખવાનો, મળે છે તો આવવા દો. કંઈ વાંધો નહીં. એમાં સંતોષ ના હોવો જોઈએ. જેમ લોભીને પૈસો વ્હાલો હોય એમ હું પણ ભગવાનને છોડું જ નહીં. પકડી જ રાખું. જે શરણે ગયો તે સ્વજન. શરણે ગયો નથી તે જય મહારાજનો આત્મીય બન્યો નથી. જય મહારાજના સાંનિધ્યમાં જઈએ એટલે કલેશના તાપ આપોઆપ બિલકુલ શાંત થઈ જાય. જીવનના તાપમાં દુઃખી

થનારને સુખ આપનાર બીજું કોઈ નહીં મળે.

આપ તો સુખસાગર છો. અને અમે સંસારના ખારા દરિયાની અંદર ઊભા પડ્યા છીએ. અમને બહાર કાઢો. આપનું નામ સાંભળીને આપને શરણ આવેલા છીએ. આપ તો શરણાગતવત્સલ છો. ભક્તવત્સલ છો. દયાળુ છો, કરુણાસાગર છો. કોઈપણ રીતે આપ અમારો ઉદ્ધાર કરો. અમારા જીવનની અંદર જે આગ લાગી છે એને ઠારો.

આવા ભાવપૂર્વક લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ જય મહારાજને સેવી રહ્યા છે. જય મહારાજને સેવ્યા જ કરે છે. આવો આનંદ અને આટલું બધું માત્ર કૃપા સિવાય ના મળે. માણસ આખી જિંદગી કમાયા જ કરે, પુરૂષાર્થ કર્યા જ કરે, પૈસો કમાઈને વાપર્યા કરે તોપણ આટલો સંતોષ નહીં મળે. સત્સંગથી જે સંતોષ મળશે. એટલો સંતોષ પુરૂષાર્થ કરીને ઘણું બધું કમાયા હશે તો પણ એ નહીં આપી શકે.

શરણું એક જ ભવસાગરમાં, ન આધાર બીજો મળે જગમાં.

એક અનન્ય ભાવ કે હવે બીજે ક્યાં શોધવા જવું ? અહીંયાં આટલું બધું મળે જ જાય છે. પાછું જીવનની જરૂરિયાતનું મળી જાય છે. માત્ર વૈભવ વિલાસનું નહીં. જીવનમાં જેની અત્યંત આવશ્યકતા છે તે સાચી સમજણ અહીંયા મળે છે. વૈભવ સાધનો તો ઘણાંબધાં મળશે પણ એનાથી સુખ શાંતિ મળશે ? બધી રીતે તૈયાર થઈને નીકળ્યા હોઈએ અને રસ્તામાં કંઈક એવી પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ. તમારી પાસે બધો જ વૈભવ હશે પણ શરીર એટલું બધું દુઃખ આપ્યા કરતું કે પેલું જ નકામું લાગશે, વૈભવો પરિપૂર્ણ સુખ આપતા હોય તો બતાવો. આપશે તો પણ

ક્ષણિક હશે. થોડીવાર માટેનું હશે. જ્યારે સત્સંગનું સુખ, સદ્ગુરુના શરણનું જે સુખ છે, એ એવું હશે કે કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં સાચી સમજણ દ્વારા આવી પડેલી કોઈપણ દુઃખદ ઉપાધિ, પરિસ્થિતિને હળવી કરતાં તમને શીખવાડી દીધું હશે. દુઃખની અંદર પણ સંતોષ અનુભવવો. આવી પડેલી ઉપાધિની અંદર પણ પોતાની જાતને બિલકુલ શાંતિથી પકડી લે. એને હાલવા ના દે. ભલે ને દુઃખની આપત્તિ આવ્યા જ કરતી હોય છતાં પણ ધીર ગંભીર, સ્થિર થઈને પોતાના આત્મસ્મરણમાં, સત્સંગમાં, જય મહારાજના સાંનિધ્યમાં જો મનથી લાગેલો રહે તો આવેલી દુઃખની ઘટનાઓની પળો પાણીની માફક વહી જશે. અને ફરી પાછા આપણે પોતાની વાસ્તવિક સ્થિતિમાં આવી જઈશું.

શરણાગત જન માટે જય મહારાજે આટલું આપ્યું. જય મહારાજનું શરણ એ તો દિવ્ય શરણ છે. બ્રહ્મસ્વરૂપને દુઃખનો કે સુખનો લગાવ હોય જ નહીં. એ અલિપ્ત સ્થિતિ અવસ્થા આવે પછી ભલેને સુખ ને દુઃખ બંને આવીને ઊભાં રહે છતાંય આપણે આપણી જાતને સંભાળી લેવાની.

જેમ દર્દી હોય અને ડોક્ટરે કહ્યું હોય કે આટલું આટલું ખાવાનું નથી તો એ માણસ, ભાઈ મને આ ખાવાની ના પાડી છે. પોતાની જાતને કેવો સંભાળી લે છે? કેવો સંયમમાં રહે છે? ભલે બીજી રીતે સંયમમાં રહે છે, સીધી રીતે નથી રહેતો પણ સંયમમાં તો રહેવું જ પડે છે. એમ જગતની અનેક વૃત્તિઓ હોય અને એની માંદગી આપણામાં અને જીવનની અંદર પડી હોય અને જય મહારાજે એમ કહ્યું હોય કે આટલા નિયમો આ પ્રમાણે પાળવાના

છે. તો ચરી પૂરેપૂરી પાળવાની આપણી જાતને સંભાળવાની અને એ સત્સંગ વડે આપણી જાતને બચાવી લેવાની.

જય મહારાજ આપણા કલેશોને હંમેશ માટે દૂર કરવાવાળા છે. કલેશ દરેક વ્યક્તિના જીવનને સ્પર્શે છે. બધા જ પ્રકારના કલેશોનું સમાધાન જય મહારાજ પાસે છે. લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે બહુ સરસ દર્શન કરાવી દીધું કે જુઓ, મને, આટલું મળ્યું છે. તમે જય મહારાજને સેવશો તો તમને પણ એટલું જ નહીં પણ એથીય વધારે મળશે. જય મહારાજ રાજી થશે તો માગ કરતાં પણ વધારે તમને આપી દેશે. પણ એ ક્યારે મળે ? એમને શરણે પહોંચી જવું પડે.

સ્વાભાવિક છે. એક બાપના પ-દ દિકરાઓ હોય, કોઈ અહીં રહે તો કોઈ બીજે દૂર રહેતો હોય. ને એક દિકરો બાપની સાથે જ રહેતો હોય તો બાપની પાસે જે કંઈ વસ્તુ હશે એ સૌથી પહેલાં કોને આપશે ? જે નજીક હોય એને આપે. દૂરવાળાની દરકાર કરે તો કરે નહીં તો ના પણ કરે. એમ શરણાગત થયેલા હોઈશું, જેટલા મનથી એમના સાંનિધ્યમાં હોઈશું તો જ્યાં હોઈશું ત્યાં જય મહારાજ આપણને તરત સંભાળી લેશે. આપણી પ્રાર્થનાનો સ્વીકાર કરીને આપશે. પણ ખરા. દઢ મનોબળથી શરણ હોવું જોઈએ, કાચું પોચું નહીં, કે માળા આપી છે મહારાજે, ને કરીએ છીએ, પણ કશું થતું નથી. મૂકી દો ને, આ દઢતા ના કહેવાય. મને આપ્યું છે. ને મારે કરવાનું જ છે પછી એનું પરિણામ વહેલું મોડું આવે કે ના આવે પણ મહારાજે મારા કલ્યાણ, મારા ઉદ્ધાર માટે આપ્યું છે. અને એ સાધન વડે જ હું તરીશ.

શરણે જવું એ સૌથી પહેલું કામ છે અને બીજું એ કે શરણે ગયા પછી આપણી જાતને સંપૂર્ણ સમર્પિત કરી દેવાની, એ જે કંઈ આપે એનો શ્રદ્ધાથી સ્વીકાર કરી લેવો એ ત્રીજું પગથિયું છે. બસ બારણામાંથી ઘરમાં પેસતાં એક, બે, ત્રણ પગથિયાં ચઢી જાવ એટલે પછી સીધા ઘરમાં, એમ આ ૩ પગથિયાં વડે આપણે ખૂબ સરસ રીતે અને શાંતિથી આપણા ઘરમાં પ્રવેશ કરી જઈએ. જ્યાં તાપ ના લાગે, ના ટાઢ લાગે કે ના વરસાદ આપણને હેરાન કરે કેમ કે જય મહારાજના શરણે પહોંચી ગયા છીએ. હમેશને માટે આપણા પોતાના ઘરમાં બેસી ગયા છીએ.

જય મહારાજને આપણું સર્વસ્વ સમર્પિત કરી દઈ જય મહારાજનો પરિપૂર્ણ રીતે સ્વીકાર કરી લઈ જો જીવનને જય મહારાજને શરણે લઈને જઈશું તો જરૂર આપણે મુક્ત થઈશું, સુખી થઈશું. જીવનમુક્ત પણ થઈ શકાશે.

આપનો વિગ્રહ શાંતિમાંથી જ બનેલો છે આપને શરણે અમે આવેલા છીએ. શાંત સ્વરૂપ જય મહારાજ આપણને પણ શાંત કરી દેશે.

અળાઈ: પંચકોશૈ :

આ દેહમાં પાંચ કોશ છે. જે ઉપર દેખાય છે એ અન્નમય કોષ છે. જે અન્નથી પોષાય છે, અન્નથી જન્મે છે, અન્નથી જ મોટો થાય છે. માટે પ્રથમ કોષનું નામ છે અન્નમય કોષ.

પાંચ કોષો છે અન્નમય કોષ, પ્રાણમય કોષ, મનોમય કોષ, વિજ્ઞાનમય કોષ અને આનંદમય કોષ, જેમ શ્રીફળ છે એમાં પહેલું એક આવરણ કાઢવામાં આવે ઉપરનું, પછી ચોટલી કાઢવામાં આવે પછી કાચલી કાઢવામાં આવે, પછી કોપરું કાઢવામાં આવે એમ એક એક પડ છે.

એમ આ શરીર પણ પાંચ કોષવાળું છે. સૌથી પહેલું જે આવરણ દેખાય છે એ અન્નમય કોષ છે અન્ન વડે જ જન્મ્યું છે અન્ન વડે જ પોષાય છે. ત્યાર પછી છે પ્રાણમય કોષ. શ્વાસોચ્છ્વાસ, શ્વાસોશ્વાસ વડે એ પોષાય છે ત્યાર પછી છે. મનોમય કોષ, મન પણ એક કોષ છે. એક આવરણ છે મનથી જ બધું ચાલ્યા કરતું હોય.

શરીરના પંચતત્ત્વ છે. પાંચ ઇન્દ્રિયો છે. પાંચ વિષયો છે. એમ બધું જ પાંચ છે. એમ શરીરના પંચકોષ છે. મનોમય કોષ,

જેમાં મન જ કામ કર્યા કરતું હોય. પછી આવે વિજ્ઞાનમય કોષ જાણો કે અંદર શું છે, આત્માને જાણવો તે વિજ્ઞાનમય કોષ છે. ત્યાર પછી આત્માની અંદર રહેલા જે આનંદ છે તે આનંદમય કોષ છે.

આ શરીરને પ્રાણ વડે, પ્રાણને મન વડે, મનને વિજ્ઞાન વડે અને વિજ્ઞાનને આનંદ વડે સમજવાનો છે, જાણવાનો છે. લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે જય મહારાજની સ્તુતિ કરતાં કહ્યું અન્નાદિ પંચકોશ રહિત જેને સ્થૂલ કહેવાય તથા શરીર સ્થૂળ છે આપણે શરીરને પ્રાધાન્ય નથી આપવાનું. શરીર કરતાં પણ જે પરમ કલ્યાણ છે, આત્મા વડે આપણે કલ્યાણ કરવાનું છે. આત્માની અનુભૂતિ એ જ આપણું પરમ કલ્યાણ, પંચકોષ રહિત કીધું, સ્થૂળ નહીં. જે ક્ષણ ભર છે એ નહીં. જે પાંચ કોષ છે એ બધા જ નાશવંત છે. જે શાશ્વત છે એ વિજ્ઞાન સુધી અંદર પહોંચી જઈ આત્માનુભૂતિ કરવાની, આત્માનું સંધાન કરવાનું અને એના વડે આપણું આત્મકલ્યાણ થવાનું છે. બાકી એ સિવાય કોઈને પરમ સુખ, પરમ કલ્યાણ કોઈપણ ચીજમાંથી, કોઈપણ વસ્તુમાંથી, કોઈપણ પરિસ્થિતિમાંથી ક્યારેય મળવાનું નથી.

પંચકોષ આદિ જે સ્થૂળ તત્ત્વો છે, મનથી મળશે ? વિજ્ઞાનથી મળશે ? અન્ન આદિથી મળશે ? નહીં મળે. માત્ર આપણું જે મૂળ સ્વરૂપ છે આનંદમય કોષ કે જેને આત્મા કહેવામાં આવે છે. એ આત્માની અનુભૂતિ એ આ પંચકોષથી સંપૂર્ણ અલગ છે. અંદરના કોષમાં પ્રવેશી ગયા, આનંદમાં છે કે આત્માની અંદર, પ્રવેશી ગયા પછી બધું જ બહાર રહી જાય.

જ્ઞાન એ જ્ઞાન છે. એ જ સાચી સમજણ છે. અને એજ પરમ કલ્યાણ કરવાવાળું છે. જ્ઞાન વડે જ સાચી સમજણ મેળવી

શકાય. સાચી સમજણ એટલે આપણા પોતાના નિજ સ્વરૂપની, જેને અપેક્ષાનુભૂતિ કહેવાય. પંચકોષ એક બાજુએ રહી જાય, હું શરીર નથી, હું આત્મચેતના છું. આ બધાથી હું પર છું. જુદો છું. જેમ આપણે ફ્લેટમાં ઉપલા માળે રહેતા હોઈએ તો નીચેવાળાની આપણને કશી દખલ ખરી ? એની જરૂરિયાત પણ નહીં. એમ પરમ કલ્યાણરૂપ ઊંચાઈ આપણી વધતી જાય તેમ તંત્ર નીચેના કશાની આપણને જરૂરિયાત ના પડે. એને કહેવાય જ્ઞાન. પોતાનું નિજ સ્વરૂપ ‘પુર્ણભક્ત્યાગૃણંતં’ જેનાથી પૂર્ણતા પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. એનું પૂર્ણ ચિંતન પણ પૂરેપૂરું થવું જોઈએ. એમાં પરોવાયેલા રહેવું જોઈએ.

જેમ કોઈ વ્યવસાય, કોઈપણ ક્રિયા એની અંદર પરોવાઈ જઈએ એટલે કામ સફળ થવાનું છે. સારું થવાનું છે. એનું પરિણામ પણ મળવાનું છે. એમ આપણા આત્મતત્ત્વની પાસે પહોંચીશું, પરમકલ્યાણની પાસે પહોંચીશું તો આપણે પરમકલ્યાણમાં રત હોઈશું. જેને પૂર્ણભક્ત્યા કહ્યું. પૂર્ણ રીતે એની ઉપાસના, સાધના, એનામાં તન્મયતા રહેવી જોઈએ. એ તન્મયતાને કારણે પૂર્ણતા પોતાનામાં સહજભાવથી આપો આપ આવી જ જશે.

પંચકોશ રહિત આપણું સ્વરૂપ એ તદ્દન જુદું છે. એ અલગ છે. એક પ્રકારનું જ્ઞાન આપણને પોતાને થવું જોઈએ, અજ્ઞાનતામાંથી જય મહારાજે આપણને બહાર કાઢી લીધા. કાઢીને ક્યાં મૂક્યા ? ‘રહિત પરશિવમ્’ આસક્તિ કાઢી નાખી અને શુદ્ધબૌદ્ધિકરૂપ આપણી વૃત્તિઓને સ્થિર કરાવી.

આ વેદાંતનો વિષય છે. પંચકોષ વગરનું જે તત્ત્વ છે તે આત્મતત્ત્વ છે. જેને આ શરીર સાથે કોઈપણ જાતનો સ્વાર્થ

નથી. શરીર શેનાથી ટકે ? આત્માથી. આત્મા એ શરીરનું પ્રીજર્વેટીવ છે. કોઈપણ વસ્તુમાં પ્રીજર્વેટીવ ના નાખીએ તો એ બગડી જાય, એમ શરીરમાં પ્રીજર્વેટીવ, આત્મા ના હોય તો શરીર બગડી જાય, ખલાસ થઈ જાય.

આ પાંચકોષવાળું શરીર છે એ મારું છે જ નહીં જેના વડે આપણે ઓળખાઈએ છીએ. એ તો સ્થૂળ છે. ગીતાજીમાં કહ્યું કે આ શરીર એ તો આત્માએ પહેરેલાં કપડાં છે. **વાસાંસિ જીર્ણાની યથા વિહાય.**

જેમ જૂની ફેશનના અને જૂનાં થયેલાં કપડાં ઉતારીને બાજુએ મૂકીએ છીએ અને સારા દેખાવા માટે નવાં કપડાં ને નવી ડિઝાઇન પહેરીએ છીએ, એ જ રીતે આ શરીર જીર્ણ થાય એટલે દાંત ગયા હોય, આંખે દેખાતું ના હોય, કાને સંભળાતું ના હોય, ભૂખ લાગે તો ખવાતું પણ ના હોય, ચલાતું ના હોય, જેમ તેમ દિવસ કાઢવાના હોય ત્યારે એ અંદરનો આત્મા જ બોલતો હોય, હે ભગવાન હવે લઈ લે.

આ શરીર સિવાયનું તત્ત્વ પરમ કલ્યાણકારી છે. સામાન્ય નથી. આપણું આત્મતત્ત્વ, આપણા શરીરની આત્મચેતના જ આ શરીરનું સર્વસ્વ છે. જે ઘરમાં ખાવાનું પણ ના હોય તે ઘરમાં ઉભા રહેવાની ઈચ્છા થાય ખરી ? કશું જ ના હોય એમ આ શરીરમાં આત્મચેતનાનો આશ્રય હોય જ નહીં તો ? આત્માનો આશ્રય છે તો આ શરીર રૂપાળુ દેખાય છે. નહીં તો કયાંય ગંધાય, ખાધેલું અન્ન બે દિવસ રાખી મૂકશો તો બગડી જાય, ગંધાય, ફેંકી દેવું પડે, એમ આ શરીર પણ અન્નથી જ બનેલું છે. અન્નથી જ પોષાયેલું છે એટલે એ પણ અનાજની માફક બગડવાનું, ગંધાવાનું, સડવાનું માટે એને અન્નમય કહ્યો. તે

નાશવંત છે આત્મા વગર રહી શકવાનું નથી એટલે શરીરની આસક્તિ સહેજ પણ નહીં રાખવાની.

શરીર પ્રત્યે આપણો અધ્યાસ હોય છે. એના પ્રત્યે માયા હોય. હું, મારું કરીને સાચવીએ, શણગારીએ, કેટલા લપેડા કરીએ, આંખે, કાને, હોઠે, ગાલે પણ એ બધા જ લપેડાની અંદર તો હાડકાં, માંસ, ચામડું, લોહી ભરેલું છે. પણ ઉપર પોલીશ રાખો. સરસ મજાની નાની સોનાની ગાગર હોય એની ઉપર કપડું વીંટલું હોય, સોનાનો અછોડો બાંધેલો હોય, દેહે સ્થિમાંસ રૂઢિરેપિમતિંત્યજસ્વ

આ શરીરની અંદર હાડ, માંસ, મળ-મૂત્ર સિવાય બીજું છે શું ? એમાંથી મતિ છોડ. એનાથી રહિત તે મારું સ્વરૂપ છે. એ આત્મા તે હું છું. “ક્ષરમતિ મેલી પરી, અક્ષર મતિ ઊર ધાર” શરીરની આસક્તિ છે એને મેલી દે અને જે તારે જે પામવાનું તેનું એટલે આત્માનું ચિંતન કર. એ આત્મા જ મારું સ્વરૂપ છે. આત્માથી પણ અટકી જવાનું નથી.

અક્ષરાતિત પરમાત્મા અક્ષરથી પણ ઉપર છે તેનું નામ પરમાત્મા. અક્ષરધામમા પહોચ્યા એટલે અટકી જવાનું નથી એથી આગળ પરમાત્મા છે.

અન્નાદૈરહિત પરશિવમ્

પરમકલ્યાણ જે છે તે આપણું સ્વરૂપ આપણો આત્મા છે. શરીર કલ્યાણકારી સહેજે નથી. શરીરથી તો અનેક કાર્ય થતાં હશે, અનેક વિકૃતિઓ ઉત્પન્ન થતી હશે, અનેક ભૂલો કરતા હશે, અનેક પાપ થતાં હશે, આત્મા એની સાથે જોડાતો નથી.

સમાનવૃદ્ધામ પરિસસ્વજાત

એક વૃક્ષની એક જ ડાળ પર બે પક્ષીઓ બેઠાં છે. એક છે

ભોકતા અને બીજો છે દૃષ્ટા. જે ભોકતા છે એ બધું ખાઈખાઈને દુઃખી થાય છે અને જે પેલો બીજો છે એ ખાધા વગર પેલાને માત્ર જોયા કરે છે. આત્મા એ પક્ષી છે અને શરીર, જીવ એ બીજું પક્ષી છે. શરીરની અંદર જીવ્યાથી બધું ખાવાનું મન થાય. આ ભાવે, પેલું ભાવે, એનાથી જીવ સુખી, દુઃખી થતો હોય છે. સુખ દુઃખનો ભોકતા જીવ છે. આત્મા જ્યારે વિકૃતિઓની ઈન્દ્રિયોઓની વાસના ભોગવવાની ઇચ્છા કરે ત્યારે એ જીવભાવ આવે છે. અને જીવભાવને કારણે એની દુર્ગતિ થતી હોય છે.

પણ જ્યારે એ પોતાનો જીવભાવ છોડી આત્મભાવની અંદર આવી જાય તો કોઈપણ પ્રકારની ઉપાધિ એને થતી નથી એટલે શરીરની અંદર ઈન્દ્રિયો દ્વારા જ્યારે જીવભાવે જ્યારે જ્યારે ભોગો, વાસનાઓ, સુખ દુઃખ આદિના ભોગ ભોગવ્યા જ કરતા હોય છે. પણ આત્મા તરીકે આ બધાથી પર રહીને પરમકલ્યાણ સ્વરૂપે પોતાના સ્વરૂપમાં બેસી રહે એને કહેવાય પૂર્ણભક્તયા. જે સતત પોતાની અંદર પોતાના સ્વરૂપથી એ એનું અનુસંધાન કર્યા કરે એનું ચિંતન મનન કર્યા કરે.

‘ગૃહસ્થસ્તરોચિતા’ ભાગવતમાં પણ કહ્યું છે કે તમારી અનુકૂળતા પ્રમાણે તમારા આત્માનું ચિંતન કરતા રહો. શ્રી રામચંદ્રની એક સરસ ધુન છે. હું આત્મા છું બીજું કશું જ નથી આખી સીડીમાં હું આત્મા છું જે સતત અંદર અથડાયા કરે અને શરીરભાવ જતો રહે.

॥ જય મહારાજ ॥

સંસારીનું સુખ-ઝાંઝવાનાં નીર

ગ્રંથનો અંતિમ ભાગ જેમાં જ્ઞાન હોય છે. સ્તુતિના અંતભાગમાં અહીંયાં પણ જ્ઞાનખંડ બતાવ્યો છે. શરીર અને આત્મા જે વેદાંત વડે એનું નિરૂપણ કરવામાં આવે છે.

અહીં પણ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે જય મહારાજના સ્વરૂપને વેદાંતના ભાવે તત્ત્વમસિ અહં બ્રહ્માસિમિ સુધી મૂકી દીધું છે. ‘એકત્વમ્ અનુપશ્યતાઃ’ સર્વત્ર એક જ દેખાય અન્ય બીજું કશું દેખાય જ નહીં. બીજું દ્વૈત છે જ નહિ માત્ર અદ્વૈત.

આ શરીર એ આખો કોષ છે, પિંડ છે, એની અંદર પણ એકની અંદર બીજું, બીજાની અંદર ત્રીજું, એ પ્રમાણે કોષોનું વર્ણન આપણા વેદાંત ગ્રંથોમાં બતાવેલું છે. અન્ન આદિ જેના અગ્ર ભાગમાં અન્નમય કોષ છે. એને પહેલો કલ્પો પછી પ્રાણમય કોષ એટલે શ્વાસોશ્વાસ દ્વારા આપણા શરીરનું નિયંત્રણ થાય છે. અને એના દ્વારા એ પોષાય છે. એ પણ અંદર એક વિભાગ છે. આગળ જતાં મનોમય કોષ કે મન દ્વારા જે આખું તંત્ર ચાલે છે મનોમય કોષ દ્વારા મનથી જ્ઞાનનો વિચાર કરવામાં આવે છે કે આ શું છે શું નહીં.

જીવન કેવી રીતે જીવાય એના માટે કહ્યું વિજ્ઞાનમય કોષ-વિશેષ પ્રકારનું જ્ઞાન, સામાન્ય જ્ઞાન નહીં. એની અંદર એને માણ્યા પછી સમગ્રતયા પાણીથી આપણા જીવનમાં, આપણા શરીરમાં જે આનંદ, પ્રસન્નતા થાય છે એ પણ તંત્રનો એક વિભાગ છે એને આનંદમય કોષ કહ્યો. કોઈપણ બાબતમાં આપણને આનંદ ક્યાંથી આવે છે ? અંદરથી જ, કોઈપણ ક્રિયા થાય અને કોઈપણને પ્રસન્નતા અનુભવાય ત્યારે એનો આનંદ અંદરથી આવતો હોય છે. બહારથી નહીં.

આ પંચકોષવાળું તંત્ર છે જેનું નામ છે શરીર સૌથી પહેલો અન્નમયકોષ એ પ્રત્યેક જોઈ શકે છે પ્રાણમય કોષને શ્વાસોશ્વાસ વડે અનુભવી શકીએ છીએ. મનોમય કોષ સમજણ દ્વારા સમજી શકીએ છીએ. મન વડે જ્ઞાનકોષ પોતાના શરીરને પોતાના જીવન ને સમજે છે. ત્યારપછી આનંદમય કોષ એ શું છે ? આ તો ધનનો ભંડાર ભરેલો છે. કોષ એટલે સમુહ, ભંડાર.

આ શરીરની અંદર પણ પાંચ ભંડાર છે. અન્નનો ભંડાર, પ્રાણનો ભંડાર, જ્યાં વાયુ, શ્વાસોશ્વાસ રહે છે. પછી મન, વિચારોનો ભંડાર. વિચારો ત્યાંથી નીકળ્યા જ કરે. જ્ઞાનનો કોષ એટલે સમજણ, વિશેષ પ્રકારનું જ્ઞાન. એ પણ એક કોષ છે પછી આનંદ કોષ કે જ્યાં આનંદનો સંગ્રહ થયેલો છે. જ્યારે જ્યારે પણ આપણા જીવનમાં આનંદની અનુભૂતિ થાય છે ત્યારે આનંદમયકોષનો જ ઉપયોગ થતો હોય છે.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે જય મહારાજના સાંનિઘ્યમાં કહ્યું કે, અમને આ એક જ્ઞાન મળ્યું છે. એ જ વ્યાવહારિક જીવન છે. શરીરના પાંચ પ્રકારના કોષ કહ્યા, એનો વ્યવહાર કહ્યો પણ એ બધાથી રહિત એનાથી પર, શરીર અને શરીરનાં જે તંત્ર છે

એનાથી ઉપર ઉઠીને જે પરમ પ્રાણમય છે. જે આનંદમય છે. આનંદ આત્મામાંથી આવે છે એ આત્મસ્વરૂપની નજીકમાં આનંદમયકોષ છે. ઋષિઓએ વેદો, ઉપનિષદોમાં કહ્યું કે “આનંદમ્ બ્રહ્મ ઇતિ”. આનંદ એ જ બ્રહ્મનું સ્વરૂપ છે. આનંદમય કોષની અંદર જ આત્માનુભૂતિ થાય. એ વગર આત્માની અનુભૂતિ નહીં થાય. ‘આત્માવભાસેન પ્રસન્નમાનસમ્’ આત્માની અનુભૂતિ દ્વેષમાં નહીં થાય. ઈર્ષ્યા, રાગ, દ્વેષમાં નહીં થાય. દુઃખ સંઘર્ષની અંદર પણ આત્માની પ્રતીતિ નહીં થાય. આત્માની પ્રતીતિ તો પ્રસન્નમાનસ હોય, વિચારો પ્રસન્ન હોય, મન પ્રસન્ન હોય તો જ થાય.

પ્રસન્ન ચેતસોઘ્યાસુ બુદ્ધિ પર્યવતિષ્ઠતે

લક્ષમણદાસજી મહારાજે કહ્યું કે આ શરીર સિવાય જે કંઈ છે એ શિવમ્ તત્ત્વ પરમ કલ્યાણ છે. શિવ એટલે કલ્યાણ આ બધા શરીરથી જુદા છે. શરીરનાં સુખ એ સ્થૂળ સુખ છે. ભૌતિક સુખ છે. ઇન્દ્રિયોનાં સુખ છે પણ જે આત્મસુખ છે એ શરીરથી ઉપર ઉઠેલું છે. શરીરના ભોગો, શરીરનો આનંદ શરીર પૂરતો હશે ઇન્દ્રિયો પૂરતો હશે. કોઈ વસ્તુ ને સ્થિતિ પૂરતો હશે, એથી વિશેષ નહીં હોય. પણ જે એનાથી પર છે એ પરમ કલ્યાણમય આનંદનું સ્વરૂપ છે. અને ત્યાંજ એ પ્રાણમય, આનંદમય કોષ છે. ત્યાં એની નજીકમાં જ આત્માની અનુભૂતિ થઈ શકે છે. તમે એ જે આનંદમય કોષ છે એનાથી સહેજ પણ દૂર હટ્યા તો પાડોશીથી તમે દૂર જતા રહ્યા. આત્માનુભૂતિ આનંદમય કોષની બાજુમાં જ છે. નજીકમાં જ છે. એને તત્ત્વ સમજાય છે. એ આત્માનુભૂતિ આ પાંચેય કોષથી જુદી જ છે.

શરીર સુખ ભોગવવાથી શરીરના સુખનો આનંદ મળશે, પણ એ બધો ઝાંઝવાનાં જળ જેવો, ઝાંઝવાનું જળ દેખાય ખરું પણ અનુભવાય નહીં. એમ સંસારનું સુખ દેખાય ખરું પણ વાસ્તવિકતામાં સંસારનું સુખ હોતું નથી. એ માત્ર ભ્રાન્તિ છે. જેમ ઝાંઝવાના જળને પીવા માટે દોડીયે, પણ જળ હોય નહીં. તેમ સંસારના સુખને શોધવા સંસારના સુખની પાછળ દોડે પણ એ સુખ હોય જ નહીં. એ માત્ર ભ્રાંતિ જ હોઈ એનો સહેજ પણ વિશ્વાસ કરશો નહીં. કેટલો સરસ ભાવ આપેલો છે કે એની અંદર સહેજ પણ સંશય ના થાય.

એ સત્ય વસ્તુજ છે. સંસારના સુખની અંદર મોઢું મારવા જાવ તો સુખ હતું જ નહીં. દુઃખ જ હોય. સંસારીનું સુખ ઝાંઝવાના જળ જેવું હોય.

‘સંસારીનું સુખ એવું ઝાંઝવાના નીર જેવું કે એને તુચ્છ કહીએરે’

બોલો, મીરાંએ કેવું અનુભવ્યું હશે? એ તો રાજરાણી હતાં, રાજકુમારી હતાં. આટલો બધો વૈભવ, આટલું બધું સુખ છતાંય સાચી સમજણ હતી કે આ તો ઝાંઝવાનું જળ છે.

માત-પિતાને પ્રતીતિ થઈ ગઈ હોય, અનુભવી લીધી હોય છતાંય છોકરાંને પરણાવી, ઝાંઝવાના જળની પાછળ એને દોડાવો. કોઈ મા-બાપે એમ ન કહ્યું કે, દીકરા, એ તો ઝાંઝવાનાં જળ છે. અમે એમાં એટલા સફળ થયા નથી. તમે ના પડો તો સારું. એમ કોઈએ કહ્યું ? અનુભવ શું કહે છે? વાસ્તવિકતા સમજી એને જીવનમાં ઉતારે એને અનુભૂતિ કહેવાય. પણ જે વાસ્તવિકતા છે છતાંય ના સમજે એ દુઃખી થાય.

જેમ કે, જન્મેલાનું અવશ્ય મૃત્યુ છે એ વાસ્તવિકતાનો સ્વીકાર કરવો જ રહ્યો. કરવો જ પડે પણ છતાંય જીવનયાત્રા

દરમિયાન આપણે એનો સ્વીકાર કરવા તૈયાર નથી. માટે તો જીવનની અંતિમ અવસ્થામાં મૃત્યુની બીક લાગે છે. જે વાસ્તવિકતા હોય અને એને સ્વીકારવાની જ્યારે આપણામાં શક્તિ ના હોય ત્યારે બીક લાગે.

જય મહારાજે લક્ષમણદાસજી મહારાજને કહ્યું કે આ શરીર તો નશ્વર છે, નાશવંત છે, ક્ષણભંગુર છે. એનો નાશ થવાનો જ. જન્મ્યો છે એનું મૃત્યુ થવાનું જ છે. એટલે એના સિવાય શરીરને ઓળખવાનું ? શરીર તો છે, ઓળખ્યું છે અને શરીરને ઓળખીને એમાં આસક્તિ બેસાડી દીધી છે. અને આ આસક્તિના કારણે તો બીક લાગે છે.

પણ વાસ્તવિકતા સમજે તો લક્ષમણદાસજી મહારાજે કહ્યું તેમ “અન્નાદૈઃ પંચકોશૈઃ” એને અળગું કરી નાંખો.

‘છે છતી વસ્તુ દેખે નહીં જીવનું જોને અજ્ઞાન’ આત્મચેતના જ આપણું પરમ કલ્યાણ પરમ તત્ત્વ છે એને અનુભવો. એનું અનુસંધાન કરો, એ તો અનુભવાતું છે નહીં. આત્માની અનુભૂતિ થતી નથી કેમ ?

મન કે ઇન્દ્રિય કોઈ એનો વિષય નથી એને ઓળખી શકાતાં નથી, એમને જોઈ શકતા નથી. એમના કાર્યક્ષેત્ર બહારનો વિષય છે. ઇન્દ્રિયો અને મન એ આ દુનિયાની, આ શરીરની બધી વાતો, બધા વ્યવહારો કરી શકશે, સમજી શકશે પણ એમનું કાર્યક્ષેત્ર આત્માવાળું નથી. તેમનો વ્યવહાર માત્ર ભૌતિક જ છે. આત્માનો વિષય મન અને ઇન્દ્રિયો નથી.

‘પાવક વડે ભાસે નહિ, શશિ સૂર્યે ન દર્શાય.

હરિ ગુરુ સંતકૃપા થકી પૂરણ પદ પ્રીછાય.’

આ ભૌતિક સાધનો વડે આત્માની અનુભૂતિ નહીં થાય તો શું

કરવું ?

આત્માને કોઈ આકૃતિ નથી, કોઈ રંગરૂપ નથી. તો કેવી રીતે સમજાય? આપણને અઘરો વિષય લાગે પણ પૂછો જો, મનનો કોઈ આકાર ખરો ? મનનું કોઈ રંગરૂપ ખરું ? છતાંય એનો અનુભવ કરો છો. નથી કરતા ? નામ રૂપ આકાર મનને પણ નથી. મન પણ આપણું જ છે. છતાં એને ઓળખીએ છીએ, સમજીએ છીએ, મારું મન ભટકાવે છે. રખડાવે છે. રડાવે છે. બધી વાતો કરીશુ. તો મન અવ્યક્ત છે, નિરાકાર છે અને એની અનુભૂતિ થાય છે. તો આત્માની કેમ ન થાય ? પોઝિટિવ રીતે લો. એમ થાય કે મહારાજ નિત્ય નિયમ કરવા બેસીએ, માળા કરવા બેસીએ તો મન સ્થિર નથી રહેતું એ કેવી રીતે ? અઘરું નથી. નિત્ય અભ્યાસની વાત છે અને તમે કરી શકો તેમ છો પણ એનું અનુસંધાન નથી.

મન કેમ સ્થિર ના થાય ? સૂવા માટે ગયા ને ઊંઘવાનું નક્કી કર્યું, મન ધીરે ધીરે સ્થિર થઈ જઈને આપણને અનુકૂળ થઈને ઊંઘવા દે છે કે નથી ઊંઘવા દેતું ? પણ મનની એવી કોઈ પરિસ્થિતિ આવી પડી હોય, કંઈક વિચારો આવતા હોય, પછી ઊંઘી જુઓ. જો ગમે તેટલી ગોળીઓ ખાવ, ગમે તેટલી સુવિધાઓ હોય, તોય ઊંઘ આવશે ખરી ? તો એટલું ચોક્કસ સમજીએ છીએ, અનુભવીએ છીએ, કે મન શાંત થાય છે. એ એવું ભટકણવાળું નથી કે આપણું કહ્યું ના માને, આપણી સૂવાની તૈયારીની અંદર આપણને સૂવામાં પુરેપુરો સાથ આપે છે. બસ એ નિંદ્રાની અવસ્થામાં જો મન આપણને સાથ આપે છે તો જાગૃત અવસ્થા, ઊપાસના, સાધનાની અંદર મન સાથ કેમ ના આપે ? અભ્યાસ નથી, એની સાથેનો સંબંધ નથી એટલે. અઘરું કશું

નથી, છતાંય અઘરું છે, જેમ નિંદ્રાવસ્થાની અંદર મન સ્થિર થઈ જાય છે એમ જાગૃત અવસ્થાની અંદર મનને સ્થિર કરવાનું છે. ઊંઘમાં મન સ્થિર થાય છે એ મનની જડતા છે. અને જાગૃતની અંદર મનને સ્થિર કરવું એ એની અંતર્મુખતા છે.

‘પાર પડ્યા કેમ જાણીયે, જ્યારે મનમાં મન સમાય’

આપણું મન આપણા મનમાં સ્થિર થઈ જવું જોઈએ. જેમ ગમે તેટલું ફરવા ગયા હોઈએ, ગમે તેટલા બહાર નોકરી, ધંધો, વ્યવસાય કરવા માટે જઈએ પણ સાંજ પડ્યે ઘેર આવી જઈએ છીએ. બીજું બધું જ બહાર મૂકી દઈએ છીએ અને નિરાંત થઈ જાય છે. હાશ, હું મારા ઘેર આવી ગયો. એમ મનને આપણા પોતાનાં ઘરમાં લાવી દેવાનું, મનને મનમાં લાવી દો નિરાંત, શાંતિ લાગશે.

જ્યાં સુધી મનની સ્થિરતાની વાત છે એના અભ્યાસથી આપણે અજાણ નથી જ. આપણે આપણા મનને કાબૂમાં લાવી શકીએ છીએ. સ્થિર રાખી શકીએ છીએ. ઊંઘમાં જેમ મન શાંત થઈ જાય છે એમ જાગૃત અવસ્થાની અંદર ધ્યાન ભજન કરતી વખતે પણ મન શાંત અને સ્થિર રહી શકે છે. પણ એના માટે પ્રયત્ન નથી કરતા.

અન્નાદિ બધા જે કોષો છે, મનોમય છે, પ્રાણમય છે, વિજ્ઞાનમય છે, આનંદમય છે એ બધાને એકબાજુ મૂકી દો સ્થૂળભાવની બધી ક્રિયાઓ એકબાજુ થઈ જાય. ધીરે ધીરે એકાગ્ર થવાનો પ્રયત્ન કરો, રાગ દ્વેષ, ઈર્ષ્યા છોડો, રાગ દ્વેષ ઈર્ષ્યા પણ સ્થિર નહીં થવા દે એટલા માટે વ્યવહારના સબંધોને એવા રાખો કે કોઈની ઈર્ષ્યા થાય નહીં. કોઈની જોડે ઝગડો ના થાય. કોઈનો દ્વેષ ના કરવો પડે કોઈની જોડે ગુસ્સો ના થાય એ રીતે આપણા

પોતાના જીવનને આપણે પોતેજ તૈયાર કરવું પડે. ‘અદ્વેષ્ટા સર્વભૂતાનાં’ કોઈની જોડે દ્વેષ નહીં. ત્યારે જ આપણું મન આપણા પોતામાં સ્થિર થાય.

પણ જો રાત્રે કોઈની સાથે ઝગડો કરીને આવ્યા હોઈએ, ને સવારે ઊઠીને ધ્યાનમાં બેસીએ તો, આમ કહી ગયો ને તેમ કહી ગયો. ફરી મળે તો આવું કરી નાખીશ ! મન માળા પણ નહીં ફેરવવા દે. અને સ્થિર પણ નહીં બેસવા દે. કેમ કે, તમે સંબંધ બગાડીને આવ્યા છો. માટે બને ત્યાં સુધી કોઈની સાથે સંબંધ બગાડવો નહીં. બધાયમાં જય મહારાજ બેઠેલા છે કોની સાથે ઝગડો કરું ? બધાયમાં જય મહારાજ બેઠેલા છે માટે તો સૌને જય મહારાજ કહું છું.

આજથી નક્કી કરીએ કે કોઈની સાથે કલેશ નહીં, ઝગડો નહીં, આવેશ નહીં, દ્વેષ નહીં, ઈર્ષ્યા નહીં, વિષ્ણુસહસ્રનો પાઠ કરતાં કરતાં કે સત્સંગની વાત કરતાં કરતાં ઊંઘી જાવ તો એટલો દિવસ સરસ જાય પછી સવારમાં ઊઠીને ધ્યાનમાં બેસો એકાગ્રતા આવશે. તમારું મન ડાહ્યું થઈ જશે. તમારી સાથે બેસી જશે. આ જે સ્થૂળ શરીર છે એના સ્થૂળ ભાવો છે એના વગર જે સ્થિતિ છે જે અવસ્થા છે એ આત્માની છે.

॥ જય મહારાજ ॥

પંચતત્ત્વ-પંચકોષ

અન્નાદિ પંચકોષથી જે પર છે. પંચકોષ એ પાંચ ભૌતિકતાનું જ ફળ છે. પૃથ્વી, જળ, તેજ, વાયુ અને આકાશ એનાથી બનેલું આ શરીર અને એની અંદર પંચકોષ અન્નમય, પ્રાણમય, મનોમય, વિજ્ઞાનમય અને આનંદમય.

પંચતત્ત્વ અને પંચકોષોને એકબીજા સાથે સંબંધ છે. અન્નમય કોષ એટલે પૃથ્વી, પ્રાણમયકોષ એટલે વાયુ, મનોમય કોષ એટલે તેજ, આનંદમય કોષ એટલે આકાશ, વ્યાપક આમ પંચતત્ત્વ અને પંચકોષનો સંબંધ છે. પણ છતાંય પંચતત્ત્વ કે પંચકોષ એ નાશવંત છે.

આપણું પરમ કલ્યાણ આપણા આત્મા વડે જ છે. આત્મા એ જ આપણું સ્વરૂપ છે. અને એટલા માટે એને શ્રેષ્ઠ કહ્યું. કલ્યાણકારી કહ્યું, પરશિવમ્ કહ્યું. આખા શરીરની અંદર બધી જ ઇન્દ્રિયો છે. બધાજ તંત્ર કામ કરી રહ્યાં છે. એકપણ બગડે તો ચાલે નહીં. શરીરનાં તંત્રો બધા સરસ રીતે કામ કરે છે. કોઈપણ અંગ બગડે તો એના વડે અગવડ ઊભી થાય. બધાયને સાચવવા પડે. તે છતાંય આત્મા સર્વોપરી છે. શરીર છે, જનમ મળ્યો છે.

માનવ શરીર વારેવારે મળતું નથી. પણ એ શરીર જેનાથી ટકી રહ્યું છે એની અગત્યતા છે. શરીરને માટે આપણા તત્ત્વચિંતકો, મહાપુરૂષો, સંતોએ બહુ બધું ગાયું છે. સરસ ભજનો પણ છે. કહે છે કે જુઓ આ ઘર વગર ટેકાએ ઊભું રહ્યું છે. તમે જુઓ ક્યાંય ટેકો છે ? છતાંય ઊભું રહ્યું છે. ટેકા તો બહારથી હોય, પણ આ ટેકા તો અંદરથી હોય. સાત્વિક રીતે એટલો સરસ ભાવ વ્યક્ત કર્યો છે. બહાર એકેય ટેકો નથી છતાંય આ બંગલો ઊભો છે. અંદરનો ટેકો ખસી જાય અને બહારના ટેકે ઊભું હોય, એનો કોઈ અર્થ નહીં. એટલે શરીર એ સ્થૂળ છે. નાશવંત છે. છતાં જીવન છે ત્યાં સુધી સાચવવાનું છે. શરીર મળ્યું છે તો એની માવજત તો કરવાની છે. શરીરને સંભાળવાનું એટલે શરીરના જે ધર્મો છે એ બધા ધર્મોને નિભાવવા જ પડે. ખાવું, પીવું, ઊંઘવું, ઊઠવું, જાગવું બધા જ. તો એ શરીરના ધર્મો સચવાય એ બધી વાત સાચી. કે શરીર એ જ આપણું અસ્તિત્વ છે. એ છે એટલા માટે એને સાચવવાનું. પણ માત્ર શરીર સર્વોપરી નથી, આપણે જે શરીરની આસક્તિ દ્વારા, શરીરની મોહમાયા દ્વારા એને સાચવીએ છીએ એ વાસ્તવિકતા નથી. હા, શરીરની જેટલી જરૂરિયાતો છે એટલા પૂરતું એને સાચવો એથી આગળ નહીં જવાનું.

આત્મા એ જ પરમ ધન છે. એ આપણા જીવનનું સર્વસ્વ છે. જો શરીરમાં આત્મચેતના ના રહે તો શરીરનું અસ્તિત્વ જ ક્યાં રહ્યું ? એટલે કહ્યું, કે આખા જીવનની વ્યવસ્થાની અંદર, વ્યવહારની અંદર, આત્મા સર્વોપરી છે. એ કલ્યાણકારી છે. સર્વનું કલ્યાણ કરનાર આત્મચેતના છે એટલે શરીર માટેની જે કંઈ સગવડો છે એ બધી સાચવવાની, પણ એ પ્રારંભિક જ

સાયવવાની. બહુ ઊંચી વૈભવી નહીં.

મહાપુરુષો, સાધુ, સંતો, વિરકતો, હરિદ્વારમાં રહે, અન્નક્ષેત્રનું ભાણું લઈ આવે, કેટલાંક સંતો એવા જોયા કે જે કંઈ હોય શાક, ભાત, રોટલી એ બધું એકજ કપડાની પોટલીમાં લઈ લે. લઈને ગંગાજીમાં જાય ગંગાજીમાં ઝબોળી લે અને પછી એ જ આરોગવાનું. એટલે શરીરને એની જરૂરિયાતો જ આપવાની. એથી વિશેષ નહીં, એને વધારે પડતા કોઈ પણ જાતના સ્વાદ ચટાકા કરાવવાના નહિ. કે જેથી આપણી ઈન્દ્રિયો બહેકી ઊઠે. આ છે સંતોનું જીવન. એ શરીરને ગૌણ કરી નાખે છે. એમનું રોજનું ચિંતન, મનન આત્મા જ હોય. આખા દિવસનો વિષય આત્મા હોય. આત્મચિંતન જ કર્યા કરે ‘મુનિનિવાસમાં આત્માનું કથન, આત્માનું ચિંતન અને આત્મ દર્શન જ શોભે’ આ એક સંતનું વાક્ય છે. કેટલી ઊંચી વાત છે.

શરીર બરોબર છે, પણ શરીરનો જે આધાર આત્મચેતના છે, એને સમજો. શરીરને નહીં સમજો તો ચાલશે, શરીર તો સમજાયેલું જ છે. શરીરના વ્યવહારો ચાલ્યા જ કરવાના છે. આંખ ભમ્યા કરશે. કાન સાંભળ્યા કરશે. જીભ બોલ્યા જ કરશે. પગ ચાલ્યા જ કરશે. હાથપગ કામ કર્યા કરશે, એ એમનો ધર્મ છે. એમની ફરજ છે. પણ એ બધાની ઉપર કોઈ પણ શક્તિ કામ લાગતી હોય, શરીરના તંત્રોને, અવયવોને ઉર્જા મળતી હોય તો એ આત્માની છે.

‘પરશિવમ્’ પરમ પણ થાય અને પર પણ થાય. શરીરથી અલગ જવું છે. શરીરને આત્માનો આધાર છે અને એની જરૂર છે. પણ આત્માને શરીરની જરૂર નથી. શરીર ને આત્માની ચેતનાને આધારે ટકવું છે. આત્મચેતના તટસ્થ છે, પર છે. એને

શરીરની કોઈપણ જાતની અપેક્ષા નથી. એની સાથે રહે છે એટલું જ, પણ શરીરને આત્માની અપેક્ષા છે. આત્મચેતના એનાથી અલિપ્ત છે. અસંગ છે. એની અંદર હોવા છતાંય અસંગ છે. માટે શરીરમાંથી દેહાધ્યાસ હટાવવાનો. અત્યંત દેહાધ્યાસ હશે તો એ ઇન્દ્રિયો અને મન દ્વારા બહેકાઈ જશે. વૃત્તિઓ બધી જ વિકૃત થઈ જશે એટલે શરીરને વિશેષ મહત્વ ન આપવું. શરીરની ઇન્દ્રિયોના જે વિષયભોગો છે એને એટલું બધું મહત્વ ન આપવું. આત્મા એ જ મારું સ્વરૂપ છે. શરીર હું નથી. જે અજ્ઞાનવશ થઈને શરીર એજ હું છું એવું માને છે એ અધ્યાસ એને દુઃખી કરે છે. જ્યાં સુધી દેહભાવ ના છૂટે ત્યાં સુધી માણસ સંપૂર્ણ શાંતિ કે સુખેથી રહી શકતો નથી.

ધ્યાન ભજનમાં બેઠા છો. સમય સાથ આપી રહ્યો છે. મન પણ સાથ આપે છે. પણ શરીર સાથ ન આપે. કંઈક ખુજલી આવે. કંઈક ઊંચાનીચા થઈએ, પણ એને જરાય મહત્વ નહીં આપવાનું. ભલે ખુજલી આવતી, આવવા દો. ધીરજ રાખશો તો આવતી આપોઆપ બંધ થઈ જશે. પણ આપણામાં જે ચંચળતા છે. ધીરજ ખૂટે છે એટલે તરત જ આપણે એની પાછળ હાથ લઈ જઈએ છીએ, થોડી શાંતિથી, ધીરજથી ભજન કરો. ધ્યાન કરો. આવશે પણ એને અડવાનું નહીં. એને જવાબ પણ નહીં આપવાનો આપો આપ શાંત થઈ જશે. તો વૃત્તિઓને શાંત કરવી. પોતાનામાં આવેલા જે કંઈ આવેગો છે તેને સમાવવા.

જેમ દૂધમાં આવેલો ઉભરો એ દૂધની વાસ્તવિક સ્થિતિ તો નથી, ને એ ઉભરો શાંત થઈ જાય ત્યારે ખબર પડે કે આટલું દૂધ છે. એમ શરીરમાં આવેલા કોઈપણ આવેગ, આવેશ, ઉભરાવાળી સ્થિતિ એ વાસ્તવિક નથી. એ શાંત થઈ જાય, પછી

જે સ્થિતિ છે એ આપણે છીએ. એટલે આવેગો તરફ ક્યારેય લક્ષ ન આપવું, આવેગોને વશ ના થવું. કોઈપણ આવેગને જો વશ થઈ ગયા, આધીન થઈ ગયા તો ખતમ થઈ ગયા. તમે તમારા નહીં રહો.

અતિશય ક્રોધ આવી જાય તો તમે તમારા પોતાના નહીં રહો. પણ એમાં આ માણસ આવો છે, એમ ના કહેવાય. માણસ તો સારો છે પણ એમાં આવનારો ક્રોધ નકામો છે. માણસને ક્રોધ ઉતરી ગયા પછી આ ખોટું થયું એમ કહે. એને પોતાને ગ્લાનિ થાય, એનું પોતાનું હૃદય સ્વીકારે કે ભૂલ થઈ ગઈ. બાપ પોતાના છોકરાને મારે, ખૂબ મારે, તે પછી દવાખાને લઈ જાય. મારી ભૂલ થઈ ગઈ. એમ શરીરના આવેગોને પણ જો તમે નહીં સંભાળો તો એ તમને જ મારશે. કોઈ વાનગી બહુ સરસ થઈ છે. બહુ વખતે મળી છે. બહુ ખાવાની ઇચ્છા થઈ છે. ખાવાના આવેગમાં ખૂબ ખાઈ નાખો. પછી સવારે માંદા પડ્યા. આવેગને આધીન થયા છો.

પંચકોષીય શરીરની અંદર આવનારા આવેગો એ સાચા નથી. આવેગમાં લેવાયેલો નિર્ણય એ નિર્ણય નથી હોતો. માત્ર ઉદ્વેગ જ હોય છે. આવેગ ઉતરી ગયા પછી સાચું સમજાય કે આ તો તળિયું નથી ઢંકાયું, ઓછું દૂધ હોય પણ ઉભરાવી નાખે.

તો જીવનને સંભાળવું છે તો પાંચ ભૌતિકતા અને પંચકોશ આદિથી પર થઈ જઈને પોતાના વાસ્તવિક રૂપને સમજવાનું, આ આવેગો એ હું નહીં, આવેગો મારા પણ નથી. આવેગો બહારથી આવે છે. અને હું અંદર છું. બહારથી આવનારા આવેગો જ્યારે ચાલ્યા જાય છે ત્યાર પછી હું તો અંદર રહી જાઉં છું. ત્યારે મને એમ થાય છે કે આ ખોટું થયું. એ સમજવાવાળો જે છે તે આપણું સ્વરૂપ છે.

અંદરથી પોતાને સમજાતું હોય છે. પરમ કલ્યાણ માત્ર આત્મતત્ત્વ જ ચિંતી શકે છે. અને આત્મતત્ત્વની અંદરથી નીકળતું નિર્ણયવાળું સ્વરૂપ એ જ સાચું સ્વરૂપ, એ જ વાસ્તવિકતા, એ પ્રકારની જે સાચી સમજ આવે છે ત્યારે સમજવાનુંકે અંદરથી આવતો આત્માનો અવાજ મારો પોતાનો અવાજ છે કે આ બાબત મને આટલું નુકશાન કરીને જતી રહી.

આત્મદૃષ્ટિને કેળવવાની, સ્થૂળ શરીરની દૃષ્ટિને દૂર હટાવવાની છે. તો જ પરમ કલ્યાણમય પરશિવમ્ વૃત્તિઓ આપણામાં જાગૃત થાય. ‘શુભશાંતવૃત્તિમ્ ઉદયત્પ્રતાપ’ શુભ શાંત વૃત્તિઓથી જ આપણી ઉન્નતિ થશે. જય મહારાજના શરણે આવેલા બધાની ઉન્નતિ થવાની. એમનું જીવન ઊર્ધ્વગામી બનવાનું. હલકું નહીં. નીચી હલકી વૃત્તિઓવાળુ નહીં. જેની વૃત્તિઓ શુદ્ધ બને, સાત્વિક બને, સંયમી બને, સદાચારી બને અને એટલા માટે શરીરને એની જરૂરિયાતો પૂરી પાડો પણ એની ઉપર અતિશય આસક્તિ નહીં. એને વધારે પોષવાનું નહીં. પ્રારંભિક જરૂરિયાતો પોષાય પણ એની પાછળ વૈભવ ના હોવા જોઈએ. સૌમ્યતા, સાદગી, સંયમ, સદાચાર કે જેનાથી આપણો અંતરઆત્મા શોભે, શરીર નહીં. શરીરને કયાં સુધી શોભાવ શોભાવ કરશો ? લાકડામાં મૂકીએ ત્યારે કોણ શોભાવવાનું હતું ?

સાદગી, સદાચાર, સંયમ એનાથી વિચારો સાત્વિક થશે, આચાર પણ સાત્વિક હશે. જેટલો આચાર સાત્વિક સંયમવાળો હશે એટલી જ સાત્વિકતા અંદરથી જાગશે. અંતર્મુખતા આવશે. પણ જેટલો ખોરાક ઉશ્કેરાટવાળો, વૈભવવાળો, આવેગવાળો એટલી જ તમને અશાંતિ આપશે, દુઃખી કરશે. એક વર્ષ સુધી

નિયમ લો કે સારો અને સાત્વિક ખોરાક ખાવો પછી જુઓ જૈનોમાં ઉણાવ્રત આવે છે. હંમેશા ઓછું ખાવું, એમાં વરશી તપ આવે છે. એક વખત ખાવાનું, એક વખત ખાવાનું નહીં, એક વર્ષ સુધી. પણ એનાથી આપણું આખું જીવન, આપણું મન, શરીર સંયમમાં હોય, સદાચારી રહે. વધારે પડતાં પોષણથી તો ચરબી ચડી જાય. મન અને શરીર બંને તોફાને ચડે, કહે છે ને કે બહુ ચરબી ચડી છે. ખાવાનું ના આપો એટલે ચૂપ થઈ જાય.

એમ શરીરને સમજણપૂર્વક નિયમથી, સંયમથી, સદાચારથી આહાર જ ઓછો આપો. મનઃન્દ્રિય તોફાન નહીં કરે. નિયંત્રણમાં રહેશે. એ જ આપણા જીવનનું તપ છે. એ તપ દ્વારા જ આપણે આપણા જીવનમાં કંઈક પ્રાપ્ત કરી શકીશું કે મને કંઈક મળ્યું. જીવન જીવતા જીવતાં કંઈક પ્રાપ્ત થાય.

એક પરિવારની અંદર ત્રણ ભાઈઓ હતા બાપે ત્રણેયને મૂડી આપી કે લો જાવ અને બે વર્ષ પછી પાછા આવજો. પહેલો પુત્ર બે વર્ષ પછી આવ્યો. જે કંઈ લઈને આવ્યો હતો એ અઢળક લઈને આવ્યો હતો. બીજો જેટલું હતું એટલું ને એટલું જ લઈને પાછો આવ્યો. ત્રીજો પુત્ર હતો એ બધું જ ગુમાવીને, ખોઈ બેસીને પાછો આવ્યો. પહેલો પૂજ્યાત્મા હતો. સાધન ભજન કરતો હતો. ભગવાને શરીરની મૂડી તો ત્રણેયને સરખી જ આપી હતી. પણ પહેલો સાધન, ભજન, સંયમ, સદાચાર, તપ કરીને ઘણુંબધું પોતાની જોડે લઈને આવ્યો હતો. પોતાના આત્માની સાથે આટલું બધું લઈને આવ્યો હતો.

બીજાએ પણ કશું જ ના કર્યું. જેવું હતું એવું જ કંઈક થોડું ઘણું લઈને પાછો આવ્યો. ત્રીજો હતો તે ચીથડે હાલ થઈને પાછો આવ્યો. અનેક પાપ કરીને આવ્યો. અનેક દુરાચારો, કુકર્મો કરીને

આવ્યો. બધું જ આપ્યું હતું તો પણ ગુમાવીને આવ્યો. પહેલાને સ્વર્ગ પ્રાપ્ત થયું. બીજાને મનુષ્યદેહ કે જા ફરી મનુષ્ય થઈને આવજે અને ત્રીજાને પશુનો દેહ પ્રાપ્ત થયો. તું આટલું બધુ ખોઈ બેસીને આવ્યો છું, પાપ કરીને આવ્યો છું તો ભોગવ્યા કર.

આ છે ચિત્તવૃત્તિની અવદશાનું ચિત્ર. જ્યાં સુધી દેહાધ્યાસ ભોગવવાનો રહેશે ત્યાં સુધી માણસ ક્યારેય પણ સત્કર્મ નહીં કરી શકે. સદ્ગતિ પ્રાપ્ત નહીં કરી શકે.

માટે લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે સ્તુતિ કરતાં કહ્યું કે, જય મહારાજ, આપે અમને આટલું બધુ સમજાવ્યું છે, આટલું બધુ આપ્યું છે. કે આ શરીરથી પર પણ શરીરની અંદર રહેવાવાળો પરમ કલ્યાણ છું. શિવોહમ છું.

॥ જય મહારાજ ॥

અભૌકિક ટેકો

‘અન્નાદૈ પંચકોષૈઃ’

અન્નાદિ કોષથી ઉપર ઉઠીને જે કલ્યાણમય છે, જે આનંદમય છે એ આત્મતત્ત્વનું પૂર્ણ ભક્તિથી ચિંતન કરવાનું છે.

નોકરી કરતા હોઈએ કે ભણતા હોઈએ કે રસોઈ કરતા હોઈએ કેટલી એકાગ્રતાથી આપણે કરીએ છીએ. કેમ કે બગે નહીં. નાપાસ થવાય નહીં. નોકરી છૂટી ના જાય. આપણી જેટલી ક્ષમતા હોય એટલી ક્ષમતાથી આપણે સફળતા માટે મહેનત કરીએ છીએ. જેમ વ્યવહારનાં, ઘરનાં કામ સમજણપૂર્વક પોતાનું સમજીને કરીએ છીએ કે બગડવું ના જોઈએ, ખોટું થવું ના જોઈએ. એ જ રીતે આપણું કલ્યાણમય આત્મતત્ત્વ, આપણું જીવન પણ બગડવું ના જોઈએ.

પોતાના સ્વરૂપની ઉપાસના શ્રદ્ધાપૂર્વક, વિશ્વાસથી કરો. એમાંય ભગવાનની ભક્તિ કરવાનું કહ્યું. ઘણાબધા માણસો આપણી પ્રત્યે સહાનુભૂતિ રાખતા હોય આપણી સાથે સંબંધ પણ રાખતા હોય. એ બધા આપણને સારા લાગતા હોય કે જેને સ્વજન કહેવાય તો આત્મા એ તો આપણું પોતાનું જ સ્વરૂપ છે. એને આપણે કેટલું ચાહવાનું, શરીરને આપણે કેટલું પંપાળીએ

છીએ, સાચવીએ છીએ કેટલા મોજશોખ કરીએ, કેટલાં લાડ લડાવીએ, પણ એ શરીર છે. શરીર તો આત્માના આધાર વડે રહ્યું છે. આત્માનો એને અંદરથી ટેકો છે માટે શરીર ઊભું છે. બહાર કોઈ ટેકો દેખાય છે ?

અલૌકિક ટેકો છે. ન સમજાય એવો ટેકો છે. બધાજ વ્યવસ્થિત બેઠા છીએ. પણ અંદરથી આત્માનો ટેકો ખસી જાય પછી શરીરને આ રીતે બેસાડી જુઓ, ક્યાંકને ક્યાંકથી પડી જાય.

માટે આત્મા કલ્યાણકારી, આપણું આત્મતત્ત્વ છે. એને ભજો. પુર્ણ વિશ્વાસથી ભજો. આત્મતત્ત્વની ભક્તિ કેવી રીતે કરવી ? એ વાત લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ આપણને બતાવે છે. આત્મા એજ આપણી સૂરત છે. બીજા બધા સંબંધીઓ હોય, સગાવાદ, કુટુંબીજનો હોય એમ આ શરીરને પણ ગણો, સાચી સમજણ વડે આત્માને ઓળખો. આપણા પોતાના નિજસ્વરૂપને સમજો. કોઈ માણસને ઓળખવો હોય તો આ રંગના આવી ડિઝાઈનવાળા કપડાંવાળો માણસ આ. એ એની ઓળખાણ થઈ ગઈ. પણ બીજા દિવસે બીજા કપડાં પહેરીને નીકળે તો એનો પરિચય બદલાઈ ગયો. આપણને પરિચય આપ્યો હતો તે રહ્યો નહીં.

એમ આ શરીર પણ વસ્ત્ર છે. અત્યારે તો કેટલી ડિઝાઈનની ફેશનો હશે ! ૨૦૦, ૫૦૦, ૧૦૦૦ બરાબરને, પણ ભગવાને તો લખયોરાશી ડિઝાઈનો તૈયાર કરી છે દરેક વેરાઈટીના ડ્રેસીસ તમને મળ્યા જ કરે. ૮૪ લાખ પહેરવાના ડ્રેસ આપ્યા છે ભગવાને. પહેરે રાખો. આપણા ઘરમાં આપણા મા-બાપ તો આપણને ૫-૫૦, ૧૦૦ સીવી આપે પણ ભગવાન કેટલો ઉદાર છે લો, પહેરો ૮૪ લાખ ડ્રેસીસ. તો એનાથી આત્મા

ઓળખાશે? જેમ કપડાં બદલાઈ જાય એમ શરીર પણ બદલાવાનું. આજે આ શરીર છે કાલે કયું શરીર હશે ?

તો પાંચ ભૌતિક, પાંચ કોષોનું આ શરીર છે. એના વગર જે છે તે આત્મસ્વરૂપ. એને ઓળખવાનું છે ખૂબ સમજણપૂર્વક એને ઓળખવાનું છે પણ સમજણ છે જ ક્યાં ? ઘરમાં ઘરડો માણસ હોય તો એક ઓરડાની અંદર ખૂણામાં એક ખાટલો પાથરી આપે. થુંકવાનું આપી દીધું હોય ને સમયે દવા અને પાણી પી શકે એ રીતની વ્યવસ્થા કરી આપી હોય. ખાવાનું આપ્યું હોય. પછી એને કોઈ પૂછે છે ખરું ? બધાય પોતપોતાની રીતે આવે ને જાય, પણ ઘરડાંને કોઈ દિવસ પૂછે નહીં, પણ ઘરડો એ ઘરનો માલિક છે. એ જ રીતે આત્મા પણ આ ઘરનો માલિક છે. પણ એને પૂછવા જાવ છો કોઈ દિવસ ? આત્માને કોઈ પૂછતું નથી પોતાને ફાવે તેમ કાર્ય કરતા રહે. પોતાને ફાવે તે પ્રવૃત્તિ, સારાં-ખોટાં કામ કર્યા કરે, પણ આત્માને ના પૂછે.

જય મહારાજે કહ્યું કે,

‘પૂર્ણભક્ત્યા આત્મતત્ત્વમ્ ગૃણંતં’

કારણ એ કલ્યાણકારી છે, શરીર કલ્યાણકારી નથી. શરીર તો ભોગોને ભોગવનારું છે. એ તો કંઈક ને કંઈક પાપ કે પૂણ્ય કર્મ કરવાવાળું છે. શરીર બધાં જ કર્મ કરે છે. માટે જ તો કહે છે કે આ શરીર તો ભોગનું સાધન છે. આ સાચી વાત નથી. ભોગો તો શરીરમાં શક્તિ હશે ત્યાં સુધી રહેશે, શરીરમાં શક્તિ ખલાસ થઈ ગઈ હોય તો બધુંય પડ્યું હોય તોય ના ના નથી ખાવું કેમ કે શરીર શિથિલ થયું છે.

શરીર કલ્યાણકારી નથી. શરીર તો દુર્ગતિ આપનારું છે. કુકર્મ કરાવનારું છે. શરીર કલ્યાણ નહીં કરે આત્મા કરશે, આત્મા

ક્યારેય ખોટું કરવા નહીં દે. ખોટું કરવા જતું હશે તો એને જાગૃત કરશે, કે આ ના થાય. આ ખોટું છે. આપણું conscious, આપણું હૃદય અંદરથી બોલે છે કે આ પાપ છે, આ અપરાધ છે. ના થાય. એટલે આત્મા કલ્યાણકારી છે. એને સમજ એની ઉપાસના કરો.

આ શરીર એ ભોગવાદી જ છે. આખરે એને નરકમાં જ જવાનું છે. માણસ પોતે શું ઈચ્છશે, પોતાની દુર્ગતિ થાય એમ ઈચ્છશે ? પોતાનું બધું ખોટું થાય એમ ઈચ્છશે ? ના, સદગતિ જ ઈચ્છશે. પોતાનું કલ્યાણ જ ઈચ્છશે. કલ્યાણમય એ આપણું પોતાનું સ્વરૂપ છે. જેને આપણે આત્મા કહીએ છીએ. જીવ ભલે વ્હાલો રહ્યો, વરાવવો પડે. કારણકે શરીરમાં જીવભાવ છે એટલા માટે આસક્ત ભોગો, જીવભાવથી શરીરમાં ઉત્પન્ન થાય છે. પણ એ જીવભાવ કાઢી નાખી આત્મભાવ કેળવે તો કોઈપણ પ્રકારની ભક્તિ મનમાં સહેજ પણ ના આવે આટલી જ સમજ કેળવવાની છે.

આત્મા જ આપણું હિત કરનાર છે. શરીર, શરીરની ઇન્દ્રિયો, મન ખોટાં કામો કરાવશે પણ આત્મા કોઈ દિવસ ખોટું કામ નહીં કરે, કદાચ ખોટું કાર્ય કર્યું હશે, ભલે કોઈને નહીં કહેવાતું હોય એ અંદરથી જ કહેતું હશે કે આ કામ ખોટું છે. કોઈને નહીં કહી શકે પણ એનો આત્મા તો એને પોતાને કહેશે કે શરીર તેં આજે પાપ કર્યું છે. એટલું તો ચોક્કસ કહી દેશે.

ભલે તમે કોઈને કહી ના શકો. અપરાધ બીજા કોઈને ના કહી શકો. પણ તમારો આત્મા તો જાણે છે ને, તમે એની સાથે વાત કરી શકો છો. કે આજે આ ખોટું થઈ ગયું છે. આ પ્રકારની જે સાચી સમજણ છે તો “પૂર્ણભક્ત્યા” વિશ્વાસપૂર્વક, શ્રદ્ધાથી એની ભક્તિ કર્યા કરો. ચિંતન કરો, વિચાર કરો, આત્મા એ મારું

સ્વરૂપ છે. આત્મા જ મારું કલ્યાણ કરે છે. આ શરીર જીવભાવથી બંધું કરાવે છે. શરીરમાં જ્યારે દેહાસક્તિ આવે ત્યારે એની અંદરથી ઘણી વિકૃતિઓ ઉત્પન્ન થાય. જ્યારે મન શરીરના ભાવો તરફ જાય, ઇન્દ્રિયો તરફ જાય, ત્યારે કુકર્મ કરે. પાપ કરે. પણ એ મન જીવભાવ છોડી દઈને જ્યારે આત્મામાં ભળી જાય ત્યારે મન એ આત્મા બની જાય. આત્મા મનને કોઈ ખોટું કાર્ય ના કરાવે.

આપણું મન આત્મામાં ભળી ગયું. તો નિરાંત, શાંતિ અને પવિત્રતા મળે. પણ એ આપણું મન જીવમાં ભળી ગયું, શરીરમાં, ઇન્દ્રિયોમાં ગયું તો ખતમ થઈ ગયા. બહેકાઈ ગયા. જીવનને બરબાદ કરી નાખ્યું. કેમ કે મન જીવભાવમાં જતું રહ્યું. જ્યારે જ્યારે જીવભાવ આવે ત્યારે બધી જ પીડા થાય. મહાપુરુષો પોતાના મનને આત્મભાવમાં રાખે, શરીરની કોઈપણ પીડાને પોતાના પર સહેજ પણ અસર ના થવા દે.

આપણા નારાયણદાસજી મહારાજે છ વર્ષ ડાયાલિસીસ કરાવ્યું. કેટલા કેમ્પ્સ આવતા હતા ! કેટલી પીડા થતી હતી ! પણ બહાર બધાની વચ્ચે આવીને બેઠા હોય ત્યારે હસતા જ હોય એટલે એ શરીરભાવ આખો એક બાજુ મૂકી દે. જે પીડા છે એ શરીરને છે. મારે શું ? અને પીડા થતી હોય તોય સામે આવેલાને પૂછે કેમ છો ? ક્યારે આવ્યા ? શું કરો છો ? મજામાં છો ? આર્શીવાદ આપે હસતા હસતા. એને શરીરથી પર વિદેહી કહેવાય.

શરીરના સુખદુઃખની કોઈ અસર પોતાના મન પર ના થવા દે અને મનને આત્માનુસંધાન કરાવી દે, એક દોરી પર લંગર બાંધ્યું હોય એને કાપી નાખીયે તો બીજા છેડે જતું રહે અને બીજી બાજુયેથી કાપી નાખીએ તો બીજી બાજુ જતું રહે. એમ આપણા

મનને આપણે ક્યા સંબંધથી કાપીએ છીએ. આત્માના સંબંધથી કાપીએ તો દુઃખ તરફ જતા રહેવાનું. શરીરભાવથી દુઃખ અને પીડા જ રહેવાની. પણ જો શરીરભાવથી દોરી કાપી નાખી તો આપણું મન આત્મા તરફ જતું રહ્યું. સુખ જ સુખ. કોઈ દિવસ દુઃખ જોવાનો વારો જ ના આવે. આ છે ‘**પૂર્ણભક્ત્યા ગૃણંતં આત્મતત્ત્વમ્**’

આપણા આત્મતત્ત્વનું સતત મનન, ચિંતન કરો કે હું શરીર નથી એવું કહ્યું એટલે પછી આપણે સુખી થઈ ગયા. જન્મ્યું છે કોણ ? શરીર. તો મરવાનું પણ શરીરને જ છે. જ્યારે આત્મા તો શરીર જન્મ્યા પછી પ્રવેશ કરે છે. ત્યાં સુધી માતાના ઉદરમાં જ એ પોષાય, બહાર આવે એને થપથપાવી દો ત્યારે શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ થાય, ત્યાર પછી હૃદય ઘબકે, ત્યાર પછી એ રડે. પછી હાથ પગ હલાવે. એટલે જન્મ્યા પછી આત્મચેતના પ્રવેશે છે. અને બાળી મૂકતાં પહેલાં આત્મચેતના ચાલી જાય છે. એટલે આત્માને તો જન્મવાનું નથી ને મરવાનું નથી. જે મરવાનું નથી એને અમર કહેવાય.

પણ જ્યાં સુધી આપણામાં શરીરભાવ છે ત્યાં સુધી આપણને મૃત્યુનો ભય લાગવાનો, આપણે મરવાના છીએ એ વિચાર આપણા મનમાં પડ્યો જ રહેવાનો. પણ અમૃત પીધું એ અમર થઈ ગયા. શેનાથી ? સમજણપૂર્વક શરીરને ગમે તે સ્થિતિ બની હોય તો પણ સહેજે પીડા કે દુઃખ ના થાય ત્યારે એ શરીરથી પર થઈ ગયો. એને મૃત્યુ નહીં, પાપ નહીં, દુઃખ નહીં, જન્મ નહીં માત્ર આત્મા તરીકે અમર, અવ્યય, શાશ્વત. મારે ક્યાં મરવું છે ? ભાગવતમાં કથા આવે છે ઋષિ પુત્રએ પરિક્ષિતને શ્રાપ આપ્યો. જા, સાતમા દિવસે તારું મૃત્યુ થશે, સર્પ દંશથી મૃત્યુ થશે.

શુક્રદેવજી મહારાજ આવ્યા અને એને સત્સંગમાં બેસાડી દીધો પરીક્ષિત રાજાને મૃત્યુ ભૂલાઈ ગયું. ભાગવતકથામાં ને જ્ઞાનમાં મન લાગી ગયું. શુક્રદેવજીએ કહ્યું કે હવે હું જાઉં છું. તક્ષક આવશે અને તને કરડશે. પરીક્ષિત તક્ષક નાગ કરડવા આવે તે પહેલાં જ શરીરમાંથી આત્મા તરીકે ઊભા થઈ ગયા. પછી જે મૃત શરીર દેહ હતો એને તક્ષક કરડ્યો. આ છે આત્માનુસંધાન. આત્માનું શ્રદ્ધાપૂર્વક, ભક્તિપૂર્વક ચિંતન મનન કરતાં આપણે આત્મામય થઈ જઈએ. અત્યારે તો શરીરમય છીએ. આપણા બધા જ વિચારો, વ્યવહારો શરીરમય છે એટલે બધી જ બીક લાગે.

પુરૂષોત્તમદાસજી મહારાજે નક્કી કર્યું કે સમાધિ લેવી છે ચૌદશે સમાધિ લેવી હતી. બધાયે કહ્યું, ના મહારાજ અમને સત્સંગ કરાવો. તો કહે, સારું, મોતને, શરીરને એકબાજુ રાખી બધાને ૨૪ કલાક સત્સંગ કરાવ્યો બીજા જ દિવસે મૃત્યું. પણ સ્વસ્થ રહીને બધાને સત્સંગ કરાવ્યો.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે એકાદશીએ સમાધિ લેવાનું નક્કી કર્યું. ભક્તોએ કહ્યું ના મહારાજ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે ચાર દિવસ આનંદથી સત્સંગ કર્યો. પોતાની ઉપર સંપૂર્ણ નિયંત્રણ. મોતની જરાય બીક નહીં. મહારાજશ્રીએ પણ એક મહિના સુધી ભજન ને બધું કર્યું. મોતની બીક જ નહીં. હું શરીર ક્યાં છું ?

આમ આત્માની સાથે પરિપૂર્ણતાનો સંબંધ હોય અને એનું જ ચિંતન થાય, શરીરની આસક્તિ ના હોય તો જ મોત અને સુખ દુઃખ આદિનો ભય દૂર થાય.

॥ જય મહારાજ ॥

કુંડળ ઓથે કનક ઢંકાય

અન્નાદૈ પંચકોષૈ:

આ શ્લોકમાં લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે શરીરનું માળખું કેવું હોય છે એનું દર્શન કરાવ્યું છે. શરીરના માળખાને કેટલું મહત્વ આપવું એની વાત કરી છે. શરીરના માળખામાં રહેલી આત્મચેતના પરમતત્વ છે, પરમ શ્રેષ્ઠ છે.

જય મહારાજ શિષ્યોને સાચું જ્ઞાન આપે છે કે તું પોતે કોણ છું. પોતાનું આત્મદર્શન કરાવતાં શિષ્યોને એટલે સુધી લઈ જાય છે કે તમે સ્થૂળ ભાવ નથી. પંચકોષ, પાંચ ઇન્દ્રિયો આ બધું જ માળખું શરીરનું છે. એ સમજાવતાં કહ્યું કે, આ શરીર એ માધ્યમ છે, સાધન છે. સાધકને સાધ્ય સુધી પહોંચવા માટે સાધનની આવશ્યકતા પડે જ, એટલે એ જે આવશ્યકતા થઈ એને માટે કહ્યું કે શરીર ખરું પણ શરીર એ વાસ્તવિકતા નથી.

આત્માની જે અવસ્થા છે, આત્માનું જે સ્વરૂપ છે એ શરીરથી પર છે. જ્યારે પણ આત્મચિંતન થતું હોય ત્યારે ચેતનાને લક્ષમાં રાખવાની, જડ શરીરને ગૌણ કરી દેવાનું. આત્મ ચેતના એ જ મુખ્ય છે. શરીર એ નશ્વર છે. આ ભાવ સતત બન્યો રહે. હું આત્મા છું એ પ્રકારની પ્રતીતિ સતત એનામાં બની રહે.

આત્મા અને શરીર એ બેની વિભક્તતાને જુદા પાડ્યા. જે શરીરના ભોગો છે એ બધા આવેગો ને આવેશો માત્ર છે. શરીરની ઇન્દ્રિયોની વાસનાઓ પણ ક્ષણભંગુર છે. એક ક્ષણિક સુખ આપવાવાળી છે. એમાં શાશ્વત સુખ, લાંબા ગાળાનું સુખ તો નથી જ. શરીરના બધા જ સુખો અલ્પજીવ છે. શરીર પણ દીર્ઘજીવી નથી. એક આત્મા જ શાશ્વત છે. અમરત્વ આત્માની પાસે છે. શરીર તો જન્મ્યું છે તે મરવાનું છે જ. ભગવાને બહુ સ્પષ્ટ કહી દીધું. ‘જાતસ્ય હી ધ્રુવો મૃત્યુઃ’ જે જન્મ્યો છે એનું મૃત્યુ નિશ્ચિત છે જ, તો શરીરને ક્યાં સુધી પંપાળ્યા કરશો ? શરીરના જે ભોગો, આવેગો છે એ કેટલા સુખી દુઃખી કરે છે ! એનો અનુભવ આપણને આત્માની શાશ્વતતાનું ભાન કરાવશે. કે ના શરીર દ્વારા જે કંઈ ભોગવવા માટે, મેળવવા માટે, પામવા માટે ઇચ્છ્યું એ કંઈ જ કામમાં ના લાગ્યું. જ્યારે આ દુનિયા છોડીને જવાનું હોય ત્યારે દુનિયામાં જેટલાં વર્ષોમાં જેટલું જીવ્યા, જેટલું ભેગું કર્યું હોય, એ બધું મૂકીને જ જવાનું છે. જ્યારે શરીર પોતે જ સાથે નથી આવવાનું તો જીવનપર્યંત જે કંઈ કમાયા, ભેગું કર્યું, એ ક્યાંથી સાથે આવવાનું હતું ! શરીર દ્વારા જે કંઈ ઇચ્છાઓ થઈ, જે કંઈ ભોગવાયું એ બધાની તરફ દૃષ્ટિ કરજો. થોડોક સમય આનંદ કે સુખ આપશે. પણ પછી પીડા, કલેશ, દુઃખ, ફરી પાછી ઇચ્છા થાય અને ફરી પાછી એજ દશા થાય.

આમ ક્ષણે ક્ષણે વૃત્તિઓ બદલાતી રહે. જીવનની પીડાઓ શરીરની સાથે જોડાયેલી છે.

સુખ દુઃખ મનમાં ન આણીએ, ઘટ સાથે રે ઘડિયાં ક્યાંથી છોડાવશો ? ક્યાંથી જુદા કરશો ? સુખ દુઃખ આ શરીરની સાથે

જોડાયેલા છે. શરીર એનું માધ્યમ છે. કેટલીય વાર એવું થાય કે આવું તે કેવું જીવવાનું. આ તો જીવન કહેવાતું હશે ? માટે શરીરની ઉપર ઊઠી જાવ. શરીર ભલે એનું કામ કર્યા કરે ભગવાને ગીતામાં કહ્યું, ઇન્દ્રિયાણી ઇન્દ્રિયાર્થેભ્યવર્તન્ત ઇતિ ધારયન્.

શરીર શરીરનું કામ કરે છે એમ નક્કી કરી લો. ધારણા કરી લો. શરીરની અંદર આ બધું છે એમ એક ધારણા કરી લો. બસ, બીજું કશું જ નહીં. શરીર શરીરનું કામ કરે છે. મારે શું ? ત્યાંથી જ અસંમતતા આવી ગઈ. મારે શું ? અયાજનાર આત્મતત્ત્વ થઈ ગયું. જ્યાં આત્મતત્ત્વ એકાગ્ર રૂઢ થઈ ગયું તો મન ક્યાં સુધી દોડવાનું હતું ? ઇન્દ્રિયો ક્યાં સુધી જવાની હતી ? એ નિર્બળ થઈ જશે. જ્યાં આત્મતત્ત્વના અનુસંધાન વડે મન નિર્બળ થઈ જાય, શક્તિહીન થઈ જાય, તો એ ઇન્દ્રિયોને લઈને ક્યાં ભમવા જવાનું હતું ? એ પોતે જ માંદું પડ્યું છે. એની પાંચેય સખીઓને લઈને ક્યાં નીકળવાનું હતું ? મન માંદું થઈ ગયું એટલે આપો આપ ભોગોમાં નિરસતા આવી ગઈ.

આત્મચેતનાનું અનુસંધાન, આત્માની અંદરની ધીરેધીરે આપણી અભ્યાસની સમજ જરૂર આપણને શાંત બનાવશે, સુખી બનાવશે, અને આપણને પોતાને આપણા પોતાના સુખમાં સ્થિર કરી દેશે.

‘વૃત્તિઓ સર્વ સકેલી સદાય નિજ સ્વાન્તરે’ જે કંઈ મનના વિચારો, વ્યાપારો જીવનની અંદર પ્રસર્યા છે એ બધાને પાછા સકેલતાં શીખો. જો મનનો અભ્યાસ કર્યો હશે તો ધીરે ધીરે ચોક્કસ પાછું વળી જશે. આપણા પોતાનામાં આવી જશે. મન તું

અળગું તે કયાં અફળાય.

કયાં રખડું છું અને આઘું આઘું ફરું છું. આવ, પાસે આવ, અને પોતાના સ્વરૂપની પાસે બેસ, અંદર બીજું કોઈ નથી. આત્મ સ્વરૂપે તું પોતે જ છું. તું જોઈ લે તારા સ્વરૂપને. તું એને શોધવા જઈશ તો તું પોતે જ એની અંદર ખોવાઈ જઈશ. એટલે તું પાછું આવ. પ્રીતમદાસની આ વાણી છે.

‘કુંડળ ઓથે કનક ઢંકાય’

કુંડળમાં શું છે ? સોનું છે તો પણ આપણે શું કહીએ ? કુંડળ છે. એમ આ શું છે ? શરીર છે. પણ શરીરના ઓઠાની અંદર તો હું પોતે બેઠો છું. “કુંડળ ઓથે કનક ઢંકાય”, બીજો નથી. એ બીજું છે જ નહીં. કુંડળની અંદર સોનું જ છે.

આ શરીર ભલે જુદા જુદા નામથી ઓળખાતાં હોય, પણ અંદર આત્મા સ્વરૂપે તું એક જ છે. આ શરીરની નશ્વરતા, શરીરની ક્ષણભંગુરતાને એક બાજુએ મૂકી દો. શરીરની આસક્તિ, દેહાધ્યાસમાંથી મુક્ત થઈ જાવ.

જય મહારાજે તો આપણને કેવો ઉપદેશ આપ્યો છે.

તત્ત્વમસ્યાદિ વાક્યૈઃ શિષ્યાનૂસંબોધયન્તમ્

વેદાંતની ચરમસીમા આવી ગઈ. છેલ્લું પગથિયું. પણ એ તત્ત્વમસિ બોધ કરાવતા પહેલાં એમ કહે છે કે તમારા આત્માના સ્વરૂપનું પહેલાં ભાન કરો. શરીરનો દેહાધ્યાસ છોડો. શરીર હું છું જ નહીં. મારા દ્વારા એ બધી જ પ્રવૃત્તિ કરે છે. પણ પાછું આત્મામાં ભળીને પોતાના સ્વસ્વરૂપમાં આવી જાય તો પછી કશું ભોગવવાનું નથી. ઈન્દ્રિયો પણ નથી રહેતી. મન પણ નથી

રહેતું. દેહાધ્યાસ ના રહે તો શરીર ક્યાં રહેવાનું ? શરીર છે, ચાલ્યા કરે છે. પ્રારબ્ધના ભોગો ભોગવવા આ શરીર છે બાકી હું નથી.

લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે કેટલો સરસ ભાવ આપ્યો છે. કેટલું સરસ જ્ઞાન આપણને આપ્યું છે. જુઓ, શરીર પ્રત્યે બહુ આસક્તિ રાખવાની નથી. આ શરીરને બહુ લાડ લડાવવાના નથી.

આપણી બહુ નાની ઉંમર હતી. લગભગ પાંચમા કે છઠ્ઠા ધોરણમાં ભણતા હોઈશું. પાછળના ઓરડામા સૂઈ જતા. બહુ ઠંડી હતી. પહેલાં એક શેતરંજી આપી, પછી સરસ ગોદડું આપ્યું. જાનકીદાસ મહારાજે. પછી સરસ ચાદર અને ઓશીકું પણ આપ્યું. પછીથી એક દિવસ કહે છે કેવી ઊંઘ આવે છે ? કહ્યું. બહુ સરસ. પૂછ્યું કે કેમ ? તો કહ્યું કે ગોદડું બહુ સરસ છે. પથારી બહુ સરસ છે. એટલે નાની ઉંમર હોય એટલે કેવો જવાબ આપવાનો હોય ? પછી મહારાજ કહે, બહાર ફરવા જાવ ત્યારે બધે આવી સરસ પથારી મળે ખરી ? અને ના મળે તો ઊંઘ આવે ખરી ? આફ્રિકાથી ૩ બ્લેન્કેટ આવ્યા હતા. લો, આ લઈ લો આજથી એની ઉપર જ સૂઈ જવાનું. વર્ષો સુધી એ ધાબળા પર સૂતા. કરમસદ પણ લઈ ગયેલા. જર્જર થયા તો એની ઉપર ખોળો બનાવીને પણ એને વાપર્યો.

આમ, શરીરભાવને દૂર કરવા માટે શરીરને આસક્તિ કે લાડ લડાવવા નહીં. એટલા બધા ભોગો ન આપવા. વર્ષો સુધી અને આજેય એક ગોદડી જ છે પાતળી. એની ઉપર ચાદર. તો શરીરને ક્યારેય પણ એટલા બધા વૈભવમાં ના નાખી દો કે જેથી

શરીર તમને પીડા આપે, દુઃખ આપે. શરીરને શરીર પુરતું જ આપો. ભૂખ સંતોષાય અને શરીર પોષાય એટલું જ આપવાનું.

તમે જુઓ, સાધુ સંતો એકધાર્યા, એક જ રંગના, એક જ સરખાં કપડાં પહેરે, કરમસદમાં છોકરાઓ એમના મા-બાપ સાથે આવે કે પપ્પા, આ જય મહારાજ પાસે એક જ ડ્રેસ છે ? રોજ એકનું એક પહેર્યા કરે છે. આપણે બીજો સીવડાવી આપીયે? ત્યારે કહીએ કે, ભાઈ, અમારે તો આ એક છે. એ શરીરનો ડ્રેસ જ બહુ છે. અમારે ભવૈયા નથી થવું. જાત જાતના વેશ નથી કાઢવા.

ભવૈયા ભલેરો વેશ તું તો લાવ્યો

અંગે અમુલખ સજાવ્યા શણગાર

શરીર લઈને તું આવ્યો છું. શરીરના આ બધા શણગાર એટલે આંખ, નાક, હાથ, પગ, નખ, માથાના વાળ આ બધો શણગાર જ છે ને. અહીંના બદલે બીજે મૂકી દીધાં હોત તો ? નાક પાછળ મૂકી દીધું હતો તો ? પણ શણગાર આપ્યા છે. આ બધા અમૂલ્ય શણગાર છે. પણ છતાંય માત્ર ભવૈયાનો વેશ જ કાઢીને આવેલા છો.

શરીર એ તમે નથી. જેમ પહેરેલાં કપડાં એ આપણે નથી. એ માત્ર વેશ જ છે. એમ શરીર પણ એક વેશ જ કાઢેલો છે. શરીર બદલાઈ જશે એટલે વેશ બદલાઈ ગયો. કુતરાં બિલાડાંનો વેશ લઈને નીકળવું પડે, ને વાઘ, હાથીનો વેશ લઈનેય નીકળવું પડે. સાપોલિયા કે ઉંદરનોય વેશ લેવો પડે. આ બધા વેશ છે. ભવૈયો કહ્યો આત્માને. આત્મા એ ભવાઈ કરવાવાળો છે. આ શરીર એ તો માત્ર વેશ છે. તમે ભાડે લઈ આવો છો. ભગવાને ભાડે આપ્યો છે. થોડા દિવસ વાપરવાનો, પહેરવાનો, અને પછી

પાછો આપી દેવાનો.

જય મહારાજના બોધ ને ઉપદેશને લક્ષમાં રાખીને તમે તમારા આત્મા તરફ વળો. બસ એનું જ ચિંતન કરો. એનો અભ્યાસ કરો.

॥ જય મહારાજ ॥

આત્માની ઉર્જા

આ શરીર અન્નથી પોષાય છે. પ્રાણથી પોષાય છે અને મનથી પોષાય છે. એટલા માટે આ જુદા જુદા નામ આપેલા છે. એ દરેક કોષ છે. અને એના વડે એ પોષાય છે.

જીવનમાં આનંદ ના હોય તો શરીર કેવી રીતે પોષાશે ? આનંદમય કોષ એ પણ આપણા શરીરનો એક વિભાગ છે. શરીરની આ પ્રમાણે રચના છે. શરીરની અંદર આ વિભાગો છે. અને એ વિભાગો વડે શરીર પોષાય છે.

પાંચ તત્ત્વ પૃથ્વી, જલ, તેજ, વાયુ, આકાશ એનું બંધારણ છે. અને એના જ ભાગરૂપે આ પાંચ કોષ એ એનું સર્જન છે. જે જીવંત છે ખરું પણ ભરોસાપાત્ર નથી. જીવન જીવીએ છીએ. વર્ષો સુધી જીવતા હોઈએ છીએ, પણ ભરોસાપાત્ર તો નથી જ. ક્યારે, કયા સમયે શું આવીને ઊભું રહેશે અને કયું પરિણામ હશે એ કોઈને ખબર નથી. અનિશ્ચિતતા. જીવનની અંદર કોઈ કશું નિશ્ચિત નહીં. કયા સમયે ગબડી પડાય કશું કહેવાય નહીં.

તુલસીશ્યામના મહંત, લગભગ ૪૫-૫૦ વર્ષની ઉંમર હતી. એક કાર્યક્રમમાં ગયા હતા. કહે કે દુઃખે છે. હોસ્પિટલમાં લઈ ગયા તો કહે છે કે નથી રહ્યા. આ છે શરીરનો ભરોસો, એ

તો નાશવંત છે. એટલા માટે જ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ બોલ્યા પંચકોષ રહિત.

આ શરીર પર કોઈ ભરોસો રાખશો નહીં. એનાથી પર થઈ જાવ. આપણા ઘરમાં ઘણી વસ્તુઓ પડેલી હોય છે. આપણને કંઈ એ હેરાન કરતું નથી, એમ આ શરીર પણ છે. છો રહ્યું, આપણું છે. એ રીતે એના પ્રત્યે ઉપેક્ષાવૃત્તિ રાખવી. આસક્તિ નહીં. એના માટે અનાસક્તિ. શરીર સાથે બહુ માયા ન રાખવી. માત્ર ઉપેક્ષાવૃત્તિ રાખો. એને સાચવવાનું ખરું. ગાડીને ચલાવવી હોય તો એને પેટ્રોલ આપવું પડે. એમ શરીરને પણ એની જે જે જરૂરીયાતો છે તે આપવી પડે અને શરીર ચલાવવું પડે. એ સાર્વજનિક છે. સ્વાભાવિક છે. પણ એના પ્રત્યે અતિ વિલાસિતા નહીં, માટે જ કહ્યું કે મનથી જ શરીર પ્રત્યેની આપણી ઉપેક્ષાવૃત્તિ સદાય બની રહેવી જોઈએ. જો માનસિકતા શરીરના સુખની અંદર અટવાઈ ગઈ, ભૂલી પડી તો ક્યારેય એમાથી બહાર નહીં નીકળી શકે. ભલે શરીરસુખની પાછળ દોડીએ. એકેય સુખ આપણા હાથમાં આવવાનું નથી. છતાંય ભ્રાંતિથી દોડયા કરે. મળશે. સુખની આશાએ શરીરના ભોગની પાછળ માણસ દોડયા જ કરતો હોય. વર્ષો સુધી જીવે. પણ પૂરેપૂરું સંપુર્ણ શરીરસુખ એને ક્યારેય ના મળે. સુખ ક્ષણિક જ હોય.

જમવા બેઠા. બહુ ભાવ્યું, ખાધું, ખૂબ ખાધું. જીભ ઉપર રહ્યું. કેટલા ઈંચની છે જીભ ? જીભ ઉપર રહ્યું ત્યાં સુધી જ એનો સ્વાદ. પણ અંદર ગયા પછી. વધારે ખવાયુ હોય તો ગરબડ. માટે શરીરના બધા જ ભોગો ક્ષણિક છે. થોડોક સમય સુખ

આપશે પણ પછીથી એ દુઃખમાં જ પલટાઈ જશે. શરીર સ્થૂળ છે, જડ છે. શરીરમાં ચેતના છે જ નહીં. પણ આત્મા માટે શરીરમાં ચેતના છે. શરીરનાં બધાંય તંત્ર આત્માની ઉર્જાથી ચાલે છે. આત્માની ઉર્જા બહાર નકળી ગયા પછી ? એને કહો કે મારી સાથે બોલ, હાથ ઊંચો કર, કશું થશે એનાથી ? ઊંચો તો શું હલાવીય નહીં શકે.

આત્મચેતના સાથેનો આપણો સંબંધ એવો હોવો જોઈએ કે આત્મચેતના હું પોતે છું. આ શરીર હું નથી. જો હું શરીર હોત તો એને છોડીને જવાનો વારો આવે ? શરીરને છોડવાનો વારો જ ના આવે. માટે જ એ જડવત્ થઈને પડ્યું રહે છે. અને આત્મચેતના એમાંથી બહાર નીકળી જાય છે. આટલી સમજ લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે આપણને જય મહારાજ પાસેથી અપાવડાવી. લક્ષ્મણદાસજી મહારાજ સ્તુતિ વડે જય મહારાજને આ પ્રમાણે જે કંઈ પોતે સમજ્યા છે એ વ્યક્ત કરી રહ્યા છે.

આ જે શરીરનો વ્યવહાર છે, શરીરની જે કંઈ ગતિવિધિ છે, જે એનું આયુષ્ય છે એ બધું તો આત્માને લીધે છે. આત્મા વગર શરીર બિલકુલ જડ છે. પંચકોષરહિત હું છું. એ કેવી રીતે ? આ શરીર વગર જે છું તે હું છું. પોતાનું સૂક્ષ્મ આત્મ સ્વરૂપ ત્યાં મળી ગયું. બાકી સ્થૂળભાવથી કહો કે આ હું છું. તમે હું છું એમ કહો અને કોઈ વેદાંતી આવે કે, તું ક્યાં છું બતાવ જો. આ તો છાતી છે. આ તો ખભો છે. આ તો તારું લમણું છે. આ તો તારું માથું છે. અરે આ રહ્યો. હું દેખાતો નથી ? એ તો તારો કાન છે તું ક્યાં છે ? તું ક્યા છે એ બતાવ. શરીરમાં જુદા જુદા વિભાગો છે. એનાં જુદાં જુદાં નામ છે. પણ આત્માનો કોઈ વિભાગ છે ? તો

જ કહેવાય કે આત્મા એટલે મારી ચેતના, હું પોતે સ્વયં. પોતાનું પંચકોષ રહિત નિજ સ્વરૂપ.

‘નમોનેદિષ્ટાય સ્મરહરમહિષ્ટાય ચ નમઃ’

સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ ચેતના સ્વરૂપે આત્મા શરીરમાં બેઠેલો છે. તો આપ છો. ત્યાર પછી આ સૃષ્ટિમાં જે વ્યાપકતા છે એ પણ આપ છો. વિશાળમાં વિશાળ આપ છો. ‘સુક્ષ્મઆણીયામ મહંતોમદિયાય’ આત્મચેતનાનું સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ છે. સ્થૂળતાને હંમેશને માટે આપણા વિચારમાંથી દૂર કરી દેવાની. ચોક્કસ પણે એટલું દઢ થઈ જવું પડે કે આ શરીર એ હું નથી જ.

વિષ્ણુ કે શિવ એ બધાનો અર્થ એક જ થાય છે. વિષ્ણુનો અર્થ છે ‘વ્યાપ્નોનઈતિ વિષ્ણુ’ સર્વત્ર વ્યાપ્ત છે માટે વિષ્ણુ છે. સમગ્ર વિશ્વમાં વ્યાપેલા વિષ્ણુ છે. ‘ઊંમિષ્યત્યવિષ્ણું’ આખું જગત વિષ્ણુ છે. શિવમાં શુ છે ? કલ્યાણ, વ્યાપક કલ્યાણ, દરેકનું કલ્યાણ એટલે એ આપણા પોતાના જ સ્વરૂપની અંદર આવી જાય છે. આપણું કલ્યાણ પણ આપણા પોતામાં જ રહેલું છે. એટલે આત્મતત્ત્વને સમજ્યા પછીથી આપણું કલ્યાણ આપણું હોય તે આપણા પોતામાં જ છે. આત્મસ્વરૂપે બીજું કોઈ નથી. હું બીજે છું જ નહીં. ને દ્વૈત છે જ ક્યાં ? દ્વૈત છે એનાથી અલગ.

પૂર્ણભાવથી ભક્તિ કરવાની. એનું સેવન કરવાનું. જેમ શરીરનું સેવન કરીએ છીએ. ભોગો તો શરીર અને ઈન્દ્રિયોના વિષયો છે. આત્માને પણ એ જ રીતે ભોગવો, જેમ શરીરને ભોગવીએ છીએ, હું આત્મચેતના છું. આત્માની સાથે એવી રીતે સમભાવ થાય કે માત્ર સુખ જ સુખ. એના સિવાય બીજું કશું

મળેજ નહીં. દુઃખનું નામનિશાન ના હોય, કારણ આત્મા સુખ સ્વરૂપ છે.

‘સુખમ્ સ્વરૂપરઘુવંશમણિ’

ભગવાન રામ પોતે સુખ સ્વરૂપ જ છે. ‘શાંતમ શ્રી સંતરામમ્’ જય મહારાજનું સ્વરૂપ એટલે શાંત જ. શાંત સ્વરૂપ એટલે આત્મા સ્વયં પોતે. આત્મા શાંત છે, અવ્યય છે, અવ્યક્ત છે, અમર છે. એટલા માટે જ એને શાંત સ્વરૂપ કહી દીધું.

જેમ શ્રાવણ મહિનામાં ઘીના મહાદેવજી બનાવે છે. આપણે દર્શન કરવા જઈએ છીએ. એટલે એમાં ઘી જ હોય. સોનાની મૂર્તિ એટલે એમાં સોનું જ હોય. માટીની મૂર્તિમાં માટી સિવાય બીજું કશું હોય જ નહીં. એમ આપનું વિગ્રહ શાંત છે. શાંતિનું જ બનેલું છે.

“પૂર્ણભક્ત્યા”. આત્મામાં અટલ શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ. જેને આત્મવિશ્વાસ કહેવાય. હું છું એટલે અહંકાર નહીં, પણ આ ‘ભસ્વતુતો’ હું પોતે જ છું એવો સંપૂર્ણ, વિશ્વાસ, નિષ્ઠા. જે પછી ડગવી ના જોઈએ. શરીરના ભોગો સામે દેખાય એટલે શરીર, મન, ઈન્દ્રિયો લલચાય. તો એ નિષ્ઠા ક્યાં ગઈ ? ડગી ગઈ. ખોવાઈ ગઈ. ગમે તેવી ભોગ વિલાસની પરિસ્થિતિ સામે આવીને ઊભી હોય, બધી જ અનુકૂળતા હોય છતાંય એનાથી અલિપ્ત રહેવાનું. સહેજ પણ એના માટે લાલચ નહીં. એને કહેવાય પૂર્ણભક્ત્યા.

ડૉક્ટરે ઈન્જેક્શન આપ્યું, દવા આપી, કેપ્સ્યુલ આપી. કડવી હોય એટલે એના પ્રત્યે જરાય મન ના થાય. એમ થાય કે ક્યારે આ દવા બંધ કરાવે. પણ ડૉક્ટર આપે એટલે ખાઈ લેવી

પડે છે. એમ આ વિકૃતિઓથી પણ દૂર રહેવાનું હોય, છતાંય ક્યારેક આ શરીર લલચાવી, લોભાવી એને ખવડાવી દેતું હોય. તો એનાથી પર રહેવાનું છે આપણી પોતાની અંદર એટલે સાત્વિકતા, સંયમ, સદાચાર અને નિષ્ઠા હોય એને તુચ્છ કરી દે. મીરા એ ક્યાં શીખ્યાં હશે ? ક્યાં એની તાલીમ લીધી હશે ? કે તરત બોલી નાખ્યું કે ‘સંસારીનું સુખ એવું ઝાંઝવાનાં નીર જેવું. પણ ગોવિંદમાં નિષ્ઠા હોય તો જ પેલી વૃત્તિઓ અપોઆપ શાંત થઈ જાય. કૃષ્ણમાં એટલી પ્રીતિ હતી. પ્રેમ હતો કે કૃષ્ણ સિવાય બીજી કશી બાબત મગજમાં આવતી જ નહોતી.

કૃષ્ણ વિના દિશે નહીં કરીએ શ્રી કૃષ્ણ ઉપાસના.

બધામાં કૃષ્ણ દેખાય. એમ દરેકમાં આત્મસ્વરૂપનું જ દર્શન થાય. શરીર જે દેખાતું હોય એમાં સ્થૂળતા જ હોય.

આ શરીરમાં શું છે ? શરીરમાં હાડ, માંસ સિવાય બીજું છે શું ? ‘વ્યતિમતેજસ્વજાયાસુતાસિ સુભવિમુચ્છ’ આ પરિવારની પણ મમતા છોડી દે. ‘વૈરાગરાગરસિકો ભવપંચકોષ’ માટે દૃઢતા એવી હોય કે ખૂબ પ્રિય લાગે, શરીરના વૈભવો, ભોગો, સંબંધો બધું જ ખૂબ ગમે. પણ એક સમયે ક્યાંક જમવા ગયા છો, ખૂબ સરસ વાનગીઓ મૂકી છે. ખૂબ સરસ જમ્યા. ઉનાળાની અકળામણમાંય જમ્યા અને પછી ઊલટી થઈ ગઈ. એની સામે જોવાની ઈચ્છા થાય ખરી ? અરે ! હમણાં તો કેટલા ટેસથી ખાતા હતા ? આવવા દો, લાવો, કેટલું સરસ બન્યું છે. એનું એ જ છે પણ એની સામે પણ ના જોવાય.

આ શરીર, શરીરના ભોગો કેટલા સરસ છે. પણ એની ક્ષણિકતા એ થઈ ગયા પછી, એની અંદર કંઈક રોગ આવી ગયા

પછી એની સામે પણ જોવાનું મન નહીં થાય.

આપણું આત્મતત્ત્વ છે, એનું જ સેવન કર. એની જ ભક્તિ કર. એની જ ઉપાસના કર. પૂર્ણ શ્રદ્ધાથી, ભક્તિથી માત્ર આત્મ ઉપાસના કરવી.

મહારાજે તો બહુ મોકળો રસ્તો મૂકી આપ્યો છે. ઓહમ સોહમ આત્મારામ 'સૂરત નૂરતમેં જા મિલી, સુરત ચેલો શબ્દ ગુરૂ' ઉપાસે એ માત્ર પદસંગ્રહ નથી જ્ઞાનનુ ઉપનિષદ છે. ઉપનિષદોની બધી વાતો, તત્ત્વજ્ઞાન બધુ જ પદસંગ્રહમાં છે. પદસંગ્રહ નહીં સંતરામ ઉપનિષદ છે. એને આરાધો, એને ઉપાસો, ઉપનિષદની ભાષા કદાચ અઘરી પડશે પણ જય મહારાજનો બોધ બહુ સરળ પડશે.

શરીર અને શરીરના ભોગોને ઉલટીની માફક કાઢી નાખો આ ઊંચી અવસ્થા છે. આજે નહીં તો જીવનમાં ફરી ક્યારે સમજાય ભલે સન્યાસ ના લીધો ને ગૃહસ્થી થયા, પણ પંચોતેર વર્ષ થાય એટલે આપોઆપ તમે સન્યાસી બની જાવ છો. દિક્ષા લેવાની જરૂર જ નથી. વેદે કહી દીધું, ૭૫ થી ૧૦૦ એ સન્યાસ પછી એમાં બધાજ ભોગોનો ત્યાગ. સંયમ, સદાચાર, સાત્ત્વિકતા અને તપસ્વીમય સન્યાસી જીવન જ હોય. પછીથી એમાં કોઈ બાંધ છોડ નહીં. કોઈ છૂટછાટ નહીં. ૭૫ પુરાં થયાં એટલે આપણે વગર દીક્ષાએ સન્યાસી થયા. સ્થૂળ શરીરથી હવે ઉપરામ કરી લેવાનું. આખી જિંદગી બહુ જ ખાધું, બહુ ફર્યા, બહુ ભોગવ્યું, બહુ જોયું, બહુ વાતો કરી, બસ હવે મૌન, વિરામ... હવે પોતાનામાં વિરામ પામી જાવ. એને કહ્યું રહિત પર શિવમ્.

બસ એ રીતે પરમ કલ્યાણનું જ સેવન કરો અને સતત એનું મનન, ચિંતન કરો.

ઈન્દ્રિયાણીન્દ્રિયાર્થશુ

અન્નાદૈઃ પંચકોશૈઃ રહિતપરશિવં પૂર્ણભક્ત્યા ગૃણંતં
યોગીન્દ્રૈશ્ચાપિ વંદૈઃ ભવભય હરૈ સ્તત્ત્વમસ્યાદિવાક્યૈઃ

જે જન્મ મરણની બીક છે એ ભયને ટાળવાવાળા, એનું હરણ કરી લેવાવાળા છે. ભવભય હર. ભવભય શાનાથી હરે છે? આગળ બતાવી દીધું તેમ શરીરભાવ છોડી દઈને માત્ર આત્મભાવને જ કેળવવાનો, એ બોધ ઉપદેશ દ્વારા ભવભય હરે જીવનમાં બીકનું નામ ના રહેવા દે.

બીક કોની રાખવાની ? માણસને મોટામાં મોટી બીક મૃત્યુની લાગતી હોય છે. તો એ ભય તો પોતે હરી લે છે, કે લાવો, તમારી પાસે રહેવા દેશો નહીં. આપી જ દો. જેમ કોઈ માણસ સામે ગુંડો, લુંટારો ઊભો હોય અને એ એકલો હોય અને કહે કે, લાવો ઉતારી આપો જે હોય તે, બધું એને ઉતારીને આપી દઈએ. એમ જય મહારાજ પણ તમારી સામે ઊભા રહીને ભવભય હરે, ઉતારી જ લે, ચાલો, ઉતારીને આપી દો, અને બીક કોની લાગે ? મૃત્યુની, એટલે બીકના માર્યા પણ આપી દે.

આત્માની પૂર્ણ ઉપાસના કરો, ભકિત કરો, દેહાધ્યાસ છોડો અને આત્મનિષ્ઠ બનો તો ભવભય આપોઆપ ટળી જશે, પ્રથમ પંકિતમાં તો મહારાજે બધું લઈ લીધું ‘પંચતત્વાદિક

પંચકોષાદિક' આ જે પિંડ, શરીર છે એનાથી રહિત તમે છો. એ તમે છો જ નહીં. હું શરીર છું એ તો ભ્રાંતિ છે. જેમ સ્વપ્ન છે. જાગીએ તો સ્વપ્ન રહેતું નથી. અને સૂતા એ પહેલા તો સ્વપ્ન હતું જ નહીં. નિંદ્રામાં રહ્યા ત્યાં સુધી એ સ્વપ્ન આવ્યું. બસ, જેમ સ્વપ્ન છે એમ આ શરીર છે. મૃત્યુ પછી શરીર રહેતું નથી. જન્મ્યા એ પહેલાં પણ શરીર હતું જ નહીં. એટલે આ જે દેખાય છે તે સ્વપ્નવત્ છે. જાગૃત થાવ, જાગીએ એટલે સ્વપ્ન જતું રહે. એમ જ્ઞાનથી જાગૃત થઈએ તો આ વર્તમાન શરીરનું સ્વપ્ન પણ દૂર થઈ જાય. કે આ સ્વપ્ન તો એક દિવસ ભાગવાનું છે. શરીર તો જન્મતા પહેલાં નહોતું, મૃત્યુ પછી નથી રહેવાનું, માટે આની ઉપર ભરોસો, વિશ્વાસ રાખવા જેવો નથી. આમ કરીને જય મહારાજે શરીરભાવ છોડાવી દીધો. શરીર સ્વપ્ન જ છે. લાંબા ગાળાનું સ્વપ્નું છે. સ્વપ્નમાં આપણે ઘણીબધી ક્રિયાઓ કરતા હોઈએ છીએ. મોટા મોટા જંગલોમાં જઈએ, પહાડો ઉપર ચઢીએ પછી રસ્તો ના જડે. પાછા નીકળીએ તો નદીના કિનારા હોય. જાગીએ ત્યારે કશું ના દેખાય, એ બધું મિથ્યા છે. ઘણીવાર ગુંચવાઈ જવાય કે રસ્તો નથી ને કેવી રીતે જવું, ક્યાં થઈ જવું એટલે જેમ સ્વપ્નનાં દૃશ્યો બહુ સરસ રીતે જોઈ શકીએ છીએ એમ જ આ બધાં દૃશ્યો છે. આ દૃશ્યો પણ સ્વપ્નનાં જ છે. પેલું ટૂંકું સ્વપ્ન ને આ લાંબું સ્વપ્ન. જેમ પેલા સ્વપ્નમાં બધું જૂઠું હોય છે, કશું અસ્તિત્વ નથી હોતું, એમ આ જન્મની બધી પ્રવૃત્તિઓ ખરી પણ જે દિવસે અસ્ત પામી ગયા ત્યાર પછી જાગૃત થતાં આખું સ્વપ્ન ભૂંસાઈ જાય. લાંબા ગાળે કંઈપણ યાદ ના રહે ગમે તેટલું હોય તોય ભૂલાઈ જાય.

ગીતાજીમાં ભગવાને કહ્યું છે,

યસ્યાં જાગ્રતિ ભૂતાનિ સા નિશા પશ્યતો મુનેઃ

આ સર્વ જગત સ્વપ્નમય છે, આ જે આપણા જીવનની ભ્રાન્તિ છે, એ ભ્રાન્તિ જ્યાં સુધી ના તૂટે ત્યાં સુધી બધું સાચું જ લાગવાનું છે. કોઈની સાથે અતિ સારો સંબંધ હોય, ખૂબ સાહચર્ય સાથે બધો વ્યવહાર હોય, પણ એક દિવસ એ બહુ ભયંકર રીતે તમારી સાથે સંબંધ બગાડી નાખે પછી ? એ કાયમનું ભૂંસાઈ જાય. એ સંબંધો પછી સ્વપ્ન જેવા થઈ ગયા. જગતની અંદર આવા બધા જ સંબંધો બનતા હોય છે. ભૂંસાતા હોય છે. જેમ સ્વપ્નનાં દૃશ્યો નવાં આવતાં જાય, જૂનાં થતાં જાય, એમ આ જીવનની અંદર પણ એવાં કેટલાંય દૃશ્યો આવતાં જાય, જૂનાં વિતતાં જાય. નવાં બનતાં જાય એ બધાને સાચી રીતે સમજાએ. કંઈપણ બાબતની અંદર ઘર્ષણ થઈ ગયું, કોઈ પરિસ્થિતિ ઊભી થઈ, પણ એ આપણા મનમાં હોય ત્યાં સુધી જ એ પરિસ્થિતિ રહેવાની. પણ એ મનમાંથી ભૂંસાઈ ગઈ તો એ મરી ગઈ. ખબર પણ ના પડે કે ક્યા વર્ષો પહેલાં કોને મળ્યા હતા, ને શું હતું. ધીરે ધીરે જેમ સ્વપ્ન ભૂંસાઈ જાય છે એમ સંબંધો પણ જતે દહાડે ભૂલાઈ જાય છે.

બસ, તો વર્તમાન જીવન પણ સ્વપ્નવત જ છે. એમાં કોઈ તફાવત નથી. અહીંયાં જય મહારાજે કહ્યું, જે પરમ કલ્યાણકારી છે એ જ મારું સ્વરૂપ છે. અને તે પોતે જ હું છું. મારું સ્વરૂપ કહીએ તો મારું અને પોતે જ હું છું, મારું સ્વરૂપ કહીએ તો મારું અને સ્વરૂપ બેય જુદા થાય. પણ અદ્વૈત સ્વરૂપથી જુદો હું છું જ નહીં. હું એટલે હું એમાં બીજું કશું નહીં. તમે મને ઓળખો છો

એટલે ઓળખનારો ને આપણે જુદા થઈ ગયા પણ કશું જુદાપણું નહીં. બસ એ જ રીતે પરમ કલ્યાણનું સેવન કરો. આપણા પોતાનું પરમ કલ્યાણ ક્યાં છે ? લોકોની સાથેનો પરિચય, ઓળખાણ કરવા માટે ? લોકોનો પરિચય કેટલો કામ લાગશે ? કેટલો લાંબો રહેશે ? પણ આપણા પોતાના આત્માનો પરિચય, શરીરનો નહીં, આત્માનો કેળવ્યો હશે તો એ અતૂટ રહેવાનો એમાં સંબંધવિચ્છેદ ક્યારેય નહીં થાય.

આત્મા એટલે આત્મા જ. સ્વયં ઓળખી લો, મને ના કહેવાય પોતાના આત્મસ્વરૂપને ઓળખી લો, આવો જે ભાવ છે એ જ પરશિવમ્ પૂર્ણ રીતે વિશ્વાસથી, શ્રદ્ધાથી જેમ મૂર્તિને, સેવો છો! એમ તમારા આત્મતત્વને સેવો.

ભગવાને ગીતાજીમાં કહ્યું છે કે આ શરીર છે અને આ શરીર જીવંત છે ત્યાં સુધી જીવનયાત્રાની અંદર ક્રિયાઓ થયા જ કરવાની છે.

‘શરીરયાત્રાપિ ચ તે ન પ્રસિધ્ધયેદકર્મણ’

ક્યારેય એવું જોવા મળ્યું નથી કે શરીરયાત્રા હોય અને જીવનની જીવનયાત્રા સુધી કશું ના કરતો હોય, કરવાનો જ છે, એના માટે કહ્યું કે

‘ઇન્દ્રિયાણી ઇન્દ્રિયાર્થેશુ વર્તન્તઃ ઇતિ ધારયન્’

કંઈ ખોટું કામ થઈ ગયું, કોઈ અપરાધ થઈ ગયો, એટલે હું તો કંઈ ભગવાન હતો, કોઈક પાપ થાય એટલે તરત આપણો અંતરાત્મા આપણું **Conscious** આપણને પકડશે. એના માટે કહ્યું કે શરીર છે ત્યાં સુધી શરીરના ધર્મો રહેવાના જ છે. એટલે શરીરના ધર્મો પ્રત્યે સહેજ પણ નજર રાખ્યા સિવાય શરીર ભલે

શરીરનું કામ કરતું હોય, હું આત્મા છું. મારું સ્વરૂપ આત્મા છે મારું સ્વરૂપ શરીર નથી જ.

આત્માને યાદ રાખવા માટે સતત આત્માનું ચિંતન કરીએ. પણ એ ભૂલ, અપરાધ કે પાપને યાદ કરીએ તો એ ભૂલ, પાપ તમારી સાથે ભમ્યા જ કરશે ભૂતાવળની માફક. માણસ ગાંડો કેમ થઈ જાય છે ? એની વિકૃતિઓ સતત એના મગજમાં યાદ આવ્યા જ કરતી હોય અને એ વિકૃતિ એને ગાંડો બનાવી દે.

પણ હું અપરાધી છું જ નહીં. શરીરે પાપ કર્યું હશે પણ પછી એનો અર્થ એ નહીં કે વારંવાર પાપ કરવાનાં. એ અપરાધનો અંત આવી જવો જોઈએ કે આ અપરાધ ફરી ના થાય. પણ થઈ ગયો એને યાદ નહીં કરવાનો.

ભાણતા હોઈએ ત્યારે પરીક્ષા આપવા જતા હોઈએ ત્યારે કેટલું યાદ કરી કરીને તૈયાર રાખીએ છીએ અને ત્યારે પરીક્ષામાં પાસ થઈએ છીએ. એમ અપરાધ અને પાપ યાદ કરીને પણ જીવનની પરીક્ષામાં નિષ્ફળ જઈએ છીએ. પાપને ભૂલી જતાં શીખો અપરાધને ક્યારેય યાદ ના રાખો. નહીં તો ફરી આવર્તન થયા કરશે. જેને યાદ કરીશું એ વધારે પ્રબળ બનશે. એને ભૂલી જશો તો ચોક્કસ તમે તમારા વર્તમાન જીવન કરતાં કંઈક આગળ, ઉપર ઊઠી શકશો. આપણે એ સ્વભાવ કેળવવો જોઈએ.

જેમ રસ્તે ચાલતા હોઈએ ને છોકરાં રમતાં હોય, લડતાં હોય, ગાળાગાળી કરતાં હોય. આપણે ત્યાંથી જતા હોઈએ તો મનમાં એમ થાય કે આ તો છોકરા છે, ટેવ છે, એમનો સ્વભાવ છે. એની તરફ આપણે લક્ષ નથી આપતા. એમ આપણા જીવનની અંદર પણ આવા લડતા ઝઘડતા અપરાધો, પાપ,

ગુનાઓ હોય એને પડી રહેવા દો, અને આપણે આગળ ચાલો, એની સામે જોવા જઈશું, વચમાં પડવા જઈશું, તો એ કકળાટ, એ ઝઘડો આપણામાં પેસી જશે. એટલે આ શાસ્ત્ર સમજવા જેવું છે. અને ભૂલી જાવ તો જ આધ્યાત્મમાં આગળ વધી શકો.

સામાન્ય જીવનની અંદર આપણી વિકૃતિઓ, વાસનાઓ, પાપ અપરાધો, એને યાદ કર્યા કરીએ છીએ એટલે જીવન એનામય બની જાય છે પણ નકારાત્મકમાંથી હકારાત્મક તરફ જતા રહો. આત્મા સાથે સંબંધ બાંધો તો જેમ અપરાધોનો સિલસિલો હતો એમ એક સિલસિલો પોતાના તરફ શાંતિ, સંયમ, સાત્વિકતા તરફનો ચાલુ થશે. અને આવી સમજથી જીવનમાં કોઈ અપરાધ થશે જ નહીં. એવું પાપ થાય જ નહીં તો આપણે બીવાનું કોનાથી? એ આંગળી નહીં કરી શકે, અને એ આંગળી કરે તોય આપણો અંતરાત્મા કહેશે કે પોતે નિષ્પાપ છે, નિરઅપરાધ છે એટલે એને કશું નથી થવાનું, પણ જો કંઈક ખોટું કરેલું હશે તો તરત આપણો અંતરાત્મા બોલશે કે હા અને એવી વ્યક્તિ કે જે આપણા પાપને જાણતો હોય એનાથી આપણે દૂર ભાગીશું એનાથી બીક લાગે.

સત્સંગ દ્વારા જે કંઈ સંસ્કાર મળે, સદાચાર મળે એનાથી આપણે નિરઅપરાધ થતા જઈએ, નિષ્પાપ થતા જઈએ. કોઈ આપણું નામ ના લઈ શકે, કેમ કે આંગળી ક્યારે થાય? આપણામાં કંઈ ખોટું હોય અને આપણો અંતરાત્મા જાણતો હોય કે આણે કહી દીધું. પણ એ બીક ભાંગવી હોય તો એકમાત્ર સત્સંગ છે. સત્સંગ દ્વારા અધ્યાસ છે એનાથી દૂર રહીશું. સત્સંગ દ્વારા સત્જીવન અને સદાચાર તરફ જઈશું તો ભવભયહરમ્

કોઈની બીક નહીં લાગે. ભગવાનનીય બીક ના લાગે. ભગવાનની બીક ક્યારે લાગે? પાપ કરીએ ત્યારે ભગવાનની બીક લાગે. ભગવાનથી બીવાનું એટલે કોઈ ખોટું કામ ના થઈ જાય.

જય મહારાજની સ્તુતિની આ ચરમ સીમા આવી છે. જે જ્ઞાન છે એ જીવનની અંદર ઉતારવાનું, સમજવાનું, પોતાના સ્વરૂપને ઓળખવાનું કે હું આ શરીર નથી હું સાક્ષાત્ આત્મચેતના છું. પણ કહ્યું કે અપરાધ કે પાપ થાય તો એની સામે નહી જોવાનું.

કોઈએ અપરાધ કર્યો હોય એનું સ્મારક ઊભું કરાય છે? હા, પૂણ્ય કર્યું હશે ત્યાં સ્મારક ઊભું કર્યું હશે, કે આ પૂણ્ય કર્યું હતું. વારંવાર જોવાની ઇચ્છા થાય. એનાથી પ્રેરણા મળે પણ પાપને યાદ રાખ્યું હશે ને જોયા કરશો તો એમાંથી વધારે પાપ કરવાની ઇચ્છા જાગતી જશે.

માત્ર શરીરનું અસ્તિત્વ તમારું અસ્તિત્વ નથી. શરીરનું અસ્તિત્વ તો થોડાક સમય પૂરતું જ છે, પણ આત્મતત્વ તો શાશ્વત છે ચૈતન્ય છે. અને એ ચૈતન્યને સમજવા માટે જય મહારાજે કહ્યું કે અન્નાઘૈ તમારા પરમ કલ્યાણરૂપી આત્માનું સતત સેવન, સતત ચિંતન કરો કે જેથી પાપ આપોઆપ નષ્ટ થઈ જાય.

‘પૂર્ણ ભક્ત્યા ગૃણંતં’ જેને કહેવાય આસ્થા, આપણા હૃદયની પરિપૂર્ણ આસ્થા. પૂર્ણ આસ્થા એટલે સર્વસ્વનું સમર્પણ. એક વિશ્વાસ, એક ભરોસો.

એક બલ એક આશ

‘એક બલ એક આશ, તુલસી કહુ ના હોય’

એના સિવાય બીજું કોઈ નહીં. જેને પરમ નિષ્ઠા કહેવાય. અગાધ નિષ્ઠા, પછી એમાં કોઈ ક્યાશ ન હોય, મનની અંદર સહેજ પણ વિક્ષેપ ના આવે, બસ જે થવાનું હોય તે થાય, મારે મારા જય મહારાજ બસ છે.

તમે હરિશ્ચંદ્રને જુઓ. ધર્મ અને સત્યની નિષ્ઠા પર કેટલા બધા દુઃખી થાય છે. કેટલી ભયંકર ભિખારી જેવી સ્થિતિ આવીને ઊભી રહી, છતાંય પોતાના સત્યને માટે એવા ને એવા અડગ. પુત્રનું મૃત્યુ, પત્ની ક્યાં, પોતે સ્મશાનમાં. એ જે સત્ય નિષ્ઠાની ભક્તિ છે. એ છે પૂર્ણભક્ત્યા. જેને પરાકાષ્ટા કહેવાય. મનમાં બીજો કોઈ વિકલ્પ પણ નહીં. માત્ર મારી જેમાં નિષ્ઠા છે તે જ મારું સત્ય. મારું સર્વસ્વ. કદાચ એમ કહેવાય કે આંધળો વિશ્વાસ.

આપણને પોતાને પૂર્ણ સંતોષ થવો જોઈએ. આપણને પૂર્ણભક્ત્યાની અંદર પૂરેપૂરો આનંદ મળવો જોઈએ એ પ્રકારનું આખું ચિંતન, જીવનભર, સતત શ્વાસે શ્વાસે એ જ રટયા કરવું જોઈએ કે આ જે કંઈ છે એ જ મારું છે, ને એ જ મારું પરમ સત્ય છે.

અહીંયાં લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે જય મહારાજ પ્રત્યેનો પોતાનો સંપૂર્ણ સમર્પણનો ભાવ વ્યક્ત કર્યો.

મન, વચન, કર્મકરી સેવીએરે,

કટે કોટિ જનમનાં પાપ, સંતરામ શિરોમણિ મૂરતીરે !

એ જે રંગ લાગ્યો હોય, એ રંગ ઉતરે નહીં,

કેટલો ભરોસો હશે? કેટલો વિશ્વાસ હશે? કે ‘મને મારો રામજી ભાવે, બીજો મારી નજરે ના આવે.’ મારે તો હાજરાહજુર છે. પછી એ વિશ્વાસની અંદર સહેજ પણ ખટકો ના રહેવો જોઈએ.

જેમ ઉતરાયાણ આવવાની હોય, દોરી સરસ મજાની પાઈ હોય અને પતંગ સડસડાટ જતી હોય તો ચળાવવાની મજા આવે પણ વચ્ચે એક ગાંઠ આવી ગઈ તો ? ખટકો લાગે.

એમ નિષ્ઠાની અંદર પણ એવી કોઈ ગાંઠ વચ્ચે ના આવવી જોઈએ કે જે આપણા દિલમાં ખટકો ઊભો કરે. કયાંય અંધશ્રદ્ધા કે અવિશ્વાસની તો વાત જ ના હોય. શંકા તો થઈ જ ના શકે.

‘ચાદર ઓઢકે શંકા મત કરીએ કબીરે’

એટલે જેની ચાદર ઓઢી, એના માટે લગીરે શંકા નહીં. જય મહારાજે પણ એ જ વાત કરી દીધી. ‘મેરુ ચળે, પણ જેનાં ચિતડાં ના ચળે’ ‘ભક્તિ કરવી તો આવી. એ પાનબાઈએ, મહાપુરૂષોએ, ભક્તિનો રંગ માણ્યો હશે એમને કેટલો આનંદ આવ્યો હશે ! ભક્તિ કરવી તો રંક થઈ રહેવું. ભલે મોટા પહાડ ડગી જાય પણ મન ના ડગે. એની કિંમત કેટલી ઊંચી હોય, કોઈ વ્યક્તિ એને એના સાધન ભજનની અંદર ડગાવવા મથે તો પણ એ ના ડગે, એટલી નિષ્ઠા, દૃઢ શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ.

પાર્વતીજી શંકર ભગવાન માટે તપ કરવા ગયાં. ઘણાબધાએ હયમચાવ્યાં. એમને કહે કે શું છે શંકરમાં ?

ભભૂતિયો છે, સ્મશાનમાં રહેવાવાળો છે. ભૂતડાનાં સંગવાળો છે. એની જોડે લગ્ન કરીને શું કરીશ ? એને ઘર જ નથી. ને તને ક્યાં રાખશે? આટલું બધું કહેવાવાળા કહી ગયા. કહે છે કે, 'જન્મકોટિ લગી રગર હમારી બરઉં શંભુન રહઉં કુમારી'

અહીંયા ભઉં કી અવસેરી

જ્યારે સપ્તઋષિઓ આવીને કહી ગયા કે જાવ, આ જગતની અંદર બીજા બહુ બધા વર કન્યાઓ છે. એમની જોડે આ બધી ભાંજગડો કરજો. અહીંયાં નહીં ચાલે, ભગવાન શંકર પોતે આવ્યા. શું કરીશ, આની સાથે લગ્ન કરીને ? શું સુખ મળશે? છતાંય ડગ્યાં નથી. બસ, જન્મ કોટિ લાગી વરવું તો શંકરને નહીં તો આજીવન. ભક્તિ કરવી તો પૂર્ણ થઈને કરવી. અધૂરી નહીં. આજે ના ફાલ્યું તો ફેંકી દીધું, ને કાલે બીજે જતાં રહ્યાં. એમ નહીં. ગમે તે પરિસ્થિતિ આવે પણ આપણી નિષ્ઠા, આપણી ભક્તિ સહેજ પણ હાલવી ના જોઈએ.

અન્નાદિ પંચકોષની જે મમતા છે, આસક્તિ છે એનો ત્યાગ કરીને અને પોતાનું જે નિજસ્વરૂપ છે એ આત્માના સ્વરૂપને જ લક્ષ્યમાં રાખીને પરશિવમનું રહસ્ય જાણી લો. આ શરીરનું રહસ્ય શું છે ? આખા શરીરનું સંચાલન કરનાર કોઈપણ રહસ્ય હોય તો એક આત્મચેતના છે. ભલે ડૉક્ટરો ને વૈજ્ઞાનિકો એમની મતે આ શરીરનું રહસ્ય શોધ્યા કરતા હોય, બીજા રોગો શોધ્યા કરતા હોય. પણ એક સાધક તરીકે આપણું પોતાનું જો કોઈ લક્ષ્ય હોય તો પરમ રહસ્ય, પરમ હિતકારક હોય તો આપણું એકમાત્ર આત્મચિત. આપણા આત્માનું સ્વરૂપ એ જ મારું.

'રહસિ પરશિવમ્' પરમ કલ્યાણનું રહસ્ય કેવું હશે ?

આપણું આત્મસ્વરૂપ. બસ એની ઉપર સતત દૃષ્ટિ રહે, કે હું આ ભૌતિક શરીર નથી, શરીર દ્વારા થતો આ વ્યવહાર એ મારો છે જ નહીં. પાંચ ઇન્દ્રિયોના, પાંચ વિષયોના ભોગો, એ પણ હું નથી કે મારા નથી હું છું પરશિવમ્

પરમ ચેતનાનું રહસ્ય શું ? ક્યાંથી શોધી લાવશો? આપણા શરીરની અંદર, શરીર સિવાય પણ પરમ રહસ્ય એનું જ સ્મરણ, એનું જ ચિંતન, એનો જ વિચાર. એના સિવાય મનમાં બીજું કોઈ ઉદ્ભવે જ નહીં.

પ્રેમગતી અતિ સાંકડી, સામે દો ન સમાય

જહાં રામ વહાં કામ નહીં, જહાં કામ વહાં નહીં રામ.

તુલસી રવિરજ દોનો, ના કરે એક હી કામ

આપણા હૃદયની નિષ્ઠા અને શ્રદ્ધાથી જય મહારાજે જે સ્થાન લીધું છે એ સ્થાન સહેજે ના હટવું જોઈએ ડગવું ના જોઈએ,

‘પોતે પોતામાં ભળી રહ્યા, પોતે જોયું પોતાનુ આપ.’

આપણું પરમ કલ્યાણ શેમાં છે ? શરીર, શરીરના ભોગો, આ વ્યવહાર, પરિવાર, સંસાર ? ના, એના માટે તો એટલું કહ્યું કે એના દ્વારા થતા જે કંઈ વ્યવહારો છે, એને છોડીને એકબાજુ મૂકી દો. સ્વાભાવિક છે આપણે કોઈપણ વસ્તુ લાવ્યા હોઈએ તો એની ઉપરથી, અંદરથી, બહારથી જે ના કામનું હશે એ બહાર ફેંકી દઈશું, અને જે જરૂરનું હશે એનો પૂરેપૂરો ઉપયોગ કરી લઈશું.

બસ, એ જ રીતે આ પાંચ ભૌતિક શરીરને પંચકોષના આ શરીરમાંથી એનું રહસ્ય શોધી લેવાનું. અને બાકી જે નકામું છે એને

કાઢી નાખવાનું, ખોટા વિચારો, કામ વગરના વ્યવહાર, વગર કામની વાતો, ખોટું ચિંતન, વિચારો બધું કાઢી નાખો એ કશું જરૂરનું નથી. જેમ સરસ તરબુચ લાવીએ ઉપરનું જાડુ છોડું કાઢી નાખીએ. અંદરથી બીયાં વીણી વીણીને કાઢી નાખીએ. જે અધકચરો સફેદ ભાગ હોય એને પણ કાઢી નાખીએ. પછીથી ખાવાનો કેવો સ્વાદ આવે છે ! એમ આત્મતત્ત્વને પણ ભોગવવું હોય તો આ શરીર, શરીરના વ્યવહારો, ભોગો, જે નાનો મોટો અધકચરો છે એ બધું જ કાઢી નાખો પછી અંદરનો ભાગ લઈ લો. એમ આત્મતત્ત્વ પણ આ શરીર, આ ભુવનનું પરમ રહસ્ય છે.

આત્માને સમજવો હોય, માણવો હોય તો રહસ્યને સમજીને એમાંથી સાર લેવાનો. જીવનનો જે સાર, સ્વરૂપ છે તે આત્મચિંતન છે. આપણા જીવનનું આ જ લક્ષ્ય હોય અને એ લક્ષ્યમાંથી મેળવવાનું છે માત્ર એક જ આત્મતત્ત્વ, સ્થૂળ ભૌતિક શરીર નહીં. પણ એનું પરમ તત્ત્વ જેને **Essence of the body** કહે છે.

આત્મા એ જ મારા જીવનનું તત્ત્વ છે.

‘ગૃણંતમ્’ કહ્યું એટલે સતત એને વાગોળ્યા કરવું ભાગવતમાં પણ આ જ સંબોધન આવે છે. ગૃણંતમ્ તમારી અનુકૂળતા પ્રમાણે જે કંઈ કામ કરતા હોય ત્યા તમે એને વિચાર્યા કરો, એનું ચિંતન મનન કર્યા કરો. શ્રદ્ધાપૂર્વક નિત્ય સત્સંગને સાંભળો અને પછી જે વ્યવસાય કરતા હો, જે વ્યવહાર કરતા હો, ત્યાં ‘ગૃણન્ત્વમ્ સચેષ્ટિતા’ તમામ વ્યવહારની અંદર રહીને તમે એનું સતત ચિંતન કર્યા કરો. એને વિચાર્યા કરો. મનમાં વિચાર તો આવવાના જ છે. મન વિચાર કર્યા વગર તો રહેવાનું

નથી તો આગ્રહપૂર્વક, સ્થિરતાપૂર્વક કે બસ મારે મારા પરમ કલ્યાણ રહસ્યનું જ ચિંતન કરવું છે. બીજું નહીં, જો દૃઢ નિર્ધાર કરો, દૃઢ નિશ્ચય કરો તો હંમેશાં મન સારા વિચારોની અંદર બન્યું જ રહેશે, ખોટા વિચારોને પેસવા પણ નહીં દે. આવ્યા હશે તોપણ એને કાઢી મૂકશે અનુભવ કરી જુઓ. સારા વિચારોને જ મનમાં સ્થાન મળેલું હોય. આખો દિવસ સારા વિચારોને જ પ્રાધાન્ય, અગ્રતા આપો. ખોટો કોઈપણ વિચાર પેસવો જ ના જોઈએ તો એનું પરિણામ પણ મળશે.

કોઈપણ પાત્ર હોય, પાણી કે દૂધ ભરેલું હોય કે ઘી ભરેલું હોય અને સહેજ નાનું કાણું પડેલું હોય તો તે ત્યાંથી નીકળવાનું જ છે. પણ પાત્ર આખું જ હોય તો એમાંથી નહીં નીકળે, એમ આપણી નિષ્ઠા, આપણું પરમ કલ્યાણનું સ્વરૂપ, આપણા પોતાનામાં જ સંપૂર્ણ છે એનું ચિંતન એ રીતે થાય ત્યારે એ અહુન્ન રહે, ક્યારેય નકામું ના જાય. કાણા પાત્રની અંદરથી વહી ના જવું જોઈએ.

મહાપુરુષોએ આજ તો આજ્ઞા આપી છે. લક્ષ્મણદાસજી મહારાજે પણ જય મહારાજની પ્રાર્થના કરીને માગ્યું કે અમને અમારા જીવનના પરમ રહસ્યની અનુભૂતિ કરાવો, અને એ પણ સતત બની રહેવી જોઈએ. કેરી કે આંબળાં બહાર મૂકી રાખો. ખાટાં ને ખાટાંજ રહેશે. સૂકાઈ જશે તો પણ ખાટાં જ રહેશે, પણ એને વ્યવસ્થિત કરીને ચાસણીમાં નાખી દો એ મીઠાં થઈ જવાનાં, એ એનો સ્વભાવ છોડી દેશે.

એજ રીતે આપણા મનને એવી રીતે તૈયાર કરો, સેવો કે એમાં મીઠાશ આવી જાય, જીવનના પરમ રહસ્યને પરિપૂર્ણ

થઈને, સમર્પિત થઈને ઉપાસો. એની અંદર સતત વળગેલા, લાગ્યા રહો.

પેલા માટીના દરને જુઓ છોને! ભમરીએ માટીનું દર બનાવ્યું હોય એ જો કાચું તૂટી જાય તો અંદરથી ઇંચળ નીકળે લીલા રંગની. પણ જો એના દિવસો પૂરા થઈ ગયા હોય ને પછીથી તોડીએ તો અંદરથી ભમરી નીકળે. આપણે જાતે જોયું છે. એ શું હશે ?

ભમરી ઘર બનાવી, ઇંચળને પૂરી બે ચટકા મારી પછી એના દરનું મોઢું બંધ કરી દે. પછી ઉપર ભમ્યા કરે. અવાજ કર્યા કરે. એટલે પેલું અંદર સાંભળે એટલે એને એમ થાય કે એ આવ્યું હમાણા ડંખ મારશે એ ડંખ મારવાના ભયના, ચિંતનમાં એ ઇંચળ ભમરી બની જાય. એટલે જે જેનું ચિંતન કરે તે તેનામય બની જાય.

‘પ્રભુ ચિંતો પ્રભુમય થવું, કીટ ભમરનો ન્યાય’

જેમ ઇંચળ અને ભમરાની જે સ્થિતિ થઈ એ સ્થિતિ આપણી પણ થવાની છે. જો શરીરમય રહીશું તો શરીરમય જ રહેવાશે પણ એ શરીરની અંદર જે આત્મા છે એનામય રહીશું તો આત્મા એ બ્રહ્મ છે તો બ્રહ્મમય બનાશે પણ આપણે તો શરીરને જ સાચવીએ છીએ, શાણગારીએ છીએ. એનું જ ચિંતન અને વિચારો કરીએ છીએ તો એમાં જ રહેવાનું છે.

આત્માના સ્વરૂપનું સતત ચિંતન કરીએ, શ્રદ્ધાથી પૂર્ણતાથી આત્માનું ચિંતન કરો અવશ્ય દેહભાવ છૂટી જશે. પંચકોષનો ભાવ છૂટી જશે અને આત્માનો ભાવ સતત બન્યો રહેશે.

॥ જય મહારાજ ॥

